

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ASYA KÜLTÜRÜNÜN DÜNYADAKİ İZLERİ

Kadim Diller ve Yazılar

Doç. Dr. Haluk Berkmen

ASYA KÜLTÜRÜNÜN DÜNYADAKİ İZLERİ

Kadim Diller ve Yazılar

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Bu kitapta Asya kökenli Ön-Türkçe konuşan insanların dünyaya yayılışından ve gittikleri bölgelerde bırakmış oldukları simgelerden, yazılardan ve mimari yapılardan söz edilmekte, özellikle unutulmuş diller ve okunamamış yazıtlar üzerinde durulmaktadır. Asya'dan yayılmış olan bu kültürün hem Avrupa hem de kadim Amerika halklarının dillerine olan katkılarını görecek, tarih kitaplarında yazılmamış olan bu ilginç macerayı zevkle ve heyecanla okurken kadim Türk kültürünün dünyadaki izlerini süreceksiniz.

Tavsiye Edilen Perakende Satış Fiyatı

bilgeoguz.com.tr
serifikası no: 12460

TÜRK KÜLTÜRÜNÜN
İNTERNET KİTAPÇISI

 /bilgeoguzyayinlari

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

okunacak kitaplar

ASYA KÜLTÜRÜNÜN DÜNYADAKİ İZLERİ

Kadim Diller ve Yazılar

Doç. Dr. Haluk Berkmen

BİLGEOĞUZ

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

ASYA KÜLTÜRÜNÜN DÜNYADAKİ İZLERİ

Doç. Dr. Haluk Berkmen

Yayın No: 807

Yayın Yönetmeni	Oğuzhan Cengiz
Yayın Koordinatörü	Ümmühan Cengiz
Editör	Dr.Cengiz Zengin
Kapak Tasarım	Ercan Portakal
Mizampaj	Burhan Maden
ISBN	978-605-9960-91 -5
Yayıncı Sertifika No	1 2460
Matbaa Sertifika No	11 957
Baskı Tarihi	Mart 2017
Baskı Cilt	Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş. Beysan San. Sit. Birlik Cad. No: 26 Acar Binası Haramidere/Beylikdüzü/ İstanbul Tel: 021 2 422 18 32 Fax: 021 2 422 18 04

BILGEOGUZ

İrtibat: Alemdar Mahallesi Molla Fenari Sokağı 35/B
Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: 021 2 527 33 65 - 66 Faks: 021 2 527 33 64
e-mail: bilgekitap@gmail.com
www.bilgeoguz.com

/bilgeoguzyayinlari

/bilgeoguzkitap

@bilgeoguzkitap

Bu kitabın yayın hakkı, yazarıyla yapılan sözleşme gereği Bilgeoğuz Yayınları'na aittir. Kitabın hukuki sorumluluğu yazarına aittir, kitapta yer alan fikir ve önermeler yayınevine yasal bir sorumluluk doğurmaz. Kaynak gösterilmeden kitaptan alıntı yapılamaz. Yayınevinin yazılı izni olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz. Oyun, CD ya da manyetik bant haline getirilemez, fotokopi ya da herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

ASYA KÜLTÜRÜNÜN DÜNYADAKİ İZLERİ

Kadim Diller ve Yazılar

Doç. Dr. Haluk Berkmen

BİLGEOĞUZ

İçindekiler

ÖNSÖZ	7
1.1 Afrika'dan Çıkış	9
1.2 Toba Yanardağı	13
1.3. Farklı Dişler	17
1.4. Genetik Kanıtlar	19
1.5. Buzul Çağı	22
1.6 Asya'nın Kutsal Hayvanları	25
1.6 Ant İçme Kadehleri	30
1.8 Asya'dan Avrupa'ya	38
1.9 İkili Yönetim Sistemi	43
1.10 Güney Dağılımı	45
2.1 Ön-Türkçe	51
2.2 Ön-Türk Kozmogonisi	57
2.3 Ainular ve Japonlar	64
2.4 As'lar ve Ok'lar	72
2.5 İskitlerin Kökeni	76
2.6 Etrüskler ve Osklar	87
2.7 Anadolu'da Ön-Türkler	99
2.8 Hititler	103
2.9 Anadolu Şehir Devletleri	108
2.10 Tarkandemos Mührü	111

2.11 Likya veya Lukka	112
2.12 Amazonlar	115
2.13 Frigler	118
2.14. Makedonlar	120
3.1 Limni Yazıtı	123
3.2 Dor Halkı	128
3.3 Girit Kültürü	136
3.4 Sümerlerin Kökeni	141
3.5 Sümer Yazısı	148
3.6 Sümer'den Mısır'a	152
3.7 Akhenaton Dönemi	156
3.8 Ortak Tapınaklar	160
4.1 Çivi Yazılı İlk Abece	169
4.2 Orhun Yazısı	171
4.3 Finike Yazısı	176
4.4 Alanlar	185
4.5 Vizigotlar ve Ostrogotlar	190
4.6 Keltler	193
4.7 Piktler	197
4.8 Vikingler	201
4.9 Macarlar	207
4.10 Kafkas Dilleri	212
5.1 Asya'dan Amerika'ya	217
5.2 Maya Simgeleri	222
5.3 Dövme ve Mumya Kültürü	229
5.4 Kuşhan Yazısı	236
5.5 Dunghuang ve Kara Khoto	243
5.6 Asya Kökenli Şamanlık	252
5.7 Önemli Kök-Sözcükler	259
KAYNAK İSİMLER	271
DİZİN	273

ÖNSÖZ

İnsanların Afrika'dan çıkıp dünyaya yayıldıkları genetik verilerle kanıtlanmış durumdadır. Fakat dünyadaki kültürel izlere bakacak olursak, Asya kültürünün ağırlıkla etkin olduğunu ve bu kültürün izlerini sürmenin mümkün olduğunu söyleyebiliriz. Asya kültürü denince, kadim dönemdeki inanç sistemine bağlı maddi verilerle, tüm kuzey yarımküre dillerine kaynaklık etmiş olan dilden ve yazıdan söz etmek istiyorum. Böylesine geniş ve kapsamlı bir konuyu her yönüyle ele alabilmek hem çok zordur hem de bir kişinin bilgi dağarcığını aşar. Yazı öncesi dönemden söz edebilmek için prehistorya, arkeoloji, sanat tarihi ve hatta lengüistik bilgileriyle donanmış olmak gerekir. Ancak, ben bir fizikçi olarak bu konuların hiçbirine tam olarak hâkim değilim ve konulara ilgim olmakla birlikte bir uzman olduğumu asla söyleyemem. Dünya dillerine ve kadim kültürlerin eserlerine meraklı bir kişiyim. Bu bakımdan bu kitaptaki bulgu ve görüşlerimin kişisel bir tez, bir bakış açısı veya bir yorum olarak değerlendirilmesini tercih ederim.

Kadim dönemdeki dilden ve kültürden söz ederken Ön-Türk adını bolca kullandığımı göreceksiniz. Nedeni ise dillerin yapılarını incelediğimde Türkçenin izlerini bolca bulmuş olmamdır. Asya dilleri Ural-Altay dil grubunu oluştururlar. Tüm Ural-Altay dilleri bitişken olup, kök-sözcüğe takılar ekleyerek sözcük üretmişlerdir. Kök-sözcükler ise, çok eski dönemlerden

günümüze kadar değişmeden gelebilmişlerdir. Bu bakımdan, kök-sözcüğün izini sürerek birçok dilin kaynağına ulaşmak mümkündür. Kök-sözcüklerin izini sürerek, asıl kök dilin günümüzün Türkçesine çok yakın bir dil olduğu sonucuna ulaştım. Başka bir ismin uygun olmayacağını düşündüğümünden, bu kök dile Ön-Türkçe demekteyim. Farklı kültürler bu kök dile farklı isimler vermiş olabilirler. Ama asıl olan tutarlı ve akla yakın örnekler sunabilmektir.

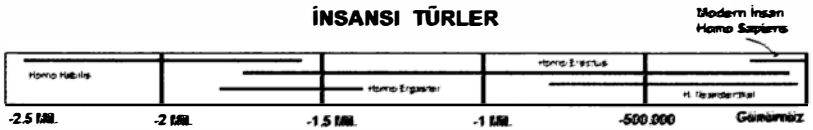
Bu kitapta, Afrika çıkışının nedenlerinden başlayarak, insanların dünyaya yayılışından ve gittikleri bölgelerde bırakmış oldukları simgelerden, yazılarından, konuştukları dillerden ve günümüze kadar gelmiş olan mimari yapılarından söz edilmektir. Özellikle kayıp diller ve okunmamış yazılar üzerinde durulmaktadır. Kadim kültürlerin simgeleri kadar yerleşim yerleri ve kendilerine verdikleri isimler de önemlidir ve onlar hakkında önemli bilgiler sağlamaktadır.

Tüm bu ilginç ilişkileri ortaya koyarken büyük bir zevk ve heyecan duydum. İlişkileri hem resimlerle hem de 209 adet kaynakla destekleyerek, tutarlı bir bütünlük içinde sunmaya gayret ettim. Sunduğum her kanıtın ve her bağıntının doğru ve tartışılmaz olduğunu iddia etmiyorum. Elbette ki, eksik ve tartışmaya açık görüşlerim olduğunu daha en başta kabul ediyor ve sizin hoşgörünüze sığınıyorum. Ancak, tüm bu gayretimin boş olmadığını umuyorum. Kadim dillere ve yazı öncesi simgelere ilgi duyan genç araştırmacılara bir miktar ışık tutup, bu konuda ilgi uyandırabilirsem, kendimi mutlu sayar ve bu kitabın amacına ulaşmış olduğunu söyleyebilirim.

Kitapta adı geçen 102 adet kaynak isim, alfabetik sırayla sona eklenmiştir. Kitabın redaksiyonunu yapan Akın Yılmaz beye, kitaptaki dipnotları düzenleyen Kumsal Şimşek hanıma ve kitabın basımına aracı ve destek olan Vedat Köle beye sonsuz teşekkürlerimi belirtmek isterim.

1.1 Afrika'dan Çıkış

Homo Sapiens olarak adlandırılmış olan insan türünün asıl kaynağı Doğu Afrika'dır. Tanzania'nın Arusha bölgesinde yapılan araştırmalar, günümüzden 2,4 milyon yıl önce insansı türlerin bu bölgede yaşadıklarını göstermiştir. Özellikle Oldupai kanyonunda –bu isim yanlışlıkla *Olduvai* olarak tanıtılmıştır– 1959 ve 1960 yıllarında **Mary ve Louis Leakey** önemli keşifler yapmışlardır¹. İnsansı türlerin zaman çizelgesini altta görüyoruz.

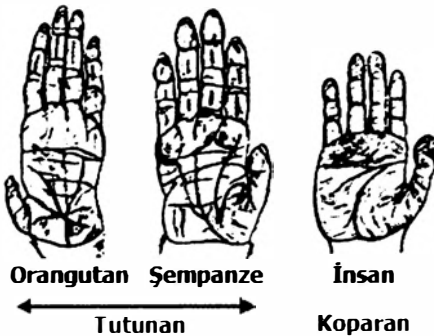

Homo Sapiens bu uzun zaman aralığının sadece son 120.000 yılında gelişmiş ve dünyaya yayılmıştır. Oldupai kanyonu günümüzde tamamen sudan yoksun, çorak bir bölgedir. Oysaki 120 bin yıl önce su doluydu ve derin olmamakla birlikte çeşitli balık, yengeç ve midye türlerinin yaşadığı ince uzun bir göller bölgesiydi. Altta bu bölgeyi görüyoruz.

1 https://en.wikipedia.org/wiki/Olduvai_Gorge <https://rantey.org>

Sağdaki resimde kanyonun günümüzdeki görüntüsünü ve yaklaşan çölü görüyoruz. Bu ince-uzun ve sığ göllerde yaşayan insansı türler, besinlerini sudaki canlılardan elde ediyorlardı. Fakat ormanlık bölgeden buralara gelmiş olan insansıların ağaçlarda yaşamaya uygun el ve ayak yapılarına sahipti. Oysa sudaki canlıları yakalamak için, elleri çok daha çevik olmalıydı. 'Dala tutunan' eller, 'koparan' ellere dönüşmeliydi. İşte bu nedenle, sığ kanyonlarda yaşamını sürdüren insansılarının, uzun yıllar ve pek çok nesiller geçtikten sonra anatomik yapılarındaki değişiklikler oluşmaya başladı. Önce parmakları değişti. Baş parmak, yakalayıp koparmaya yardım edebilmesi için uzadı diğer dört parmak ise kısaldı. Ayakta da değişiklikler oluştu. Artık ağaca tırmanmayan ve yere uzanıp yaşayan bu tür, yürümek zorundaydı. Özellikle suya girdiğinde dik durmalı ve iki

Maymun

İnsan

ayak üzerinde yürümeliydi. Bu bakımdan omurgası düzeldi ve kalça kemik yapısı da değişmeye başladı.

Uzun süre suda avlanmak zorunda kalan bu insansının vücut kılları dökülmeye başladı. Sadece yüzünde ve başında kıl kaldı. Zira bu bölgede güneş tepedeyken beynini koruyacak kıllara gerek vardı. Tüm bu değişiklikler Homo Sapiens denen modern insanın oluşmasını sağladı. Üstteki resimlerde el ve ayaklardaki değişiklikleri görüyoruz. Geceleri açık havada yatan ve artık ağaca tırmanmayan insansı tür korunmasızdı. Kendini koruyacak çareler aramaya başladı. Hayvanların orman yangınları sırasında ateşten korkup kaçtıklarını görmüştü. Bu bilgi onda ateşe sahip olmak isteğini doğurdu. Bir yıldırım düşmesi sonucu yine orman yanmaya başladığında, yanan bir dalı alıp bulunduğu kanyonun kenarına getirmeyi başardı. Diğer insansılar bundan korkmuşlardı; ateşin tehlikeli olduğunu bildiklerinden bu olayı çığlıklarla karşıladılar. Fakat yanan dalı getirenin niyeti ateşe sahip olmaktı. Bunun için etraftan topladığı dallarla bir öbek yaptı ve yanan dalla bu öbeği ateşledi. Böylece geceleri yabani ve yırtıcı hayvanların saldırısından korunmayı başardılar.

Homo Sapiens beslendiği göl varlıkları sayesinde beyin için gerekli olan ve zekâyı geliştiren fosfor elementine ve diğer faydalı minerallere sahipti. Artık o, ormanda ağaç tepelerinde yaşayan hemcinslerinden çok daha zeki idi. Beyni de büyüme-ye başlamıştı. Kanyondaki yavaş hareket eden canlıları elle-riyle yakalamayı başarıyordu. Fakat balık tutmak hiç de kolay değildi; balıklar hem kaygan hem de hızlı idiler. Bir alete gerek vardı. İnce uzun bir dal parçasını zıpkın olarak kullanmayı akıl edince, ilk ve en önemli silahını da icat etmiş oldu. Bu dalı hızlı bir hareketle balığa saplayıp avlamayı ve ayrıca kara hayvanlarına bu dalı sallayarak onları uzaklaştırmayı başarıyordu. Zıpkın onun hem beslenmesini hem de korunmasını sağlayan en

önemli silahı oldu. Altta, tahminî bir yüz çizimini ve dik duran Homo Sapiens'in maymundan farkını görüyoruz.

Büyümeye başlayan beyni sayesinde varlığını sürdüren Homo Sapiens yeni bir tehlike ile karşı karşıyaydı; çöl yavaş yavaş onun yaşadığı bölgeye yaklaşıyordu. Çölün yaklaşması günlerin daha sıcak geçmesine ve kanyondaki suyun hızla buharlaşmaya başlamasına neden oldu. Sular buharlaşıp kanyon gittikçe sığlaştığından, yörede yaşayan su canlıları da azalmaya başladı. Beslenme bir soruna dönüşmekteydi. Gelişen beyni ona, bu bölgeleri terk etmesi gerektiğini ve yeni yaşam alanları araması gerektiğini söylüyordu. Günümüzden yaklaşık 120.000 yıl önce bu göç başladı ve Homo Sapiens dört bir yana yayıldı.

Orta Afrika ormanlarla doluydu; Homo Sapiens ise değişmiş, ağaçlara tırmanıp daldan dala zıplayabileceği el ve ayak yapısını kaybetmişti. Artık yürüyen ayakları ve koparıcı çevik elleri vardı. Üstelik elindeki düz dal sayesinde kendini koruyacak bir alete de sahipti. Dolayısıyla, güneye ve kuzeye doğru yayılmaya karar verdi. Bir grup, Afrika'nın en güney ucuna ulaşarak oralara yerleşti; zira daha güneye gidemezdi, deniz ile karşılaşmıştı. Kuzeye giden grup ise çölden kaçarak Kuzeydo-

ğu Afrika'da önce Arap yarımadasına ve ardından kıyıyı takip ederek Güney Asya bölgelerine yerleşti.

Elbette ki bu göç çok uzun yıllar aldı. Üstte, göçün yıllar içindeki gelişimini görüyoruz. Yeşil ile gösterilen, kanyonlar bölgesidir.

Scientific American dergisinin 16-Ekim-2015 tarihli sayısında Homo Sapiens türünün günümüzden 100.000 yıl önce Güneydoğu Asya'ya ulaştığını kanıtlayan bir makale yayınlandı. Güney Çin bölgesindeki bir mağarada 47 adet insan dişi bulundu ve bunların tarihlenmesi yapıldı. Makale yaklaşık 120.000 yıl önce Homo Sapiens türünün Afrika'dan göç etmeye başladığını onaylıyor².

1.2 Toba Yanardağı

Kesin olarak bilinmemekle birlikte, günümüzden yaklaşık 120.000 yıl önce insan türünün Afrika'nın doğu bölgelerinden kuzeye ve güneye doğru yayılmaya başladıkları anlaşıyor. Güneybatı Afrika bölgesine yayılanlar daha ileri gidemediklerinden, o bölgede kendilerine has bir kültür geliştirdiler. Kuzeye gidenler ise Sahra çölünden dolayı doğu bölgelerine yöneldiler.

2 http://www.scientificamerican.com/article/teeth-from-china-reveal-an-early-human-trek-out-of-africa1/?WT.mc_id=SA_BS_20151016

100.000 yıl önce insanların bugünkü Mısır, Mezopotamya, Kuzey Hindistan ve tüm Güneydoğu Asya bölgelerine yayıldıklarını, yapılan kazılardan ve genetik araştırmalardan anlıyoruz.

Günümüzden 76.000 yıl önce Güneydoğu Asya bölgesinde büyük bir felaket meydana geldi; Sumatra adasındaki **Toba** yanardağı infilak edip göğe sıcak kükürt külleri saçtı. –Sumatra adası bugün dahi dünyanın en önemli kükürt ihracatçısıdır.– Gökteki su damlacıklarıyla birleşen kükürt buharı, yere sülfürik asit (H_2SO_4) yağmuru şeklinde yağmaya başladı. Haftalarca süren asit yağmuru geniş bir bölgedeki tüm bitkilerin ölümüne yol açtı. Bitkiler çürüyünce ardından ot yiyen hayvanlar da açlıktan öldüler. Ot yiyicilerin tükenmesiyle, et yiyiciler ve insanlar da büyük oranda yok oldular. Geriye kalan az sayıda insan, mağaralara sığınıp dere ve göllerdeki balıklarla, kükürt bulaşmış ot ve küçük bitkilerle yaşamını sürdürmeye çalıştı. Bu tür kısıtlı bir beslenme tarzı fiziksel yapılarının değişmesine ve gelişimlerinin gecikmesine neden oldu. Asya kıtasının Güneydoğu bölgelerindeki insanların oldukça kısa boylu oluşu, renklerinin sarımtırak görüntüsü ve özellikle dişlerinin farklı bir yapı sergilemesi, tüm bölgenin uzun yüzyıllar boyunca kükürt kül-

leri ile kaplı oluşunun sonucu olabilir mi? Alttaki haritada Toba yanardağının etkilediği geniş bölge kırmızı ile belirtilmiştir.

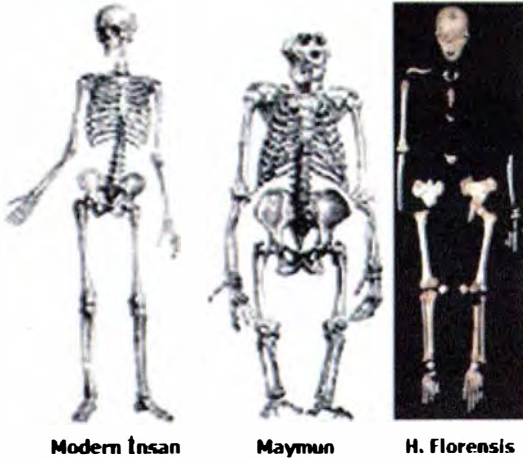
Endonezya'nın Flores adasında, 2003 yılında bulunmuş 9 adet insan iskeleti bu soruya yanıt olabilir. Boyları 1 metre civarında olan bu iskeletler ilk bulunduklarında çocuk iskeleti oldukları sanılmıştır. Nedeni ise, bulunan kafatasların oldukça küçük, 300 cm-küp hacminde oluşlarıdır. Fakat daha yakından incelendiğinde iskeletlerin gelişmiş insan yapısında oldukları anlaşılmıştır. Zira 9-10 yaşlarında ve boyları 1 m. civarında olan çocukların kafatası hacmi, gelişmiş insanınkine yakın, yaklaşık 1250 cm³ kadardır. Liang Bua Mağarasında bulunmuş olan **Homo Floresiensis** (HF) kemiklerine "Hobbit" adı verilmiş ve farklı bir tür olduğu ileri sürülmüştür. HF'in kafatası, normal bir insaninkiyle altta karşılaştırılıyor. Solda ise Flores adası kırmızı renkle belirtilmiş olarak görülüyor.

74.000 yıl önceye ait olduğu saptanmış olan kemiklerin herhangi bir maymun türüne ait olmadıkları ve bölgeye gelmiş kadim bir insan grubuna veya türüne ait olabilecekleri düşünülüyor. Son bulgular bu grubun 95.000 ile 17.000 yılları arasında bu bölgelerde yaşadıklarını gösteriyor ki, Toba volkanının patladığı yılları içeren yaklaşık 78.000 yıllık uzun bir dönem oluyor. Boylarının küçük oluşuna rağmen bu insanlar, şimdi soyları tükenmiş olan cüce filleri avlıyorlardı. Bu tür bir avı

yakalayabilmek için, grup halinde avlanmaları ve bir miktar da sözel iletişim kurabilmeleri gerekirdi.

Altta modern insan iskeletinin maymun iskeletiyle ve sağda Flores adasında bulunmuş iskeletle karşılaştırılması görülüyor (beden boyları farklı). Kol boyları arasındaki belirgin fark, "Hobbit" denen HF türünün insandan farklı olmadığını kanıtlıyor. Ayrıca ayak başparmakları modern insanda ve HF'de diğer dört parmağa bitişik, maymunda ise ayrıktır (Bkz. Bölüm 1.1).

HF büyük olasılıkla Afrika'dan 120.000 yıl önce çıkmış ve Hindistan üzerinden Endonezya adasına belki de 95.000 yıl önce ulaşmıştır. Anakaradan adaya sallar üzerinde ve yürüyerek geçmiş olabilir. Zira o dönemde birçok ada bitişikti ve salla kat edilecek mesafe oldukça kısaydı³. Afrika'dan yayılan akıllı insan türü Homo Sapiens oldukça kısa boylu fakat çevik ve süratli idi. Bu görüşü HF'in iri ve uzun ayak kemikleri de destekliyor. HF'in boyu zaman içinde artmamış, ilk geldiği boy olan 1 metre civarında kalmıştır. Nedeninin Toba volkanının yaydığı kükürtlü küller olabileceği görüşündeyim. Zira bölge volkan-

3 http://en.wikipedia.org/wiki/Homo_floresiensis
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

lar içermekte ve hem H. Floresiensis hem de avladığı Stegodon'ların yok oluşu, 17.000 yıl önce patlamış olan yerel bir volkana bağlanmaktadır. Bu görüş, HF'in kalıntılarını bulmuş olan Avustralyalı arkeolog **Michael Morwood** (1950 – 2013) tarafından ileri sürülmüştür⁴. Altta bir H. Floresiensis tahmini çizimi ve solda halen Afrika kıtasında yaşayan Pigmii'lerin boyları bir Avrupalı ile karşılaştırılıyor. Bu görüntü HF'in Afrika kökenli olma olasılığını kuvvetlendiriyor.

1.3. Farklı Dişler

Arizona Devlet Üniversitesinde diş antropolojisi konusunda uzman olan **Christy Turner**, Güneydoğu Asya insanların diş yapısını inceleyen bir makale yayınlamıştır⁵. Bu çalışmada, dişlerdeki küçük ayrıntılar sayesinde insanların Güneydoğu Asyalı mı, yoksa Asya'nın orta ve doğu bölgelerinden mi olduklarını saptamanın mümkün olduğunu iddia etmektedir. C. Turner kadim dönemden kalma kafataslarını inceleyerek diş yapılarını iki belirgin gruba ayırmayı başarmış, bunlara **Sundadont** ve **Sinodont** adlarını vermiştir. Malezya yarımadası ile Sumatra ve

4 <http://theconversation.com/archaeologist-who-discovered-the-hobbit-dies-16321>

5 Christy G. Turner, Teeth and Prehistory in Asia, Scientific American, 1989 Şubat, sayfa 70.

Borneo adaları arasında kalan bölgenin adı Sunda'dır. Bu bölgenin kadim dönemde birleşik bir kara parçası olduğu saptanmıştır. İnsanların Sunda civarındaki adalara yayılışları suların oldukça sığ olduğu kadim dönemde gerçekleşmiş olabilir. Alta Sunda bölgesi görülüyor.

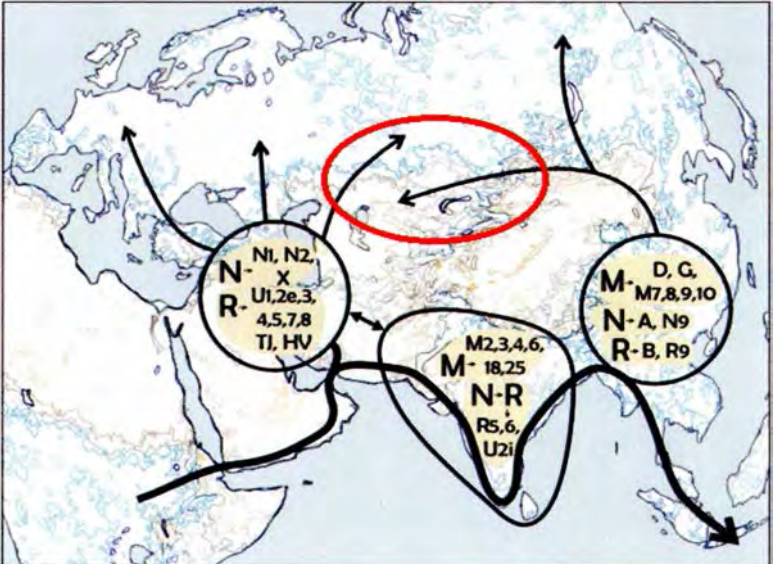
Sundadont diş yapısına Tayland'da, Malezya'da, Sumatra, Borneo ve Filipin adaları ile Pasifik okyanusundaki Polinezya adalarında oldukça yoğun olarak rastlanmaktadır. *Sinodont* diş yapısına ise çoğunlukla orta ve doğu Sibirya, Çin, Moğolistan, Japonya ve hemen hemen tüm Amerika kıtasında rastlanmaktadır. Fakat ilginç olan, Avustralya kıtasındaki Aborijin denen yerli halkta *Sundadont* diş yapısına rastlanmamış olmasıdır. Bu durum, hem Toba yanardağından yayılan küllerin Avustralya kıtasına ulaşmamış olması ile hem de Aborijin halkın Avustralya'ya Doğu Asya bölgelerinden, günümüzden yaklaşık 45-50 bin yıl önce göç etmiş olmalarıyla ilgili olabilir. Toba yanardağının patlayışından yaklaşık yirmi beş bin yıl sonra Avust-

ralya adasına inen Doğu Asya halkında, kalıcı bir dış değişikliği beklenemez.

1.4. Genetik Kanıtlar

Kültürel dağılımı dil, din ve mimari eserlere dayandırıp açıklayınca karşımıza hep “**Hangi tarihte, ne zaman?**” sorusu çıkmaktadır. Bu tür sorulara kesin yanıt bulmak için daha somut kanıtlar göstermek gerekmektedir. Son yıllarda oldukça başarılı sonuçlar elde etmiş bir bilim dalı olan Genetik, **Y** kromozomunun izlerini sürerek insanlığın dünyaya ilk yayılma haritasını çıkartmıştır.

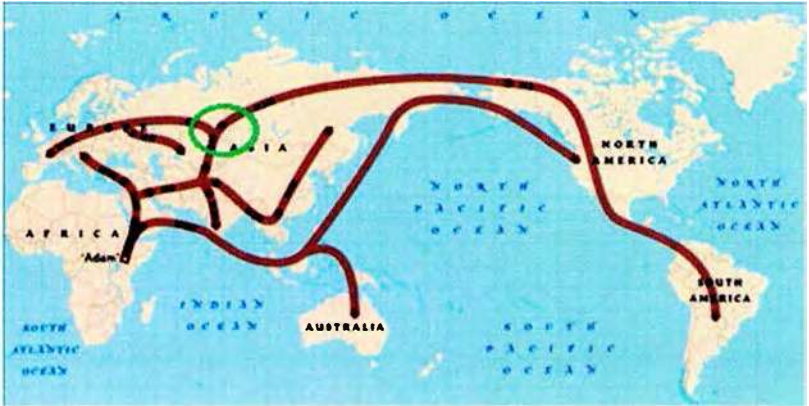
Alttaki haritada, insanların yaklaşık 120.000 yıl önce Afrika’dan yola çıktığı, 45.000 yıl önce dünyanın birçok bölgesine yayıldığı ve yayılma merkezinin Orta Asya olduğu görülüyor (1).

Haritada koyu çizgi ile gösterilen ilk dağılım güneyden deniz kıyısını takiben Güneydoğu Asya'ya, diğer kol Hazar denizinin doğu yakasından Orta Asya'ya doğru yayılmıştır. Orta Asya'ya tam olarak hangi tarihte ulaştığı bilinmiyor; fakat orada oldukça ileri bir kültür seviyesine ulaştıktan sonra (iklim şartlarından dolayı) günümüzden 45-50 bin yıl önce Asya'nın kuzeydoğu ve güneydoğusu ile Avrupa'ya doğru yeni bir göç dalgası olmuştur.

Elbette ki bu gen haritaları kesin değildir ve her yeni buluş haritaların değişmesine neden olmaktadır. Özellikle zamanlama konusu halen kesinlik kazanmış değildir. Fakat Doğu Afrika çıkışı tüm bilim adamları tarafından kabul edilmektedir.

Altta, Doğu Afrika çıkışını belirten diğer bir harita sunuyorum.

Üstteki haritalarda kırmızı ve yeşil renklerle belirtilen bölgeye insanların günümüzden 50.000 yıl önce ulaşılmış oldukları biliniyor. İklim şartları değişip buzul çağı yaklaşınca Orta Asya bölgesinden değişik yönlerde doğru göçler başladı. Bir kol batıya, diğer kol doğuya yöneldi. Böylece Asya kökenli gruplar,

buzul çağı başlamadan önce hem Avrupa hem de Amerika kıtalarına ulaşip yerleştiler.

Toba yanardağının etkileri uzun yıllar sürdü. Geniş ve kalın bir kül bulutu Pakistan'ın bir bölümünü, Hindistan'ı, Güneydoğu Asya'yı ve Endonezya adalarını kapladı. Tüm bölgede canlı yaşam büyük çapta sona erdi ve insan sayısı toplam 10.000 kişiye kadar indi. O dönemde Hindistan'daki kül tabakasının kalınlığı 5 metreye ulaşmıştı. Tüm bölgede 1000 yıl süren karanlık ve soğuk, kültürün gelişimini büyük çapta etkiledi. Böylece, Afrika çıkışlı güney kolu tümüyle yok olma durumuyla karşı karşıya kalmıştı. 1000 yıl geçince, yeniden çoğalmaya başlayan insanlar kuzeye ve güneye doğru göç etmeye başladılar.

Kuzeye giden kolun batıya ve kuzeydoğuya doğru yayıldığı bir önceki gen haritasından anlıyoruz. Günümüzden 40.000 yıl öncesinden başlayan ve binlerce yıl süren buzul çağı boyunca insanların büyük çoğunluğu, sığınmış oldukları mağara ve kovuklarda yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Avrupa'nın birçok yerinde, mağara duvarlarına çizilmiş resimleri görmek halen mümkündür.

Avrupa insanların genetik haritaları incelendiğinde, pek çoğunun Asya kökenli oldukları kanıtlanmış durumdadır. Büyük bir grubun genetik çalışması sonucunda, Avrupa halklarının pek çoğunda Asya kökeni ortaya çıkarılmıştır⁶. Öyle anlaşıyor ki Asya steplerinden doğuya ve batıya doğru göçler dalga dalga devam etmiştir.

6 https://www.academia.edu/11685893/Massive_migration_from_the_steppe--Nature_abstract

1.5. Buzul Çağı

Kuzey yarımkürede oluşan en önemli buzul çağı günümüzden yaklaşık 40.000 yıl önce başlamış ve günümüzden yaklaşık 20.000 yıl öncesine kadar sürmüştür⁷. Orta Asya'nın yerbilimsel yapısı hakkında birçok çalışma yapmış olan **Philip L.Kohl** şöyle diyor⁸:

Orta Asya yer betimindeki (*topography*) değişimlere çarpıcı bir örnek, Orta Asya çöllerinde /Takır/ oluşumlarıdır. Takır' lar, doğal aşınmalarda yıkanmış alüvyonun (lığ) toplanması ile oluşan ve genel olarak sadece yosun ve liken içeren alkalın (bazik) toprak oluşumlarıdır. Fiziksel olarak, kalsiyum karbonat tabakalarının yüzey katmanlarında ayaklı (stilt) asılıtlarla hızlıca kuruyarak birleşmesinden oluşan düzgün, yalın, ince ve parke biçimli veya çatlak yapıda şekiller oluştururlar. Bunlar, Orta Asya'da geniş susuz araziler üzerine yayılmışlardır. Bu da suyollarındaki kayma veya geri çekilmenin güçlü bir kanıtıdır.

Topraktaki bu kuraklaşma ve takır-takır olarak tanımlanabilecek bu sertleşmenin nedeni ne olabilir? Ayrıca toprakta çok yaygın olarak görülen bazik kalsiyum karbonat tabakası nasıl oluşmuştur?

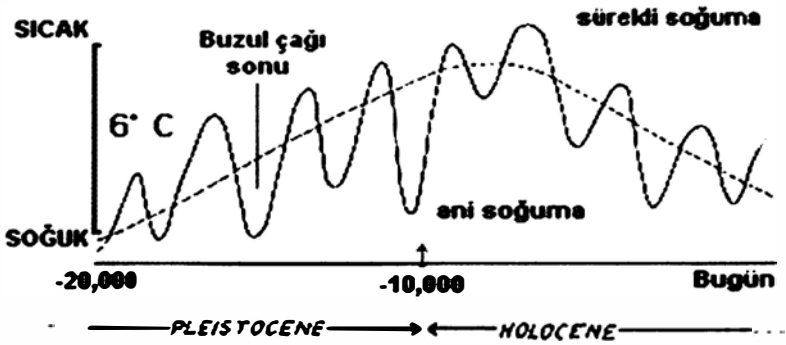
Bu tür yaygın bir coğrafi yapının oluşabilmesi için iklimde çok ciddi bir değişimin oldukça kısa bir süre içinde gerçekleşmiş olması gerekir. Yapılmış olan yerbilim (jeoloji) ve do-

7 P. L. Kohl ,Orta Asya, ISBN: 2-86538-071-8, sayfa 26.

8 Foraminiferal Evidence of Younger Dryas Age Cooling on the British Columbia Shelf. Patterson et al. Geographie et Quaternaire, 1995 Cilt.49, sayı 3, s 409.

ğal katmanlarla ilgili yapılan araştırmalara göre günümüzden 11.000 ile 10.000 yıl arasında ciddi ve hızlı bir iklim değişimi olmuştur.

Çalışmalar göstermiştir ki, kuzey yarımkürede sıcaklıkta ortalama 6 derece santigratlık bir değişimin bile iklimde ciddi değişikliklere yol açmış olduğudur. Üstte günümüzden 20.000 yıl öncesinden başlayarak kuzey yarımküredeki günümüze kadar genel sıcaklık değişiminin grafiği görülyor. Isınmanın ardından kırmızı dikey çizgi ile belirtilen dönemde, günümüzden 16.000 yıl önce, buzul çağının sona erdiği görülyor. 16.000 ile 14.000 yılları arasında 2.000 yıllık bir hızlı ısınma dönemi var.

Buzul çağı sona erince kuzeyde eriyen buzullar güneye doğru kayarak geniş alanları kaplamışlar ve tarıma elverişli düzlükleri bataklık haline dönüştürmüşlerdir. Sonra yeniden soğuma ve ısınmanın ardından, günümüzden 12.900 ile 11.700 öncesinde 1200 yıllık çok hızlı bir soğuma yaşanmış. İşte bu döneme yer bilimciler **Younger Dryas** adını veriyorlar ⁹.

Bu dönemde yağış da çok az olduğundan bataklıklar kurumaya başlamış, buzulların getirmiş olduğu alüvyonlar ve kireçli topraklar kalın /Takır/ tabakalarının oluşmasına neden olmuş.

⁹ https://en.wikipedia.org/wiki/Younger_Dryas

İşte bu soğuk dönemde, buzullar eriyip toprak da bataklık haline dönüşürken, insanlar düz ovaları terk edip her yöne doğru göç etmeye başlamışlar. Günümüzden 10.000 yıl öncesinden itibaren sıcaklık artmış, ama o bölgeler ne hayvancılığa ne de tarıma elverişli olduğundan, göçler devam etmiş.

Günümüzden 10.000 yıl öncesinden itibaren dünya, **Holocene** adı verilen yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde ortaya çıkmış olan hayvan türleri ondan önceki **Pleistocene** dönemine göre oldukça farklıdır. Holocene'de bin yıllık bir ısınmanın ardından genel ve sürekli bir soğuma olduğundan, bu dönemde kürklü hayvanlar her yerde çoğalmıştır. Resimde, aynı yapı ve görüntüde fakat değişik bölgelerde ortaya çıkmış, mandaya benzer kürklü ot oburları görüyoruz.

Musk mandası Kanada'nın kuzeybatı bölgelerinde yaşayan, soğuğa dayanıklı bir türdür. Buffalo türü Orta Amerika'nın biraz daha ılıman bölgelerinde bulunur. Yak denen tür ise Asya kıtasının dağlık ve çok soğuk iklimine uyum sağlamış tüylü mandalardır. Her üç manda türünün yakın akrabalığı, insanlar ile birlikte göç ettiklerine işarettir.

Resimde görülen sakallı boğa Sümer kültürüne ait olup, ir çeng'in başındaki altın kaplı süstür. Çeng adlı çalgı, arp'ın n eski türü olup kaynağı Orta Asya kültürüdür. Sakallı boğa dönemde Mezopotamya'nın dahi oldukça soğuk olduğuna ıaret ediyor. Güç sembolü olan boğa bir de sakallı olunca, dönemdeki tüm kralların bu güçlü hayvana benzemek istelerlerine şaşmamak gerekir. Yukarıda bir Asur kralının heykeli örülüyor.

1.6 Asya'nın Kutsal Hayvanları

Asya halkının kendileriyle özdeşleştirdikleri ve kutsal sayıkları birtakım hayvanlar vardı. Bu hayvanlardan kaplumbağa e dağ keçisi ayrı ve özel bir yere sahiptir. Kaplumbağa, evini irtında taşıyan ve çok uzun ömürlü bir hayvan olması itibayle, Asya toplulukları tarafından kutsal sayılmıştır. Asya'da

birçok bölgede kaplumbağa heykeli ile karşılaşırız. Kışın alçak ovalara inen ve yazın yüksek yaylalara taşınan Türkler ile Moğollar, sırtında evini taşıyan kaplumbağa ile kendi yaşam tarzları arasındaki benzerlik dolayısıyla, kaplumbağa heykellerini geçtikleri yollara dikmişlerdir. Bu yoldan geçenler bir dilek dileyerek, kaplumbağa heykelinin üstüne küçük taşlar bırakmışlardır. Kaplumbağa heykelinin yol kenarında olması, göç kavramıyla ilişkili olsa gerek.

Böylece kutsal saydıkları kaplumbağanın, dileklerin gerçekleşmesine aracı olacağı ve göç eden toplumların yolunu açacağı inancı yüzyıllar boyunca sürmüştür. Altta bir kaplumbağa heykelini ve üzerine bırakılmış dilek taşlarını görüyoruz¹⁰.

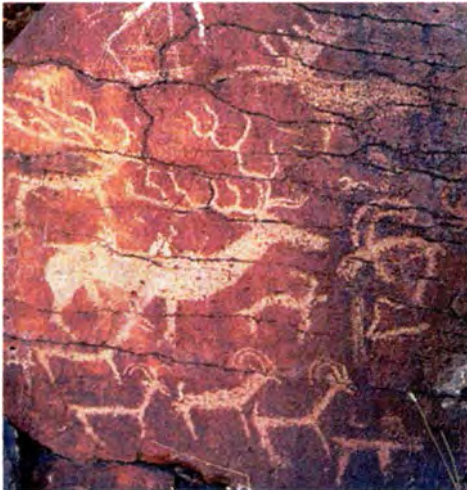
Bir diğer kutsal hayvan dağ keçisidir. Dağlık bölgelerde yaşayan son derece çevik ve süratli bir yaratık olan dağ keçisi, en yüksek tepelere büyük bir rahatlıkla tırmanabilen dengeli yapısı ile Türklerin hayranlığını kazanmış, onların kutsal hayvanı olmuştur. Bizim bildiğimiz evcil keçiden farklı olarak, uzun ve yay gibi kıvrık boynuzları vardır. Günümüzde bu hayvanları ancak hayvanat bahçelerinde görebilirsiniz, zira yaygın avlan-

10 Namsrain Ser-Odjav, Treasures of Mongolia, Unesco Courier, Mart 1986, sayfa 30.

ma sonucu nesilleri hemen hemen tükenmiş durumdadır. Alta bir dağ keçisi görüyoruz.

Dağ keçisi resimlerini tüm Asya'nın yüksek bölgelerindeki kayalara çizilmiş olarak buluyoruz. Bu çizimlerin tam olarak ne zaman yapıldıkları bilinmese de çok eski oldukları kesindir. Zira bu çizimler sadece av sahneleri olmayıp, dağlara tırmanan Asya insanının hayranlık ve saygı duyduğu, hatta özenerek benzemeye çalıştığı bir yaratığın simgeleridir. Bu özelliklerinden dolayı dağ keçisi diğer hayvanlara kıyasla üstün sayılmış, özel bir değer verilerek adeta kutsallaştırılmıştır.

Yukarıda gördüğünüz kaya resmi, Asya'nın yüksek bir bölgesi olan Saymalıtaş Yaylasından. Üstte geyik ve altta dağ keçisi çizimleri var. Bu resmin av sahnesi olmadığı, bir ölüm ile ilgili olduğu görüşündeyim. Zira ortadaki geyiğin başının altında, yere uzanmış bir insan çizimi var ¹¹. Bu insanı saran geyikler ve dağ keçileri onu adeta koruma altına almış durumdalar.

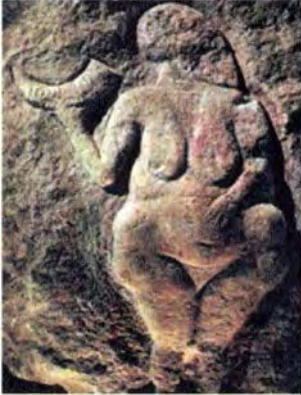
Asya'da binlerce yıldır yaşayan Türkler dağ keçisine öylesine fazla önem vermişlerdir ki, altınla yapılan simgelerini başlıklarına dahi takmışlardır. Altta, Kazakistan'daki bir kurgandan çıkarılmış olan "Altın Elbiseli Adam" ve başlıktaki süs görülüyor.

**Kazakistan kurganında
bulunan ALTIN ELBİSELİ
adam ve başlıktaki süs.**

11 Servet Somuncuoğlu, Sibirya'dan Anadolu'ya Taştaki Türkler, AT-OK yayınları, sayfa 119, 2008, İstanbul.

Dağ keçisinin kanatlı oluşu onun kutsallığına ve ruhsal bir varlık oluşuna işaret ediyor. Burada tek bir dağ keçisi gösterilmiş olsa da, başlıkta yüzyüze bakan iki tane dağ keçisi var.

Aquitaine (Güney Fransa)

Yemin kabı (Doğu İran)

Sadece Asya'da değil, dünyanın birçok bölgesinde aynı tür çizim, kabartma ve heykellere rastlıyoruz.

Güney Fransa'da bulunan çıplak kadın kabartmasının en az 10.000 yıllık olduğu söyleniyor. Fransa'nın güneyindeki Aquitaine bölgesinde bulunmuş olan bu çok eski kabartmada, kadının çıplak oluşu ve başındaki kaş, göz, ağız ayrıntılarının belirtilmemiş olması, onun bir Ana Tanrıça olduğunu gösteriyor. Elindeki eğri boynuzun içi boş olduğuna göre, bir yemin kabı olabilir.

Bunun sağındaki "Yemin kabı" resminden ise, dağ keçisinin çok eski dönemlerde de kutsal sayıldığını, boynuzunun "yemin kabı" olarak kullanılmış olmasından anlıyoruz.

Sadece Avrupa'dakiler değil, Kuzey Amerika'da Chaco Canyon bölgesinde yaşayan Kızılderili halkın çizdiği kaya resimleri de (altta, solda) dikkate değer. Bu resim bir av sahnesi değil; keçiler ve geyikler boynuzlu bir insana doğru bakıyorlar. İnsanın boynuzlu olması onun bir şaman olduğunu düşündürüyor. Ayrıca elindeki spiral de bir güneş simgesi olsa gerek.

ABD'nin güney bölgesinde Chaco Canyon

(Güneş simgesi de Asya ile ilişkili önemli bir kutsal kaynak olduğundan, diğer bir bölümde yine değineceğim.)

Anadolu'da da yukarıdaki kaya resmine benzeyen birçok örnek bulunmaktadır¹². Bu resimlerin ne zaman çizildikleri ile ilgili değişik görüşler olsa da, Prehistorya uzmanı **Herbert Kühn**, M.Ö. 10.000 ile 7.000 arasına tarihlemiştir¹³.

1.6 Ant İçme Kadehleri

İslamiyet'ten önce, tüm Türk toplumlarında ant içme törenleri önemli yer tutardı. **Bahaeddin Ögel**, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları* adlı eserinde şöyle diyor¹⁴:

12 Servet Somuncuoğlu, *Sibirya'dan Anadolu'ya Taştaki Türkler*, AT-OK Yayınları, sayfa 119, 2008, İstanbul.

13 Ersin Alok, *Anadolu'da Kayaüstü Resimleri*, Akyayınları, İstanbul.

14 Bahaeddin Ögel, *Dünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları*, Türk Dün-Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yüeci kralının başı altınlatılıp and kadehi yapıldı. Büyük devlet akit ve andları bu kadehle yapıldı. Göktürk devleti kendisini eski Juan-Juan devletinin mirasçısı olarak gördü. M.Ö. 43 yılında Hunlar ile Çin elçileri arasında andlaşmalar “and kadehi” ile yapıldı.

Bu sözlerden anlaşılacağı üzere tüm önemli olaylarda, örneğin taht’a çıkıldığında veya diğer bir devletle yapılan anlaşmalarda, and/ant içilmekteydi. Burada dikkat çeken, and/ant **içildiği** asla söylenmediği. Ayrıca, bugün kullanmakta olduğumuz ‘anlaşma’ sözünün aslının **andlaşma** veya **antlaşma** olduğu beliriyor. Yani, kadim Türk toplumlarında karşılıklı oturup anlaşma imzalanmıyor, kadeh kaldırılıp **ant-içiliyordu**. Bir atasözü olarak günümüze kadar gelmiş olan “söz namustur” ifadesi, söz vermenin hem yeterli hem de önemli olduğunu, ayrıca yazılı bir belgeye gerek duyulmadığını belirtmektedir.

Ant içilen kadehin adı da **tolu** idi. Günümüz Türkçesinde kullanılan ‘dolu’ sözü ‘tolu’ sözünden dönüşmüştür. **Divanü Lûgat-it Türk**’te ¹⁵ tolu sözünü içeren şu dörtlük bulunuyor:

**Iwrıl başı kazlayu
Sağrak tolu közleyü
Sakinç kudhi kizleyü
Tün kün bile sevinelim**

Günümüzün Türkçesiyle:

**İbrik başı kaz gibi
Sürahi dolu göz gibi
Sıkıntıyı kuyuya gizleyip
Gece ve gündüz sevinelim**

yası Araştırmaları Vakfı yayını, İstanbul 2001, sayfa 292.

15 Besim Atalay, *Divanü Lûgat-it Türk Tercümesi*, Cilt 1, sayfa 100.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://irantey.org>

Demek ki, kadim Türkçede 'tolu' sözü hem boş olmayanı, hem de ant içilen kadehi ifade etmiştir. Ayrıca 'tolu' sözünden türetilmiş Toluy özel adı hem Türklerde hem de Moğollarda vardı. Halen 'Tolunay' (dolunay) adına rastlamak mümkündür.

Bahaeddin Ögel eserinde şöyle diyor¹⁶:

Cengiz hanın küçük oğlu tahta çıkmadan önce, kendi yerine, Toluy'un han olmasını istemişti. Tah-ta çıkarken kadehi Toluy'un elinden aldı. Orada bu-lunanların hepsi 9 defa diz çöktüler.

Sadece Moğollarda değil, tüm Asya toplumlarında ant içme törenleri yapıldı. B. Ögel Özbek sarayındaki kımız (ekşi at sütü) içme törenini şu şekilde aktarmaktadır¹⁷:

Karaca, Koç ve At toluları

Padişah, kımız adı ile ünlü olan temiz içkiyi biraz içer ve devletin en ileri gelenine ikram eder. O da kadehin tümünü içer. İçki içme töreni, böylece töre üzere sürer gider. Beyler ile komutanlar tamam olduktan sonra askerlere sıra gelir.

16 Bahaeddin Ögel, Düünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, İstanbul 2001, sayfa 295.

17 Bahaeddin Ögel, "Düünden Bugüne Türk Kültürünün Gelişme Çağları", Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı yayını, İstanbul 2001, sayfa 297.

Tüm Asya toplumlarında sözün büyük önemi vardı. Bu bakımdan ant içme törenlerinde kullanılan kadeh (tolu) özel olarak yapılır ve Türk toplumlarının çeşitli kutsal hayvanları bu kadehlerde şekillenirdi. Yukarıdaki resimlerde çeşitli Asya bölgelerinde ve Kuzeybatı Avrupa'da yaşamış toplumların, günümüzde müzelere konmuş olan tolularını görüyoruz. Ant içmeye yarayan bu kadehlerin birçoğunun boynuz gibi eğri olduklarına dikkatinizi çekerim. Her birinde, İslâmiyet'ten önceki Türk hayvan motifleri bulunuyor. Dağ keçisinin kadim Türk kültüründeki öneminden *Türk Dünyası* dergisinde yayınlanmış bir yazımda söz ettim¹⁸. Bu kadehlerin yapımında önceleri içi boş dağ keçisi boynuzu, zamanla altın veya gümüş, bazen de bakır madenleri kullanılmıştır¹⁹.

Uç adet koç başı

Dağ keçisi

At

Geyik

Horoza saldıran Vaşak

Kanatlı aslan

18 Haluk Berkmen, "Issık Kurganı", *Türk Dünyası Tarih Kültür Dergisi*, Mayıs 2003, sayı 197, sayfa 4.

19 <http://www.halukberkmen.net/pdf/120.pdf>

Bu kadehler Türkmenistanda, İran'da ve Kuzeydoğu Avrupa'da bulunmuşlardır. Günümüzde çeşitli müzelerde yer alıyorlar. Kadehlerin Batı Asya ve Doğu Avrupa kökenli oluşları, Asya'dan yayılan bir kültürün eserleri olduklarını gösteriyor.

Tolu kadehlere Yunanca **Rhytos** ve İngilizce **Rhyton** (okunuşu rayton) denmektedir. Fakat aynı zamanda, İngilizcede 'rayt' olarak okunan ve 'rite' şeklinde yazılan sözcük ise **töre/gelenek** demektir. Şu halde **Rayt-Os** sözünde "gele-nektir" anlamı, bu kadehlerin kadim bir geleneğe bağlı olduklarını akla getiriyor. Bu bağlamda Fransızca ve İngilizce 'ritual' sözcüğü **töreye bağlı ayin** demektir. Ayrıca İngilizce 'right' şeklinde yazılan ve 'rayt' olarak okunan sözcüğün hem ahlaken hem de toplumda "doğru ve kabul edilir olan" anlamını içermesi, söz vermenin dürüstlikle ve töresel gelenekle ilişkisine işaret ediyor olabilir.

Asya ve Doğu Avrupa'daki kadim kültürlerin ant içme törenlerinde kullandıkları kadehin kadim Türk kültüründen kaynaklandığını, kadehlerde betimlenmiş olan kutsal hayvanlardan anlıyoruz. Koç, dağ keçisi, geyik, vaşak ve aslan, o dönemin güçlü ve bir bakıma kutsal hayvanları oluyorlar. Asya toplumları tolu kadehlerini yüzyıllar, hatta binyıllar boyunca kullanmışlar ve kutsal simgelerini de kadehlere aktarmışlardır. Hristiyanlıkta önemli bir simge olduğu kabul edilen "Kutsal Kâse" kavramı belki de bu kadim geleneğe dayanmaktadır.

Asya'nın birçok farklı bölgesinde, kadeh tutan Türk heykelleri bulunmuştur (altta). Bunlara genelde **Balbal** veya **Bengü Taş** denmekte, bazı kaynaklarda **Taş Baba** adı geçmektedir. Tüm heykellerde kadehler göğüs hizasında tutulmakla, kalpten yapılan samimi bir yeminin simgelenmek istendiği görüşündeyim. Balbalların nedensiz dikilmedikleri kesindir. **Ant** içmeyi gerektiren bir olayın **anısını** hatırlatmak için, birer **anıt** olarak

dikilmiş olabilirler. Veya elinde kadeh tutan kişinin sözüne sadık, güvenilir ve dürüst olduğunu belirtmek istemişlerdir.

Asya'dan Türk heykeller

Asya'da bu konu ile ilgili araştırmalarda bulunmuş olan **Oktay Belli**, kitabında şu açıklamayı yapıyor²⁰:

2001 yılı araştırmalarında önce Bişkek, Burana, Koçkor ve Manas'taki müze ve Güzel Sanatlar Fakültesi bahçesinde bulunan taş heykel ve balballar incelenmiştir. Daha sonra pilot alan olarak Issık Köl bölgesi seçilmiştir. Issık Köl çevresindeki yerleşim merkezlerinde bulunan müze, park ve pansiyonların dışında, arazide çalışmalar yapılmış ve çok sayıda taş heykel saptanmıştır.

Türk kökenli Khazar'ların Kuzey Kafkasya'daki Sarkel şehrinde ve civarında birçok taş heykel bulunmuştur. İnsan biçimindeki bu heykellerin tümünde karın veya göğüs hizasında tutulmuş bir kadeh veya su kabı bulunuyor²¹. Hepsinin ortak özelliği olan bu duruş ve kadeh tutuş şekli şüphesiz ki önemli bir mesaj içermektedir.

Sadece Asya'da değil, Anadolu'da da benzer taş kabartmalar ve balballar bulunmuştur. Günümüzden yaklaşık 4000 yıl önceye ait oldukları tahmin edilen Hakkâri'de bulunmuş

20 Oktay Belli, "Kırgızistan'da Taş Balbal ve İnsan Biçimli Heykeller", Arkeoloji ve Sanat Yayınları., Sayfa 3, 2003, İstanbul.

21 İsmail Doğan, Kafkasya'daki Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar, sayfa 25-30, Türk Dil Kurumu Yayını, 2000, Ankara.

olan taş stellerin/balbalların hepsi de iki elleri ile bir su tulumunu kavramış olarak betimlenmişlerdir²². Bu özelliğin bir Türk geleneği olan *Ant içme geleneği* ile ilgili olduğu görüşündeyim. Zira kabartmaların hepsinde dağ keçileri ve Asya tipi yurt denen çadırlar bulunmaktadır. Sol omuzun üzerinde bulunan bu simgelerin sadece süs olarak kazınmadıkları kesindir. Altta üç adet Hakkâri kabartması ve omuz üstünde betimlenmiş bir dağ keçisinin yakın plan görüntüsü bulunuyor²³.

Bu kabartmalarla ilgili olarak **Veli Sevin** şunları söylüyor ²⁴:

Bunları andıran en erken savaşçı betimlemelerine M.Ö. VII. Yüzyıldan itibaren güney Rusya ve Ukrayna'daki İskit stelleri üzerinde rastlanır (Olchovsky, Evdokimov 1994). Ancak bu geç örneklerde farklılık, tulum bir boynuzun daima tek elle tutuluyor olmasıdır. Buna karşılık, çok daha geç olmakla birlikte, iki elle veya yalnızca sağ elle kap tutan antropomorf steller Orta Asya bozkırlarında yaygındır.

Dağ keçisi veya oğlak motifinin Türk kökenli olduğunun kanıtı, bu simgenin Kültigin anıtının tepesine konulmuş olma-

22 Veli Sevin, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, sayı 4, sayfa 79, 2001.

23 Veli Sevin, Hakkâri Taşları, Yapı Kredi Yayınları, 2005, İstanbul.

24 Veli Sevin, Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi, sayı 4, sayfa 81, 2001.

sıdır ²⁵. 3,75 metre yüksekliğinde olan bu anıtın doğu yüzünde 40 satır, güney ve kuzey yüzlerinde 13'er satır vardır. Anıt "ko-yun yılının on yedisinde" (27 Şubat 731) vefat eden Kültigin'in anısına dikilmiştir. Dikiliş tarihi 1 Kasım 731 olarak bildirilmektedir. Yazıttaki harfler özgün Türk kültürünün ürünü olup başka bir kültürden alıntı değildirler.

Bu harfler ile ilgili açıklamalarımı Bölüm 2.10'da bulacaksınız.

Asya'nın çeşitli bölgelerinde ve Kafkasya'da bulunan heykellerle Hakkâri'deki taş kabartmalar karşılaştırıldığında birçok ortak nokta görmektediriz. Hakkâri kabartmalarındaki savaşçılar iki elle göğüslerinde deriden yapılmış su kapları veya matara-

²⁵ Talat Tekin, Orhon Yazıtları, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1988.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

lar tutuyorlar. Asya heykellerinde ise yine göğüs hizasında topraktan yapılmış kadehler bulunuyor. Göğüs hizasında tutulan kadehler tolu ile kalpten edilen yemini ve **ant içme** geleneğini yansıtıyorlar. Altta solda, Hazar denizinin doğusundaki Tuzlov ile Aksay dereleri arasında bulunan **Novocherkassk** şehri müzesinden ²⁶ ve **Odessa** müzesinden²⁷ heykeller görüyoruz. Hepsisi de iki elle tolu kapları tutuyorlar.

1.8 Asya'dan Avrupa'ya

Orta Asya bölgesinde yaşayan yarı-göçer Ön-Türk boylarının inancında **güneş** önemli bir simge oluştuyordu. Genelde, din sayılmayan bir inanç sistemine "**Kült**" adı verilmektedir. Bu tanım içinde, belli bir dönemde ve belli bir coğrafyada

26 İsmail Doğan, Kafkasyadaki Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar, Nurol Matbaacılık, sayfa 27, 2000, Ankara.

27 İsmail Doğan, Doğu Avrupa'daki Göktürk (Runik) İşaretli Yazıtlar, Türk Dil Kurumu yayını 798, sayfa 58, 2002, Ankara.

yaşamış olan bir toplumun yerel tanrıları, tanrıçaları ve çeşitli simgeleri ele alınıp incelenir. Kült kavramı ile yerel özellikler içeren dinî törenler, töreler ve simgeler kastedilir. Şu halde Kült ile Kültür ilişkilidir.

Orta Asya çok geniş bir coğrafi bölgedir. Bu geniş bölgede yarı-göçer olarak yaşayabilmek için kışların aşırı soğuk ve yazların aşırı sıcak olmaması gerekir. Eğer iklimde aşırı denebilecek değişiklikler olursa yarı-göçer halk tam-göçer duruma geçip bölgesini terk eder ve yeni yaşam alanları aramaya başlar. Bölüm 1.5' teki iklim çizelgesinde gördüğümüz gibi, günümüzden yaklaşık 10.000 yıl önce kuzey yarımkürede ani bir soğuma dönemi yaşandı. Bu dönem yaklaşık bin yıl sürdü ve Asya halkının dört bir yana dağılmasına neden oldu.

Havanın soğuması ile birlikte güneş yüzünü daha az gösterdi ve gökyüzü yaz-kış bulutlarla kaplandı. Göğe büyük önem veren ve Gök Tengri'yi tanrılar tanrısı olarak kabul eden Asya halkı, yeryüzündeki tüm canlıların güneş sayesinde yaşadıklarını, güneşsiz yaşamın olamayacağını bu dönemde fark etti. Güneşin doğuşu ile ortalığın aydınlandığını ve ısındığını, vahşi ve yırtıcı hayvanların inlerine çekildiklerini gördü. Bu gözlemden hareketle yaşamın devamı için şart olan güneş ile üremenin kaynağı olan kadınlar arasında bir ilişki kurdu. Hem güneş hem de kadınlar yeryüzündeki yaşamının devamını sağladıklarından, güneş kültü ve **Ana Tanrıça** inancı gelişti. Bu görüşü arkeolog **Marija Gimbutas** savunmuştur²⁸.

Asya'dan batıya doğru göç eden kadim toplumlar, güneş ile özdeşleşmiş olan Ana Tanrıça heykelcikleri yontmaya ve bu küçük heykelleri yanlarında taşımaya başladılar. Altta bu heykellerden birkaç örnek görüyoruz.

28 <http://www.amazon.com/The-Language-Goddess-Marija-Gimbutas/dp/0500282498> Science dergisi, Cilt 302, 7. Kasım 2003.
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://iranitey.org>

Yaklaşık 6 ile 10 cm arası boyunda olan bu heykellerin bulunduğu bölgeler şunlardır: 1. Gagarino (Kazakistan), 2. Lespugue (Fransa), 3. Köstenki (Rusya), 4. Willendorf (Avusturya) ve 5. Köstenki (Rusya).

1

2

3

4

5

Hepsi de Karadeniz'in kuzeyinden batıya doğru gerçekleşmiş bir veya birkaç göç dalgasına işaret ediyor. Hepsinde ortak özellikler var. Gayet iri göğüslü ve kilolu oluşlarından başka, hiçbirinde göz, ağız, burun gibi yüz hatları belirtilmemiş. Heykeli yontan kişiler yüz hatlarını belirtmekten acaba neden kaçınmışlardır? Heykel yontacak kadar maharetli kişiler, neden yüz hatlarını işlemедiler? Sebebi, bu kadınların güneş kültü ile ilişkili kutsal birer kişi olmalarıdır. Başları, güneş gibi küre şeklinde ve noktalarla kaplıdır. Bu noktalar (küçük delikler) güneşin ışın yayan özelliğini simgelemektedir. O günün inancına göre, güneş ışınları güneşteki küçük deliklerden sızıp etrafa yayılıyorlardı. Dolayısıyla güneşi simgeleyen Ana Tanrıçanın gözlere ve ağza gereksinimi yoktu. Kutsal tanrıçayı simgeleyen heykelciklerin kilolu betimlenişleri kadınların yaratıcı ve doğurganlık özelliklerini, iri göğüsleri ise süt emzirme ve besleme özelliklerini belirtmektedir. Altta bir göç haritası görülüyor. Numaralar ile göçlerin tarih sırası arasından ilişki yoktur. Heykeller taştan oldukları için tarihlemeleri kesin olamamaktadır.

Üstteki haritadan, batıya doğru göçlerin Kazakistan'dan başladığını söyleyebiliriz. Tüm Orta Asya, kadim dönemden beri Türk toplumlarının yaşam alanı idi. Bugün dahi aynı durum devam etmektedir. Üstteki haritada **BMAC** olarak belirtilen bölge **Frederic Hiebert** ve **Victor Sarianidi** adlı iki kazı bilimci tarafından **Bactria Margiana Archaeoloji Complex** olarak adlandırılmıştır. Aslında bu bölge Belh Merv Araştırma ve Kazı Alanıdır. Merv bugünkü Türkmenistan'da, Belh ise Türkmenistan-Afganistan hududundadır.

BMAC bölgesi Türkmenistan'ı, Afganistan'ı, Özbekistan'ı, Tacikistan'ı, Doğu İran'ı, Kuzey Pakistan'ı ve hatta Kazakistan'ı dahi kapsamaktadır. Tüm bölge eskiden ve halen Türk boylarının yerleşim bölgesidir. Fakat bu iki araştırmacı Hint-Avrupa kültürüne bir kaynak arayışı içinde olduklarından, **Belh** şehrinin bulunduğu bölgeye Yunan tarihçilerin vermiş olduğu isimden mülhem Bactria ve **Merv** şehrine de Margiana demeyi uygun görmüşlerdir.

Günümüzden yaklaşık 10.000 yıl önceden beri sürekli olarak yerleşim bölgesi olmuş olan bu geniş alanda tarım yapılıyor, şehirler kuruluyor, hatta yazı bile geliştiriliyordu. Bu bölgede araştırma yapan **F. Hiebert** şöyle diyor²⁹:

29 <http://biorxiv.org/content/early/2015/10/18/029421>
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Çok geniş bir alana, Asya'nın derin steplerine kadar yayılmış olan bu kültürün insanları, gelişmiş şehirler inşa etmişlerdi ve homojen tek bir halk oldukları anlaşılıyor. Orta Asya'nın hudutlarını yeniden tanımlıyoruz.

Fakat ne yazık ki tüm makalesinde F. Hiebert asla Türk adını telaffuz etmiyor. Adeta Asya'da Türk varlığını yok sayıyor. Oysaki son genetik araştırmalar Avrupa halkının genlerinde Asya gen oranının oldukça yüksek olduğunu gösteriyor. 18 Ekim 2015 tarihli makalede Sibiryada halkında halen % 38 oranında 45.000 yıl önceki genlerin bulunduğu kanıtlandı³⁰. Bu sonuca 45.000 yıl eski olduğu tarihlendikten sonra, kemikteki DNA ile halen yaşayan Sibiryada halkının genlerini karşılaştırarak ulaşıldı³¹.

Men on the move Y-chromosome data reveal three major migrations into Europe, which researchers tie to known archaeological cultures. At 40,000 years ago (red), the Aurignacian people moved in (green), followed by the Gravettian's 25,000 years ago (red), and finally the Neolithic farmers (red) 9,000 years ago.

Bu sonuç, 45.000 yıl önce Orta Asya'da insanların yaşadıklarını ve batıya göç ettiklerini gösteriyor. 10 Kasım 2000 tarihli bir makalede, Y kromozomu üzerinden elde edilen sonuca göre Avrupa halkının hem Asya hem de Mezopotamya kökenli olduğu belirtiliyor. Yukarıda, bu makalede yayınlanan haritayı görüyoruz.

30 <http://bioculturalevolution.net/2014/10/30/neandertals-early-modern-humans-and-us/>

31 Science dergisi, Eylül 2006, 10 Kasım 2006. Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Fransa'nın güney bölgesinde bulunan Lascaux Mağarasında kadim döneme ait duvar resimleri bulunmuştur. Bu resimlerden birçoğunda, nesli tükenmiş olan bir at var. **Przewalski** adıyla bilinen bu at türü Asya kökenlidir ve büyük olasılıkla, insanlarla birlikte Avrupa'ya gelmiştir. **Equus coballus** adıyla bilinen modern at türü de yine Asya kökenlidir.

1.9 İkili Yönetim Sistemi

Kadim dönemde kadınlarla erkeklerin yönetimde eşit hakları vardı. Hatta belki de kadın yöneticinin yetkisi erkek yöneticiden daha fazlaydı. Zira kadim dönemde pek çok toplumun anaerkil olduğunu biliyoruz. Erkekler grubun korunmasıyla ve avlanmakla meşgulken tüm önemli kararları alan ve uygulatan kadın yöneticiydi.

Yazılı belge olmasa da bu görüşü destekleyen pek çok çizim, kabartma ve heykel vardır. Bu iki Anadolu eseri Kültepe kültürüne aittir. Paris'teki Louvre müzesinde bulunuyorlar. Bu eserlerle ilgili olarak şu açıklamalar yapılıyor³²:

32 Şengül Aydıngün, Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları, Yapı Kredi Yayınları, 2005, İstanbul. Sayfa 35 ve 38, (ahmet 36. sayfa dan).
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rante.org>

Ağırlıklı olarak mermer ve kil üretimli bu formlar, baş, boyun ve gövdeden oluşan en basit insan yorumuydu. Üzerinde bazen göz ve iri bir cinsel organdan başka, bazen de hiçbir detayın yer almadığı oldukça ince ve yassı biçimler, aynı çağın "Koruyucu Tanrıça", "Kutsal Rahibe" ya da yönetici sınıfa ait "Kraliçe-Prenses" olabileceğini düşündüğümüz plastik biçimli kadın figürinlerinden ayrı anlamlar taşıyor olmalıydı. Aksi halde aynı anda iki farklı insan tipini kullanmaları çok da gerekli değildi.

Bu ifadeye katılmakla birlikte, bu eserlerde betimlenen tek bir yönetici olmayıp eşit haklara sahip iki kişinin bulunduğu görüşündeyim. Üst-soldaki eserde aynı kıyafeti giyen iki kişi görülüyor. Bu da eşit hak ve yetki sahibi olduklarına işaret ediyor. M.Ö 7.000'den M.Ö. 3000'lere kadar Anadolu'nun doğusundan batısına pek çok bölgede kadın heykelcikleri üretilmiştir. Bulunmuş olan erkek heykelciklerin sayısı ise son derece azdır.

Kadim Anadolu toplumlarının **anaerkil** olduklarını gösteren birçok heykel bulunmuştur. Bunlardan en önemlisi Çatalhöyük'te bulunmuş oturan kadın heykelciğidir³³. Günümüzden 9.500 yıl öncesinden 7.700 yıl öncesine kadar bu bölge geniş bir yerleşim alanı idi. Üstte bu kadın heykelini görüyoruz. İki yanında duran aslanlar onun bir yönetici olduğunu belirtiyor. Aşırı kilolu oluşu ve "1.8 Asya'dan Avrupa'ya" bölümünde gördüğünüz kadın heykelcikleri ile olan benzerliği, Çatalhöyük ve civarına yerleşen insanların Asya'dan Anadolu'ya yayıldıklarını gösteriyor.

Anadolu'da kadim yerleşim merkezleri

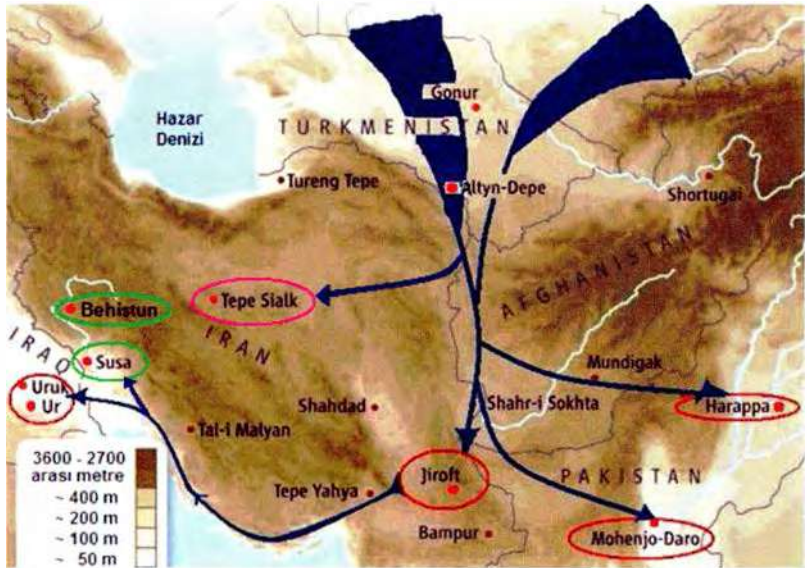
1.10 Güney Dağılımı

Asya'nın iklimi bozulunca yarı-göçer toplumlar yaşam tarzlarını sürdüremez olup dört bir yana doğru yayılmaya başladılar. Bunlar güneye doğru yayılırken birçok yerleşim bölgesinde kalıcı izler bırakmışlardır. Önce Türkmenistan'ın güneyinde Al-

³³ https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Mother_goddess_from_%C3%87atalh%C3%B6y%C3%BCk.jpg

tıntepe bölgesine, ardından İndus vadisine (Harapa, Mahenjo-Daro) ve günümüzün İran'ına yerleşmişlerdir. İran'da bir grup batıya yönelip Tepe Sialk'ı, diğer bir grup ise güneye devam ederek Jiroft ile civar şehirlerini kurmuşlardır. Jiroft'tan sonra dağların güneyinden, kıyı boyunca Mezopotamya'ya devam etmişlerdir. Dicle ve Fırat nehirlerinin suladığı münbit topraklara yerleşip, Sümer kültürünün Ur ile Uruk şehirlerini oluşturmuşlardır.

Susa şehri de onlara aittir ama tarihçiler bu kültüre Elam adını vermişlerdir. Zira Elam yazısı Sümer yazısından bir miktar farklıdır. Altta bu toplumların dağılım yolları ve kurdukları şehirler görülmüyor.

"1.6 Asya'nın Kutsal Hayvanları" bölümünde dağ keçisine verilen önemden söz etmiştim. Güneye doğru inen kavimler dağ keçisi ile birlikte, gücünden dolayı boğaya da önem verdiler. Sadece boğa değil, aynı zamanda inek de onların gözünde

kutsallık kazandı. Nitekim bugün bile Hindistan'da ineğin kutsal olduğu kabul edilir.

Altta solda görülen vazo Jiroft şehrinde bulunmuştur. Kabartma olarak belirtilmiş adam boynuzlu olup, iki elinde birer halka tutuyor. Sağda Elam kültürüne ait Susa şehrinde bulunmuş bir kil silindir ve onun yanındaki baskısında birbirlerine sarılmış durumda iki adet dağ keçisi beliriyor.

Tepe Sialk bölgesindeki kayalıklarda birçok kaya resmi bulunmuştur. Bunlardan bazılarını altta görüyoruz³⁴. Bölgedeki kaya resimlerinin M.Ö. 2500 tarihli veya daha eski olabileceklerini ve Türklere ait olduklarını **Muhammed Nasır Ferd** söylüyor.

Kaya Resmi 1: Eğri boynuzlu bir dağ keçisi etrafında, kimi at üstünde kimi yaya bir grup insan. Ellerini havaya kaldırışlarına bakılırsa, bu bir kutlama töreni veya kutsal ayin olabilir.

Kaya Resmi 2: El-ele tutuşup halay çeken insanlar. Bu kaya resminden, kadim dönemde dahi kutlamalarda grup halinde halay çekildiği anlaşıyor. Aynı geleneği günümüzün tüm Türk toplumları gerek Asya'da gerek Anadolu'da devam ettirmektedirler.

34 <http://www.habervitrini.com/bilim/irandaki-taslarda-eski-turk-izleri-775418/>
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://irantey.org>

Kaya Resmi 3: Köpekler ve belki de kurtlar eşliğinde, at üzerinde bir av sahnesi.

Kaya Resmi 4: Eğri boynuzlu bir dağ keçisi ve sırtına çıkmış yavrusu.

Üstte solda Kuzey İran bölgesindeki **Kalar Daşt** (kalan taş) kazılarında bulunmuş, dağ keçisi görünümlü kap. Belki bir ant içme kabı olabilir. Üstte sağda Batı İran'ın **Luristan** bölgesinden iki metal süs. Süslerin yüksekliği 10,5 cm ve enleri

8,3 cm'dir. Göğüs bölgesindeki deliklere değerli taşlar yerleştirilirdi. Dağ keçisinin kanatları ve süsler ile Bölüm 1.6'daki Altın Elbiseli Adam'ın başlığındaki kanatlı dağ keçileri arasındaki benzerlik önemlidir ve ortak bir kök kültüre işaret eder.

Altta, İndus vadisindeki Harrapa kadim şehrinde bulunmuş mühürler görülüyor. Soldaki mühürde boynuzlu bir kişi bağdaş kurup oturmuş. Sağda ise, farklı üç başı olan boynuzlu bir yaratık görülüyor. İndus yazısı henüz çözülmüş değildir.

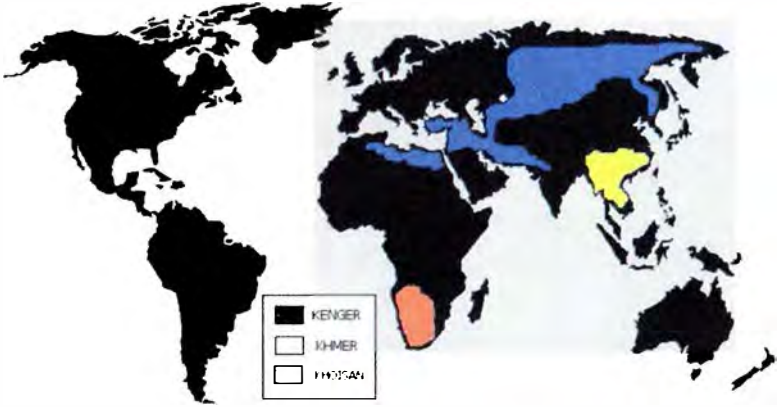
2.1 Ön-Türkçe

İnsanlar (Homo Sapiens) Afrika'dan yaklaşık 120.000 yıl önce çıkıp dünyaya yayılmaya başladıklarında, henüz herhangi bir dil konuşmuyorlardı. Duygularını ve isteklerini seslerle ve çığlıklarla belirtiyorlardı. Dilin gelişimi çok daha sonraları olmuştur. Kanımca, dilin oluşmasına neden olan olay, birlikte ava çıkmak ve iri hayvanları avlamak için iletişim kurmak gereğidir. İnsanlar dünyaya yayılmaya başladıkları kadim dönemde, gramerli, düzgün ve uzun cümleler kurmayı başaramıyor; sadece kısa ve tek heceli sesler çıkarabiliyorlardı.

Zamanla, dünyada 3 dil grubu oluştu. Tarih sahnesine çıkmış olan pek çok dil olsa da en eskileri olarak bilinen bu üç önemli dil grubundan söz edebiliriz. Bu gruplardan her biri kendi içlerinde tutarlı gramer ve ses yapılarına sahip olup, dünyanın coğrafi olarak uzak bölgelerinde ortaya çıkmışlardır. Dolayısıyla bunlar, birbirleriyle ilişkileri olmayan, bağımsız dil gruplarıdır.

Kesin bir tarih vermek mümkün olmasa da günümüzden 20 bin ile 15 bin yıl öncesinde, 5.000 yıllık bir zaman aralığı içinde bu üç dil grubunun geniş alanlarda konuşulduklarından söz edebiliriz. Bunlar **Kenger, Khoisan ve Khmer** dil gruplarıdır. Altta coğrafi yayılımları görülen bu üç gruptan en yaygın olanı Kenger dil grubudur. Kenger veya Kingir sözü, Sümer halkının yerleşim bölgeleri için kullandıkları isimdir. Bu

yerleşim bölgesi sadece Mezopotamya'nın güneyi olmayıp, çok geniş ve yaygın bir alanı kapsar. Bu bakımdan Kenger adı hem yerleşim bölgesini hem de o bölgede kullanılan dil ve dilleri tanımlar. Ural-Altay dilleri olarak tanımladığımız dil grubunun en eski şekli Kenger dilidir.

Begmyrat Gerye diyor ki³⁵:

Sümerler kendi yurtlarını KİN-Kİ daha açıkçası KİN-GİR diye adlandırmışlardır. Bu adın asıl anlamı uygarlık yurdu olmaktadır.

M. Ünal Mutlu ise şöyle diyor³⁶:

Bilinen yazılı tarihte uygarlığı, tıbbı, sistemli eğitimi, sanatı, demokrasiyi, tarihi başlatan KENGER'ler Sümer adıyla dünyaya tanıtılarak gerçek kökenleri saklanmış.

Kenger dili günümüzün Türkçesi ile yakından ilişkili olduğundan, bu dile **Ön-Türkçe** diyebiliriz. Bundan sonra Kenger

35 Begmyrat Gerye, 5000 Yıllık Sümer Asya Bağları, sayfa 43, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, 2005, İstanbul.

36 M. Ünal Mutlu, Türk Dili ve Kenger Uygarlığı, sayfa XVII, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayını, 2007, İstanbul.

sözü yerine Ön-Türkçe kullanılacaktır. Ön-Türklerin yerleşim bölgesi Asya kıtasını kaplamakla kalmaz, Mezopotamya'yı ve Pakistan ile Kuzey Hindistan'ı da kapsar. Böylesine geniş bir bölgede konuşulan dil, elbette ilk şeklini koruyamazdı. Zamanla değişmeli ve yöresel sözcükler edinerek farklılaşmalıydı. Sümer dili Kenger dillerinden sadece biri olmaktadır. Ön-Türkçenin bu derece yaygın bir coğrafyada bulunuşu, Asya insanının iklim şartlarından dolayı her yöne göç etmesi ile ilişkilidir.

Ön-Türkçe, ilk konuşulduğu tarih öncesi dönemlerde, tek heceli bir dildi. Yani pek çok kavram tek heceli sözcüklerle ifade edilebiliyordu. Bu tek heceli sözcüklere "kök-sözcük" ve Ön-Türkçeye "kök dil" diyebiliriz. Zamanla kök-sözcüklere takılar ekleyerek ve kök-sözcükleri birbirlerine bağlayarak karmaşık cümleler oluşturulmuştur. Fakat bu kök dili incelemek istiyorsak tek heceli sözcüklere ve bu sözcüklerin derin anlamlarına eğilmemiz gerekir.

Dilin temel öğeleri insan uzuvları, zamirler, eylem belirten sözcükler ve dış dünyadaki varlık veya nesnelerdir. İnsan uzuvlarına örnek tek heceli sözcükler: El, kol, diş, göz, saç, baş, vs... Zamirlere örnek: Ben, sen, o, biz, siz... Onlar sözü "o" zaminin çoğuludur. Eylem belirten sözcükler: Koş, al, kaç, git, gel, yat, sor vs... Dış dünya ile ilgili sözcükler ise: Su, gün, bal, kış, taş, ok, at, fil... vs. Demek ki o kadim dönemde gündelik gereksinim ve iletişim için kullanılan sözcüklerin hemen hepsi tek heceli idi. Bu sözcüklere takılar eklenerek anlam zenginliği oluştu. Takılar da tek heceli idi.

Bir örnek olarak "su" sözcüğünü ele alalım. Sulu, suda, susuz, suyu, suyun, susamak, sulandırmak, sulamak vs... şekiller, hep 'su' kök-sözcüğüne eklemelerle oluşturulur. Bu tür dillere **eklemeli** veya **bitişken** (*aglutinant*) diller denir.

Ön-Türkçeden türeyen dillerin çoğu bitişkendir. Türkçe, Korece, Moğolca, Japonca ve daha birçok Asya dili eklemeli

dillerdir. Hint-Avrupa ve Sami dilleri ise **bükümlü** dillerdir. Zira bu dillerde kök-sözcük aynen kalmaz; cümle içinde değişikliğe uğrar. Çince de tek heceli bir dildir. Her sözcük hiç şekil değiştirmeden aynen söylendiği gibi, o sözcükle ilgili haller ve durumlar da ayrı birer sözcük olarak ifade bulur. Bu bakımdan, en eski dillerin Asya'da ve tek heceli diller olarak ortaya çıktıklarını söylemek mümkündür sanırım.

Günümüzde Asya kıtasının hemen hemen tümüne yayılmış olan Türk grupların konuştuğu diller, Ural-Altay dil grubu olarak tanımlanmıştır.

Altaki haritada halen Asya kıtasının büyük bölümüne yayılmış Türk topluluklarının coğrafi alanları farklı renklerle belirtilmiştir. Kafkas bölgesinde ve Altay dağları kıyılarında yaşayan grupların dillerini incelemek kültür tarihi açısından özellikle önemlidir. Zira bu küçük toplumların dilleri yok olmak tehlikesi ile karşı karşıyadır ve sayıları da oldukça fazladır.

Son 30 yılda dünyada konuşulan dillerin % 40 kadarı kaybolmuş durumdadır. Birçok ülkede konuşulan yerli dil unutulmuş veya yok olmuş, onların yerine İngilizce, Fransızca ve İspanyolca konuşulur olmuştur. Asya kıtasının birçok bölgesinde ortak dil olarak Türkçenin yerini Rusça almış durumdadır. Bu durum dilde hem maddi hem de manevi yozlaşmayı kaçınılmaz olarak beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan kaybolmak üzere olan Türk dillerini kayıt altına almak ve Türkçenin lehçelerini sistematik olarak incelemek önemlidir.

Halen Kuzeybatı Moğolistan'da, Sayan dağlarında yarı-göçer olarak yaşayan **Dukha** halkı toplam 500 kişiden ibaret. Bu bölgeye Rusya sınırları içinde olan Tuva cumhuriyetinden 1940 yılında göç etmişler ve Rusya-Moğolistan sınırı kapandıktan sonra Moğolistan içinde kalmışlar. Dilleri ise Tuva Türkçesinin bir ağızı olarak tanımlanabilir. Ulaşılması zor bir dağlık bölgede yaşadıkları için çok az tanınan bu halkla birlikte iki ay yaşamış olan Selcen Küçüküstel, Atlas dergisinin 236. sayısında onlarla ilgili bir yazı yayımlandı ³⁷.

Aşağıdaki resimlerde Dukha çocuklarını ve Ren geyiğinden süt sağan Dukha kadını görüyoruz.

37 Selcen Küçüküstel, Kayıp Türkler, Atlas dergisi, Sayı 236, Kasım 2012, sayfa 60.

Türkçede T ➡ D değişimi oldukça yaygın bir dil özelliğidir. Dolayısıyla Dukha adının Tukha veya **Turka** adı ile kadim bir ilişkisi olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Türkçenin lehçelerini incelediğimizde bu tür dil özelliklerinin ve farklılıkların oldukça yaygın olduğunu, fakat Türkçenin asıl yapısını etkilemediklerini görebiliriz.

Türk dilleri 6 büyük gruba ayrılabilir. Bunlar:

1. Güney-batı Oğuz Türkçesi (Anadolu, Azeri, Asya ve Irak Türkmenleri)

2. Kuzey-batı Kıpçak Türkçesi (Tatar, Başkırt, Karakalpak, Nogay, Kumuk, Karaçay-Balkar, Hazar ve Gagavuz)

3. Güney-doğu Çağatay Türkçesi (Özbek, Kırgız, Kazak)

4. Orta ve Doğu Asya Türkçesi (Altay, Tuva, Uygur / Doğu Türkistan)

5. Kuzey-doğu Türkçesi (Yakut)

6. Çuvaş Türkçesi.

Tüm bu Türk dillerine Türkçenin lehçeleri olarak bakabiliriz ve ufak ayrıntılar içerseler de ortak bir Ön-Türkçeden kaynaklandıklarını rahatlıkla söyleyebiliriz. Asya kıtasından dört bir yana dağılan Ön-Türkçe dillerinden bazıları kaybolmuştur. Örneğin Etrüskçe, Sümerce, Elamca, Hurrice ve Hititçe ile Kıbrıs ve Girit dilleri de Ön-Türkçe ile yakından ilişkili diller idi. Ayrıca Amerika yerlilerinin (kızılderili) dillerinde de pek çok Türkçe sözcük bulmak mümkündür. Bu dillere ve ilişkilere yeri geldikçe değinilecektir.

2.2 Ön-Türk Kozmogonisi

Kozmogoni terimi Yunanca **Kozmos** (düzen) ve **Gnosis** (sezgiyle elde edilen bilgi) sözcüklerinden türetilmiş olup, evrenin ve evrende görülen düzenin sezgisel oluşumunu belirtir. Kozmogoni bilimsel olmaktan çok, mitoslardan, inançlardan ve sezgisel yorumlardan oluşur. Kadim dönemde evrenin oluşumu hakkında hemen her kültürün kendine göre bir açıklaması olmuştur. Hemen hemen tüm yorumlar, "görünen evrenin mutlaka bir veya birkaç tanrı veya tanrısal güç sahibi varlıklar tarafından yaratılmış olması gerektiği" görüşünü içerir.

Kadim kültürlerin çoğu Panteist idi, yani çok-tanrılı bir dinî inançları vardı. Doğada gördükleri pek çok oluşuma hâkim olan tanrılar bulunduğu inanıyorlardı. Fakat tüm bu tanrıların bir lideri, bir tanrılar tanrısı olduğuna da inanıyorlardı. Bu hiyerarşik yapıya Panteon denir.

Asya toplumlarında, Mezopotamya'da ve kadim Mısır'da, Anadolu'da, Etrüsk toplumunda, Amerika yerli halklarında ve özellikle Maya ile Aztek kültürlerinde hep bu hiyerarşik yapıyı görüyoruz. Asya kadim Ön-Türk kültüründe de benzer bir yapı vardır. En tepede **Tengri** (Tanrı) bulunur ve **Ülgen** ile **Erlik** adında yardımcıları vardır. Dünyanın oluşumunu sağlayan da Ülgen'dir. Türk kozmogonisi Altay destanından, günümüzün Türkçesiyle şu şekilde aktarılabilir³⁸:

Yer gök hiçbir şey yokken sadece sonsuza yayılan su vardı. Tanrı Ülgen bu uçsuz bucaksız suların üzerinde durmadan uçuyordu. Su içinde yaşayan Ak Ana su yüzünde göründü ve Tanrı Ülgen'e şöyle dedi: "Yaratmak istiyorsan Ülgen, Yaratıcı olarak

38 Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahtarları*, Kabalcı Yayınevi, sayfa 98, 2000, İstanbul.

şu kutsal sözü öğren ve de ki 'bolsun kıl' (yaptım oldu). Sadece bunu söyle. Hele yaratır iken, 'yaptım olmadı' deme". Ak Ana bunları söyledi ve kaybıldı. Ülgen bu sözler üzerine suya dalıp, suyun dibinden toprak çıkardı ve kara parçalarını oluşturdu. Günlerden bir gün Tanrı Ülgen denizde yüzen bir toprak parçacığı üzerinde bir parça kil gördü. "İnsanoğlu bolsun kıl" dedi ve toprak üstündeki kil birden insan oldu. Bu ilk insan da Oğuz adında, insanların ilk atasıdır.

Demek ki suda yaşayan ve Ülgen'den bile daha bilge olup ona yol gösteren Ak Ana veya Ak Ene inancı vardı. Bu da o toplumun anaerkil olduğuna veya kadın-erkek ortak yönetim sistemine işaret ediyor. Bu mitosta önemli olan, insanlara aşılanmak istenen özgüvendir. Bir toplumun başarılı olabilmesi en başta kendine güvenmesine bağlıdır. Kadim dönemden kalma **"Bolsun Kıl"** (oluştur) sözünü İslam inancında Allah'ın **"ol"** emrinde veya **"Emr-i Kün-feyekün"** sözünde buluyoruz. "Yapmak" anlamına gelen "kıl" fiilinin de Arapça olmayıp, Ön-Türkçeden geldiğini anlıyoruz.

Yaşar Çoruhlu "tanrı" sözcüğünün Asya toplumlarında farklı fakat benzer dönüştüğünü söylüyor³⁹. Altay ve Buryat Türkçesinde Tengeri, Şor Türkçesinde Tengri, Hakas Türkçesinde Tigir veya Ter, Tuva Türkçesinde Deer, Çuvaş Türkçesinde Tura, Yakut Türkçesinde Tangara, Moğolcada ve Kalmuk Türkçesinde Tengri ve Sümer Türkçesinde Dingir tanımlarını buluyoruz. Daha da ilginç, Pasifik adalarında Tanrı için Tanga-roa, Kızılderili kavimlerinde Tanka, Çince Tien ve Etrüsk dilinde Tin denmiş. Eğer tesadüf olarak bu sözler belirmediyse, Ön-

39 Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahtarları*, Kabalcı Yayınevi, sayfa 19, 2000, İstanbul.

Türkçenin çok geniş bir coğrafyada konuşulduğu sonucu ile karşı karşıyayız.

Ön-Türk Kozmogonisinde **Tanrı-Evren-İnsan** üçlüsü bulunur. Bu üçlü ilişkiyi Orhon kitabelerinden Kültigin kitabesinin doğu yüzündeki ilk cümlesinde buluyoruz ⁴⁰.

“Üze kök tengri, asra yağız yer kılıntukta ekin ara kişioğlu kılınmış.”

Günümüzün Türkçesiyle: “Üstte Gök Tanrı altta kara toprak oluştuğunda, aralarında kişioğlu oluşmuş”. Burada dikkat çeken nokta, Gök Tanrı yaratıcı değil, o da yeryüzü ve insanla birlikte oluşmuş. Bu ifadede Tanrı-Evren-İnsan birlikteliği var; biri önce oluşup diğerlerini yaratmamış. Ayrıca “kişioğlu” da belirli bir insan değil, “insanlar” veya “insan türü” olarak anlaşılmalıdır.

Görülüyor ki Kozmogoni Kozmolojiden farklıdır ve daha kapsamlıdır. Kozmoloji sadece gök nesneleriyle ve evrenin yapısıyla ilgilenir, insanla veya tanrıyla değil. Kozmogoninin üçlü yapısını Ön-Türklerin kayalara çizdikleri resim ve simgelerde bulmak mümkündür. Altta, **Tanrı-Evren-İnsan** bütünselliğini belirten **Tengri** damgasını görüyoruz.

Tengri Damgası

Daire hem gökyüzünü, hem yeryüzünü hem de yaşanan çevreyi belirtiyor. Ön-Türkler yer, gök ve görünen çevreye ON

40 Talat Tekin, *Orhon Yazıtları*, sayfa 8, Türk Dil Kurumu yayını, 1988, Ankara.

diyorlardı. Artı işareti ise hem evreni yöneten tanrıyı hem de çevreyi yöneten insanı, ya da çevrede yaşamakta olan Ön-Türkleri belirtiyor. Ön-Türkler ise boylar ve küçük topluluklar halinde yarı-göçer olarak yaşadıklarından kendilerini genel olarak OK sözcüğü ile belirtiyorlardı. O dönemde "Türk" genel kimliği, "Ok" ise özel grubu belirten sözcüklerdi. Küçük gruplar birleştiğinde yeni isimler alıyorlardı. Onok, Üçok, Bozok toplulukları biliniyor. ON sözünün hem evreni hem de 10 sayısını ifade etmesi ilginç bir tesadüf müdür? Yoksa bu simgede iç-içe geçmiş 'bir ile sıfır' mı vardır?

Ön-Türkçede Ok veya genizden telaffuz edilen Ogh kök-sözcüğü hem boy hem de soy demektir. Kaşgarlı Mahmud'un sözlüğünde bu kök-sözcük söz ogh-ı ve ogh-lan takılarını alarak yeni anlamlar kazanır. Ogh veya Öğ sözü aynı zamanda "yüksek" anlamını da içerir. Oğlan sözü "büyü, yüksel" ve Öğlen sözü ise güneşin en yüksek noktada olduğu zamandır. Genizden telaffuz edilen Ogh zamanla yumuşayarak Öğ şeklini almıştır. Ayrıca Ön-Türkçede Oge "bilgelik" demektir ki Tengri-İnsan ilişkisine işaret eder. Gök sözü de Ogh-Ök veya daha kadim telaffuzuyla **OKH** (yüksekte olan yönetici) kök-sözcüğüyle **OK** oluşmuştur. Zamanla OK boy ve yönetici anlamı kaybolmuş, yay ile fırlatılan çubuk anlamına dönüşmüştür.

Uluğ Bey'in kütüphanesinde bulunmuş bir Oğuzname nüshasında Oğuz'un adı Ogur şeklinde yazılıdır⁴¹. Hun devletinin çökmesinden sonra beliren gruplardan biri Onogurlar'dır. Hazar denizi çevresinde yaşayan bu grup batıya göç ettiğinde Hungar adını almış ve bildiğimiz Macar devletini kurmuştur. Demek ki Hun adının kökeni Hung ve Onogh olsa gerek. Asya'da kadim Hiung-Nu toplumu biliniyor. Hiung-Nu M.Ö. 3. Yüzyıldan itibaren Çin'in kuzey sınırlarını tehdit eden ve 500

41 Fuzuli Bayat, *Oğuz Deştan Dünyası*, sayfa 119, Ötüken Yayınları, 2006, İstanbul.

yıl boyunca varlığını sürdüren boylar federasyonudur. Hiung-Nu'ların Türk oldukları biliniyor⁴². Ayrıca gene Çin'in kuzeybatısında halen varlığını sürdüren Uygur toplumunun adı da Ogur sözü ile yakından ilişkilidir.

Utrigur ve Kutrigur isimlerinde de Ut-Ogur (dış-Oğuz) ve Kut-Ogur (kutlu-Oğuz) anlamları bulunuyor⁴³. Oğuz boylarının adı Bizans kaynaklarında Ghuzz, Ouzoi ve Onoguroi şeklinde geçmektedir⁴⁴. Arap ile Fars kaynaklarında ise GUZ adını buluyoruz. Kırgız adı ise Kırk-Guz veya Kırk Oğuz demektir. Oğuz ile Ogur aynı söz olup Türkçenin r ve z telaffuz şekilleriyle ilişkilidir. Bu da Macarların Ön-Türk kaynaklı olduğunu gösterir.

Saymalıtaş
Kırgızistan

Çatalhöyük

Saymalıtaş

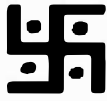
42 René Grousset, *The Empire of the Steppes*, sayfa 148, Rutgers University Press, 10. baskı, ABD.

43 Talat Tekin, *Orhon Yazıtları*, sayfa 119, Türk Dil Kurumu yayını, 1988, Ankara.

44 Talat Tekin, *Orhon Yazıtları*, sayfa 8, Türk Dil Kurumu yayını, 1988, Ankara.

Ok boylarının genel simgesi olan daire içindeki artı işare-tine bir ad vermek gerekirse "ONOK" adının uygun olacağı-nı düşünüyorum. Ön-Türkler hem kendi yaşam alanları olan yüksek yaylalardaki kayalara hem de gittikleri bölgelerdeki uygun gördükleri yerlere bu simgeyi kazımışlardır. Yukarıda, Çatalhöyük ve Saymalıtaş'ta bulunmuş olan bu simgelerden birkaç örnek görüyoruz. Saymalıtaş Kırgızistan'da, deniz seviyesinden 3500 metre yüksekte, dünyanın en zengin kaya resimleri alanıdır. Onok simgelerini bu alanda bol miktarda görmek mümkündür. Belli ki gelen her OK kavmi bir veya birkaç Onok simgesini kayalara işlemiş. Çatalhöyük ise günümüzden 9.000 yıl önce Anadolu'da önemli bir yerleşim bölgesiydi. Onok simgeleri Çatalhöyük evlerinin duvarlarında bulunmuştur. Demek ki Ön-Türkler Anadolu'ya Milattan 7.000 yıl önce gelmiştir. Çatalhöyük resminin sağındaki simge açıkça bir daire içinde insanı belirtiyor. Bu şekil benim yukarıdaki yorumuma destek olmaktadır.

Altta görülen simgeler Ön-Türk kültürünün yaygınlığına işaret ediyor. Halen Kırgız toplumunda geçerli olan ve kilimlerde kullanılan simge bir OK simgesidir. Viking tanrısı Odin'in simgesi ile Kelt haçı bu toplumların Hristiyan dinini kabul etmelerinden çok önceye aittir. Çin ve Hindistan'da *Onok* simgesi hafif değişikliğe uğramıştır. Hindistan'da ve Tibet'te Mandala şekli bir *Onok* simgesidir. Resimdeki duvar çizimleri Göreme'deki peribacalarının duvarlarındadır. Bu simge de o bölgeye Hristiyanların gelişinden önceki devirlere aittir. Girit adasında bulunmuş ve adına Lineer-A denmiş olan yazı henüz çözülmüş değildir. Bu yazıdan bir örneği alttaki resimde görüyoruz. Yazının ilk satırında bir Onok simgesi bulunuyor.

TİBET

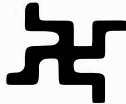
ÇİN

JAPON

KELT

BALİ

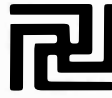
AZTEK

MALTA

JAIN

GİRİT

KIRGIZ

ODİN (Viking)

KELT

GİRİT (Lineer-A)

ÇİN

GÖREME (Kapadokya)

Üstte ise dünyanın birçok yerinde farklı şekillerde yorumlanmış ve çizilmiş *Onok* simgeleri görülüyor. Artı işaretini saran daire birçok kültürde zamanla kaybolmuştur. Sağ tarafta ise dünyanın birçok yerinde farklı şekillerde yorumlanmış ve çizilmiş *Onok* simgeleri görülüyor.

2.3 Ainular ve Japonlar

Orta Asya Ön-Türk toplumları, iklim şartlarının değişmesi sonucu, göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu büyük dağılımın izlerine, çok az sayıda kalmış olan insan gruplarında hâlâ rastlamak mümkündür.

Bu gruplardan biri Kuzey Japonya adalarında yaşamlarını sürdürmeye çalışan **Ainu** halkı ⁴⁵, diğeri Avustralya'nın orta bölgelerinde az sayıda kalmış olan ve **Aborijin** adıyla anılan yerli halktır⁴⁶. Alttaki resimde bu iki halktan birer kişi görülüyor. Aralarındaki uzak mesafeye rağmen yüz hatlarındaki benzerlik çarpıcıdır.

AİNU

ABORİJİN

45 *AİNU Spirit of the North People*. University of Washington Press, 1999, ABD.

46 National Geographic, Şubat 1988, Cilt 173, sayı 2, sayfa 266.

Ainu halkı Asya'nın Baykal gölü civarından doğu bölgelerine ve adalarına göç etmiş olan ilk toplumdur. Bu göçün günümüzden 12.000 yıl önce gerçekleşmiş olduğu arkeolojik kazılardan saptanmıştır. Onların dönemine Japonlar **Joomon** dönemi adını vermişlerdir⁴⁷. Gelişkin bir dilleri ve dinleri olmasına rağmen, yazı geliştirmemişlerdir. Geleneklerini sözlü masallarla ve destanlarla nesilden nesile aktarırlar. Bölgede yapılmış olan genetik çalışmalar bu halkın Asya kökenli olduğunu göstermiştir⁴⁸. Bu çalışma, Orta Asya halkı ile tüm Doğu ve Güneydoğu Asya halkının ortak bir genetik havuzdan türemiş olduğuna işaret etmektedir. Kuzeydoğu Asya halkı ile Kuzey Amerika halkı arasında da yakın genetik ilişkiler bulunmuştur.

Ainu dilinin Asya kökenli bitişken bir dil olduğu saptanmıştır. Ayrıca, Türkçe ile ilişkili birtakım sözcüklere de rastlamak mümkündür. Ainu halkının yaygın yerleşim bölgesini alttaki haritada görmekteyiz. Haritada Ainu halkının Asya kıtasından Sakhalin, Kuril ve Hokkaido adalarına göç yolları gösterilmiştir. Sakhalin adasında halen Ainu, Orok ve Nivkh (Gilyak) toplumları yaşamaktadır. Taralı bölge bu toplumların yaşadığı alandır. Ainu halkının genetik yapısının Doğu Asya halkı ile aynı özellikleri taşıdığını, yeni bir araştırma kanıtlamıştır⁴⁹.

47 https://en.wikipedia.org/wiki/J%C5%8Dmon_period

48 New Scientist dergisi, 14 Şubat 2007.

49 <http://www.genetics.org/content/early/2015/10/20/genetics.115.178673.abstract>

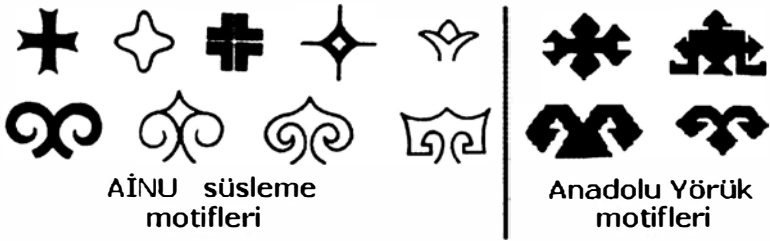

Bu bölgede bulunan coğrafi isimler bugünkü Türkçe ile dahi anlaşılabilir ve yorumlanabilir. İşte birkaç örnek: **Okhotsk** denizi = **Okh-OT** denizi **Ateş OK** demektir ve sondaki -sk takısı Rusçaya aittir. **Kuril** takım adaları = **Kuru-il** (deniz üzerinde kuru bölge).

Hokkaido adasının adının başındaki H harfi sessiz okunursa **Okk-aydo** şekli OK halkına işaret eder. Aydo sözü ile Aynu ilişkili olabilir. Keza, Sakhalin adı **Sakha-ilin** şeklinde iki sözcüğe ayrılırsa Saka **AS-OK halkının ili** olmaktadır. Asya kıtasının kuzeydoğu bölgesinde halen yaşayan Yakut halkı ile Sakha halkının aynı olduğu görüşü vardır. Ya-kut adını Ay-kut şeklinde okuyabiliriz. Zira, Ön-Türk /Ay/ damgası /Ya/ olarak

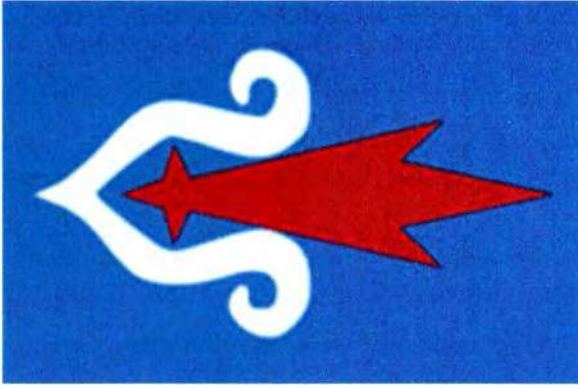
da okunabilir. Şu halde **Ay** kök-sözcüğünün **Aynu** veya **Aydo** isimlerinde yer alması Ön-Türkçe ile ilişkili olabilir.

Hokkaido adasındaki Ainu diline ait coğrafi isimler Japonlar tarafından değiştirilmiştir. Ainu dili ile Türkçenin ortak kelimelerine birkaç örnek: **Kami** kawa (Kam deresi). Kawa Japonca dere, Kami ise **Tanrı** demektir. Asya Türk toplumları şamanlara Kam derler. Kami sözü kadim şaman geleneği ile ilişkili olabilir. **Ura** kawa (ur = yerleşim yeri). Keza, Kamçatka adında da **KAM** kök-sözcüğünü bulmaktayız.

Ainu halkının yazısı yoksa da, **OK** damgasını kendilerine göre çizip çeşitli yerlerde süs olarak kullanmışlardır. Üstte solda Ainu damgaları ve sağda Anadolu Afşar Yörüklerinin kilimlerde ve çoraplarda kullandıkları damgalar görülüyor. Aradaki benzerliğin tesadüf olmadığı kanısındayım. Çünkü Anadolu'ya gelmiş olan Yörükler, Selçuk Türklerinden çok önceleri Toros dağlarının eteklerine yarı-göçer olarak yerleşmişlerdir ⁵⁰.

50 Yusuf Durul, *Anadolu Kilimlerinden Örnekler*, AK yayınları, 1987, İstanbul.

Üstte görülen Ainu bayrağı da oldukça yeni, 1973 tasarımıdır.

Japonlar ise günümüzden 2400 yıl önce Asya'dan –Kore yarımadası üzerinden– Japon adalarına göç edip geldiler. **Yayoi** adıyla bilinen ve pirinç eken bu halkın pirinç ekim alanlarına ihtiyacı vardı. Japon adalarında ekim alanlarının oldukça kısıtlı oluşundan dolayı pirinç tarlası oluşturmak amacıyla, daha önce gelmiş olan **Ainuları** (**Joomon** kültürünü) kuzeydeki Hokkaido adasına ittiler⁵¹. Ainu dilinde ve Japoncada Türkçe ile ortak sözcüklere birkaç örnek:

Ainuca	Türkçe	Japonca
SET (yatak)	SER, SEDİR	SUN (çök)
KAP (deri)	KAPlayan	KABUTO (başlık)
TEK (el)	TEK (biricik)	TE (el)
KAMUY (Tanrı)	KAM (şaman)	KAMİ (Tanrı)

Sadece Ainuların değil, sonradan gelmiş olan Japonların dili de Asya kökenli Altay dil grubuna aittir. Japoncanın bir Ural-Altay dili olduğundan ilk söz eden **Anton Böller** (1811-

51 <http://www.nytimes.com/2011/05/04/world/asia/04language.html>

1869) Viyana'da 1857 yılında bu konuda Almanca bir eser yayınlamıştır ⁵². Japoncanın Türkçe ile benzerliklerinden söz eden Talat Tekin'in 1993 yılında yayınladığı *Japonca ve Altay Dilleri* adlı çalışması da oldukça önemlidir ⁵³.

Altay dilleri uzmanı olan **Roy Andrew Miller**, Korece ve Japoncanın Altay dillerinden olduklarını savunuyor. Kitabında bu konuyu ayrıntılı olarak işleyen Miller şöyle diyor ⁵⁴:

Japoncanın kadim Türkçe ile olan ses, sözcük ve cümle yapısı ile olan benzerlikleri o kadar belirgindir ki, başka kanıt bulunmasa dahi, bu benzerlikler Japonca ile Türkçenin ortak bir kök dilden kaynaklandığını kanıtlamak için yeterlidir.

Türkçe ile Japoncanın ortak özellikleri şöyle özetlenebilir:

- Her iki dil başlangıçta bitişken iken, zamanla Japonca bu özelliğini kaybetmiştir.
- Her iki dilde kadın-erkek farkını belirten öntakılar ve edatlar yoktur.
- Her iki dilde öntakı yerine sözcük ardına eklenen takılar vardır.
- Her iki dilde fiiller (eylem belirten sözcükler) cümle sonuna gelir.

Japonca ile Türkçe fiillerinin geçmiş zamanları arasından belirgin benzerlikler vardır. Özellikle **"-mış"** takısı Japoncada **"-maşıta"** şeklinde beliriyor. Kakimaşıta (yazmış), tabemaşıta (yemiş), ikimaşıta (gitmiş), kimaşıta (gelmiş), şimaşıta (çalışmış), deşıta (değilmiş), yomimaşıta (okumuş)...vs.

52 Anton Böller, *Nachweis, dass das Japanische zum Ural-Altaischen Stamme Göhört*, 1857, Viyana, Avuşturya.

53 Talat Tekin, *Japonca ve Altay Dilleri*, Doruk Yayınları, 1993, Ankara.

54 R. Andrew Miller, *Japanese and Other Altaic Languages*, University of Chicago Press, 1971, sayfa 135. ABD.

Japonca soru takısı "-ka" hecesidir. Hem modern hem de kadim Türkçede aynı hecenin soru şekilleri ile ilişkili olduğunu görüyoruz. Kadim Türkçede "ka" şekli "KH" sesiyle belirtilen genizden gelen kalın bir heceydi. Bu ses günümüzde K ve H seslerine dönüşmüştür. Örneğin, "khanki" **hangi**, "khaçan" **kim** ve **haçan**, "khaça" da **kaç tane** şekline dönüşmüştür. Bazı Japonca soru örnekleri de şunlardır:

Kirei desu ka? (güzel mi ki?), Nan desu ka? (bu nedir ki?), Tabe desu ka? (yiyor mu ki?), Arimesen ka? (yok mu ki?) vs... **Desu** edatı, isim yada sıfat olmayan kelimelere de eklenerek çeşitli şekillerde kullanılabilen ve Türkçedeki "-dır" takısı ile eşdeğer olan bir sözcüktür. "Desu ka" şekli ise Türkçeye **"-dır ki?"** şeklinde çevrilebilir. "Ka" soru şeklinin kadim Japoncada "ki" olduğunu ve hem ses hem de anlam olarak Altay dillerindeki "ki?" ile eşdeğer olduğunu **R. A. Miller** de onaylıyor ⁵⁵.

Japonca ile parantez içinde Türkçe ortak sözcüklerden birkaç örnek:

Awa (Hava baloncuğu), **Kami** (Kam, şaman, Tanrı), **Ka-tai** (katı),

Kökörö (Asya Türkçesinde kökür, göğüs, kalb), **Kuro** (Kara, siyah),

Kuuki (hava, koku), **Hanaşi** (Konuş), **İi** (iyi), **Ama** (kadın dalgıç, ana),

Çisai (Kısa), **Nani** (Ne, nenig), **Naze** (Neden), **Yomo** (Yün),

Yama (Yamaç), **Teppen** (Tepe), **Tane** (Tane), **Tataku** (Dayak, dövüş),

⁵⁵ R. Andrew Miller, *Japanese and Other Altaic Languages*, University of Chicago Press, 1971, sayfa 135. ABD.

Yaban (Yabani), **Yabanjin** (Yabancı), **Yu** (sıcak su, yağmak: yıkamak),

Yaku (yak, pişir), **Yane** (Yan duvar, çatı), **Yasai** (Yaş sebze, yeşil, yeşil),

Yuka (Kat, üst kat, yukarı), **Yoko** (Kenar, yaka), **Oru** (örmek), **Şaşi** (Şaşı),

Çizu (Harita, çizmek), **Tooi** (Taa uzakta). **Siru** (Öz su), **Sui** (Meyve suyu).

Suido (Akarsu, su yolu), **Suiei** (Yüzme havuzu). **Suijun** (Su seviyesi),

Suika (Karpuz), **Sui-mono** (Sulu çorba). **Suu** (Emmek),

Ten (Gök, Tan yeri), **Tennö** (Göklerin, güneşin oğlu, İmparator).

Son iki örnek olan Ten ve Tennö sözcükleri, Tengri sözü ile ilişkili olabilir. Zira Tengri sözünü Ten-geri şeklinde ayırırsak, "Göğün ötesinde" anlamı çıkar. Türkçe tan sözü de güneşin doğuşu ile ilgilidir. Güneşin doğduğu yere "tan yeri" deriz. Şu halde Tengri sözünün anlamı "güneşin doğduğu yerin ötesinde" olduğu görüşündeyim. Japonlar imparatorlarına "güneşin oğlu" derler ve Japon bayrağı da beyaz zemin üzerine kırmızı güneştir. Güneş doğarken ve batarken kırmızı görünür. Demek ki Ten sözü hem gök hem de tan yeri olarak anlaşılmalıdır. Alta Japon bayrağı görülüyor.

2.4 As'lar ve Ok'lar

Ön-Türklerin Orta Asya bölgelerinden her yöne doğru göç etmiş oldukları bilinmektedir. Kuzeydoğu Asya bölgesinde, Bering Boğazı üzerinden Alaska'ya geçtikleri ve yeni dünyaya yayıldıklarını, hem dil ilişkileri hem de genetik bulgular onaylıyor. Yapılan tespitlere göre Kuzeybatı Amerika'nın Alaska bölgesinde avcılıkla geçinen ve kürk ticareti yapan kavimin adı **Yueh-che** idi. Bu isim "Yüce" olabilir.

Bu insanların Kuzey Çin'den aldıkları ipekleri kürkle değiş tokuş ettikleri saptanmıştır. Büyük olasılıkla Yüce adlı kavim aslen **Saka** Türk boylarından biri olabilir. Saka adı ise **AS-OK** hecelerinin **SA-KA** şekline okunuşu olabilir. Saka federasyonu aslen AS ve OK boyları iken sonraları bir-arada SAKA adı altında birleştirilmişlerdir. Görülüyor ki As'lar ve Ok'lar başlangıçta farklı isimli fakat aynı dili konuşan iki gruptur. Ok'lar göç eden hareketli grup olmuş, As'lar ise daha yerel kalmayı benimsemişlerdir. Asya adı da bu gruptan gelmektedir. **AS-YA** "Asla-rın ülkesi" demektir ve -YA takısının Ön-Türkçedeki asıl şekli ÖY'dür. Köy sözü OK-ÖYÜ hecelerinin birleşiminden oluşmuştur. Demek ki 'öy' sözü "yerleşim bölgesi" anlamındadır. Batı dillerine ÖYÜ kök-sözcüğü ülke belirten bir takıya dönüşmüştür. Örnekler: İtalya, İspanya, Almanya ...vs.

Asya'dan batıya göç eden OK boyları önce Anadolu'ya ve ardından tüm Akdeniz kıyılarına ve Ege adalarına yerleştiler. Fransa'nın güney bölgesine **Langue D'Oc** adı verilir. Bunun anlamı /OK dili/ olup o bölgede konuşulan dilin Ok halkına ait farklı bir dil olduğuna işaret eder. Zaten Fransızca sözü dahi **Lingua Franca** sözünden türer ki, Latince "Ortak Dil" veya "anlaşma dili" demektir. Demek ki Fransa birleşip tek bir ülke

olunca ortak bir anlaşma dili gerektiğinden, Latin kökenli kuzeydeki halkın konuştuğu Fransızca kabul edilmiştir.

OK Dilleri

Ok boylarının Akdeniz kıyılarına kuzeyden geldikleri tahmin ediliyor. Atlarla ve arabalarla geliş tarihleri M.Ö. 2000li yıllar olabilir. Bunun kanıtı da Kuzey İtalya bölgesinde, **Val Camonica** adlı yüksek tepelerdeki kaya resimleridir. OK'ların bölgesi yeşille gösteriliyor.

Fransa'nın güneyinde Ön-Türkçe kaynaklı birçok mahalli dil konuşulurdu. OK'ların dili zamanla ve Latincenin etkisiyle, Roma İmparatorluğu bölgeye hâkim olduktan sonra, değişmiş çeşitli yerel ağızlara dönüşmüştür. Değişikliğe uğramış bu diller **Provensal, Overnya, Gaskon, Limuzin ve Alp** dilleri olmuştur. Bu duruma rağmen Fransa'nın güneyinde konuşulan yerel dillere halen OK dilleri denmektedir. Kuzeyde konuşulan dillere ise OYL dilleri denmiştir. Üstte bu harita görülüyor⁵⁶.

Fransa'nın güneyi, İspanya'nın doğusu, Bask bölgesi ile Kuzey İtalya'nın Lombardia bölgesi bir zamanlar **Occitania** veya **Occitan** (Oksitan) adıyla biliniyordu. Bölgede konuşulan dile de Occitan dili denir. Günümüzde ise Occitan adı sadece Güney Fransa için kullanılıyor. OK'ların izlerine halen Avrupa'da rastlamak mümkündür; bayrakları dahi var.

Occitania "OK'ların ülkesi" demektedir. Oksitan adının **Okistan** şeklinden dönüştüğü görüşündeyim. Aynen Türkistan, Macaristan, Bulgaristan gibi. Latince **hoc** "o" veya "bu" demektir. Latinler, yani Roma halkı çevrelerinde yaşayan OK halkını aşağılamak ve kendilerinden farklı olduklarını belirtmek

⁵⁶ <http://www.beyond.fr/history/oc.html>

için, OK adına "o, bu" anlamını vermişlerdir. Yani "hoc" demekle "Oklar insan değil, eşya" demek istemişlerdir.

Üstte görülen OK bayrağındaki OK simgesi Hristiyan haçı değildir.

Halen Kuzey İspanya'da yaşayan Bask'ların dili ne Hint-Avrupa ne de Sami dil gruplarına aittir. Bask adı onlara sonradan verilmiştir. Kendilerine verdikleri asıl isim **Özkaldinak** veya **Öz-Kaldın-OK** olup, anlamı "**öz kalmış** (değişime uğramamış) **olan OK halkı**" olabilir. Dillerine verdikleri isim ise **Özkara**'dır. Burada R ➡ L değişimi göz önüne alınırsa **Özkala** "öz kalsın" olabilir. Yani, her şeyleri değişse bile dilleri öz kalmıştır. Bask dilinin Kafkas dilleri ile ilişkili olduğu iddia ediliyor. Fakat hiçbir dil grubuna ait olmayıp "yalıtık bir dil" olduğu da söyleniyor. Ön-Türkçe ile olan ilişkisi ise pek araştırılmamıştır.

Bask bölgesinin güneyinde, Doğu İspanya'nın Akdeniz kıyılarına **Catalonia** denir. Occitan'a dâhil olan bu bölgede halen hem İspanyolca hem de **Catalan** dili konuşulmaktadır. Catalan, Occitan diliyle yakın ilişkilidir. Catalan adının kökeni OK-Alan, yani Ok ve Alan halkı olabilir mi? Bu konuya ilerde değineceğim.

Atılan sözü **at** kök-sözcüğünden türer ve günümüzden 3.000 yıl önce Avrupa'ya Asya'dan atlı grupların gelmiş oldu-

ğu görüşü hâkimdir ⁵⁷. “1.8 Asya’dan Avrupaya” bölümünde sözünü ettiğim Marija Gimbutas da Avrupa’ya doğudan gelen atlı gruplara “Kurgan Kültürü” adını vermiştir⁵⁸. **M. Gimbutas** doğudan gelen atlı grupların dört dalga halinde Avrupa’ya yayıldıklarını ileri sürmüştür. Kurgan modeli doğru olmakla birlikte, atlı grupların onun kabul ettiği Orta Avrupa bölgesinden değil, çok daha doğudan geldikleri ve büyük olasılıkla BMAC bölgesinden batıya yayıldıkları görüşündeyim⁵⁹. Zira atı 6.000 yıl önce ehlileştirip, binek hayvanına dönüştüren, Asya halkıdır⁶⁰. Ayrıca at ile ilgili koşumları ve at üzerinde savaşmayı da geliştirenler Asyalılardır. Güneye doğru göç eden Ön-Türkler, atı da birlikte getirmişler⁶¹ ve onun bir savaş aracı olduğunu Mezopotamya halkına öğretmişlerdir.

2.5 İskitlerin Kökeni

At kültürünün Asya kökenli olduğunu biliyoruz. Yöneticilerin mezara atlarıyla birlikte gömülme geleneğini, Altay dağlarında içi açılmış pek çok kurganda buluyoruz. Atlar mezar odasının dışına yerleştirilirdi. Bu geleneğin kökeninde atların, ölen lideri yeraltından gökyüzüne taşıyacakları inancı vardı. Yaşarken at sahibi olan kişinin öldükten sonra da atlarını beraberinde götürmesinin nedeni, atlara verilmiş olan özel önem ve biniciyle atının bölünmez bir bütün oluşturduğu görüşü idi. Çünkü **at** sahibi olmadan **ad** sahibi olunamazdı. Bir yönetici ne derece güçlü, ünlü ve saygın ise o derece fazla sayıda atı olurdu.

57 Anthony, D.W. *The Horse, the Wheel, and Language: How Bronze-Age Riders from the Eurasian Steppes Shaped the Modern World.*, Princeton University Press, 2007

58 https://en.wikipedia.org/wiki/Kurgan_hypothesis

59 1.8-Asya’dan Avrupa’ya bölümüne bakınız.

60 https://en.wikipedia.org/wiki/Domestication_of_the_horse

61 https://en.wikipedia.org/wiki/Eurasian_nomads

Kurgan sözü OK-UR-GAN hecelerinin birleşiminden oluşmuştur. UR kök-sözcüğü "yerleş" veya "yerleştir" anlamına gelir, zira halen dilimizde bu sözcük "vurmak" şeklinde kullanılır. **Ur**, Sümer şehirlerinden en önemlisinin adıdır⁶². -GAN/-KAN takısı ise fiilleri isim haline dönüştürür. Örneğin: Çalışkan, yapışkan, savaşkan, korugan. Bu bakımdan, üç hece birlikte "OK liderinin yerleştirildiği mezar" anlamını taşır.

Kurganlar tüm Asya kıtasında ve Doğu Avrupa'da bulunmuştur. Kazakistan'ın güneybatı bölgelerinde açılmış olan kurganlarda öylesine zengin kıyafetler, takılar ve süsler bulunmuştur ki, bu şahane kurganlara kazı bilimciler "**Kraliyet kurganları**" adını vermişlerdir⁶³. Altın Elbiseli Adam'dan, "1.6 Asya'nın Kutsal Hayvanları" bölümünde söz ettim.

At kültürünün Asya kökenli olduğunu bir önceki bölümde gördük. AS ve OK yöneticileri kurganlara atlarla birlikte gömülürdü. "Cennetin Otlakları" başlıklı yazıda Rusya, Kazakistan, Çin ve Moğolistan kesim noktasında, **Ukok** adlı tepede açılan bir kurgandan söz edilmektedir⁶⁴. Ukok adı da Türkçe olup, UK (yukarı) ve OK kök-sözcüklerinden oluşmuştur. Yukarı sözünün aslı "ukarı" olup, y harfi dile sonradan eklenmiştir. Ön-Türkçede tüm heceler sesli (ünlü) harflerle başlar. Demek ki ukok adı "yüksek tepelerde yaşayan Ok" demektir. Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış olan İskitlerin ülkesi Ukrayna'nın adında "uk" kök-sözcüğü vardır. Asya'nın kuzeydoğu bölgelerinde yaşayan Sakha halkına ait şehrin adı **Yukagir** olup "yukarı-gir" veya "uk'a-gir" anlamını içerir. Altta, kırmızı ile belirtilen bu bölgeyi görüyoruz⁶⁵. Yeşil nokta Yukagir şehrini belirtiyor.

62 [https://tr.wikipedia.org/wiki/Ur_\(antik_kent\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Ur_(antik_kent))

63 *Dwellings of Eternity*, Alberto Siliotti, Barnes & Noble.

64 National Geographic, Natalya Polosmak, Ekim 1994, sayfa 80.

65 <https://en.wikipedia.org/wiki/Yukagir>

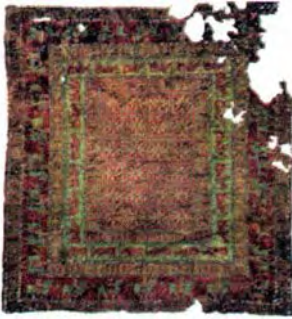
Ukok tepesindeki kurganın taşlı üst tepesi açıldığında, 8 metre derinde, bir tahta odanın üstünde tüm süsleriyle gömülmüş 6 adet at cesedi ile karşılaşmıştır. Bu atlar, alınlarına vurulmuş tek bir balta darbesi ile kurban edilmişlerdi. Atları bu şekilde kurban etmek eski bir Türk âdetidir ve kurban töreninde atın başını tutan kişiye **Baş tutkan kişi** denilirdi.

Altay cumhuriyetine ait Ukok tepesi **Pazırık** adlı bölgede bulunur⁶⁶. Haritada kırmızı nokta Pazırık bölgesini gösteriyor.

66 https://tr.wikipedia.org/wiki/Paz%C4%B1r%C4%B1k_Kurgan%C4%B1

Bu bölge eskiden beri Türk toplumlarının yerleşim yeri olmasına rağmen, Pazırık kurganlarından çıkarılan eşyaların Türk kökenli değil, İskit kökenli olduğu görüşü hâkimdir. İskitlerin İran kökenli Hint-Avrupa halkı oldukları görüşü, hiçbir sağlam temele oturmuyor. Zira dilleri bilinmiyor ve yazılı belge bırakmadılar. Ama altından yaptıkları takı ve süslerden hareketle bu yanlış sonuca varılmıştır. Buna rağmen İskitlerin Sakha halkı olduğu da kabul ediliyor⁶⁷. Pazırık kurganlarından birinde dünyanın en eski halısı bulunmuştur. Halıda (alt soldaki resim) peşpeşe sıralanmış atlılar görülüyor. Sağda ise aynı halıdan bir ayrıntı var ⁶⁸.

Tuva Cumhuriyetinde, açılmış olan bir kurgandan 14 at ve bir kadın iskeleti çıkarılmıştır; avuç avuç boncuklar dışında, tam 5700 adet altın parça bulunmuştur. Bu konuda bir yazı yayınlayan **Mike Edwards**, İskit altınlarından söz etmekte fakat Türklere hiç değinmemektedir⁶⁹. Oysaki o bölge, en eski dönemlerden beri ve halen, Türk toplumlarının yaşam alanı olmuştur. Batılının kafasında Türk halkının böyle güzel eserler

⁶⁷ <https://en.wikipedia.org/wiki/Scythians>

⁶⁸ <http://nazmiyalantiquerugs.com/blog/pazyryk-carpet-oldest-rug-the-world/>

⁶⁹ *Sibirya İskitleri Altın Uşaları*, Mike Edwards National Geographic, , Haziran 2003, sayfa 44, Türkçe.

yapamayacağı önyargısı yerleşmiş olduğundan, İskitleri de Yunan ve İran kültürüne bağlamaktadır.

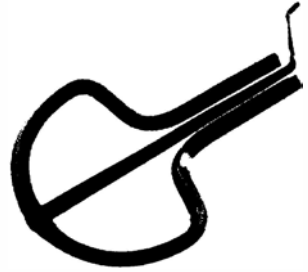
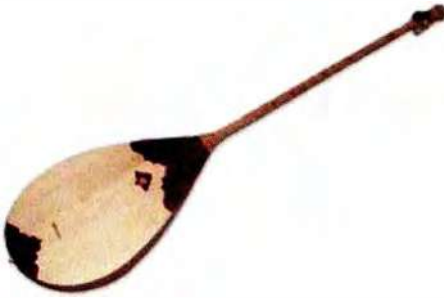
İskit halkı Türk kökenli AS ve OK boylarının oluşturduğu bir federasyon olup, bu federasyona bağlı çeşitli boylardan oluşmaktadır. Tüm Asya'ya ve Doğu Avrupa'ya yayılmış olan bu boyların asıl çıkış bölgesi hakkında çeşitli görüşler vardır. Bu görüşlerden kimi Doğu Avrupa'yı, kimi Karadeniz'in kuzeyini, kimi de Hazar denizinin doğusunu savunur. Fakat hiçbiri As ve Ok halkından söz etmez. Tarihçi Herodot, İskitlerin pantolon giydiklerini yazmıştır. Pantolonu ata binmek için İskitler icat etmişti; bu da atın İskitler için ne derece önemli olduğunu gösterir. İskitler Kuzeydoğu Asya bölgesinde, asıl adlarına daha yakın olan Sakha adıyla bilinirler. Türkçenin bir lehçesini konuşan Sakhalar, Rusya federasyonu içinde yukarıdaki haritada belirtilen bölgede yaşarlar.

Sakha dili Türkçe ile karşılaştırıldığında pek çok benzerliğin bulunduğu hemen göze çarpmaktadır. Örneğin, birden on'a kadar olan Sakha dilindeki sayılara bakalım.

Türkiye Türkçesi	Sakha Türkçesi	Türkiye Türkçesi	Sakha Türkçesi
Yıl	Sıl	Yol	Suol
Yağmur	Samır	Yirmi	Süürbe
Yaka	Sağa	Yumurta	Sımut
Yaş	Saas	Yat	Sit
Yel	Siel	Yer	Sir
Yeni	Sanga	Yüz	Süüs
Yıldız	Sulus	Yok	Suoks

1 – **biir**, 2 – **ikki**, 3 – **üs**, 4 – **tüört**, 5 – **bies**, 6 – **alta**, 7 – **sette**, 8 – **ağıs**, 9 – **toğus**, ve 10 – **uon**. Türkiye Türkçesinde Y ile başlayan birçok sözcük Sakha Türkçesinde S ile başlar. Bazı örnekler alttaki tabloda görülüyor. Bu bakımdan Sakha adı yerine Yakut adı da kullanılır.

Sakhalar diğer Türk toplumlarından önce, daha 1917 yılın-da, **Semen Novgorodov**'un Latin abecesini kabul etmişlerdir. Sakhaların ilk yazılı eseri S. Novgorodov'e (1800-1862) ait olup 1848 yılında yazılmış **Ahtılar** (Hatıralar) adlı eseridir. **E. K. Pekarsky** tarafından hazırlanmış "Sakha Dili Lügati" Türkiye Türkçesine çevrilerek yayınlanmıştır.

Sakhaların zengin bir sözlü halk edebiyatları, folklor dansları ve atalarından miras kalan musiki gelenekleri vardır. Birçok telli saz bu bölgede gelişip batıya mal olmuştur.

Bu müzik aletleri ufak farklarla Dombra, Kopuz, Cura, Saz, Çöğür, Tambura ve Tar adlarını almıştır. Ağız Kopuzu ise Sakhaların en kolay çalınan müzik aleti olup, **Komus** olarak bilinir. Komus üflemeli veya telli olmasa da, ses ve nefesle çalınır. Bu aletten çıkan sesler dörtnala koşan bir atın çıkardığı nal seslerini andırır. Üstte sağda telli *dombra*'yı ve solda *ağız kopuz*'unu görüyoruz. Ağız kopuzunda rezonans kutusu görevini ağzın içi görmektedir. *Komus* için Türkmenler *Gopuz*, Başkurtlar *Kubız*,

Ukraynalılar *Drimba*, Almanlar *Maultrommel* demişlerdir. İngilizce *Jaw Harp*, *Jew's Harp* veya *Mouth Harp* da denmektedir.

Karadeniz'in kuzeyinde yaşamış olan İskitler hem günümüzün Ukrayna ülkesinde hem de Sinop şehri civarında yerleşmişlerdi. Yunan tarihçisi **Herodot** Karadeniz'in kıyı şehirlerini ziyaret etmiş ve tarihle ilgili 4. kitabında İskitlerin Yunan halkı ile komşu olduklarından ayrıntılı olarak söz etmiştir. Onların Yunancadan farklı bir dile sahip olduklarını ve at sütünü fermente ederek *kımız* imal edip içtiklerini de yazmıştır.

İskitler gibi yarı-göçer olan Sarmatlar M.Ö. 3. Yüzyılda İskitleri yerlerinden edip bölgelerine yerleştiler ve M.S. 4. Yüzyıla kadar varlıklarını sürdürdüler. İskitlerin ve Sarmatlar'ın hangi dili konuştukları hakkında elimizde bilgi yok. Fakat yazılarının

Orhun harflerinden oluştuğunu ve tüm Asya halkları gibi kurganlara ölülerini gömdüklerini biliyoruz. Yandaki haritada, İskit ve Sarmatlara ait 62 tane **kurgan**ın yerlerini görüyoruz (2).

Ön-Türk kökenli, kadim Asya toplumlarının ortak inanç sisteminde şamanlık vardır. Şaman inancına göre ölen kişi ne kadar önemli bir liderse, onunla birlikte o kadar çok ak kurban ediliyor ve kurgan odasının etrafına ve üstüne gömülüyordu. Bu inanca göre ölen kişinin ruhu yeraltından ayrılarak gökyüzüne yükselmesi ve **Gök Tengri** katına ulaşması gerekirdi. Ancak yeraltında yaşayan canavar yaratıklar insanın ruhuna saldırıp parçalamak için bekliyorlardı.

Bol sayıda atın kurban ediliş nedeni ise, bu canavarların at ruhlarına saldırmaları ve insan ruhunun geçişine izin vermeleri içindi. Böylece insan ruhu parçalanmadan yeraltından geçip göğe yükselebilecek ve melek olabilecekti. Altta birkaç kanatlı meleğe dönüşmüş bir ölmüş lider görülüyor. Bu altın plaka, üstteki haritada 14 numara ile belirtilen kurganda bir sadak üzerine kakılı olarak bulunmuştur⁷⁰.

Aynı kurganda bulunmuş altın göğüs süsü özellikle dikkate değer. Son derece ince ve üstün bir sanat yeteneğini belirten bu göğüslük yarım ay şeklindedir ve iki ayrı bölgeyi betimler. Üst sırada gündelik yaşamlarını sürdüren insanları görüyoruz. Kimi koyun postu geriyor, kimi süt sağıyor. Üst sırada insanlarla birlikte atlar, inekler, koyunlar ve keçiler görüyoruz.

Alt sıra ise yeraltı canavarlarının yaşadığı bölgedir. Bu bölgede yaşayan canavarlar kartal gagalı, sivri kulaklı, aslan bedenli ve kanatlıdırlar. Bölgede ayrıca aslanlar ve parsler da bulunmaktadır. Hepsi de gelen ruhları parçalamak için beklemektedirler. Asya halklarının şaman inançlarından kaynaklanan bu mitolojik yırtıcı, önce Yunan kültürüne ve oradan **griffin** adıyla

70 Ellen D. Reeder, *Scythian Gold*, Harry N. Abrams Publishers, 1999, ABD.

Batı kültürüne geçmiştir. Altta, bir *griffin* çizimi ve iki adet altın yeraltı canavarı görüyoruz.

Bu İskit süslerinin M.Ö. 7. Yüzyılda yapıldıkları biliniyor. Başlarının üzerindeki yuvarlak dikkate değer. Zira ruhsal bilgelik belirten başın üzerindeki ışıklı halka, tüm kadim ruhsal insan resimlerde bulunmaktadır. Acaba bu halkalar başın üzerindeki "*aura*" denen enerji halkasına işaret ediyor olabilir mi? Altta altın göğüslüğü görüyoruz⁷¹.

71 Ellen D. Reeder, *Scythian Gold*, Harry N. Abrams Publishers, s. 323, 1999, ABD.

Son derece ince ve üstün bir sanat yeteneğini belirten bu göğüslük yarım ay şeklindedir ve iki ayrı bölgeyi betimler. Üst sırada gündelik yaşamlarını sürdüren insanları görüyoruz. Kimi koyun postu geriyor, kimi süt sağıyor. Yine üst sırada, insanlarla birlikte atlar, inekler, koyunlar ve keçiler görülüyor. Alt sıra ise yeraltı canavarlarının yaşadığı bölgedir. Bu canavarlar, kartal gagalı, sivri kulaklı, aslan bedenli ve kanatlıdır.

Alt sırada ayrıca aslanlar ve parsler da bulunmaktadır. Hepsisi de, gelen ruhları parçalamak için beklemektedirler.

Üstte, bir Pazırık kurganının çizimini görüyoruz. Tahta mezar odası, üzerinde kurban edilmiş atlar görülüyor. At kurban etmek özel bir merasimle gerçekleşirdi. Kurban edilecek atın başı sıkıca tutulur ve bir sert cisimle atın başına vurulurdu. Baş tutan kişiye de "Baş tutkan kişi" denirdi.

Asya kültüründe ölen kişinin ruhu yeraltı canavarlarını aştığında göğe yükseldiğine inanılırdı. Alttaki altın süs bir kurgandan çıkarılmıştır. Yeraltından kurtulup göğe yükselmeyi başarmış kanatlı lideri aşağıdaki resimde görüyoruz. Ayaklarının kartal pençesine dönüşmüş olması onun savaşçı yönüne işaret ediyor.

2.6 Etrüskler ve Osklar

Etrüsk kültürü ve dili üzerine 1927'den beri İtalya'nın Floransa kentinde ciddi bilimsel çalışmalar yapılmaktadır. **L'Institut di Studi Etruschi ed Italici** her yıl *Studi Etruschi* adlı bir dergi yayınlamakta, en son buluşların tartışıldığı kongreler ve bilimsel toplantılar düzenlemektedir⁷².

Etrüsk halkı hakkında bilinenler; İtalya'nın şimdiki Toskana bölgesinde yaklaşık M.Ö. 1000 ile M.Ö. 100 yılları arasında yaşamış oldukları ve birçok kültür eseri bıraktıktan sonra tarih sahnesinden silinip Romalılara karışmış olduklarıdır. Etrüsk ülkesi olarak tanımlanabilecek ana bölgenin sınırlarını kuzeyde Arno ve doğuda Tiber dereleri, batıda Tiran denizi ve güneyde Roma şehri oluşturunuyordu. Etkin oldukları bölgeler ise batıda Elba ve Korsika adaları, kuzeyde Piacenza, Parma ve Bologna şehirleri, kuzeydoğuda Ancona, Ravenna ve Adria şehirleri ile güneyde Napoli ile Pompei olarak sayılabilir ⁷³.

Romalıların **Etrusci** veya **Tursci** diye adlandırdığı bu halkın, İtalya yarımadasına ne zaman ve nasıl geldikleri hâlâ kesin şekilde bilinmemektedir. Üç olasılık üzerinde durulmakta, ancak sadece ikisi, destekleyici kanıtlara sahip olmaları itibarıyla, ciddi kabul edilmektedir. Bunlardan biri, Etrüsklerin deniz yoluyla Anadolu yarımadasından gelmiş oldukları; diğeri ise kuzeyden –İsviçre Alpleri üzerinden– Kuzeydoğu Karadeniz bölgelerinden başlayarak Trakya'ya ve İtalya'ya yayılmış olduklarıdır. Üçüncü, fakat tartışmaya en açık olan olasılık, Etrüsklerin yerli halk oldukları ve hiçbir yerden gelmedikleridir.

Birinci görüş tarihçi **Herodot** tarafından ortaya atılmıştır⁷⁴. Etrüsk abecesindeki bazı harflerin bir Batı Anadolu kültü-

72 Jean-Paul Thuillier, *Les Etrusques*, Galimard 1990. ISBN: 2-07-0530264.

73 Rick Gore, *The Eternal Etruscans*, National Geographic, Haziran 1988.

74 Félix Gaffiot, *Dictionnaire Illustré Latin Français*, Librairie Hachette.

rü olan Lidya abecesindeki harflere benzemesi ve son dönem Etrüsk sanatında İyon sanatına benzer motiflerin görülmesi birinci görüşü savunanlara güç vermektedir. İkinci görüşe destek olarak, İsviçre'nin Chur şehrinde (okunuşu 'Kur'), Kuzey İtalya'nın **Val Camonica** ile Piacenza bölgelerinde erken dönem Etrüsk sanat eserlerine ve yazı tarzına rastlanmış olması gösterilebilir. Chur müzesinde bulunan yazılı taşlar (steleler) üzerinde, Etrüsk harfleri ile hemen hemen aynı olan şekiller bulunmakta, anlamları halen çözüm beklemektedir.

Etrüsk dilinin Hint-Avrupa dil grubuna ait olmadığı ve ne Yunancaya ne de Latinceye benzediği, Ural-Altay dil grubuna ait pek çok özelliğe sahip olduğu saptanmış durumdadır. Hem

dilleri hem de gelenekleri bakımından, Etrüsklerin Asya kökenli bir halk olduğu görüşü günümüzde gittikçe daha çok taraftar toplamaktadır.

Etrüsklerin komşusu olan Osk'lar İtalya yarımadasının güney bölgelerinde yaşıyorlardı. Haritada M.Ö. 500'lü yıllardaki bölgenin durumunu ve bölgede konuşulan dilleri görmekteyiz. Osk toplumu kuzeyden Roma (Latin) toplumunun güneyden ise Yunan (Helen) toplumunun baskısı altında idiler. Anadolu kıyılarından ve Yunanistan üstünden güney İtalya kıyılarına gelen Yunan halkı var olabilmek için yerli halktan daha saldırgan olmak zorunda idi. Kendilerine yer açmak istiyorlardı. Yerli halk olan Osk'lar ise yerleşik düzenleri içinde gündelik yaşamlarına devam ediyorlardı. Aynı genişleme arzusunu Osk'lar ile Etrüsk'ler arasına sıkışmış olan Roma toplumu da taşıyordu. Bu hırsla, hızla yayılarak sadece Oskları değil, aynı zamanda Etrüskleri de yok ettiler.

Osk adı, OKH adının Latinler tarafından yumuşatılmış şeklidir. OK'ların bu bölgeye M.Ö 2000li yıllarda gelmiş olduklarından "2.4 AS'lar ve OK'lar" bölümünde söz ettim. Şu halde OSK adı açıkça OK toplumunu belirtiyor.

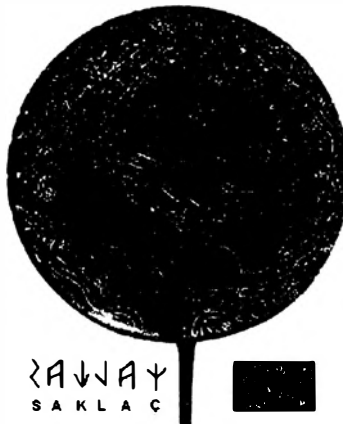
Etrüsk adı da **E-TUR-OSK** "Tur ve Ok'lar" anlamını içeren iki toplumun ortak adıdır. E harfi açıkça bir bağlaçtır ve halen Fransızcada "et" şeklinde yazılıp "e" olarak okunmaktadır. Tur halkı ise Romalıların "Tursci" diye adlandırdıkları kadim Türklerdir. Demek ki hem Turlar hem de Osklar aynı dili konuşan, ortak bir kültüre sahip Ön-Türkler idi. Zaten, Osk abecesindeki işaretler Etrüsk abecesindekilerle hemen hemen aynı olup, her iki abecenin kökeni de Ön-Türk damgalarıdır. Bu konuya ilerde değineceğiz.

Şu halde Etrüsk milleti aslında OK ve TUR halkından oluşmuş karma bir toplumdur. İki toplum arasında beraberlik yeri-

ne rekabet olduğundan Roma ordularına kolay yem oldular ve tarih sahnesinden silindiler. Bu durum Kuzey Amerika'ya gelen Avrupalı halkın Kızılderilileri yok edişine benzer. Orada da yeni gelenler aktif ve saldırgan olmuş, yerli kabilelerin kendi içlerindeki rekabetten yararlanmıştır. Aynı durumu, Japon adalarına Asya kıtasından göç edip gelen Japonların, Ainu halkını yok edişinde görüyoruz. Ainulardan "Bölüm 2.3"te söz ettim.

Etrüsk Aynası

Alttaki resimde Vulci şehrinde bulunmuş Etrüsk aynasının arka yüzü görülüyor. Bir ciğer veya kürek kemiği üzerine eğilmiş, kanatlı bir yaşlı adam görmekteyiz. Sakallı ve kanatlı bu kişi fal bakan bir şaman olsa gerek. Fal sayesinde saklı bilgiler açığa çıkarılır. Yani falcı, saklanana bilen kişidir. Yazının Orhun yazısında olduğu gibi sağdan sola doğru okunması gerekir. Soldan sağa doğru okuyan Etrüskologlar bu sözü **Çalkas** olarak okumuşlar ve özel isim olduğu sonucuna varmışlardır⁷⁵. Oysa ki sağdan sola doğru okunursa Türkçeye uygun bir söz olan "saklaç" sözü ortaya çıkar.

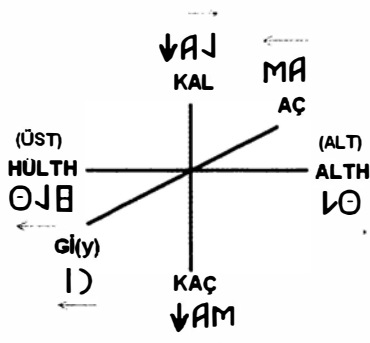
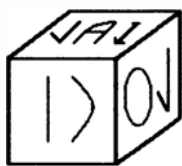
75 Jean-Paul Thuillier, *Les Etrusques*, Galimard 1990. ISBN: 2-07-0530264.

Soldaki ilk harf Ön-Türkçe OZ damgasıdır ve hem Yunan Sigma hem de Etrüsk ve Latin S harfini oluşturmuştur. İkinci harf A harfidir ve Etrüsk abecesinden Latin abecesine geçmiştir. Üçüncü harf OK damgasıdır. Zamanla K harfine dönüşmüştür. Nitekim Etrüsk abecesinde bu işaretin K olarak okunduğunu Etrüskologlar da kabul eder. Dördüncü damga Orhon abecesindeki kalın L1 harfidir. Son damga ise Orhon kitabelerindeki Ç sesini veren damgadır. Böylece, aynadaki kanatlı şahsın alelade bir kişi olmadığı, ruhlar dünyasına uçabilen, gelecekte haber getiren bir şaman olduğu ve saklı bilgileri açma yetisine sahip bulunduğu sonucuna varıyoruz. **"Saklaç"** sözüne gelince, anlamı "saklı olanı aç" olup, doğrudan şamanın falcılık güçlerine işaret eder. Bugün dahi Türkçede "sakla" ve "aç" sözcüklerinin varlığı, Etrüsk dilinin Ön-Türk dili olduğuna işaret eder. "Sak" kök-sözcüğü "gizleyen" anlamını taşıyor. Fransızca "sac" sözü (okunuşu sak) torba demektir ve içine konan şeyi gizler. Latince "saccus" ve İngilizce "sack" sözcükleri de torba demektirler.

Etrüsk aynasındaki sözcüğü Orhon harfleriyle okuyabildiysek, bu harflerin çok eski dönemlerde Ön-Türk damgalarından türemiş olmaları gerekir. Şu halde Orhon harfleri alıntı değildirler ve Türkçenin yazılışına en uygun şekilde günümüzden binlerce yıl önce geliştirilmişlerdir.

Etrüsklerin Asya halkı ile olan ortak olan birçok kültür bağları vardı. Ölümlerini Kurgan benzeri mezarlarda gömmeleri, ata bir binek hayvanına verilen önemden çok daha fazla önem vermeleri, hatta bazı mezarlarda insan ile atın birlikte gömülmüş olması örnek olarak gösterilebilir. Bu özelliklerin ve geleneklerin özellikle Erken-Etrüsk döneminde yaygın oldukları, Geç-Etrüsk döneminde kayboldukları saptanmıştır. Nedeni ise M.Ö. 5. Yüzyıl boyunca ve daha sonraları Etrüsk ülkesine Doğu Akdeniz ve özellikle Batı Anadolu halklarının göç etmiş olma-

sı ve Yunan harflerinin gittikçe daha fazla kullanılır olmasıdır. Ancak Etrüsk harfleriyle Yunan harflerini karşılaştırdığımızda büyük farklar görmüyoruz. Sebebi, bence, her iki kültürün aynı Ön-Türk kökenli oluşlarıdır. Bölgelerinden yoğun göçlerin gerçekleşmiş olması ve Roma'nın bu tarihten itibaren Etrüsk kültürü üzerindeki etkinliğini arttırmış olmasıdır.

Etrüsk Zarı

Üstte Etrüsk zarı ve üzerindeki şekillerin çizimi görülüyor⁷⁶. Öncelikle şunu sormak gerekir: "Eğer bu zarın üzerindeki işaretler sayıları ifade ediyorsa, neden bildiğimiz zardaki gibi noktalarla sayıları belirtmediler de sözcük yazmak gereğini duydular?" Kanımca bu zarın üzerindeki işaretler sayıları değil, belirli birtakım eylemleri belirtiyor. Eylemlerin ne olduklarını, zardaki işaretleri Orhun harfleriyle okuyarak çözmeye çalışalım. Sözcüklerin okunuş yönü kırmızı oklarla belirtilmiştir.

Sözcükler karşılıklı olarak şunlar: Kal ve Kaç, Üst ve Alt, Aç ve Giy. Tek heceli bu sözcüklerin her biri, günümüzde dahi geçerli olan Türkçe emir kipleridir. Etrüsklerin duvar fresklerinden birinde, çıplak güreşen güreşçiler bulunuyor. Resmi görünce, bu zarın güreşe başlarken atıldığını çözdüm. Şöyle ki:

76 Ellen Macnamara, *The Etruscans*, British Museum Publication, sayfa 14.

Güreşe başlarken güreşçilerden biri zarı yere fırlatıyor. Üstte görülen emir ne ise, güreşe öyle başlıyor. Sözcüklerin açık anlamını altta veriyorum:

KAL: Yerinde kal ve güreş.

KAÇ: Minderde kaçarak güreş.

ÜST: Güreşe üstte başla.

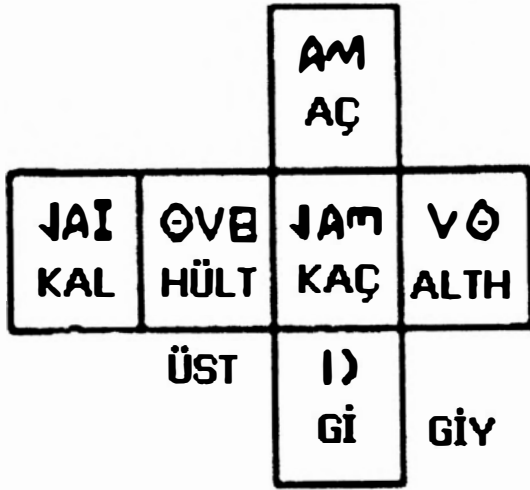
ALT: Güreşe altta başla.

AÇ: Güreşe çıplak başla.

Gİ(y): Güreşe giyinik başla.

Hülth (üst) sözündeki H sesini veren kare şekil Orhun abecesinde bulunmuyor. Nedeni ise Orhun Türkçesinde ince H sesi yerine K ile H bileşimi olan ve genizden telaffuz edilen KH sesinin bulunmasıdır. Nitekim bu ses bazı lehçelerde K bazı lehçelerde H sesine dönüşmüştür. Örnek olarak, aslı KHAN olan sözcüğün Han veya Kağan olarak kullanıldığını biliyoruz. Keza M harfine benzeyen ve Ç olarak okunan şeklin aslında üç kollu "uç" damgası olduğu Etrüsk zarını okurken söyledik.. Bu harf bize üç sayısı ile uç damgasının ilişkisine işaret ediyor. Bu

harfin bazen yukarı doğru bazen de aşağı doğru, hatta yana doğru çizildiği bilinmektedir. TH olarak okunan harf ise Yunan Theta harfidir. Yanda, kendi yorumum olan Etrüsk zarının açılımını ve çıplak güreşen iki Etrüsk güreşçisinin freskini görmekteyiz. Bu freskin orijinali bir Etrüsk mezarının duvarında bulunmaktadır.

Etrüsk Tarkanları

Etrüsk asıllı **Lucius Tarquinius Priscus** M.Ö. 616 – 579 yılları arasında Roma'nın beşinci kralı olarak 37 yıl yönetimde kalmıştır. Tarquin olarak tanınan bu kralın adı açıkça Tarkan'dır. Tarkan adı da TUR-HAKAN sözlerinin bitişiminden oluşmuştur. İtalya'da halen **Etruria** ve **Toskana** bölgeleri bulunmaktadır. Toskana adı da TUR-OSK-any a sözlerinden oluşmaktadır. Lucius (Lukius) adının ULU-OK sözcüklerinden oluştuğu görüşündeyim. Priscus ise Latince "birinci" anlamındadır. Üstte Tarquin'in bir çizimini görüyoruz⁷⁷.

Birinci Tarkan olarak bilinen bu Roma kralı, şehrini bir kulübeler toplamından modern bir şehir haline dönüştürdü. Roma'ya düzen getirdi ve Roma'nın ilk hipodromunu kurdu. Bunun nedeni de Ön-Türk kaynaklı olan Tur ve Osk halklarının atlara önem verışı ve at yarışının bir Asya geleneği oluşudur. Romalılar İstanbul'a gelince bu şehirde de bir hipodrom kurdular.

Birinci Tarkan öldürüldü ve yerine oğlu geçmedi, damadı Servius Tullius hile ile tahtı ele geçirdi. Servius Tullius'un damadı olan birinci Tarkanın torunu **Lucius Tarquinius Superbus** (Ulu süper Tarkan) kayınpederini öldürerek babasının intikamını aldı ve M.Ö. 534 ile 509 yılları arasında Roma kralı

⁷⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Lucius_Tarquinius_Priscus

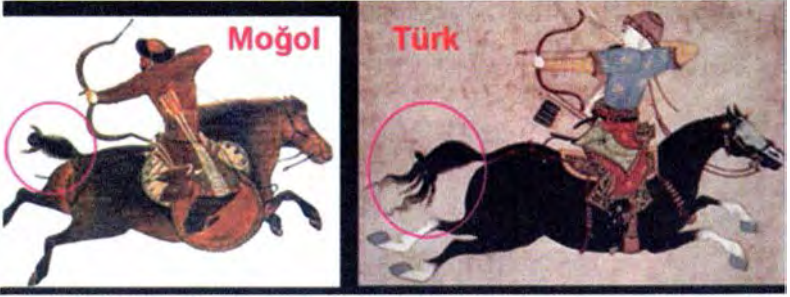
oldu⁷⁸. İtalya'nın batısındaki denizin adı **Tyrrhen** denizidir ve bu isimin Turan (TUR-HAN) adından kaynaklı olması kuvvetle mümkündür.

Etrüsk Atları

Altta bir Etrüsk mezar çatısına yerleştirilmiş olan iki adet kanatlı atın müzeye konmuş kalıbını görüyoruz. Uçmağa hazır durumda bu atların oraya konmalarındaki neden, mezardaki kişinin ruhunu gökyüzüne taşımalarıdır. **Tarquinia** şehrinde (Tarkan'ın şehri) bulunmuş olan bu anıt mezar, Etrüsk halkının inanç sistemini gösteriyor.

78 <http://global.britannica.com/biography/Tarquin-king-of-Rome-534-509-BC>

Yukarıdaki resimlerde, atlarda bulunan önemli bir ayrırtıya dikkatinizi çekmek isterim. O da atların kuyruklarının düğümlü oluşudur. Bu ayrıntı sadece Asya Türklerinde görülen bir gelenektir.

Bir diğer ortak özellik, hem Türklerin hem de Etrüskler atları ile birlikte mezara gömülme geleneğidir. Üstte Türk ve Moğol atlı savaşçıların atlarının kuyruklarını düğümledikleri görülmüyor ⁷⁹.

Etrüskler de Ön-Türkler gibi karmaşık hayvanlar üretmişlerdir. Altta solda bir Etrüsk eseri olan at-geyik-kuş karışımı mitolojik hayvanı ve sağda yine Etrüsk eseri olan kanatlı kalfreskini görüyoruz ⁸⁰.

⁷⁹ <http://turkcetarih.com/turklerde-atin-kuyrugunun-baglanmasi/>

⁸⁰ Metropolitan Müzesi, New York, ABD.

Etrüskçeden Latinceye

Etrüsk dilinden Latince'ye geçmiş olan birkaç sözcüğü örnek olarak vereyim:

C harfi Latince K diye okunur:

Kap kök-sözcüğü: Capedo = Adak kabı, Capena = Roma kapısı, Capsa = Kitap kabı, Capis = Kulplu kap,

Tut kök-sözcüğü: Tutamen = Tutan ve koruyan, Tutela = Koruyan bakıcı kadın, Tutor = Koruyan erkek, Tactus = takan veya dokunan, Tarquin = Tarkan (Etrüsk adı ve iki adet Roma kral adı),

Ata kök-sözcüğü: Atavus = Erkek ata, Atavia = Dişi ata, Atlas = Dev bir yönetici,

Tur kök-sözcüğü: Turbator = Rahat bozan, Turbidus = Kargaşa yaratan, Turbulentus = Karmaşa içinde olan, Turma = Atlı birliği (durmayan).

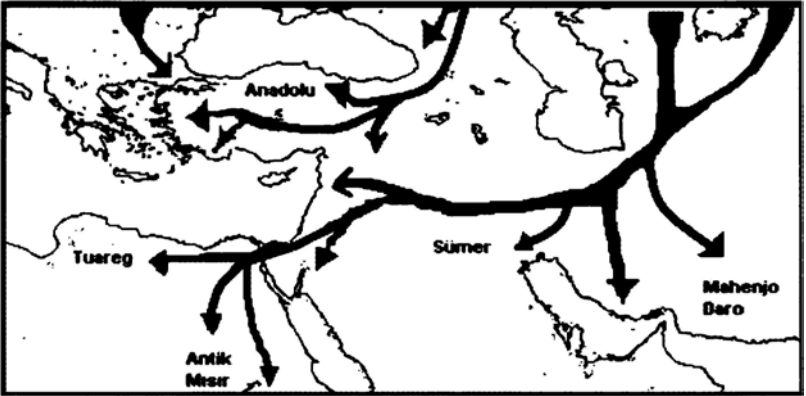
Ok kök-sözcüğü: Occidio = Öldürmek, kesmek, Occulo = Gizlemek, Occulta = Gizem, Occuro = Rastlamak, Occupatio = İşgal etmek. Occisor = kesen, Occulta = Gizlice yapılan iş, Occumbo = Yere ölü olarak düşen, Occupo = İşgal edilen.

OC olarak yazılan ve OK olarak okunan kök-sözcüğü içeren sözlerde, Latince konuşan Roma halkının OK halkına karşı duydukları negatif hisleri buluyoruz. Kanıtı da Etrüsklere ait yazılı eserlerin pek az sayıda günümüze kalmış olmasıdır. Çoğu yakılmış ve imha edilmiştir. Geriye kalmış olan az sayıda yazılı belge ile de, dilin çözümü başarılamamıştır.

2.7 Anadolu'da Ön-Türkler

Anadolu'ya gelip binlerce yıl önce yerleşmiş Ön-Türk toplulukları hakkında pek az bilgi sahibiyiz. Genelde Anadolu halkları bize Hint-Avrupa dili konuşan ve Yunan abecesi ile yazan toplumlar olarak tanıtılmıştır. Bu sav tümüyle yanlış değildir. Gerçekten de M.Ö. 500 yıllarından itibaren Yunan (Helen) kültürü Güney ve Batı Anadolu'ya büyük çapta hâkim olmuştur. Fakat Ön-Türklerin tarihi Milattan önce çok daha eskilere gider.

Ön-Türk kökenli boyların sadece Anadolu'ya değil, tüm dünyaya çok eski dönemlerden itibaren yayılıp yerleştiklerini üstteki örneklerden anlıyoruz. Bu halkın izlerine Anadolu'nun birçok farklı bölgesinde rastlamak, hem ilginç hem de öğreticidir. Alttaki haritada Ön-Türklerin Anadolu'ya geliş yolları gösteriliyor.

Bölüm 1.7'de, "And-İçme Kadehleri" başlıklı yazımda günümüzden 3.000 yıl önce Hakkâri bölgesine gelmiş Ön-Türk savaşçılarından söz ettim. O dönemde Orta Anadolu'ya Hat-

tiler gelip yerleşti. Hititolog **Sedat Alp**, *Hitit çağında Anadolu* adlı kitabında şöyle diyor⁸¹:

Hatticenin Orta Anadolu'nun kuzey kısmında Kızılırmak ve çevresindeki bölgelerde M.Ö. 3000'de konuşulduğu kabul edilmektedir. Hattililerde ve neolitik çağdan itibaren Anadolu'da anaerkil bir aile yapısı var olduğu halde Hititlerden itibaren Anadolu'da ataerkil bir aile düzeni söz konusudur, fakat anaerkil aile yapısının kalıntılarına Hitit çağında da rastlanmaktadır. Hitit metinlerinde geçen hattili "Hattice" sözü bir coğrafi bölgenin adı olan Hatti sözüne dayanmaktadır. Hattililerin de kendi dillerine aynı adı verip vermediklerini kesin olarak bilmiyoruz.

Ekrem Akurgal ise bu konuda şöyle diyor (İngilizceden kendi çevirim) :

Hatticenin kendine has bir dil olduğu ve Hint-Avrupa ile Semitik dillerden tümüyle farklı olduğu saptanmıştır.⁸²

Eğer ne Hint-Avrupa ne de Sami dil grubuna ait değilse, bu dilin ya **Ural-Altay** veya **Kartvelian**⁸³ olarak isimlendirilmiş Kafkas dil grubuna ait olması gerekir. Hattilerin Kafkasya üzerinden Doğu Anadolu'ya gelip yerleşmiş bir halk oldukları anlaşılıyor.

E. Akurgal, kitabında Hititçedeki kişi özel isimlere eklenen "al", "il" ve "ul" takılarının

81 Sedat Alp, *Hitit Çağında Anadolu*, TÜBİTAK yayını, sayfa 2, 2002, Ankara.

82 Ekrem Akurgal, *The Hattian and Hittite Civilizations*, Kültür Bakanlığı Yayını, sayfa 5, 2001, Ankara.

83 https://en.wikipedia.org/wiki/Kartvelian_languages

Hatticeden alındığını belirtiyor⁸⁴. Türkçede de -lı, -li, -lü, -lu takıları isimden sıfat yapan aidiyet ekleridir. Hitit krallarına ait isimler: Mursili, Hatusili, Hantili, Tahurvaili, Muvatalli ⁸⁵.

Aynı dönemde Truva şehri de bir Ön-Türk yerleşim yeri idi. Truva =**Troia** sözünde TUR-Öyü (Tur bölgesi) anlamı bulunuyor. Şu halde Ön-Türk toplumlarının Anadolu'ya birkaç koldan gelmiş oldukları anlaşılıyor. Bir kısmı kuzeydoğudan, bir kısmı güneydoğudan ve bir kısmı da kuzeybatıdan –Trakya üzerinden– gelmişlerdir. Ama hepsi de aynı kültürün farklı kolları oldukları için, birbirlerinden bağımsız şehir devletleri kurup yaşamalarını sürdürmüşlerdir.

Anadolu adının Ana-dolu şeklinde yorumlayanlar olmuştur. Çok da yanlış sayılmazlar, çünkü Anadolu tanrıçalar ve kadın yöneticiler toprağı olmuştur. Pek çok ana-tanrıça adının Anadolu'dan çıktığı biliniyor. Fakat ben biraz farklı bir yorum yapacağım. Anadolu sözü ANA-OT-OL-ÖYÜ sözlerinden oluştuğu görüşündeyim. Anlamı da, "Ateş anaların olduğu bölge" demektir. Zaten böyle olduğunu Anadolu'nun Yunanlılar tarafından telaffuz edilen şeklinden daha iyi anlıyoruz. Yunanca Anadolu ANATOLIA olup, asıl şeklin ANA-OT-OL-ÖYÜ => ANA-TOLYA => ANATOLU => ANADOLU dönüşümlerine uğradığını görüyoruz.

Kimdi bu ateş analar? Bunlar Anadolu'da birçok şehir kurmuş ve o şehirlere ANA adını katarak anaerkil bir kültür olduklarını belirtmişlerdir. Örnek olarak ANKARA adı ANA-OK-ARA kök-sözcüklerinden oluşmuş olup anlamı "OK anaların ara bölgesi" olmaktadır. Sonradan Bizans döneminde Ankira şekline dönüşmüştür.

84 Ekrem Akurgal, *The Hattian and Hittite Civilizations*, Kültür Bakanlığı yayını, sayfa 5, 2001, Ankara.

85 https://tr.wikipedia.org/wiki/Hitit_krallar%C4%B1_listesi

Keza, ADANA adı Hititler döneminde kurulmuştu ve asıl adı Adaniye idi. Bu ismin AT-ANA –ÖYÜ veya ATA-ANA-ÖYÜ kök-sözcüklerinden oluştuğu görüşündeyim. İki tane A harfi birleşmiş ve T'den D'ye bir yumuşama olmuştur. Bir diğer şehir AMASYA adı AMA-AS-ÖYÜ, "AS ana bölgesi" demektir. Zira AMA ile ANA aynı kişiyi belirten sözcüklerdir. AS halkının doğudan geldiği ve ASYA adının AS-ÖYÜ demek olduğunu açıklamıştım.

Daha da ilginç İZMİR adının kökenidir. İzmir adı Yunanca Zmirna olup AS-HIR-ANA => AZMİR-ANA => ZMİRNA => İZMİR şekillerinden dönüşüme uğramıştır. HIR sözünün Çuvaş Türkçesinde KIZ demek olduğunu belirteyim. Şu halde İzmir şehrinin kuran KIZ-ANA, AS boylarından Çuvaşça konuşan, AMAZON kadınlarıdır. Bu isim dahi köken olarak AMA-AS-ON => AMAZON şekline bağlanır ve "Çevrenin AS anası" demektir. ON kök sözünün hem çevre hem de evren anlamına geldiğini 2.2-Ön-Türk Kozmogonisi bölümünde belirtmiştim. Amazonlar Ege adalarında yaşayan ve Sakha halkıyla akraba olan bir kadınlar grubudur.

MÖ. 5. Yüzyılda yaşamış olan tarihçi Herodot, Amazonlar ile Sarmatların aynı halk olduğunu, daha doğrusu Sarmatların Amazonların torunları olduğunu söyler. SARMAT adı da AS-OR-AMA-OT => SARMAT şeklinden türemiştir. OR, yüksek veya büyük demek olup Sarmat adının anlamı "Ateşli büyük AS ana" veya "Yakıcı, güçlü AS ana" demektir. Herodot Sarmatları, Sauromatae şeklinde yazmıştır ki bu yazılıшта Sauro sözünde AS-OR şekli belirgindir⁸⁶.

86 Herodot Tarihi, İş Bankası Kültür Yyn., sayfa 110-117.

2.8 Hititler

Hititler, Anadolu'da M.Ö. 1700 ile M.Ö. 1200 yılları arasında güçlü bir imparatorluk kurmuş bir halktı. Orta Anadolu'da ve özellikle Alacahöyük bölgesinde Hititlere ait pek çok kayıtlı belge, duvar resimleri ve duvar kabartmaları yanında, küçük süs eşyaları ile iri heykeller de bulunmuştur. Bu eşyalar dünyanın birçok müzesinde sergilenmektedir.

Hitit dilinin Hint-Avrupa dil grubuna ait bulunduğu ve bu grubun Anadolu kolu olduğu kabul edilir. Hitit adı, bu kadim halkın gerçek adı olmayıp, 19. Yüzyılda Anadolu'da çalışmış kazı bilimciler (arkeologlar) tarafından konmuştur. Bulunan belgelerde ülkelerinin adı **Hatti** ve dilleri de **Nesili** veya **Nesa** dili olarak geçmektedir. Hititçenin bir Hint-Avrupa dili olduğu, Çek dilbilimci **Bedrich F. Hrosny** (1876-1952) tarafından ilan edilmiştir. Bu iddasının temelini de iki sözcük oluşturur. Bunlar; **Wadar** ve **Ezzan** sözleridir. Hitit dilinde Wadar /su/ ve Ezzan /yemek/ fiiline karşılık geliyor. Su sözünün Almancası /wasser/ ve İngilizcesi /water/ oluşu bu görüşü kuvvetlendiriyor. Keza 'yemek yemek' Almanca /essen/ ve İngilizce /eat/ olmaktadır. Fakat diğer Hint-Avrupa dillerinde bu ilişki bulunmamaktadır. Örneğin, İtalyancada 'su' /aqua/ ve 'yemek yemek' /manca/ olup, /wadar/ ve /ezan/ sözlerine hiç benzemiyor.

'Wadar' sözündeki W çift U olarak okunabilir. İngilizce 'W' harfine "double u" denir ki, /çift u/ demektir. Şu halde W /uu/ şeklinde okunursa Türkçedeki 'ulu' (kutsal, yüce) sözü ile ilişkili olabilir. İngilizcedeki 'w' ile başlayan sözcükler bakalım: **'Woman'** /Ulu-men/, yani ulu kişi oluyor. **'Wood'** /ulu-ot/, yani ulu ateş oluyor. **'Wind'** ise /ulu-ind(iren)/, yani *indiren ulu güç* oluyor. Kadim dönemdeki anaerkil toplumlarda kadınlar yönetici idi. Bu bakımdan 'woman' sözcüğünün kökeninin 'ulu

kişi' olmasına şaşmamak gerekir. W ➡ Ulu ilişkisini 'wadar' sözüne uygularsak **Ulu-dur** sözü karşımıza çıkıyor. Bu da suyun Hititler tarafından kutsal kabul edildiğine işaret ediyor.

'Ezzan' sözüne gelince; bu sözcüğü de Almanca 'essen' sözü ile değil de Türkçe /**ezen**/ sözüne benzetebiliriz. Yemek yerken dişlerin yaptığı eylem ezmek ve parçalamak olduğu düşünülürse, Ezen ➡ Ezzan ilişkisi çok daha akla yakın görünüyor. Zira Almanca 'essen' (yemek yemek) sözünün kökeni de pekâlâ 'ezen' sözü olabilir.

Hititlerden önce Anadolu'da yaşamış olan Hatti adlı bir halk vardı. Hatti dilinin ise Hint-Avrupa dil grubuna ait olmadığı ve Asya veya Kafkas kökenli olduğu biliniyor. Şu halde Hitit dilinin Hatti dilinden dönüşmüş olduğunu güvenle söyleyebiliriz. Zira, yukarıda sözü edildiği gibi Hititler ülkelerine 'Hattili' yani **Hat-ili** diyorlardı. 'Hat' sözünü onların başkenti olan **Hattuşas** adında da buluyoruz. Acaba 'Hat' sözünün başındaki H harfi sonradan eklenmiş bir telaffuz sapması olabilir mi? Eğer H harfi okunmazsa At-ili ➡ Hattili ilişkisi ortaya çıkar. Bu da 'at ülkesi' anlamına geliyor. At ülkesi tanımı Hatti halkının Asya'dan atlarıyla gelmiş olduklarına işaret ediyor. Asıl adı Kurt Marek olan **C. W. Ceram**, Hititlerin atlara özel önem verdiklerini ve iki atın çektiği savaş arabalarını geliştirdiklerini şu sözlerle ifade ediyor.

Hititler tarafından mükemmel biçimde geliştirilmiş hafif savaş arabası, çağı için kuşkusuz öylesine yeni bir silah olmuştur ki, biz bugün onu haklı olarak bir 'icat' diye niteliyoruz.⁸⁷

Asya'dan Avrupa'ya göç etmiş olan Macarların en tanınmış kralı Atilla idi. Macarların Hun Türklerinden türedikleri ve

87 C. W. Ceram, *Tanrıların Vatanı Anadolu*, sayfa 107, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ölkelerine Hungary dedikleri biliniyor. M.S. 395-453 yılları arasında yaşamış Hun imparatoru Atilla'nın adı **At-illi** olarak ayrılabilir. Volga deresinin eski adının Etil olduğu bilinmektedir. Atilla adının Etilli sözünden türediğı ve Hunların Hazar denizinin kıyılarından batıya geldikleri görüşü de oldukça yaygındır. Altta solda Volga (Etil) deresi ve sağda Atilla'nın tahmini resmi görölüyor.

Hitit dili uzmanı **Ahmet Ünal**, Hititçe ile ilgili bir araştırma yayınlamıştır⁸⁸. Bu çalışmada geçen bazı sözcükler şunlardır:

Dingir-lim: 'Tanrım' demektir. Sümerce 'Dingir' sözünün Tanrı demek olduğundan ve Tengri sözünden türediğinden Bölüm 2.2'de söz ettim. Asya'dan dağılan kadim bir kültüre ait olan bu sözcüğün, Anadolu'ya kadim dönemde gelmiş olan Hititler tarafından da kullanılmış olduğu anlaşıyor.

Ana-Dingir: 'Tanrıça' demektir. Türkçe kökenli bir sözcük olduğu bilinen 'ana' ile Tanrı anlamına gelen 'Dingir' birleş-

⁸⁸ Ahmet Ünal, *Hitit Sarayındaki Entrikalar Hakkında Bir Fal Metni*, Dil Tarih Coğrafya Fakültesi yayını No: 343, 1983, Ankara.

rek 'dişi tanrı' veya Tanrıça sözünü oluşturmıştır. Bu şekilde oluşturulan birleşik bir sözcük Hititçenin –tüm Ural-Altay dilleri gibi– bitişken bir dil olduğunu gösteriyor.

Ana Sal-Lugal: 'Ana kraliçe' demektir. Burada 'Lugal' sözü kral demek olup 'Sal-Lugal' da kraliçe anlamına gelmektedir. Demek ki o dönemde kralın birçok eşi vardı ve içlerinden sadece biri *ana kraliçe* unvanını taşıyordu.

Muşen Hurri: 'Muşen' /Kuş/ demektir. 'Muşen Hurri' ise Hurri adını verdikleri /Hurri kuşu/ olmaktadır. **Huri** sözünü 'cennet kızı, uçan melek' anlamında halen kullanmakta olduğumuzu hatırlatmak isterim. Hurri kuşunun tüylerinden yaptıkları elbiseyi ve eteği sadece krallar ve kraliçeler giyebilirdi. Metinde bu eteğe **termaz** dendiğini okuyoruz. Kuş tüylerinden oluşmuş hafif ve havadar bir kıyafet olan 'termaz' sözünde / **ter yapmaz**/ anlamı bulunabilir mi?

Bu tür eteklerin Sümer kültüründen türediği görüşü hâkimdir. Sümer ve Hitit dillerinde bulunan birçok sözcüğün benzerliği ile 'termaz' eteklerdeki bu çarpıcı benzerlik her iki kültürün ortak bir kökenden türediğine işaret ediyor. Alttaki resimlerde, farklı bölgelerden birkaç tane tüy etek 'Termaz' (Yunancası **Kaunakes**) görülüyor. Hepsinde ortak olan, benzer tüylerin bulunuşu, Türkmenistan-Anadolu-Mezopotamya ilişkisine işaret ediyor.

Türkmenistan'dan

Suriye'den

Anadolu'dan (Hitit)

Irak'tan (Sümer)

Kılılu: Başlık veya başa takılan çelenk (Kaynak: Yukarıda sözü edilen Hititçe fal metnini içeren eserin 82. sayfası). Eserde kralların, kraliçelerin ve hatta rahiplerin bu takıyla süs-
lendiklerinden söz edilmektedir. Yukarıdaki resimlerde çeşitli başlık türleri görülüyor. Günümüz Türkçesinde dahi 'kıl' sözü **saç** yerine kullanılır. Şu halde 'kılılu' /**kutsal saç**/ olarak çev-
rilebilir. Zira 'kılılu ➡ kıl-ilu ➡ kıl-ulu, yani 'ulu kıl' veya 'kutsal saç' olmaktadır. Kadim dönemlerde tüm yöneticilerin başlık taktıkları biliniyor. Böylece, 'başlık taşıma' ve 'taç takma' gele-
neğinin Asya kökenli olduğu iddia edebiliriz.

Bu görüşe destek olarak yandaki resimde geç Hitit çağına ait bir kabartma görülüyor. Kıyafetin tüylerle kaplı oluşundan ve başlıkta boğa boynuzları bulunuşundan, bu kabartmanın bir krala ait olduğu anlaşılıyor⁸⁹.

Tüm bu benzerliklerin ışığında Hititçe, Ural-Altay dille-
rinden ve kadim Ön-Türkçeden türeyerek dönüşmüş bir dil olduğunu ileri sürebiliriz. Dolayısıyla Hititçe Anadolu kökenli bir Hint-Avrupa dilidir. Hint-Avrupa dilleri Hititçeden türemiş olsalar da, Hint dilleri Hititçeden türemiş değildir. Zira Ön-Türklerin bir kolu Asya'dan güneye ve diğer kolu batıya doğru göç etmiştir. Güneye göç edenler Hint dillerini oluşturmuşlardır (Bkz. 2.7Anadolu'da Ön-Türkler bölümündeki harita).

⁸⁹ Ekrem Akurgal, *The Hattian and Hittite Civilizations*, sayfa 236, Kültür Bakanlığı yayını, 2001 Ankara.

2.9 Anadolu Şehir Devletleri

Anadolu'dan çıkıp Avrupa'ya yayılan Kalatların Ön-Türk kökenli olduklarından söz ettim. Fakat Kelt dillerinin tümü Hint-Avrupa dil grubuna aittir. Bu durumu "2.7 Anadolu'da Ön-Türkler" bölümünde açıkladım. Anadolu'ya kuzeydoğudan Kafkasya'dan gelen kavimler önce Hatti krallığını kurdular. Hattilerin devamı olan Hititler kendilerini Hattilerden ayırıp bağımsız bir toplum olduklarını kanıtlamak için Hatti dilini bir miktar değiştirdiler ve Hitit dilini oluşturdular. Hititçe, ilk Hint-Avrupa dilidir. Hitit devleti M.Ö. 1200 yıllarında yıkılınca yerine bağımsız şehir devletleri oluştu. Hepsisi de Hitit dilini kendi telaffuzlarına göre bir miktar değiştirdiler. Bu toplumlar Hititlerden kalma çivi yazısını bilmediklerinden, uzun süre yazısız yaşadılar. Zira çivi yazısını okuyup yazmak sadece birkaç uzmanın işiydi. Halkın bu yazılarla ilgisi yoktu.

Kapadokya

Bu durum Roma ordularının Anadolu'yu istila etmesine kadar sürdü. Roma ordularından kaçan ilk Hristiyanlar Kapadokya'daki yeraltı şehirlerine ve peribacalarına sığındılar. Ancak orada önceden yerleşmiş insanlar vardı. Bunlar Ön-Türk kökenli, Tengri inancında Ok halkları idiler. Kutsal simgeleri olan "daire içindeki artı" içeren damgayı peribacalarının içlerine boyamışlardı. Üstte sağda görülen haç şekilleri Kapadokya (Göreme) bölgesinde halen bulunuyor. Bu şekillere Hristiyan

haçı deniyor; oysaki bu şekillerin her biri "Onok" damgasıdır (Bkz. "2.2, Ön-Türk Kozmogonisi").

Kapadokya'ya gelen ilk Hristiyanlar Tengri damgasının üzerine kendi azizlerinin resimlerini çizmeye başladılar. Bu resimlere "ikona" denmektedir. Yerli halkın Tengri inancı ile çatışan bu durum Kapadokya'da bir **İkonoklast** dönem başlattı. İkonoklast dönem "ikonaların kırıldığı dönem" demektir. Bu dönemde yerli OK halkı, ikonaları silip kendi simgeleri olan ve daha önce çizmiş oldukları Tengri simgelerini ortaya çıkardılar. Çatışmayı sona erdirmek isteyen Hristiyanlar Tengri simgesini İsa'nın haçı olarak kabul edince sorun çözüldü. Böylece hem ikonalar hem de Tengri damgaları peribacalarının duvarlarını süslemeye devam etti. Peribacalarını ziyaret edenler, kısmen silinmiş İkonaların altından ortaya çıkan Tengri damgalarını bugün dahi görebilirler.

Alttaki haritada, Roma orduları Anadolu'yu istila etmeden önceki durum görülüyor. Bu halkların hiçbiri Yunan asıllı olmayıp, hepsi de Hititlerden sonra bağımsız olmuş yerel yönetimlerdir. İsimleri, Yunan kaynaklarında şöyle değiştirilmiştir: **Tur-Ok-Öyü** ➡ Trakya, **As-Ok-öyü** ➡ Scythia, **Tur-öyü** ➡ Troia, **Ulu-On-öyü** ➡ İyonya, **Ok-Or-Öyü** ➡ Karia, **Ulu-Ok-Öyü** ➡ Likya, **Ulu-As-öyü** ➡ Lysia, **Kalat-öyü** ➡ Galatia, **Ok-İl-öyü** ➡ Kilikia, **Ulu-As-öyü** ➡ Alasia, **Urart** ➡ Urartu, **Kapadı-Ok-Öyü** ➡ Kapadokia.

Yeraltı şehirleri ve kapalı peribacaları içeren Göreme bölgesi **Kapadı-OK-Öyü** iken Kapadokia olmuştur. Bu bölge adının "*Güzel Atlar Ülkesi*" olduğu görüşü hâkimdir ⁹⁰. Ancak komşu olan Kalat bölgesini Kalan veya Kalan-At olarak yorumlarsak, Orta Anadolu'nun geniş bölgesine Farsça 'güzel atlar bölgesi' denmiş olması pekala mümkündür. Bölgeye Kafkaslar üzerinden gelenler elbette ki atlarıyla geldiler. Bir grubun da güneyden ve doğudan, bugünkü İran ülkesinden geldiği biliniyor. Fakat "çirkin at" olmayacağına göre neden "güzel at bölgesi" denmiş olsun? Kapadokya adının bir diğer yorumu da "Kapı Dağ" olabileceğidir ⁹¹.

90 <http://www.anthesistravel.com/en/turkeyinformation/cappadocia>

91 <https://en.wikipedia.org/wiki/Cappadocia>

2.10 Tarkandemos Mührü

Herodot, Sarmatların ve Amazonların dilini Sakhaların diline eş tutar. Saka adının AS-OK kök-sözcüklerinden türediğini gördük. Üstelik Herodot, Sarmatların anaerkil bir toplum olduğunu ve kadınlar tarafından yönetildiğini de belirtir. Şimdi, buna bir kanıt olarak resimdeki kabartmaya (veya mührü) bakalım. Resimde uzun etekli, uzun saçlı ve küpeli olarak görülen şahıs erkek değil, bir kadın olabilir. Daha doğrusu, savaşçı bir kadın yönetici olabilir. Elindeki asa veya mızrak da zaten bunu belirtiyor.

Tarkandemos mührü veya parası olarak bilinen bu nesnenin üstünde, çevrede çivi yazısı, ortada Hitit damgaları görüyor. Demek ki o dönemde Sümer çivi yazısı halen etkinliğini sürdürüyordu ve Anadolu'nun Hatti ve Hitit kökenli halkı hem damga yazısını hem de çivi yazısını kullanıyordu.

Bu yazı; **TAR-RİK-TİM ME-SAR-MAT ER-ME**, şeklinde okunmuştur ⁹². Selahi Diker bu ifadeyi "Oturuktım men Ser

⁹² Selahi Diker, Türk Dili'nin Beş Bin Yılı, sayfa 169, 2000, İzmir.

Mata Arım” şeklinde okumuş ve “Ben Kral Mete, Aramilerin ülkesinde tahta çıktım” şeklinde yorumlamıştır. Ben ise aynı yazıyı şu şekilde yorumluyorum:

TUR-OK-TIM BEN SARMAT ERİM, yani “Ben TUR-OK idim ama Sarmat eriyim”. Açıkça kökeninin TUR ve OK boyları olduğunu söylüyor ve şimdi Sarmat eri olduğunu belirtiyor. Burada –TIM takısı açıkça /idim/ anlamındadır ve ME sözcüğü de AMA anlamı taşıdığını, MEN sözünün “BEN” demek olduğunu biliyoruz. Demek ki yazı türünden çok, konuşulan dil önemlidir.

Ayrıca, Tarkondemos adında TUR-OK-ON-DAN kök-sözcükleri de var. TARKON = TARKAN olabilir. Etrüsklerde Tarkan adının bir Kral unvanı olduğunu gördük. Bu Sarmat kralı tam olarak Tarkan unvanına sahip olmasa da onlardan (Tarkan soyundan) geldiğini, DEN veya -DEM takısının olduğu TARKAN-DEM-OS adından anlıyoruz.

Sakha boyları Kuzeydoğu Avrupa bölgelerine de gitmişler ve Çuvaş Türkçesine, Fin ile Viking dillerinin oluşumuna katkıda bulunmuşlardır. Hun’ların, Gagavuzların ve Peçenek’lerin aynı kökten türeyen boylar olduklarını biliyoruz. Zaten Gagavuz = GÖK-OĞUZ sözlerinden oluşmuş bileşik bir isimdir. Keza OKH-ON ⇨ HUN (Evrenin OK halkı) ve ABA-EZEN-OK ⇨ BEZEN-OK ⇨ PEÇEN-OK ⇨ PEÇENEK boy isimleri Ön-Türk kökenli sözcüklerle açıklanabilmektedir.

2.11 Likya veya Lukka

Türkiye’nin güneyindeki Demre şehrine 2 km mesafede, antik Myra şehrinin kalıntıları bulunur. Tüm bölgede kadim Likya kültürüne ait pek çok kalıntıya rastlamak mümkündür. Likya bir federasyon idi ve bağımsız küçük şehirlerden oluşmuştu. Bu halkın kadim Asya kökenli OK kavimlerinden oluştuğu gö-

rüşündeyim. Zira yapılan kazılar sonucunda bu bölgede günümüzden 6.000 yıl önce bile insanların yaşadığı anlaşılmıştır. Fakat asıl adı Lukka olan bölgenin bağımsız devlete dönüşmesi M.Ö. 1500 ile M.Ö. 1200 yıllarına rastlar ⁹³.

Hitit imparatorluğu M.Ö. 1200'lü yıllarda dağılınca, kıyı şehirleri ticaret sayesinde önem kazanmaya başladılar. Akdeniz kıyılarına yerleşmiş olan Likya kültürü birçok eser ve yazıt bırakmıştır. Likya yazısının bir tür Yunan yazısı olduğu görüşü yaygındır. Ancak, Likya yazıtları Yunan abecesindeki seslerle okunduğu zaman, anlamlı ifadelerin ortaya çıktığı nadirdir. Çoğu zaman bir özel isim olduğu görüşü üzerinde durulmakta ve "Özel isimlerde anlam aranmaz" düşüncesi ile bilgisizlik örtölmektedir.

Örneğin, **LUKKA** veya **LİKYA** adının anlamı nedir? Likya kültürünün bir Ön-Türk kültürü olduğu yaklaşımı yapılırsa, anlamsız isimler ve sözler bir anda canlanacak, anlamlı ifadelere dönüşeceklerdir. Likya adının **ULU-OK-ÖYÜ** sözlerinin birleşimi sonucu ortaya çıktığı görüşündeyim. UL veya LU damgasını Lİ olarak okuyan Helen halkı, Likya adını üretmişlerdir. Bunun kanıtı hem yazılarında hem de mezar taşlarında görülebilir. Alt-taki resimde solda görülen, bir Likya mezarının (lahitin) üst ka-

⁹³ Ekrem Akurgal, The Hattian and Hittite Civilizations, Kültür Bakanlığı yayını, sayfa 5, 2001, Ankara.

pak taşıdır. Küçültüp gösterdiğim (sol üstteki) bölgede açıkça bir ok kabartması bulunuyor.

Ön-Türk kültüründe her isim, resim, kabartma, heykel ve mimari yapı bir anlam içermekte idi. Asla anlamsız isimler verilmez, anlamsız süsler yapılmazdı. Bu bakımdan lahit yüzündeki ok da yönetici kutsal OKH kişiyi simgelemektedir.

Keza Likya yazıtlarını da Ön-Türk kültürünün damgaları ile okuyup anlamlandırabiliriz. Bodrum'da bulunmuş ve Bodrum Müzesine kaldırılmış olan bir Likya yazıtını yukarıdaki resmin sağında aktarıyorum. Sağdan sola doğru yazılmış olan bu iki sözcük batılı dilbilimciler tarafından "TE ENES" şeklinde okunmuştur ⁹⁴. Fakat "Te Enes" sözlerinin ne anlama geldikleri bilinmiyor. Orhun harfleri ile okunduğunda **LU URUN** sözleri beliriyor. LU URUN sözü "**Uluların yerleşim yerine ait**" anlamını taşıyor. Çünkü baştaki L harfi aynı zamanda UL damgasıdır ve ardına konan U harfi **ULU** sözünü oluşturuyor. Orta Anadolu'da **LUVİ** halkının Hitit halkından bile önce yerleşmiş olduğu ve LU-Vİ adında da ULU hecesinin yer aldığı görülüyor.

⁹⁴ Muhibbe Darga, "Seleukeia Yazıtı", Anadolu Araştırmaları dergisi, Fas. 20, sayfa 401.

İkinci sözcük olan **URUN** sözünün anlamı “yerleşim yeri-ne ait” olmaktadır. Sümer şehirlerinden birinin **UR** olduğundan ve “yerleş” anlamını taşıdığından söz etmiştim (Bkz. “2.5 İskitlerin Kökeni”). Bugün dahi “urmak” sözcüğü, vurmak ve yerleştirmek anlamında kullanılmaktadır. UN ise aidiyet takısı olup, suyun, koyunun, borunun... örneklerinde olduğu gibi halen kullanılmaktadır. Şu halde, taşta kazınmış olan bu iki sözcük bir bakıma Likya bölgesinin varlığını haber veriyor. “**Bu bölge Ulu halka aittir**” şeklinde bir uyarı içeriyor ve bir çeşit ikaz levhası veya ibaresi görevi yapıyor.

2.12 Amazonlar

Lesbos (Midilli) adasında ve tüm Ege bölgesinde M.Ö. 1500 ile M.Ö. 800 yılları arasında yaşamış olan Amazonların Asya kökenli oldukları kesindir. Onlar da Likyalılar gibi Truva’dan yana, Yunanlılara karşı savaşmışlardır. Bugünkü Bodrum’da (Halikarnas) yaşamış olan tarihçi **Herodot** (M.Ö. 484-425) Amazonların İskit (Sakha) dilini konuştuklarını ve Karadeniz’in kuzeyinden Ege bölgesine geldiklerini yazmıştır.

Sinop şehrinin Sakhalar tarafından kurulduğu biliniyor. Ege bölgesindeki İzmir, Assos ve Baf (Paphos) şehirlerini kuranlar ise savaşçı Amazon kadınlarıdır. Saka kültürünün Akdeniz’deki Kıbrıs ve Girit adalarına kadar uzandığı görüşündeyim. Zira Kıbrıs’ta da bir Paphos şehri bulunuyor. Kesin olmamakla birlikte, Kıbrıs adasındaki –okunması günümüzde bile başarılamamış olan– **Eto-Kıbrıs** yazısı ile Girit’teki **Lineer-A** yazılarının Asya kökenli Saka yazıları olmaları kuvvetle muhtemeldir.

Üstteki iki resimde, savaşçı Amazon kadınların, at kültürünü Asya'dan getirdikleri ve Asya tipi yay kullandıkları görülüyor. Örgülü uzun pantolon-çorap giymelerinin nedeni de ata kolay binmeleri içindir. Pantolonun Sakhalar tarafından icat edildiğini söylemiştim. Amazonlar yılda bir kez Karadeniz kıyılarına (Sinop'a) sefer yapıp, Saka erkekleriyle ilişkiye girerler ve doğurdukları erkek çocukları kurban edip, kızları yetiştirirlerdi. Adalarında sadece kadınlar bulunduğu için, "kadın-kadına sevişme" anlamına gelen '**lesbiyenlik**' sözü, yaşadıkları Lesbos adasına atfen kullanılagelmiştir.

Lesbos adasına gelen **Dionysos**, kendisini ölümlü Semele ile ölümsüz tanrı Zeus'un oğlu olarak tanıtmış, zamanla da şarap tanrısı Bacchus ile özdeşleştirilmiştir. Dionysos adındaki 'Dio' kök-sözcüğü tanrı anlamına gelen '**Teo**' sözünden dönüşmüştür. Fransızcada '**Dieux**' Tanrı demektir. Amazonların insan kurban ettikleri törenlere katılan Dionysos, dans, müzik, şarap, deli bal ve zehirli sarmaşığın tüketildiği mistik ayinlerin yöneticisi olmuştur. Zamanla bu tören ve ayinler '**Dionysos kültürü**' olarak yaygınlaşmış, asil olmayan ve "pleb" denen Roma halkı arasında büyük ilgi görmüştür.

Amazonların yokoluşlarından sonra da devam etmiş olan Dionysos kültürü, Etrüsk ve Roma halkı tarafından benimsen-

miş, insan yerine boğa veya koç kurban edilmeye başlamıştır. İnsanları ve özellikle genç erkekleri transa geçtikten sonra kurban eden Amazonlar, törenlerini şarap tanrısı Bacchus'e adıyorlardı. **Bacchus** (Baküs) ayinlerine katılan Amazonlara **Bacchai** veya **Bacchae** dendiğini Euripides'in tiyatro eserlerinden (trajedilerinden) öğreniyoruz ⁹⁵.

M.Ö. 480–406 yılları arasında yaşamış olan Atinalı Euripides, transa geçmiş Bachae'lerin kendilerini Bacchus'a isteyerek kurban ettiklerini de yazmıştır.

Roma belgelerinde boğa kurban etme törenini yöneten kişiye "**Boukolos**" veya baş-rahip anlamına gelen "**Archiboukolos**" denirdi. Keza, 'trajedi' sözünün aslı *tragodia* olup, "**keçinin** (tragos'un) **kurban edilişi**" anlamını taşır. İstanbul'daki Dragos tepesi de "keçi tepesi" demektir. Asya kökenli yabani keçi simgeleri, Anadolu'da ve Mezopotamya'da boğa simgesine dönüşmüştür. M.Ö. 400 yıllarına ait olan alttaki kulplu kapta, Bachae'ler tarafından kurban edilmeye hazırlanan bir delikanlı ve sağ tarafta sakallı Dionysos resmedilmiştir.

⁹⁵ https://en.wikipedia.org/wiki/The_Bacchae

2.13 Frigler

Frigler ⁹⁶ Hitit imparatorluğunun yıkılışından sonra M.Ö. 1200 ile M.Ö. 500'ler arasında Anadolu'da yaşamış bir halktır. Halen Altay genç kızlarının taktıkları başlığı, altta, sol yanda görüyoruz. Aynı tür külah **Attis** heykelinde görülüyor. Attis bir Frigya tanrısı olup, başlığa "**Frig külahı**" denir. Frigya'nın tüm Batı ve Güney Anadolu'yu kapsayan bir bölge olduğu biliniyor. Frig kültürü ile Amazon kültürü arasında yakın ilişkilerin bulunduğu ve benzer trans törenleri (**Bacchanalia** ve **Eleusis törenleri**) düzenledikleri kaydedilmiştir⁹⁷.

Altay başlığının göğse doğru uzanan iki ucu, Amazon başlığında da bulunuyor. Bursa Arkeoloji müzesindeki Attis heykelinin başlığı Asya kökenine işaret ediyor. Aynı tür başlığın Fransa'nın güney bölgesine yerleşmiş olan kadim OK halkı tarafından da giyildiğini görmekteyiz. Bu başlık özgürlük simgesi olarak Fransız pullarına kadar girmiştir. 1789 yılında Güney Fransa'dan (Marsilya'dan) gelenler Fransız ihtilâlini tetiklediklerinden, ihtilalden sonra başlıklarının özgürlük simgesi olarak seçilmesine neden olmuşlardı. Nitekim Fransız milli marşının adı **Marseillaise** olup, "**Marsilyalı kadın**" demektir.

Altay

Attis

Fransanın özgürlük simgesi

⁹⁶ Herodot Tarihi. İş Bankası Kültür Yyn., sayfa 110-117

⁹⁷ <http://www.hermetics.org/Eleusis.html>

Güney Fransa halkının Asya kökenli kadim OK halkı olduğundan söz ettim (Bkz. Bölüm 2.4). Altta görülen Altın Elbiseli Adam'ın başlığı ile Amazon başlığının benzerliği ve Amazon başlığındaki yuvarlak süs ile Fransız başlığındaki yuvarlak simgenin hem renk hem şekil olarak benzerliği, tesadüf denilemeyecek kadar çarpıcıdır.

Her ne kadar dillerinin Hint-Avrupa dil grubuna ait olduğu iddia edilse de, Friglerin Asya kökenli olduklarını bu başlık gösteriyor. 19. Yüzyılda yanlışlıkla Frig kralı Midas'ın mezarı olarak tanımlanan ve Frig döneminde tanrıça Kibele için kayaya oyularak yapılmış olan açık hava tapınağını altta görüyoruz. Anıt-tapınak üzerinde, yan yana oyulmuş pek çok OK simgesi bulunuyor. Bu anıt M.Ö. 500'lü yıllarda kral Midas tarafından yaptırılmıştır⁹⁸.

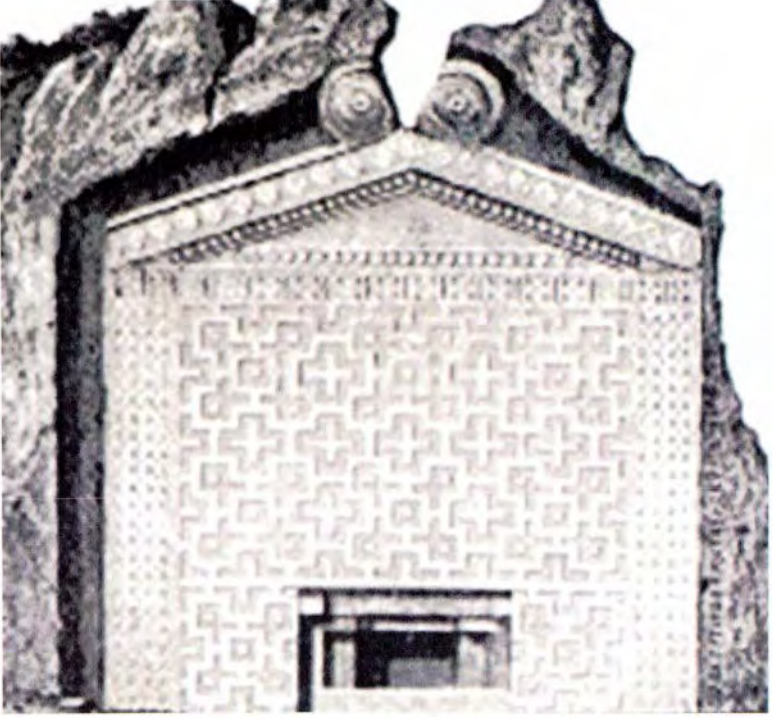

Altay başlığı

Amazon başlığı

98 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Midas>

2.14. Makedonlar

Trakya bölgesine kuzeyden inen ve Ön-Türk olan Tur ile Ok boyları, bölgeye yerleşmiş ve adını vermişlerdir. Trakya adı TUR- OK-ÖYÜ (Tur ve Ok'ların bölgesi) kök-sözcüklerinden TU-ROKYA olmuş ve zamanla Trakya şekline dönüşmüştür. M.Ö. 4000 yıllarından itibaren Doğu ve Batı Trakya'da, Bulgaristan ve Makedonya'yı kapsayan geniş bölgede Trak (Tur-Ok) halkı yaşıyordu. Traklar, bölgenin Roma işgaline uğradığı M.S. 46 yılına kadar varlıklarını sürdürmeyi başardılar.

Yunancada U sesi bulunmadığından, bölgeye hâkim olan Yunan kültürü TurOkya adını Thrakia şeklinde telaffuz etmiştir. National Geographic dergisine göre⁹⁹ :

Günümüz Bulgaristan'ına ve ötesine yayılan antik Thracia'daki birçok kavim –dil ve kültür açısından akraba olsalar da– ender olarak siyasi birlik içine giriyorlardı. Korku yaratan savaşçılar ve usta atlılardan oluşan bu kavimler, Troya Savaşı'nda Yunanlılara karşı mücadele etti. M.Ö. 73'te bir Thrak, esirlerin Romalılarına karşı ayaklanmasına önderlik ederek ölümsüzleşti. Bu kişi, Spartaküs adıyla bilinen gladyatörden başkası değildi.

Resimde görülen metal dizlik, halen Sofya Müzesinde bulunmaktadır. Bu yapıtta, kadim Ön-Türk kültürüne ait birçok simge görmekteyiz. Öncelikle, boğaz bölgesinden dışa doğru yayılan ışınlardan veya oklardan dolayı, altın başlıklı kişi –büyük olasılıkla– güneş tanrısı veya tanrıçasıdır.

Başın altındaki diğer kabartma şekiller de aynı “kutsal güneş” inancına işaret ediyorlar. Ortada görülen ata binmiş kişi, elindeki ant kadehini kuyruğu kıvrık bir yılanla doğru yükseltiyor. Şu halde, ata binmiş kişi Güneş Tanrı'ya ant içiyor. (Ant kadehi için “1.7 Ant içme Kadehleri” bölümüne bakınız.)

⁹⁹ National Geographic Türkiye, Aralık 2006, sayfa 99.

Amazonlar sayesinde Makedonya, Teselya ve Trakya bölgesi, yerleşim yerleriyle donanmıştı. Makedonya adını **AMA-OK-DON-ÖYÜ** kök-sözcüklerine ayırınca, Türkçe "OK analarla donanmış bölge" ifadesi ortaya çıkmaktadır.

3.1 Limni Yazıtı

Orta Asya kökenli Ön-Türk toplumlarının dünyadaki izlerini ada kültürlerinde kolayca buluyoruz. Nedeni de, adaların dış saldırılara karşı daha iyi korunmuş olması ve mevcut kültürün oldukça uzun bir süre varlığını sürdürebilmiş olmasıdır. 'Ada' derken, Avrasya kıtasının etrafını saran ve çepeçevre serpilmiş olan adaları kast ediyorum. Akdeniz'deki Girit, Kıbrıs, Malta ve Korsika adalarında ve Ege denizindeki pek çok irili ufaklı adada Asya kökenli kültürün izlerine rastlamak halen mümkündür. Kıbrıs adasında bulunmuş olan yazılı taş belgelerde kullanılan abece hakkında **Maurice Pope** şu ifadeyi kullanmaktadır ¹⁰⁰:

Kıbrıs hece yazısı halen anlaşılması mümkün olmayan ve adına Eteokıbrıs denmiş olan bir dilde kayıt tutmak için kullanılmıştır. Üstelik adada bu yazı tarzından daha eski olan ve Kıbrıs'ın Bronz çağından kalma Cypro-Minoan adı takılmış olan farklı bir yazı türü bulunmuştur.

Cypro-Minoan yazısının Kıbrıs ile Girit adalarına yerleşmiş olan kadim bir kültürün yazısı olduğu kesindir. Girit adasındaki

100 Maurice Pope, *The Story of Decipherment*. sayfa 123, Thames and Hudson Yayınevi, Londra, İngiltere.

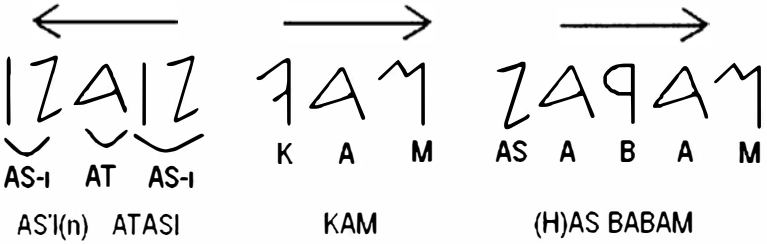
ilk yazıya Lineer-A adı verilmiştir ve bu yazı günümüze kadar okunabilmiş değildir. Aşağıdaki resimde Ege denizindeki Limni adasında bulunmuş olan **Lemnos-Kaminia** yazıtı görülmektedir. Bu yazıt önce Yunanca okunmak istenmiş, başarılamayınca Ermenice, Dravitçe hatta Kopti dilinde okunmaya çalışılmış, fakat bugüne kadar anlamlı bir sonuç elde edilememiştir. Sonuçta "Bu yazı Etrüskçe'dir, o yüzden okunamamıştır" şeklinde bir yargıya varılmıştır. Çünkü Etrüsk yazısı da okunabilmiş değildir.

Oysaki Orhun abecesindeki harflerin yardımıyla okunduğu takdirde hem Türkçe, hem de resimle uyumlu bir ifade ortaya çıkmaktadır. Yazı **bustrofedon** tarzında, bir öküzün tarlayı sürüşü gibi sağdan sola başlayıp, satır sonunda ters yönde soldan sağa doğru devam etmektedir.

En üstteki ilk satır sağdan sola doğru, ikinci satır ise soldan sağa doğru okunmalıdır. Ön-Türk yazıtlarında dahi **bustrofedon** tarzında yazılmış belgeler bulunmaktadır. Yazının Etrüsk dilinde olması Türkçe kökene destek veriyor. Limni yazısındaki ilk iki satırı kendi yorumum olarak alttaki resimde görüldüğü şekilde okuyorum. İlk iki satırda resimdeki kişiye hitapla: "**AS'ın atası, kam, has babam**" yazılmıştır. Söz konusu halkın **AS** halkı olduğu ve Asya kökenli olduğu anlaşılmaktadır.

LİMNİ ADASINDAKİ ÖN-TÜRKÇE YAZIT

Yazıdaki ilk damga AS damgası olup yanındaki düz dik çizgi IS damgasıdır. Zamanla dalgalanıp S harfini oluşturmuştur. **IS** damgasının **-İZ** şekline dönüştüğünü fakat aidiyet kavramını koruduğunu görüyoruz. Böylece **ASIS** veya **ASI**, "AS'a ait" anlamını taşır. Üçüncü harf **AT** damgasıdır ve zamanla A harfine dönüşmüştür. Birinci sözcük bu durum-

da **As'ın Atası** olur. İkinci sözcük açıkça **KAM** sözü olup resimdeki kişinin bir şaman lider olduğuna işarettir. Üçüncü sözcük ise soldan sağa AS ABAM olsa da H sesinin tek başına Ön-Türkçede bulunmayışından dolayı AS ABAM yazılmış olduğu ve aslında **HAS BABAM** anlamını taşıdığı görüşündeyim. ABA veya APA kök-sözcüklerinin Ön-Türkçe /**baba**/ demek oldukları biliniyor.

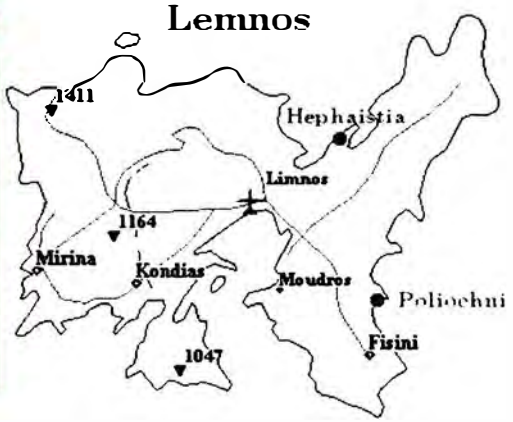
Tüm yazıyı bu şekilde okumak mümkündür. Daha fazla ayrıntıya girmeksizin bu kısa çözümleme yeterlidir ve tüm yazının Asya kökenli bir Ön-Türk toplumu olan Etrüsklerin yazısı olduğu kesindir.

Alttaki haritada solda Ege kıyıları ve sağda **Lemnos** adası görülüyor. Lemnos adasının iki önemli yerleşim merkezi Hephaistia ve Poliochni şehirleridir. **Hephaistia** şehri ile Girit'teki **Phaistos** şehrinin hemen hemen aynı ismi taşıması, her iki ada kültürünün aynı olduğuna işarettir.

Adanın diğer önemli şehri olan Poliochni adını, **Poli** (çok) - **Ochni** (Okh-lu) şeklinde ayırırsak **ÇOK-OKHLU** anlamı ortaya çıkar. Şu halde, kadim dönemde bu adaya **AS** boyları ile birlikte **OK** boylarının da yerleşmiş oldukları anlaşıyor. AS ve OK boyları bir-arada olduklarından ve aynı dili konuştuklarından tümüne **SAKA** veya **AKHA** denmiştir. Ege adalarından gelip Troia Savaşı'na katılan savaşçıların hepsine birden *Akhaioi*, *Danaoi* ya da *Argeioi* denmektedir. İlyada çevirisinde "Akha" ve "Dana" adları *Akhaois*'ten gelmektedir¹⁰¹. Akhaois sözü ise "AKHA-ÖYÜ" yani "Akhaların bölgesi" demektir.

Anadolu'nun Ege kıyılarında Ön-Türkler tarafından kurulmuş fakat zaman içinde Yunan kültürü etkisine girmiş üç önemli merkezden söz etmek isterim. Bunlar **Truva**, **Assos** ve

101 http://fe-mitolojisozlugu.com/mitoloji_sozlugu/aia_akypete/akhalar.html

Lysimakheia şehirleridir. Truva aslında şehir adı değil, bölge adıdır Bölge, **Tur-Öyü** adından **TROİA** adına ve sonra TRU-VA şekline dönüşmüştür. Tur Öyü ise "Tur halkının bölgesi" demektir.

Avusturyalı araştırmacı **Helmut Uhlig** (1922-1997) bu konuda şu açıklamaları yapıyor ¹⁰² :

Truva adıyla bir kent, **Çanakkale**'de ya da başka bir yerde hiçbir zaman olmadı. Burası, Homeros tarafından "**İliada**" (*İlias*) olarak tanımlandı. Bu ad, orada yaşayanların "**Truvalı**" adını kullanmasından kaynaklandı. Hektor ve Priamos gibi kahramanlar ile Paris gibi hoppa kişiler de bu halktandı. Kentin Yunanca'daki tarihi adı **İlion** ya da **İlios**'tu ve bu nedenle de destandaki adı **İliada** idi.

İlias adının aslında **AS-İLİ** olduğu ve sadece sözcüklerin yer değiştirmiş oldukları anlaşılıyor. Bunun nedeni de okunuşun yönü olabilir. Keza, diğer şekilleri olan **İlion** /**Evren İli**/ ve

¹⁰² Helmut Uhlig, *Avrupa'nın Anası Anadolu*, Telos yayınları, sayfa 123.

İlios /**Osk ili**/ anlamlarını içerirler. Hektor adında da **Okh-Tur** kök-sözcükleri bulunabilir. Truva'nın fethedilip Yunanlaşması M.Ö. 1180 yıllarına rastlar. Bu tarihten sonra tüm Ege kıyılarına Yunan dili ve kültürü hâkim olmuştur.

3.2 Dor Halkı

Dor halkının kuzeyden gelip Avrupa'ya, Ege ile Akdeniz adalarına, Anadolu'nun batı kıyılarına ve Etrüsklerin yaşadığı İtalya yarımadasına yerleştiği biliniyor ¹⁰³.

M.Ö. 1150 yılında Dor boyları kuzeyden gelerek tüm Yunanistan'ı ve Akha uygarlığının başkenti Mykenai'yi yıkarak, Yunan uygarlığının öncüsü konumuna yükselmişlerdir. Sparta kenti bu kabileler tarafından kurulmuştur. Bu kabileler demiri kullanmayı bildiklerinden, buraların eski sahibi olan ve tarım yapan uygarlıklara boyun eğdirebilmişlerdir. Dor kabilelerini İyon ve Eol'ler izlemişlerdir. İyon kabileleri Orta Yunanistan'a gelerek Atina şehrini kurmuşlardı. Oradan Attika yarımadası ve Ege adaları yoluyla Anadolu'nun güneybatısına yerleşerek buralardaki yarımadalarda ve savunulması kolay yerlerde şehir-devletler (*polis*) kurdular ¹⁰⁴.

Dor halkı büyük olasılıkla **Tur** halkıydı ve dilleri, zamanla Yunancaya dönüşmüş olan Ön-Türkçe kökenli İyonca, Aeolca ve Atça lehçeleriydi. İyon bölgesinin Troia veya Turia adının **Tur-Öyü** olduğu görüşündeyim. Apollon, Yunan ve Roma tanrıları arasında önemli yer tutar. Zeus'un Leto'dan olan oğlu ve Artemis'in ikiz kardeşidir. Apollon'un Yunanistan'a özgü bir tanrı olmayıp, **Dor** halkına ait bir tanrı olduğu görüşü hâkimdir.

¹⁰³ http://en.wikipedia.org/wiki/Doric_Greek

¹⁰⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Apollon>

Apollon

Apollon lir çalan, şifacı bir genç olup, güneşle ve atlarla ilişkili önemli bir tanrıydı. Apollon adının kökeni hakkında çeşitli görüşler vardır. Truva halkının ve Luwilerin **Apaliunas**, Dorların **Apellon**, Etrüsklerin **Apullu** ve Hititlerle Hattilerin, hatta kadim Kıbrıs halkının **Apelion** adlı tanrıları vardı. Tüm bu isimlerde **Apa-lı-On** "Evrensel Ulu Babadan" veya "Evrensel Ulu Atadan" anlamı bulunmaktadır. Ulu babanın kendisi olmayıp, ulu baba-**dan**, yani babanın oğlu anlamını ismin sonundaki veya ortasındaki "-lı, -lu, el" aidiyet belirten takılardan anlıyoruz.

Apollon'un Avrupa ve Akdeniz kıyılarına kuzeydoğudan geldiğini onun atlarla olan ilişkisinden anlıyoruz. Kuzeybatı Avrupa'ya yerleşmiş olan **Kelt** halkı Apollon'a "yüce atçı" anla-

mina gelen **Apollo Atepomarus** diyorlardı. Kelt dünyasında atlarla güneş arasından yakın bir bağ olduğu söyleniyor ¹⁰⁵.

Apollon'un atlarla olan yakın ilişkisini Olimpos'taki Zeus Tapınağı alınlığında görüyoruz. **Pelops'un Gizemi** başlıklı kitabının 44. sayfasında Prof. Dr. **Elif Tül Tulunay** şunları yazmaktadır ¹⁰⁶:

Olympos isminin etimolojisi bilinmemektedir. Phryg kökenli olduğu ileri sürülmüşse de, kanıtlanamamıştır. Antik kaynaklarda bazen Oulympos = Ülympos olarak geçmektedir. (Arapça ulûm – post = bilgiler, ilim mertebesi; Türkçede ulu – post = yüksek mevki anlamlarına gelir).

Nitekim Teselya'da 2900 metre yüksekliği olan ve tanrıların oturduğuna inanılan Olympos dağı olduğu gibi, Bursa yakınındaki Uludağ da Mysia Olymposu'dur. **Mysia** Trioa'nın hemen doğusunda, Bursa ilinin bulunduğu kadim bölgenin adıdır ¹⁰⁷.

Zeus tapınağı batı alınlığı

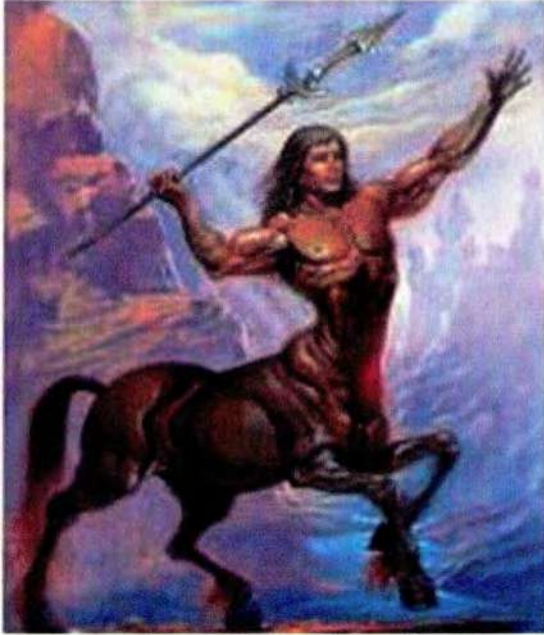
Apollon'un atlarla ve **Tur** (Dor) halkıyla olan yakın ilişkisini Zeus Tapınağının batı alınlığında görüyoruz. Üstte görülen alınlığın ortasında Apollon yarı-at yarı-insan Kentauros veya Centaur'lara koluyla saldırı emri verirken görülüyor. Alınlığın ortasındaki kişinin Apollon olduğunu, kıvrıkcık sağından ve çıplak bedeninden anlıyoruz. Yerde uzanmış olanlar **Lapit**'lerdir.

¹⁰⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Atepomarus>

¹⁰⁶ Elif Tül Tulunay, *Pelops'un Gizemi*. Graphis yayınları, 1998, İstanbul.

¹⁰⁷ <http://en.wikipedia.org/wiki/Mysia>

Altta görülen **Kentaur** veya **Centaur** adında, “**Yüz tane Tur**” anlamını buluyorum. Zira ‘kental’ veya ‘quintal’ yüz kilo gibi bir ağırlık ölçüsü olup, ‘cento’ İtalyanca ve ‘cent’ Fransızca 100 adet demektir. Demek ki 100 tane (çok sayıda) atlı grubu olarak kuzeyden Teselya’ya inen Tur’lar atlarıyla öylesine bütünleşmişlerdi ki, yerli halk onların tek bir yaratık olduklarını sanmıştı. Üstteki resim, Zeus Tapınağının batı alınlığında görülen, Lapid’lerle Kentaur’ların **Centauromachy** adıyla bilinen savaş sahnesidir. Lapid’lerin kralı olan Pirithous, Atrax’ın kızı olan Hippodamia ile evlilik törenine Kentaur’ları davet eder ama olaylar savaşa dönüşür.

Atrax adındaki ‘at’ sözcüğüne ve **Hippodamia**’daki ‘hippo’ sözünün ‘at’ demek olduğuna dikkatinizi çekerim.

Boğa güreşi İspanya’da, Portekiz’de, Güneybatı Fransa’da ve biraz Latin Amerika ülkelerinde uygulanan bir gösteri şekli-

dir. Amaç, boğayı kırmızı bir pelerine doğru saldırtmak ve birkaç estetik hareketle bu saldırıyı savuşturduktan sonra boğayı kılıçla öldürmektir. "Boğa savaşı" anlamına gelen Yunanca **Ta-uromakia**, 'Tauro' /boğa/ ve 'makia' /dövüş, savaş/ sözlerinden oluşmuştur.

Boğa güreşinin kökeninde kadim dönemde **Tur** halkıyla yapılmış olan savaşlar simgelenir. Amaç, boğanın güç ve kuvvet simgesi oluşundan dolayı, boğayı yenen ve öldüren kişinin boğadan daha güçlü olduğunu kanıtlamaktır. Boğa sözü de 'bu' veya daha kadim olan 'ub' kök-sözcüğünden türer. Şöyle ki: Boğa sözünü oluşturan kök-sözcükler **ub-oğ-ağ** olup, son-daki ğ /aa/ şeklinde bir uzatma sesidir.

UB/BU: Güç ve kuvvet belirtir. Aynı zamanda "yükselmek" ve "yüksekte durmak" ile de ilişkilidir. Bu kök-sözcük yönetici kişinin hem güçlü olduğunu hem de farklı bir boyutta bulunduğunu belirtir. 'Farklı boyut' ifadesi maddi bir boyuttan çok, kadim toplumlardaki şaman yöneticilerin manevi gücüne atıftır.

OĞ/ÖĞ: Maddi anlamıyla 'yükseliş' ve manevi anlamıyla 'şeref' kavramlarını içerir. Oğlan, oğlak, oğul, öğlen, öğün, oğuz, ogur sözcüklerinde hep 'yükselmek' ve 'yüksekte durarak yönetmek' kavramları gizlidir.

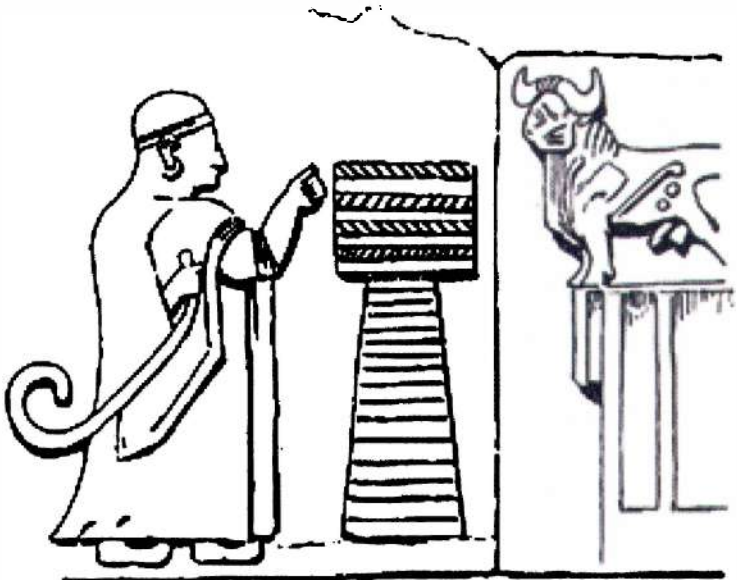
AĞ: Bu sözcük de 'yükselmek', 'çıkma', 'aşma', 'önemli olmak' ve 'önem vermek' kavramları ile ilişkilidir. Örneğin: Ağa /önemli kişi/, ağaç /yüksel ve aç/, ağır /önemli nesne/, ağış /yükseliş/, ağıt ve ağlamak /yüksek sesle üzülme/, ağız /yüksek ses çıkaran/, ağırlamak /misafire önem vermek/ anlamlarını buluyoruz.

Şu halde, 'boğa' sözünde 'yüksekte duran önemli varlık' anlamı gizlidir. 'Varlık' hem maddi yönetici hem de manevi tanrı olabilmektedir. Nitekim Hitit kültüründe boğa heykelleri ve

çizimleri her iki anlamı da içerir. Altta solda Hitit kültürüne ait iki boğa heykeli ve sağda Hitit Ant içme kabı görülüyor.

Hititlerde boğanın tanrısal bir güç içerdiğini, alttaki kabartma çiziminden anlıyoruz. Çizimde soldaki kral saygılı bir şekilde, yüksekte duran boğa-tanrıya yaklaşıyor.

Öyle anlaşıyor ki, boğa kutsal bir güç simgesi idi ve boğa güreşi yapmak sadece güçlü bir hayvanla savaşmak anlamını taşıyor; ayrıca kadim dönemdeki **TUR** ve **OKH** (OĞ) halkının yöneticilerini de alt edip yenmeyi simgeliyordu.

Roma İmparatorluğu döneminde **Mitra kültü** MS 1. ile 4. Yüzyıllar arasında oldukça yaygındı. Mitra kültüne bağlı kişiler yeraltındaki tapınaklarda buluşur ve yedi tane uyumlama sınavı geçirirlerdi. Bu yeraltı tapınaklarına *Mithraeum* adını vermişlerdi. Bu kültün inancına göre Mitra bir kayadan doğmuştu ve güneş tanrı ile eşit güçte olup, bir boğayı bıçağıyla öldürmüştü. Mitra kültü kadim kutsal güneş inancı ile ilişkili olsa da, Akdeniz kıyılarına yerleşmiş olan Tur ve Okh halklarının alt edilişlerini kutlamaktadır. Roma ve civarında Mitra kültüyle ilgili 420 tapınak, 1000 adet yazılı belge, 700 adet de 'boğa öldürme' içeren resim, kabartma ve heykel bulunmuştur ¹⁰⁸.

Boğayı öldüren Mitra

Güneş tanrının sağındaki Mitra'dır

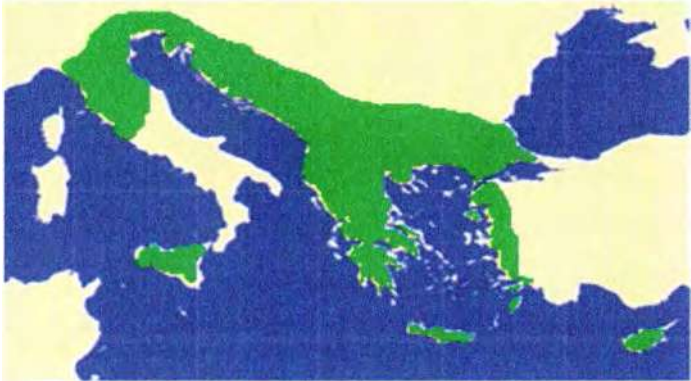
Üstte Mitra kültüne ait iki kabartma görülüyor. Mitra'nın bir Frig kühahı takmasından, bu kültün Anadolu kökenli Frig kültüründen kaynaklandığını anlıyoruz. Bu kühahın Anadolu'dan Etrüsk halkı sayesinde Roma halkına ve oradan Güney Fransa'da, Marsilya yöresine geçtiğini görüyoruz.

108 <http://www.crystalinks.com/mithraism.html>

Aynı inançla ilgili diğer bir örnek yukarıda görülen **Minotaur** heykelidir. Minotaur, **TUR** yöneticisini simgeler ve yarı insan yarı boğa bir yaratık olduğu inanılır. Minotaur, Tur kökenli Girit'in Minos kralı idi ve adayı fethetmiş olan Miken kralı tarafından bir labirente hapsedildiği söylenir. Tur kültürünün Akdeniz adalarına yerleştiklerini ve hem Kıbrıs'ta hem de Girit'te önemli merkezler kurduklarını ve Dor olarak Yunan kültürü tarafından isimlendirildikleri anlıyoruz.

Altta Tur (Dor) halkının yerleşim bölgesi görülüyor.

Dor halkının yerleşim bölgesi

3.3 Girit Kültürü

Kıbrıs adasında Demir Çağından kalma Eto-Kıbrıs yazıları bulunmuştur ¹⁰⁹. Girit adasında bulunmuş Lineer-A ile bu yazının harfleri hemen hemen aynıdır. Yazının hangi dile ait olduğu bilinmiyor ve Eto-Kıbrıs yazısı halen okunamıyor. Okunabilmiş olan bir özel isim "**Amatus**" acaba AMA-TUR veya "Tur ana" olabilir mi? Yazı çözülmedikçe, bu adaya ilk gelenlerin kim olduğunu kesinlikle söylemek zordur. Fakat kadim Girit kültürü ile Kıbrıs kültürünün ortak bir kaynaktan türediklerini söyleyebiliriz. Yazının sağdan sola doğru yazılmış olduğu saptanmıştır. Bu da Asya kökenli olabileceklerine dair bir işaret olabilir. Altta, Girit adasında bulunmuş Lineer-A yazısından bir örnek görüyoruz.

109 https://en.wikipedia.org/wiki/Eteocypriot_language

Kadim Girit kültürüne “Minos kültürü” denmiştir ¹¹⁰. Bu kültür M.Ö. 3500 yılından M.Ö. 1450 yılına kadar sürmüştür ve adı da Minos adlı bir kraldan gelir. Bu uygarlığı kuranların, kendilerine ne isim verdikleri bilinmiyor. Fakat adada bulunmuş eserler onların oldukça gelişmiş bir toplum olduklarını, altın işlediklerini ve saraylar inşa ettiklerini kanıtlıyor.

Girit Uygarlığı hakkında şu görüş var ¹¹¹:

Girit Uygarlığında kadın din görevlilerinin olması ve gün yüzüne çıkarılan fresklerde kadın ve erkeklerin birlikte aynı işleri yaparken betimlenmeleri tarihçi ve arkeologları, bu dönemde, sonraki Yunan yaşam biçimlerinden farklı olmak üzere, erkek ve kadınların toplumda eşit haklara sahip olduğu düşüncesine yöneltmektedir.

Bu ifadeden şu sonucu çıkarabiliriz: “Minos uygarlığındaki ikili yönetim tarzı, kadim Anadolu’daki Yunan öncesi toplumlarda uygulanıyordu. Şu halde, Girit adasına gelen ilk halk Anadolu’dan göç etmiştir.” (Bkz. Bölüm 1.9, İkili Yönetim Sistemi.)

Girit kültürünün hem Anadolu hem de Mezopotamya - Sümer kültürü ile ilişkisi vardır. Altta solda Girit’te bulunmuş bir altın boğa başı; sağda bir Sümer kabartması görülüyor.

¹¹⁰ <http://phys.org/news/2015-04-dental-enamel-reveals-migration-patterns.html#jCp>

¹¹¹ https://tr.wikipedia.org/wiki/Girit_Uygarl%C4%B1%C4%9F%C4%B1

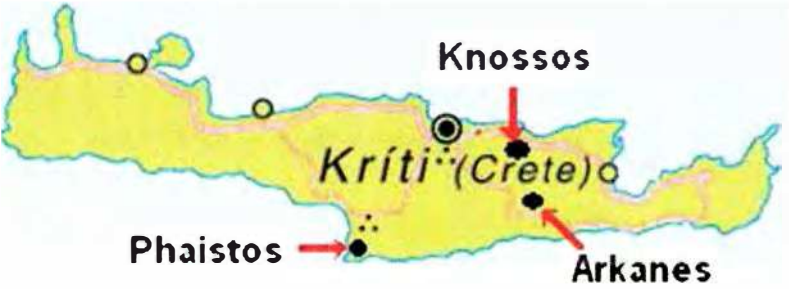

Altın boğa başı

**İnsan başlı,
kanatlı boğa**

İnsan-başlı ve kanatlı boğalara *Lamassu* deniyor. Bu tür heykeller Hitit şehri olan Hatusaş'ın girişinde, Irak'ta Babil bölgesinde bulunmuştur. Altta Girit adasının antik kentleri görünüyor.

Girit adası

Phaistos şehrinde bulunmuş olan bir disk, gizemini günümüze kadar korumaya devam etmektedir. Bir Tatar Türkü olan **Nurihan Fattah**, *Tanrıların ve Firavunların Dili* adlı bir ki-

tap yayınlamıştır ¹¹². Kitapta Tatar Türkçesi ile Sümer dili arasında bağlar kurulmakta, hatta Girit adasında bulunmuş olan Phaistos diskini okunabildiği ileri sürülmektedir. Altta bu disk görüyoruz.

Temmuz 1908’de Girit adasının Phaistos şehrinde bulunmuş olan bu diskin üzerindeki resim yazısı, Mısır Hiyeroglif yazısını andırmaktadır. Merkezden başlayıp çevreye doğru helezon şeklinde kazılmış olan işaretler, bugüne kadar sırlarını korumaktadır. Gerek Yunanca gerekse Latince ile uğraşan dil uzmanları bu işaretleri okumakta başarılı olamamıştır. Günümüzde bu işaretleri bilgisayara yükleyip makine mantığı ile çözmek için girişimler sürmektedir.

Nurihan Fattah ise hem işaretlerin anlamını Türkçe ile çözmekte, hem de bu diskin ne zaman ve kimler tarafından

112 Nurihan Fattah, *Tanrıların ve Firavunların Dili*. Selenge Yayınları, 2004, İstanbul.

okunduğunu tahmin etmektedir. Diskteki sözcüklerin anlamına bakılacak olursa, büyük olasılıkla evlilik törenleri sırasında, gelin olan genç kız bu diski çevire çevire okumakta ve tanrılara, tanrıçalara dua ederek yeni ailesine bir tür sadakat yemini yapmaktadır.

Phaistos diskinin her iki yüzünde, 45 farklı görünümde toplam 241 işaret bulunuyor. Bu işaretlere ayrıntılı olarak anlam vermek elbette ki bir uzmanlık konusudur. Ancak, elde belli bir dil bulunursa, ilişkileri kurmak ve tutarlı bir şekilde yazıyı anlamlandırmak mümkündür. Resimdeki yüzün üzerinde yazılı olan sözleri, **N. Fattah**'ın kitabından (sayfa123) kendi yorumumu ekleyerek size aktarıyorum.

ADAMIMA (Atama), **TU ENİİMKE** (nineme), **ES ENEM** (asıl anama),

KARAUŁ EYİMKE (Kara ulu bölgeme), **SADAKA NİMEK** (sadakat sözü), **BİNTİME** (kız kardeşime), **İM EYİMKE** (şimdiki yeni evime), **SAKAMA** (kralıma), **İREKE DE** (erime de), **EMEKENİME** (kadın akrabalarım), **İRKENEKİME** (erkek akrabalarım), **ENİİME** (yeni anneme)...

Yazı, bu şekilde sürüp giden bir sadakat yeminidir. Burada ilginç kök-sözcükler bulunmaktadır. Bu sözlerin anlamlarına inelim:

ATAMA sözü ile, öncelikle kendi babasına sadakat sözü vererek yemin törenine başlıyor. ATA kök sözünün /baba/ olduğu kesindir.

TU damgası UT olarak da okunabilir. Bu da /dışta, ilerde olan/ anlamını taşıdığından /yüksek anne/ yani **nine** olmaktadır. ENİİM sözünün aslında /anam, enem/ ve **ENİİMKE** /anama/ olduğu anlaşıyor.

ES kök-sözcüğü de /var olan, asıl olan/ anlamını taşıdığından /asıl anne/ **beni doğuran anne** demektir. ES kök-

sözcüğünün -IS ve -İZ takıları şeklinde birçok dile geçtiğini gördük. **ENEM** ve **ENİİM** sözlerinin her ikisi de /anam/ olmaktadır.

KARAUŁ EYİMKE sözlerini ben, /**OK-ARA-ULU EVİME**/ şeklinde anlıyorum ve Girit sözünün kökeninde OKART bulunduğunu hatırlatmak istiyorum.

SADAKA NİMEK sözü ise /dimek, sözünü etmek/ yani **sadakat sözü vermek** şeklinde anlaşılmalıdır.

İM EYİMKE sözlerinde bulunan **İM** /imdi veya şimdi, şimdiki/ olup EYİMKE /evime/ olduğundan, bu iki sözün anlamı **şimdiki yeni evime** olmaktadır.

SAKAMA sözü hem **kralıma** hem de **kralıçeme** anlamlarını taşıyabilir. Zira, **SAKAMA** = **AS-OK-AMA** kök-sözcüklerinin bitişmesinden oluşmuşsa /AS OK Ana/ kavramlarını içerdği ortaya çıkıyor.

İREKE DE sözcükleriyle, **İRKEK** yani /erkek/ olan eşine **de** yemin etmektedir.

EMEKENİME sözünde eme = ama/ana kök-sözcüğünde **dişi akrabalarım** ve benzer şekilde **İRKENEKİME** sözünde **erkek akrabalarım** anlamları bulunuyor.

ENEM /anam/ olduğuna göre ENİİME de **kayınvalide-me** veya **yeni anneme** demek olmaktadır.

Her iki yüzünü de okuduktan sonra da, herkesin önünde sadakat yemini etmiş olan genç kızın evlilik töreni gerçekleşmektedir.

3.4 Sümerlerin Kökeni

Günümüzden yaklaşık 6.000 yıl önce Orta Asya'dan ve özellikle Aral gölünün iki yakasından Amuderya ve Siriderya

dereleri boyunca güneye yayılan insanlar, sıcak bölgelerde birçok yerleşim alanı oluşturmuşlardır. Bunlardan en önemlileri, günümüzde Pakistan'daki İndus Vadisi (Mahenjo Daro ve Harapa şehirleri) ve batıdaki Mezopotamya deltasındaki Sümer ile Antik Mısır medeniyetleridir (Bkz. Bölüm 2.7'deki harita).

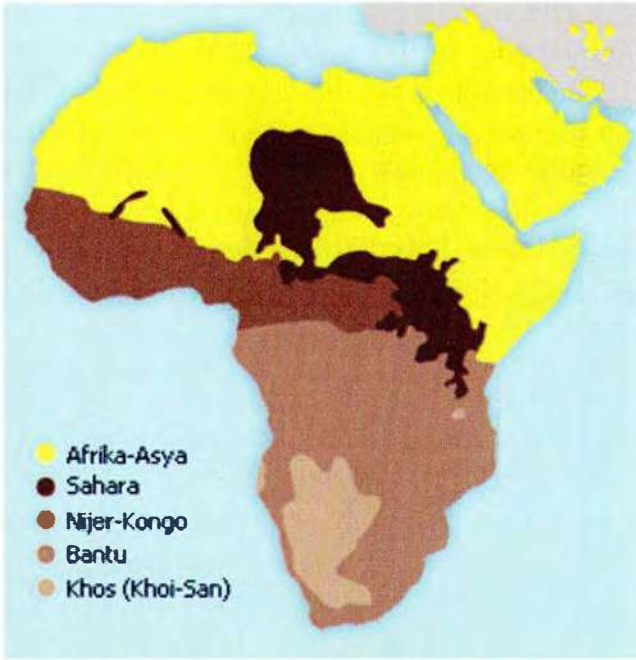
Orta Asya'dan güneybatıya doğru defalarca ve çeşitli dönemlerde göçler olmuştur. Gerek Antik Mısır dili, gerekse Tureg dili ile Asya dilleri arasında birçok ilişki bulunmuş ve tüm Kuzey Afrika bölgesinde konuşulan dil grubuna Afro-Asiatic (Afrika-Asya) dil grubu adı verilmiştir.

Bu konuda dilbilimci **Merritt Ruhlen**¹¹³ şunları söylüyor:

Kuzey Asya'dan kaynaklanan dil grubu Kuzey Afrika'yı, tüm Avrupa-Asya bölgesini ve yenedünyayı (Amerika'yı) kapsamıştır. Bu dil ağacının en iyi kanıtlanmış dalları Afrika-Asya, Avrupa-Asya ve Amerika kıtası dilleridir.

Aşağıdaki haritada, Afrika kıtasındaki dil grupları görülmüyor. Tüm Kuzey Afrika'da ve Arap yarımadasında konuşulan diller, Asya dilleri ile yakın ilişkiler içermektedirler. Sarı renkle gösterilen bölgede konuşulan dillere Afrika-Asya (Afro-Asiatic) dilleri denmektedir. Bu dillerde bugün dahi kullandığımız ve hem ses hem de anlam olarak Türkçeye yakın sözcükler buluyorsak, bu dillerin ortak bir '**kök dil**'den türediklerini kabul etmek zorundayız. Bu kök dile çeşitli isimler verilmektedir.

113 Merritt Ruhlen, *The Origin of Language*, sayfa 169, John Wiley & Sons, 1994, ABD ve Kanada.

Batılı dilbilimciler '**Eurasiatic**' (Avrupa-Asya) dil grubu derken, Rus dilbilimciler 'bizim katmanımız' anlamına gelen '**Nost-ratic**' adını kullanıyorlar. Macar dilbilimciler ise '**Turanian**' (Turan dil ailesi) adını tercih ediyorlar. Tüm kuzey yarımküre dillerine kaynaklık yapmış olan tek bir **kök dil** bulunmasa da, **Kenger** veya **Ön-Türkçe** kaynaklı dil grubu, kapsadığı alan itibariyle en etkin dil grubu olarak öne çıkmaktadır. Tüm dillerin bir kök dilden kaynaklandığı tezi halen birçok dilbilimci tarafından destek görüyor ¹¹⁴. 'Kök dil' sözü, ne belirgin bir ırka, ne de belli bir millete işaret etmektedir. Bu tanım ile sadece, ortak bir kültür temeline dayanan dil birliğinden söz edilmektedir.

Birçok dilbilim uzmanı Kuzey Afrika dillerinin Asya kökenli olduklarını kabul etmekte ve daha geniş bir dil grubu olan Ural

114 <http://www.historyworld.net/wrldhis/PlainTextHistories.asp?historyid=ab13>

dillerinin Sümerceden türediğini ifade etmektedir ¹¹⁵. Bir Altay dili olan Türkçe ile Sümerce arasında da aynı derecede benzerliklerin bulunduğu çeşitli dilbilimciler tarafından ifade edilmekte ve kanıtlarıyla sunulmaktadır. 2013 yılında yayınlanmış bir makalede şöyle deniyor ¹¹⁶:

Bugüne kadar kabul edilişinin aksine, Sümerce yalıtık bir dil olmayıp, r-Altay dillerinin Bolgar koluna aittir.

Sümer çivi yazısı çözülmüş olsa da, Sümer dilinin “yalıtık dil” olduğu görüşü hâkimdir. Oysa Türkçe ile Sümerce arasında birçok ortak sözcük bulunmaktadır. Aradan yaklaşık 5.000 yıl geçmiş olmasına rağmen Sümerce-Türkçe ilişkisi devam ediyorsa, Asya kökenli ortak bir kök dilin varlığını kabul etmek zorundayız.

Altta Sümerce-Türkçe ilişkisini gösteren birkaç örnek sözcük görüyoruz. Türkçe sözcükler parantez içine alınmış olanlardır.

Adda (Ata), **Alım** (Alımlı), **Bab** (Baba), **Bal** (Balta), **Bur** (Burgu), **De** (Demek), **Dingir** (Tengri), **Dim** (Dik), **Duru** (Dur), **E** (Ev), **Es** (Esmek), **Gisko** (Şişko), **Gim** (Kim), **Güleş** (Güleç), **İb** (ip), **İr** (Er), **Kiya** (Kıyı), **Kup** (Kop,Git), **Kusu** (Koşu), **Ulu** (Ulu), **Us** (Us).

Günümüzde dahi kullandığımız ‘dimdik’ sözündeki ‘dim’ sözcüğünün Sümerceden geldiğini anlıyoruz. Keza ‘ayrılmak, kopup gitmek’ anlamına gelen ‘kop’ kök-sözcüğünün kökeni de Ön-Türkçeden kaynaklanan Sümercedir.

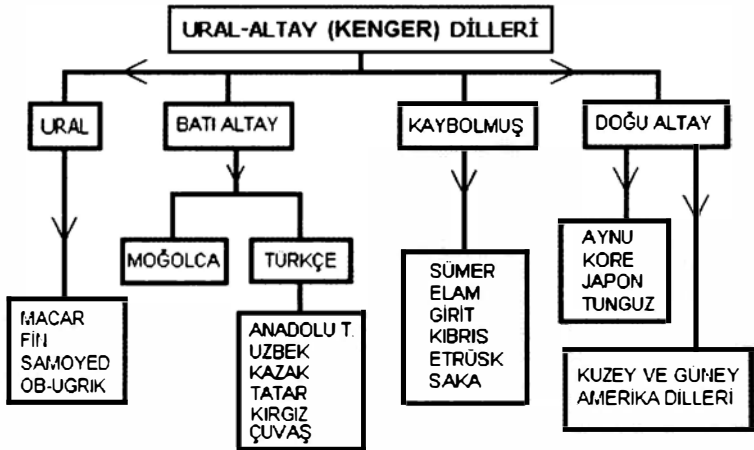
115 Alfred Toth, Is the Turanian language family a phantom? Mikes International, 2007, The Hague, Holland.

116 Ioannis Kenanidis, Yet Another Suggestion about the Origins of the Sumerian Language, International Journal of Linguistics, Vol. 5, No. 5, Oct. 23, 2013.

2003 tarihli bir makalede, Amuderya kıyıları boyunca yerleşim yerlerinin bulunduğu, ticaretin yapıldığı ve ortak bir dilin kullanılmış olması gerektiği belirtiliyor ¹¹⁷. Zira ortak bir dil olmadan karşılıklı anlaşmak, mal değiş-tokuşu ve ticaret yapmak mümkün değildir.

Makalede şöyle deniyor:

Günümüzden 4.000 yıl önce Afganistan ile Özbekistan'ı ayıran Amuderya deresi kıyılarında yüksek duvarlarla çevrili şehirlerde yaşayan insanlar vardı. Bu insanlar kendi bronz eşyalarını üretiliyor, kil ve taş üzerine anlamlı damgalar çiziyor, ürettiklerini İran körfezinden Filistin'e kadar satıyorlardı. Bronz çağı Orta Asya kültüründen kaynaklanan bu anahtar kültür Yirminci Yüzyıl politikalarından dolayı ihmal edilmiştir.

117 Andrew Lawler, Neglected Civilisation Grabs Limelight, Science Magazine, cilt 302, sayfa 979, 7 Kasım 2003.

Ural-Altay dillerini üstteki tabloda görüyoruz. Tablodaki dillerden kaybolmuş olanlarını konuşmuş kadim toplumlar, halen çözülmeyi bekleyen birçok yazılı belge bırakmışlardır. Girit'te bulunmuş Lineer-A ile Elam yazıtları da aynı durumdadır ve Elam dilinin Sümer dili gibi yalıtık bir dil olduğu iddia edilmektedir ¹¹⁸.

Önemli bir bilimsel kaynak olan Science dergisinde yayınlanmış 2007 tarihli bir makalede de şöyle deniyor ¹¹⁹:

Uzun zamandan beri önemsiz görülüp ihmal edilmiş olan İndüs vadisi ile Mezopotamya arasında kalan bölgede insanların yaygın olarak yerleşmiş ve şehirler kurmuş oldukları ortaya çıkıyor.

Sümerce-Türkçe ilişkisine, **Osman Nedim Tuna** ¹²⁰ ve Sümerolog **Muazzez İlmiye Çığ** ¹²¹ değinmiş olsalar da, yerli ve yabancı Sümerolog ve Türkologlar tarafından ciddiye alınmamışlardır. Sümer dili ile Altay dilleri ve Dravitçe arasında bağlar olduğu görüşünü, arkeolog ve Dravid dilleri uzmanı **Ahmed Hassan Dani** (1920-2009) savunmuştur. Güney Hindistan ve Nepal'de konuşulan Dravitçe hakkında Ahmed Hassan Dani, Dravidçe şunları söylüyor:

Dravitçe bitişken bir dildir. Aynı zamanda Altay dilleri de bitişkendir. İndüs vadisi ile Orta Asya Türkmenistan'ı arasında yakın ilişkilerin bulunduğunu biliyoruz. Bu ilişki İndüs kültürü döneminden önce de vardı. Günümüzden 5.000 yıl önce de o

¹¹⁸ https://en.wikipedia.org/wiki/Elamite_language

¹¹⁹ Middle Asia Takes Center Stage, Science Magazine, Volume 317, Sayfa 586, 3 Ağustos 2007.

¹²⁰ Osman Nedim Tuna, *Sümer ve Türk Dillerinin Tarihi İlgisi*, TDK, 1990, Ankara.

¹²¹ Muazzez İlmiye Çığ, *Sümerlilerde Tufan, Tufanda Türkler*, Kaynak Yayınları, 2011, İstanbul.

bölgede insanlar yaşıyordu. Şu halde, İndüs vadisi dilini sadece Dravid dilleri ile değil, Altay dilleri ile de ilişkilendirebiliriz. Bir bitişken dil olan Sümerce ile neden ilişkilendirmeyelim?

Bu sözlerden, hem Dravid dillerinin hem de Sümercenin kadim Ön-Türkçe ile yakından ilişkili olabileceği sonucunu çıkarabilir miyiz? Eğer bu görüş doğru ise, Altay dillerinin bir kolu olan Dravidçenin günümüzden 5.000 yıl önce konuşulmakta olduğu gerçeği ortaya çıkıyor. Bu geniş bölge tüm Hindistan'ı, Pakistan'ı ve Afganistan'ı içine alarak, Türkmenistan'dan Sri Lanka'ya, Sümer'den Nepal'e kadar uzanıyor.

Henüz çözülmemiş olan İndüs vadisi yazısının da Sümerce-Dravitçe ilişkisini ortaya çıkaracak önemli bir kaynak olacağı görüşündeyim. 30 Nisan 2015 tarihli bir makalede İndüs vadisi halkının o bölgenin yerlisi olmadığı ve göç edip farklı

bölgelerden oraya gelmiş olduğu belirtiliyor ¹²². Makalede şöyle deniyor:

Pakistan'ın Penjap eyaletindeki Harappa şehrindeki kazılardan elde edilen diş örnekleri, bu kişilerin o bölgede doğmamış olduklarına işaret ediyor.

3.5 Sümer Yazısı

Sümer yazısı 'resimsel' (Piktografik) olarak başlamış, fakat zamanla karmaşık 'çivi yazısı'na dönüşmüştür. Bu dönüşümü alttaki resimde görmekteyiz.

	M.O. 3200	M.O. 3000	M.O. 2400	M.O. 1000
sağ BAŞ				
giriş GİRİ				
a SU				
muşen UÇAN				

¹²² Muazzez İlmiye Çığ, *Sümerliler Türklerin Bir Koludur*, Kaynak Yayınları, 2013, İstanbul.

İlk şekil **"sag"** sözcüğü olup /baş/ olarak tanımlanmıştır. Oysaki bu sözcüğün aslının "sang" olması gerekir. Çünkü Ön-Türkçenin telaffuzunda /ng/ daima birlikte, genizden seslendirilmiştir. Bu açıdan **sang = saygın** olup toplumda önemli sayılan kişiye işarettir. Nitekim, Japonca da **"san"** /saygın/ demektir. Şu halde resim saygın kişiyi belirtmektedir.

Sümerceden örnekler içeren *Sümer Dili ve Grameri* adlı kitapta şu sözcükler geçiyor¹²³:

Dingir ur-sag-ga ve İnnana ur-sag-ga.

Dingir sözü Tanrı, İnnana sözü Tanrıça demek olup, her iki sözcük de Türkçedir. İnnana = İnen-Ana yani "gökten inen ana tanrıça" oluyor. İnnana adı Fars kültürüne de geçmiş ve İştâr adına dönüşmüştür. "Ur-sag-ga" sözü ise "şehrin başı veya şehrin kutsal lideri" anlamındadır. Zira her Sümer şehrinin ayrı "baş tanrısı" vardı. Kaynak (123)'de bu söz "kahraman" olarak çevrilmiştir. 'Sag' sözü "baş" ve "saygın" anlamları taşıdığına göre "kahraman" olarak çevrilmiş olması doğaldır. Sondaki -ga takısı aidiyet belirtmekte ve "şehrine ait" anlamını içermektedir.

Bacak şeklinin zaman içinde nasıl değiştiğini ve M.Ö. 1000 yıllarında nasıl tanınmaz hale dönüştüğünü görmekteyiz. Çivi yazısı resim yazısındaki görüntüyü korumaya çalışırken, soyut şekiller üretmiştir. Zaman içinde bu tür yazıtları okumak bir uzmanlık konusu olmuştur. **Gin** sözcüğü ile Türkçe "git" kök-sözcüğü arasında yakın ilişki bulunduğunu bu şekilden anlıyoruz. Keza "a" olarak okunan işaret Arapça su demek olan "mâ" sözünün kaynağıdır. Sümerce kuş demek olan "Muşen" sözü de Türkçe "Uçan" sözünden türemiştir.

123 Mebrure Tosun ve Kadriye Yalvaç, *Sümer Dili ve Grameri*, sayfa 41, Türk Tarih Kurumu yayını, 1981, Ankara.

Resimdeki kil tablet yaklaşık 5.000 yıl eski olup Sümer kültürüne aittir. Uruk şehrinde bunun gibi pişmiş kilden birçok kayıtlı tablet ele geçmiştir. Bu tablette görülen şekiller yazıdan daha çok resim görüntüsü vermektedirler. Tabletler okundukça Sümercenin Türkçe ile yakınlığı ortaya çıkmaktadır.

Örneğin, Babil adı Bab-İli sözcüklerinden oluşmuş olabilir. Bab 'kapı' demek olduğuna göre Babil adında "bölgenin kapısı" anlamı bulunuyor. Efsaneleşmiş Babil kulesinin Sümerce adı **Etemenanki** olduğu saptanmıştır. Etemenanki Sümer dilinde "**E-Temen-AN-ki**" olarak yazılmıştır. "göğün temeli olan ev" demek ¹²⁴.

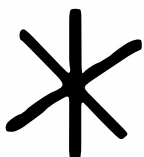
E = **Ev**, Temen = **Temel**, AN = **Anu** (Güneşin doğuşu Tanrısı). AN-ki = AN'inki (AN'a ait) sözcükleri halen günümüzün Anadolu Türkçesi ile anlaşılıyor. Güneşin doğuşu bir an

124 <http://www.livius.org/articles/place/etemenanki/>

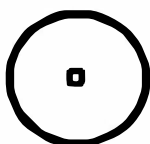
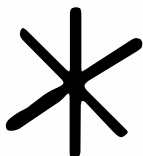
içinde gerçekleştiğine göre, o anın tanrısının da Anu olması doğal. Tengri sözünü oluşturan Tan-Geri kök-sözcüklerinde de “Güneşin doğduğu an olan tan zamanından geride duran” anlamı bulunuyor. Anu Türk mitolojisindeki “Gök Tengri” ile aynı düzeyde sayılır ve onun altındaki tanrılara *Anunaki* denmiştir¹²⁵.

Anunaki = Anununki (Anu’ya ait) anlamını günümüzün Türkçesi ile açıklamak mümkün.

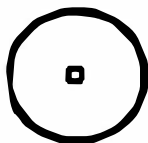
SÜMER DAMGALARI

(güneş damgası)

Dingir
damgası

Kadim Mısır
tanrısı RA

Sümer yazısı hem resim hem de damga yazısıdır. Örneğin, Dingir sözü üstte görülen damgalarla yazılırdı. Yine üstte, Sümer yazısındaki güneş damgası görülüyor. Sümerler Tengri damgasını güneş damgasından ayırmak için yanına bir daire

¹²⁵ <http://oracc.museum.upenn.edu/amgg/listofdeities/anunna/index.html>

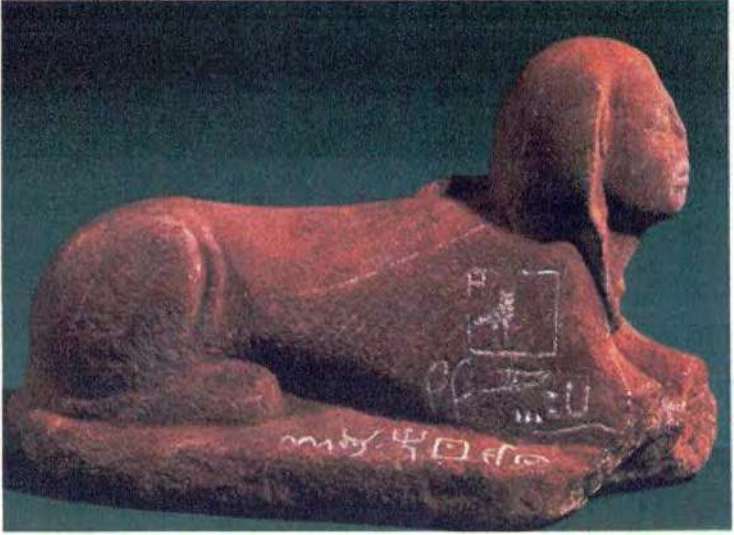
içinde nokta eklediler. Bu iki damga birlikte Sümer tanrısı Dingir olarak okunuyordu. Mısır kültüründe daire ve içindeki nokta RA olarak okunmakta ve RA tanrısının yazılışıdır. Bu benzerlik iki kültür arasında inanç bağları olduğuna işaretler.

3.6 Sümer'den Mısır'a

İnsanların Mezopotamya bölgesine yerleşmeleri günümüzden 5.500 yıl öncesinde başlar. 5.200 yıl önce ise (M.Ö. 3200) ilk şehirler belirir. Uruk şehrinde bu döneme ait damgalar içeren yazılı tabletler bulunmuştur. Sümer dili ile çivi yazılı tabletler ise M.Ö. 3000 yıllarından itibaren artmaya başlar. Sümer dilinden dönüşerek gelişen Asur ve Babil dillerinde yazılmış tabletlere M.Ö. 2000'lerden itibaren rastlanıyor.

M.Ö. 3000 yıllarında Susa şehrinde, adına Proto-Elam yazısı denen çivi yazılı tabletler beliriyor. Mezopotamya'nın doğusunda bulunan Susa şehrini kuranlar, doğudan gelmiş Ön-Türkler olabilir. İran'ın Behistun bölgesindeki Proto-Elam yazıları bugüne kadar çözülebilmemiş değildir. Bu yazıtlar Uruk şehrindekilerle aynı döneme rastlasalar da Sümerceden farklı bir dile aittirler. "1-10 Güney Dağılımı" bölümündeki haritada Susa ve Behistun bölgelerini gösterdim. Proto-Elam yazısının halen çözülememiş olması, haritada gösterdiğim göç yollarını doğrulamaktadır.

M.Ö. 1500'lerden itibaren Doğu Akdeniz kıyılarında alfabetik yazı belirmeye başlar. 1905 yılında Sinai çölünde, üzerinde yazıya benzeyen işaretler kazınmış bir kil sfenks bulunur. Altta bu kil sfenksi görüyoruz.

Kazılı simgeler hem kadim Mısır hiyeroglif yazısına, hem de damga yazısına benziyor. Fakat ne tam olarak Mısır kültürüne ait, ne de tam olarak Sümer kültürüne. İlginç olan, bu işaretlerin kısmen okunmuş olmasıyla birlikte şu ifadenin çıkmış olmasıdır ¹²⁶:

Hathor'un sevgilisi, Türklerin Tanrıçası.

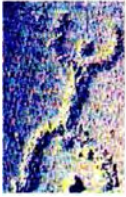
Kitapta "Türklerin" sözcüğü yerine "turkuaz" sözcüğü geçiyor ve bir turkuaz madeninde bulunduğu iddia ediliyor. O zaman, niçin sfenks heykeli turkuaz taşından oyulmamış da kilden yapılmış? Ayrıca bir 'turkuaz tanrıçası' neden gereksin? Bu taşı çıkarmak o derece tehlikeli miydi? Kanımca bu yazıda turkuaz taşı değil Ön-Türkler kastediliyor. Zira taşın tanrıçası ne kadim Mısır kültüründe ne de kadim Sami kültüründe bulunmuş.

Asya kültüründe karmaşık hayvanlardan oluşmuş mitolojik varlıkların öneminden "2.5 İskitlerin Kökeni" başlıklı yazımda söz

¹²⁶ Andrew Robinson, *The Story of Writing*, Thames and Hudson, sayfa 160, 1995, Londra, İngiltere.

ettim. Bu gelenek Ön-Türkler tarafından dünyaya yayılmış ve onların etkisiyle Sümer, Mısır ve Avrupa kültürlerinde bu tür karmaşık varlıkların resimleri, heykelleri ve kabartmaları yapılmıştır.

Demek ki M.Ö. 1500 yıllarından bile önce, Ön-Türkler Mezopotamya bölgesinden batıya doğru yayılmışlar ve Mısır medeniyetinin kuruluşuna kaynaklık etmişler. Sfenks üzerindeki bir şekli hem Orta Asya bölgesinde hem de Mısır öncesi kültürde buluyoruz. Altta bu örnekler görülüyor. Bu şekil, Gök Tengri'ye yakaran insanı düşündürüyor.

Orta Asya kaya resimleri

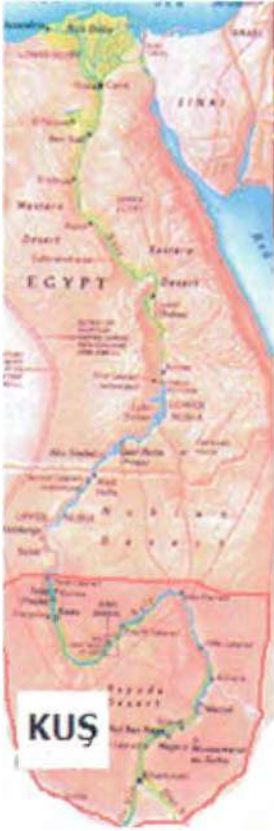
**Sfenks
yazısı**

**Kadim Mısır kültürü
öncesi vazolar**

Sfenks üzerinde kare içinde bir kuş, bir dalga ve bir boğa başı da görülüyor. Tüm bu simgeler Ön-Türk kültürüne aittirler. Boğanın önemli bir simge olduğunu hem Asya, hem Anadolu, hem de Mezopotamya kültürlerinde gördük. Adı Kuş sözünü içeren iki ülke, Asya'daki Kuşhan imparatorluğu ile Güney Mısır'daki Kuş devleti. Kuş kültürünün önemli bir tanrıçası olan İsis, bir kuş olarak simgelenmiş. Altta Kuş devletinin sınırını ve İsis'in o bölgede bulunmuş altın süsünü görüyoruz.

Ayrıca Kuş devletinin kralı olan Taharka heykelleri görülüyor. Taharka adının TUR-HAKAN adlarıyla ilgisi olabilir. Kesin olmasa da önceki simgelere ve yazıdaki "Türklerin Tanrıçası" sözüne dayanarak, Kuş kültürünü kuranların Ön-Türkler olduğunu söyleyebiliriz.

Taharka bir Türk-Moğol hakanını andırıyor. Alttaki Cengiz Han'ın görüntüsüne olan benzerliği dikkat çekicidir.

**Kuş Ülkesinde bulunmuş
altın göğüslük**

**TAHARKA
(Tur-Hakan)**

Cengiz Han

Taharka

3.7 Akhenaton Dönemi

Kadim Mısır'da IV. Tutmose tahta çıkar çıkmaz adını Akhenaton olarak değiştirdi. Yönetimi M.Ö. 1379 ile M.Ö. 1362 yılları arasında sadece 17 yıl sürmüş, fakat bu kısa süre içinde Mısır dininde büyük reformlar yapmıştır.

Akhenaton tahta çıkar çıkmaz çok-tanrılı dini yasaklayıp tek-tanrı dinini kabul etti ve güneş olarak görüntülenen tek-tanrıya **Aton** adını verdi. Aton dini, güneşi kutsayan ve her şeyin kaynağının güneş olduğunu savunan bir öğretiydi. Bu da bize Ön-Türklerin Gök Tengri inancını hatırlatıyor. Zira Tengri sözünün Tan-Geri kök-sözcüklerinin bitişmesinden oluştuğunu varsayarsak, "Tan yerinin ötesi" anlamı oluşuyor. Tan zamanı ise güneşin ufuktan doğduğu **and**ır. Sümer tanrısı Anu da güneşin doğduğu anın tanrısı olup Sümerlerin gök tanrısıdır. Alta, solda boynuzlu şapkasıyla Tanrı Anu ve sağda Akhenaton heykelleri görülüyor.

Şu halde, güneşe tapan Akhenaton'un tanrısı **Aton**'un Ön-Türk kökenli olduğunu ve Aton adının **Ata-On** (Evrensel Ata) anlamını taşıdığını söyleyebiliriz. Akhenaton adındaki sessiz harflerden hareketle KHN-Aton olarak okuyabiliriz. Çünkü, Ön-Türk dilinde yazı damgalardan oluşmakta idi ve her damga tek hece içeriyordu.

KHN sessiz harfleri KHAN şeklinde okunabilir. Böylece, Akhenaton adı **KHAN-ATA-ON** veya "Evrensel khan ata" şeklinde anlam kazanır. Dikkat ederseniz, sessiz harflerin yerini değiştirmeden sadece aralara farklı sesli harfler ekleyerek okudum. Kadim Mısır'ın yazısında sesli harfler olmadığından Akhenaton = Khanataon şeklinde okunabilir.

Alttaki resimde görülen kabartma Akhenaton dönemine aittir ve sağda Akhenaton, solda karısı kraliçe Nefertiti görülmektedir. Resimde bir kadın-erkek eşitliği vardır ve durum bize ikili yönetim sistemini anımsatmaktadır.

Bu ismin de doğru okunduğu hakkında şüphelerim var. Nefertiti adındaki sessiz harfler alındığında, NFRTT pekala ANA-FRO-TUT = "Firavunu destekleyen ana/e" olarak okunabilir. "Fro" sözü de firavun adının kısaltılmış şeklidir. Benzer şekilde *Tutankamun* sözünün açılımı **TUTAN-OK-ANA-ON** = "Evrensel OK Ananın Koruduğu" olabilir.

Üstteki resimde, ellerinde tuttıkları kadehleri güneşe doğru yükselten Akhenaton ve eşi Nefertiti görülüyor. Güneşten inen ışınlar onları kutsarken, sadece iki ışın, biri firavuna diğeri

ise birinci eşine birer Ankh (**ON-OKH**) iniyor. On-Okh “Evrensel yönetici” demektir. Ankh simgesi her firavun tarafından ve hatta Mısır tanrıları tarafından taşınan kutsal bir simge olduğundan kabartmadan şu anlamı çıkarabiliriz:

Yönetici kral ve eşi, tek-tanrı olan güneşe saygı işareti olarak yemin ederek kadeh kaldırıyorlar. Tengri ON ise onları ödüllendiriyor ve onlara birer ON-OKH indiriyor. Böylece yönetici ve eşi tanrısal özellikler kazanarak Evrensel Yönetici sıfatını kazanmış oluyorlar.

Akhenaton, yeni olan tek-tanrı dinini geliştirmek için Akhetaton şehrini kurdu ve iki yıl sonra başşehir olarak ilan edip, ailesi ile birlikte oraya taşındı. Güneş dini tapınmaları Akhetaton’da açık havada ve güneş altında yapılmaya başlandı. Tanrı ATON veya ATA-ON inancında bütün canlılara saygı ve doğa sevgisi öncelik taşıyordu.

Akhenaton döneminde resimler ve kabartmalar daha yumuşak ve sevecen görüntüler yansıttı. Fakat Akhenaton’dan sonra gelen firavunlar tekrar eski inanca, çok-tanrılı Amon dinine geri döndüler. Böylece tek-tanrı inancı kadim Mısır kültüründe sadece 17 yıl sürdü ve Akhetaton şehri yerle-bir edildi.

Amon adının dahi Ön-Türk kaynaklı olduğunu söylemek mümkündür. Zira Amon = AMA-ON “evrensel ana” anlamını içeriyor. Bu da kadim dönemdeki anaerkil yönetimden kalan bir isim olsa gerek. Kadim Mısır dininde ana tanrıçalar önemli yer tutarlardı. Altta Sümer tanrıçası İştar ve Mısır tanrıçası İsis görülüyor.

Sümer Iřtar**Mısır İsis**

3.8 Ortak Tapınaklar

Bir kültürü tanımlayan üç önemli öge dil, din ve mimaridir. Dünyanın çeşitli bölgelerine yayılan Ön-Türkler ortak bir dile, ortak bir dine ve ortak bir mimari anlayışa sahiptiler. Dilleri tek heceli, dinleri güneşe ve göğe yönelik, mimari yapıtları ise piramidal (tabanı geniş ve yükseldikçe daralan) özellikteydi. Bu özellik iki amaca yönelikti:

1. Kutsal saydıkları göğe doğru yükselirken, inşa ettikleri yapıların sağlam ve kalıcı olmasını istiyorlardı. Dış şartlara en dayanıklı yapı türü piramit veya konik yapıdır. Küp veya prizma yapıların üst bölümleri rüzgâra karşı daha geniş bir yüzey sergileyeceğinden, zamanla aşınmaları artarak şekilleri aşınıp bozulur. Piramit ise rüzgâra bu direnci göstermeyeceğinden uzun süre şeklini korur. Ayrıca depremlere karşı da piramit daha dayanıklıdır.

2. Bulundukları Orta Asya bölgesi dağlık bir bölge idi ve tüm dağların piramit şeklinde olduklarını, tepelerin tabana göre çok daha dar olup bir tepe noktasında son bulduklarını görüyorlardı. Göğe doğru yükselen ve Gök Tengri'ye yaklaşan bu doğal yapıların tepelerine, kurgan dedikleri mezarlar kazdılar ve soylu yöneticilerini bu tepelerdeki mezarlara gömdüler.

Ön-Türk toplumları Orta Asya'nın dağlık bölgelerini terk edip daha düz bölgelere geldiklerinde, aynı geleneği devam ettirmek istediler. Doğal dağ bulamayınca yapay dağlar inşa ettiler. Böylece hem belleklerindeki dağlara kavuştular, hem de içlerine yöneticilerini gömerek kurgan geleneğini devam ettirdiler. Kayalar ve iri taşlarla tepeler oluşturdular. Bu suni tepelerin üstünü toprakla örttüler ve **Tümülüs** adı verilen mezarları inşa ettiler. *Vikipedi* (Özgür Ansiklopedi) Tümülüs için şunları söylüyor:

"Mezarın yerini bir tepe ile belirleme geleneğinin bilinen ilk örnekleri Avrasya steplerinde, MÖ 4. bin yılın başlarına aittir; kurgan olarak da adlandırılan bu mezar tepelerinin altında, ölü basit bir çukur ya da ahşap bir odaya yerleştirilmiştir. Bu geleneğin, steplerden gelen etki ile Trakya'ya ilk olarak MÖ 3. binyıl içinde girdiği bilinmektedir."

Demek ki, Tümlüs ve Kurgan aynı gelenekten kaynaklıdır ve Asya kökenlidir.

Üstte Nemrut Dağı tepesinde bulunan Tümlüs görülüyor. Dünyanın sekizinci harikası olarak tanınan, tepesinde küçük kırma taşların yığılmasıyla oluşturulmuş konik Tümlüs, deniz seviyesinden 2150 m. yükseklikte olup bugünkü yüksekliği 50 metre, çapı ise 150 metredir.

Mezopotamya'da ileri bir kültür oluşturmuş olan Sümer halkı, **Ziggurat** adı verilen tapınaklar inşa etmişlerdir. Alta, bu tapınaklardan UR şehrinde halen varlığını devam ettiren biri, bugünkü hali ile ve sağında asıl şekli ile görülüyor.

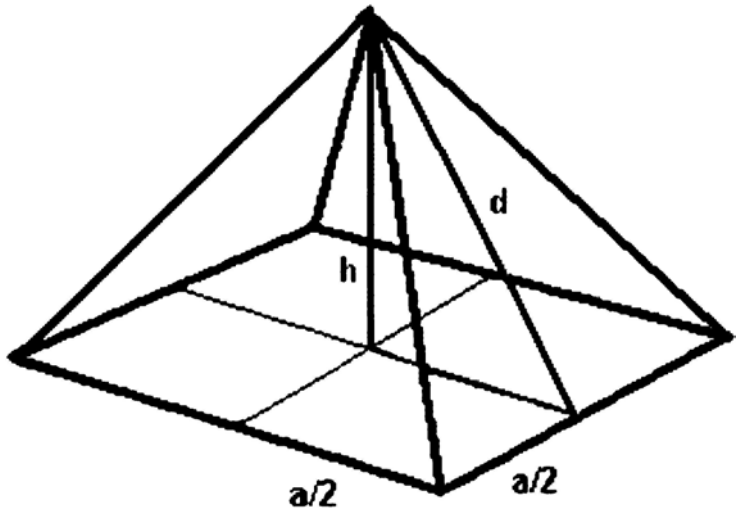
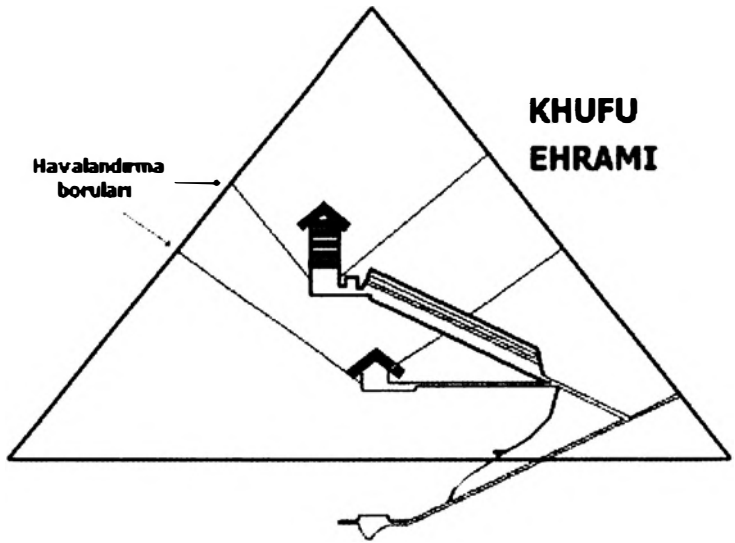
Sümer zigguratının bugünkü ve asıl hali

Ur Ziggurat'ının basamakları halen duruyor. Bu basamaklar, tapınağa dış yüzünden tırmanarak tepesinde ayin yapılması içindir. Tapınağın içi tümüyle dolu olup, sadece bir mezar odası bulunabilir.

Aynı yapı tarzı Sümer kültüründen Mısır kültürüne geçmiştir. Üstte Gize bölgesindeki ehramlar görülüyor.

Bu yapılar üzerine pek çok yazı yazılmış, değişik yorumlar yapılmıştır. Fakat günümüzde bile piramitlerin gizemi çözülmemiştir. Piramitler (ehramlar) mezar olmaktan çok birer kült merkezi, ayin yapılmak için inşa edilmiş olan kutsal yapılardır. Altta Khufu (Keops) ehramının kesiti görülüyor.

$$d = \sqrt{h^2 + (a/2)^2} \quad \frac{a/2}{d} = 0.618..$$

Khufu (Keops) ehramında (piramidinde) birçok bilgi şifrelenmiştir. Üstteki çizimde görüldüğü gibi, piramidin yüksekliği $h = 146.5$ metre, kenar uzunluğu $a = 230.4$ metre, taban çevresi bölü yapı yüksekliği $= 4a / h =$ yaklaşık $2\pi = 6.28...$ elde edilir. Öte yandan, kare ehramın taban uzunluğu olan a değerinin yarısını yan kenarını ortalayan d uzunluğuna bölerssek Altın oran sayısı olan $0.618..$ bulunuyor. Öyle anlaşıyor ki ehramı inşa edenler hem π sayısını hem de Altın oran sayısını biliyorlardı. Zira tesadüf eseri bu özel sayıların aynı yapıda bulunma olasılığı son derece küçüktür.

Ayrıca bu ehramda kullanılan mermer blokların toplam ağırlığı $M = 5.900.000$ Ton ve blokların toplam sayısı $2.300.000$ adettir. Ehramın kaç yılda yapıldığı bilinmiyor; ama bir mezar olmadığı kesin. Zira içinde ne bir yazı ne bir resim bulundu. "Khufu" ehramı denmesinin nedeni de sadece, firavunun yaklaşık 10 cm. boyunda küçük bir heykelinin üst odada bulunması. Böylesine muhteşem bir eser yaptıran firavunun, kendi ehramına küçücük bir heykel bırakması akla yakın gelmiyor.

Ehramda, üstteki odaya **kral odası**, onun alttakine **kraliçe odası** ve en alttakine de **yeraltı odası** denmektedir. Oysaki bu odalarda ne kral ne de kraliçe mumyası bulunmuştur. İsimlendirmeler tümüyle Batılı mantığına uygun olarak, kral odasının en üstte olması gerektiği varsayımına dayanmaktadır. Odalarda havalandırma borularının bulunuşu, bunların ayin veya "inisiyasyon (ruhsal uyumlanma)" odası oldukları görüşünü kuvvetlendirmektedir.

Bir diğer görüşe göre, bu havalandırma borularından gökteki **Siriüs** takımyıldızının bulunduğu bölge gözlenmekte idi. Ama gözlem yapmak için bir ehram inşa etmenin hiçbir tutar tarafı yok; herhangi bir dış noktadan da gözlem yapılabilirdi. Ayrıca gözlem yapmak için iki ayrı odaya neden gerek duyulsun? Üstelik kadim Mısır uzmanları yeraltı odası hakkında hiç-

bir bilgi vermiyorlar ve yorum da yapmıyorlar. Üstteki kral odası denen odanın tabanı 55 m² ve yüksekliği 5,8 m'dir. Bu kadar geniş bir oda, birçok insanın birlikte ayin yapması için tasarlanmış olabilir. Odaya doğru yükselen basamaklı çıkış dehlizi (galeri) başlangıçta 2 metre ve ileri ucunda 1 metre enindedir. Yüksekliği 8,6 m ve uzunluğu 47,8 m'dir. Yeraltı odasına inen iniş dehlizinin eni 1,2 m, yüksekliği 1 metredir.

Khufu ehamı içediği şifrelerle, yapısındaki güçlükler ve inanılmaz mimarisiyle, bugün bile çözülmemiş olan pek çok sır içermektedir. Altta solda çıkış galerisi ve sağda iniş dehlizi görölüyor.

Khufu ehamının gizemi sadece yapı özelliklerinde değil, adında da bir gizem var. 1903 yılında bu ehamda kazı yapan arkeolog **Flinders Petrie** (1853–1942) ehamın üst odasında 7,5 santim boyunda bir fildişi heykel buldu. Heykelin başı yoktu. Üç ay boyunca heykelin başı arandı ve sonunda kazı artıkları arasında bulundu. Petrie derhal, bu heykelin firavun Khufu'ya ait olduğunu ve bu ehamı onun yaptırmış olduğunu ilan etti¹²⁷. Fakat o günden beri, hiç kimse şu soruların yanıtını bulabilmiş değil:

127 Farid Atiya, *Pyramids of the Forth Dynaſty*, Farid Atiya Press, 2004, Mısır; sayfa 103.

1. İçinde pek çok gizem barındıran bu koskoca ehramı yaptıran firavun Khufu, acaba neden içine küçük (7.5 santimlik) bir heykel bırakmış olsun?
2. Bu fildişi heykelcik neden ayrıntıları belirsiz, tamamlanmamış halde bırakılmış?
3. Ne kral odasına ne de kraliçe odasına en ufak bir resim neden çizilmemiş?

Altta Khufu'nun fildişi heykelini görüyoruz.

4.1 Çivi Yazılı İlk Abece

M.Ö. 1500 yıllarında Doğu Akdeniz bölgesine hem kuzeyden hem de güneyden gelen toplumlar yerleşti. Gelenler birbirleriyle ticaret yapmaya ve evlenmeye başladılar. Farklı dillerin konuşulduğu bu ortamda, kolay anlaşılır ortak bir yazıya gereksinim duyuldu. Sümer kültüründen miras kalan çivi yazısı, bu tarihte aşırı zor ve karmaşık bir hal almıştı. Ancak uzman kişiler ve bu konuda eğitimden geçmiş olanlar çivi yazısını okuyup yazabiliyorlardı.

İşte, Doğu Akdeniz bölgesindeki en önemli şehir olan **Ugarit**'te, çivi yazısı basitleştirilerek ilk çivi yazılı abece icat edildi. Altta bu abeceyi görüyoruz.

a	b	g	h	d	h
w	z	b	t	y	k
t	l	m	q	n	z
i	r	p	s	q	r
t	g	t	i	u	s

Sadece Ugarit şehrine değil, tüm Doğu Akdeniz şehirlerine karadan kervanlar ve denizden gemiler çeşitli ticaret malları getirmekteydi. Bu bakımdan, bölgede birçok abece gelişti ve kullanıldı. Bölgede adına Sina yazısı denen alfabetik yazı, M.Ö. 1500 yıllarında kullanılmaya başladı. Ugarit abecesi de M.Ö. 1400 yıllarında oluştu. Bölgede gelişmiş olan abecelerdeki harflerin Ön-Türk damgalarıyla benzerliği dikkat çekicidir. Acaba, hem kuzeyden hem de doğudan bölgeye gelmiş olan Ön-Türk toplumları bu abeceleri oluşturmuş olabilir mi?

DOĞU AKDENİZ BÖLGESİNDE GELİŞEN ABECELER

SINAI 1500-1200 B.C.	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒	𐤓	𐤔	𐤕	𐤖	𐤗	𐤘	𐤙	𐤚	𐤛	𐤜	𐤝	𐤞	𐤟	𐤠	𐤡	𐤢	𐤣	𐤤	𐤥	𐤦	𐤧	𐤨	𐤩	𐤪	𐤫	𐤬	𐤭	𐤮	𐤯	𐤰	𐤱	𐤲	𐤳	𐤴	𐤵	𐤶	𐤷	𐤸	𐤹	𐤺	𐤻	𐤼	𐤽	𐤾	𐤿	𐥀	𐥁	𐥂	𐥃	𐥄	𐥅	𐥆	𐥇	𐥈	𐥉	𐥊	𐥋	𐥌	𐥍	𐥎	𐥏	𐥐	𐥑	𐥒	𐥓	𐥔	𐥕	𐥖	𐥗	𐥘	𐥙	𐥚	𐥛	𐥜	𐥝	𐥞	𐥟	𐥠	𐥡	𐥢	𐥣	𐥤	𐥥	𐥦	𐥧	𐥨	𐥩	𐥪	𐥫	𐥬	𐥭	𐥮	𐥯	𐥰	𐥱	𐥲	𐥳	𐥴	𐥵	𐥶	𐥷	𐥸	𐥹	𐥺	𐥻	𐥼	𐥽	𐥾	𐥿	𐦀	𐦁	𐦂	𐦃	𐦄	𐦅	𐦆	𐦇	𐦈	𐦉	𐦊	𐦋	𐦌	𐦍	𐦎	𐦏	𐦐	𐦑	𐦒	𐦓	𐦔	𐦕	𐦖	𐦗	𐦘	𐦙	𐦚	𐦛	𐦜	𐦝	𐦞	𐦟	𐦠	𐦡	𐦢	𐦣	𐦤	𐦥	𐦦	𐦧	𐦨	𐦩	𐦪	𐦫	𐦬	𐦭	𐦮	𐦯	𐦰	𐦱	𐦲	𐦳	𐦴	𐦵	𐦶	𐦷	𐦸	𐦹	𐦺	𐦻	𐦼	𐦽	𐦾	𐦿	𐧀	𐧁	𐧂	𐧃	𐧄	𐧅	𐧆	𐧇	𐧈	𐧉	𐧊	𐧋	𐧌	𐧍	𐧎	𐧏	𐧐	𐧑	𐧒	𐧓	𐧔	𐧕	𐧖	𐧗	𐧘	𐧙	𐧚	𐧛	𐧜	𐧝	𐧞	𐧟	𐧠	𐧡	𐧢	𐧣	𐧤	𐧥	𐧦	𐧧	𐧨	𐧩	𐧪	𐧫	𐧬	𐧭	𐧮	𐧯	𐧰	𐧱	𐧲	𐧳	𐧴	𐧵	𐧶	𐧷	𐧸	𐧹	𐧺	𐧻	𐧼	𐧽	𐧾	𐧿	𐨀	𐨁	𐨂	𐨃	𐨄	𐨅	𐨆	𐨇	𐨈	𐨉	𐨊	𐨋	𐨌	𐨍	𐨎	𐨏	𐨐	𐨑	𐨒	𐨓	𐨔	𐨕	𐨖	𐨗	𐨘	𐨙	𐨚	𐨛	𐨜	𐨝	𐨞	𐨟	𐨠	𐨡	𐨢	𐨣	𐨤	𐨥	𐨦	𐨧	𐨨	𐨩	𐨪	𐨫	𐨬	𐨭	𐨮	𐨯	𐨰	𐨱	𐨲	𐨳	𐨴	𐨵	𐨶	𐨷	𐨸	𐨹	𐨺	𐨻	𐨼	𐨽	𐨾	𐨿	𐩀	𐩁	𐩂	𐩃	𐩄	𐩅	𐩆	𐩇	𐩈	𐩉	𐩊	𐩋	𐩌	𐩍	𐩎	𐩏	𐩐	𐩑	𐩒	𐩓	𐩔	𐩕	𐩖	𐩗	𐩘	𐩙	𐩚	𐩛	𐩜	𐩝	𐩞	𐩟	𐩠	𐩡	𐩢	𐩣	𐩤	𐩥	𐩦	𐩧	𐩨	𐩩	𐩪	𐩫	𐩬	𐩭	𐩮	𐩯	𐩰	𐩱	𐩲	𐩳	𐩴	𐩵	𐩶	𐩷	𐩸	𐩹	𐩺	𐩻	𐩼	𐩽	𐩾	𐩿	𐪀	𐪁	𐪂	𐪃	𐪄	𐪅	𐪆	𐪇	𐪈	𐪉	𐪊	𐪋	𐪌	𐪍	𐪎	𐪏	𐪐	𐪑	𐪒	𐪓	𐪔	𐪕	𐪖	𐪗	𐪘	𐪙	𐪚	𐪛	𐪜	𐪝	𐪞	𐪟	𐪠	𐪡	𐪢	𐪣	𐪤	𐪥	𐪦	𐪧	𐪨	𐪩	𐪪	𐪫	𐪬	𐪭	𐪮	𐪯	𐪰	𐪱	𐪲	𐪳	𐪴	𐪵	𐪶	𐪷	𐪸	𐪹	𐪺	𐪻	𐪼	𐪽	𐪾	𐪿	𐫀	𐫁	𐫂	𐫃	𐫄	𐫅	𐫆	𐫇	𐫈	𐫉	𐫊	𐫋	𐫌	𐫍	𐫎	𐫏	𐫐	𐫑	𐫒	𐫓	𐫔	𐫕	𐫖	𐫗	𐫘	𐫙	𐫚	𐫛	𐫜	𐫝	𐫞	𐫟	𐫠	𐫡	𐫢	𐫣	𐫤	𐫥	𐫦	𐫧	𐫨	𐫩	𐫪	𐫫	𐫬	𐫭	𐫮	𐫯	𐫰	𐫱	𐫲	𐫳	𐫴	𐫵	𐫶	𐫷	𐫸	𐫹	𐫺	𐫻	𐫼	𐫽	𐫾	𐫿	𐬀	𐬁	𐬂	𐬃	𐬄	𐬅	𐬆	𐬇	𐬈	𐬉	𐬊	𐬋	𐬌	𐬍	𐬎	𐬏	𐬐	𐬑	𐬒	𐬓	𐬔	𐬕	𐬖	𐬗	𐬘	𐬙	𐬚	𐬛	𐬜	𐬝	𐬞	𐬟	𐬠	𐬡	𐬢	𐬣	𐬤	𐬥	𐬦	𐬧	𐬨	𐬩	𐬪	𐬫	𐬬	𐬭	𐬮	𐬯	𐬰	𐬱	𐬲	𐬳	𐬴	𐬵	𐬶	𐬷	𐬸	𐬹	𐬺	𐬻	𐬼	𐬽	𐬾	𐬿	𐭀	𐭁	𐭂	𐭃	𐭄	𐭅	𐭆	𐭇	𐭈	𐭉	𐭊	𐭋	𐭌	𐭍	𐭎	𐭏	𐭐	𐭑	𐭒	𐭓	𐭔	𐭕	𐭖	𐭗	𐭘	𐭙	𐭚	𐭛	𐭜	𐭝	𐭞	𐭟	𐭠	𐭡	𐭢	𐭣	𐭤	𐭥	𐭦	𐭧	𐭨	𐭩	𐭪	𐭫	𐭬	𐭭	𐭮	𐭯	𐭰	𐭱	𐭲	𐭳	𐭴	𐭵	𐭶	𐭷	𐭸	𐭹	𐭺	𐭻	𐭼	𐭽	𐭾	𐭿	𐮀	𐮁	𐮂	𐮃	𐮄	𐮅	𐮆	𐮇	𐮈	𐮉	𐮊	𐮋	𐮌	𐮍	𐮎	𐮏	𐮐	𐮑	𐮒	𐮓	𐮔	𐮕	𐮖	𐮗	𐮘	𐮙	𐮚	𐮛	𐮜	𐮝	𐮞	𐮟	𐮠	𐮡	𐮢	𐮣	𐮤	𐮥	𐮦	𐮧	𐮨	𐮩	𐮪	𐮫	𐮬	𐮭	𐮮	𐮯	𐮰	𐮱	𐮲	𐮳	𐮴	𐮵	𐮶	𐮷	𐮸	𐮹	𐮺	𐮻	𐮼	𐮽	𐮾	𐮿	𐯀	𐯁	𐯂	𐯃	𐯄	𐯅	𐯆	𐯇	𐯈	𐯉	𐯊	𐯋	𐯌	𐯍	𐯎	𐯏	𐯐	𐯑	𐯒	𐯓	𐯔	𐯕	𐯖	𐯗	𐯘	𐯙	𐯚	𐯛	𐯜	𐯝	𐯞	𐯟	𐯠	𐯡	𐯢	𐯣	𐯤	𐯥	𐯦	𐯧	𐯨	𐯩	𐯪	𐯫	𐯬	𐯭	𐯮	𐯯	𐯰	𐯱	𐯲	𐯳	𐯴	𐯵	𐯶	𐯷	𐯸	𐯹	𐯺	𐯻	𐯼	𐯽	𐯾	𐯿	𐰀	𐰁	𐰂	𐰃	𐰄	𐰅	𐰆	𐰇	𐰈	𐰉	𐰊	𐰋	𐰌	𐰍	𐰎	𐰏	𐰐	𐰑	𐰒	𐰓	𐰔	𐰕	𐰖	𐰗	𐰘	𐰙	𐰚	𐰛	𐰜	𐰝	𐰞	𐰟	𐰠	𐰡	𐰢	𐰣	𐰤	𐰥	𐰦	𐰧	𐰨	𐰩	𐰪	𐰫	𐰬	𐰭	𐰮	𐰯	𐰰	𐰱	𐰲	𐰳	𐰴	𐰵	𐰶	𐰷	𐰸	𐰹	𐰺	𐰻	𐰼	𐰽	𐰾	𐰿	𐱀	𐱁	𐱂	𐱃	𐱄	𐱅	𐱆	𐱇	𐱈	𐱉	𐱊	𐱋	𐱌	𐱍	𐱎	𐱏	𐱐	𐱑	𐱒	𐱓	𐱔	𐱕	𐱖	𐱗	𐱘	𐱙	𐱚	𐱛	𐱜	𐱝	𐱞	𐱟	𐱠	𐱡	𐱢	𐱣	𐱤	𐱥	𐱦	𐱧	𐱨	𐱩	𐱪	𐱫	𐱬	𐱭	𐱮	𐱯	𐱰	𐱱	𐱲	𐱳	𐱴	𐱵	𐱶	𐱷	𐱸	𐱹	𐱺	𐱻	𐱼	𐱽	𐱾	𐱿	𐲀	𐲁	𐲂	𐲃	𐲄	𐲅	𐲆	𐲇	𐲈	𐲉	𐲊	𐲋	𐲌	𐲍	𐲎	𐲏	𐲐	𐲑	𐲒	𐲓	𐲔	𐲕	𐲖	𐲗	𐲘	𐲙	𐲚	𐲛	𐲜	𐲝	𐲞	𐲟	𐲠	𐲡	𐲢	𐲣	𐲤	𐲥	𐲦	𐲧	𐲨	𐲩	𐲪	𐲫	𐲬	𐲭	𐲮	𐲯	𐲰	𐲱	𐲲	𐲳	𐲴	𐲵	𐲶	𐲷	𐲸	𐲹	𐲺	𐲻	𐲼	𐲽	𐲾	𐲿	𐳀	𐳁	𐳂	𐳃	𐳄	𐳅	𐳆	𐳇	𐳈	𐳉	𐳊	𐳋	𐳌	𐳍	𐳎	𐳏	𐳐	𐳑	𐳒	𐳓	𐳔	𐳕	𐳖	𐳗	𐳘	𐳙	𐳚	𐳛	𐳜	𐳝	𐳞	𐳟	𐳠	𐳡	𐳢	𐳣	𐳤	𐳥	𐳦	𐳧	𐳨	𐳩	𐳪	𐳫	𐳬	𐳭	𐳮	𐳯	𐳰	𐳱	𐳲	𐳳	𐳴	𐳵	𐳶	𐳷	𐳸	𐳹	𐳺	𐳻	𐳼	𐳽	𐳾	𐳿	𐴀	𐴁	𐴂	𐴃	𐴄	𐴅	𐴆	𐴇	𐴈	𐴉	𐴊	𐴋	𐴌	𐴍	𐴎	𐴏	𐴐	𐴑	𐴒	𐴓	𐴔	𐴕	𐴖	𐴗	𐴘	𐴙	𐴚	𐴛	𐴜	𐴝	𐴞	𐴟	𐴠	𐴡	𐴢	𐴣	𐴤	𐴥	𐴦	𐴧	𐴨	𐴩	𐴪	𐴫	𐴬	𐴭	𐴮	𐴯	𐴰	𐴱	𐴲	𐴳	𐴴	𐴵	𐴶	𐴷	𐴸	𐴹	𐴺	𐴻	𐴼	𐴽	𐴾	𐴿	𐵀	𐵁	𐵂	𐵃	𐵄	𐵅	𐵆	𐵇	𐵈	𐵉	𐵊	𐵋	𐵌	𐵍	𐵎	𐵏	𐵐	𐵑	𐵒	𐵓	𐵔	𐵕	𐵖	𐵗	𐵘	𐵙	𐵚	𐵛	𐵜	𐵝	𐵞	𐵟	𐵠	𐵡	𐵢	𐵣	𐵤	𐵥	𐵦	𐵧	𐵨	𐵩	𐵪	𐵫	𐵬	𐵭	𐵮	𐵯	𐵰	𐵱	𐵲	𐵳	𐵴	𐵵	𐵶	𐵷	𐵸	𐵹	𐵺	𐵻	𐵼	𐵽	𐵾	𐵿	𐶀	𐶁	𐶂	𐶃	𐶄	𐶅	𐶆	𐶇	𐶈	𐶉	𐶊	𐶋	𐶌	𐶍	𐶎	𐶏	𐶐	𐶑	𐶒	𐶓	𐶔	𐶕	𐶖	𐶗	𐶘	𐶙	𐶚	𐶛	𐶜	𐶝	𐶞	𐶟	𐶠	𐶡	𐶢	𐶣	𐶤	𐶥	𐶦	𐶧	𐶨	𐶩	𐶪	𐶫	𐶬	𐶭	𐶮	𐶯	𐶰	𐶱	𐶲	𐶳	𐶴	𐶵	𐶶	𐶷	𐶸	𐶹	𐶺	𐶻	𐶼	𐶽	𐶾	𐶿	𐷀	𐷁	𐷂	𐷃	𐷄	𐷅	𐷆	𐷇	𐷈	𐷉	𐷊	𐷋	𐷌	𐷍	𐷎	𐷏	𐷐	𐷑	𐷒	𐷓	𐷔	𐷕	𐷖	𐷗	𐷘	𐷙	𐷚	𐷛	𐷜	𐷝	𐷞	𐷟	𐷠	𐷡	𐷢	𐷣	𐷤	𐷥	𐷦	𐷧	𐷨	𐷩	𐷪	𐷫	𐷬	𐷭	𐷮	𐷯	𐷰	𐷱	𐷲	𐷳	𐷴	𐷵	𐷶	𐷷	𐷸	𐷹	𐷺	𐷻	𐷼	𐷽	𐷾	𐷿	𐸀	𐸁	𐸂	𐸃	𐸄	𐸅	𐸆	𐸇	𐸈	𐸉	𐸊	𐸋	𐸌	𐸍	𐸎	𐸏	𐸐	𐸑	𐸒	𐸓	𐸔	𐸕	𐸖	𐸗	𐸘	𐸙	𐸚	𐸛	𐸜	𐸝	𐸞	𐸟	𐸠	𐸡	𐸢	𐸣	𐸤	𐸥	𐸦	𐸧	𐸨	𐸩	𐸪	𐸫	𐸬	𐸭	𐸮	𐸯	𐸰	𐸱	𐸲
-------------------------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

4.2 Orhun Yazısı

Üstünden bunca yıl geçmiş olmasına rağmen Sümerce ile Türkçe arasında hâlâ net ilişkiler ve ortak anlamlar buluyorsak, 'yazının gelişimi' konusundaki bilgilere de bakmamızda yarar vardır.

Yazının gelişimi üzerine pek çok araştırma yapılmıştır; bu konuda yayınlanmış birçok kitap bulabilirsiniz. Genelde çıkış noktası olarak Mezopotamya ile kadim Mısır medeniyetlerinden; bir de bağımsız olarak kendine özgü bir yapıda gelişmiş olan Çin yazısından söz edilir. Oysaki aslında farklı bir gelişim söz konusudur.

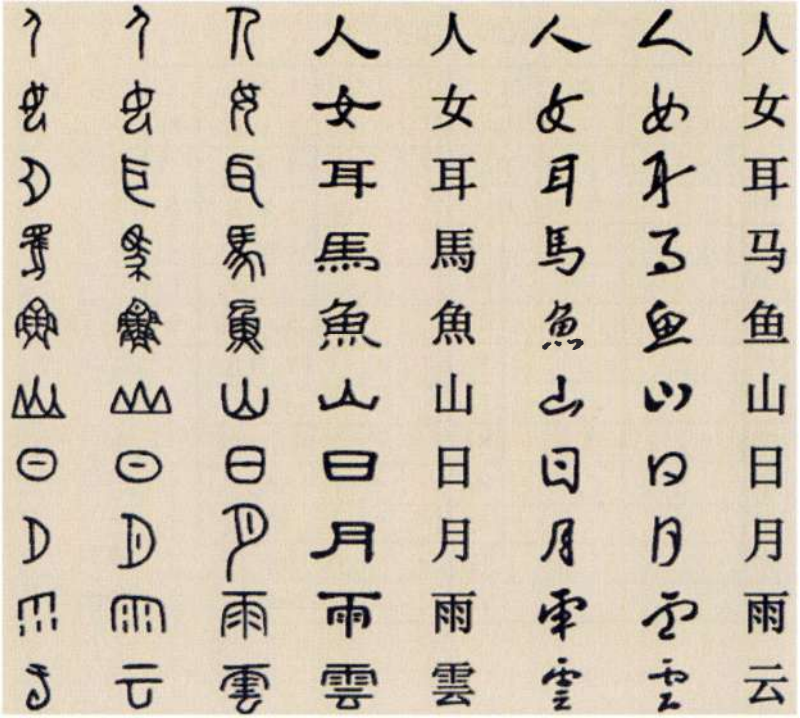
Yazı önce **resimsel** (*piktografik*) tarzda ortaya çıktı. Bu tür yazıya kavramsal veya **semiotik** yazı türü denilmektedir. Zira kavramlar bir bütün halinde, ses karşılığı olmadan, taşlara veya mağara içlerindeki kayalara kazınmak (veya resim olarak boyanmak) suretiyle aktarılmıştır. Asya kökenli Güneş Kültü

önce **Resim Yazısını** geliştirmiş, zamanla resimler simgeleşerek **Damga Yazısına** dönüşmüştür. Damga yazısındaki şekillere (Tam-Kavramları ilettiklerinden) **tamga** denmiş, daha sonraları T => D dönüşümüyle damga olmuştur.

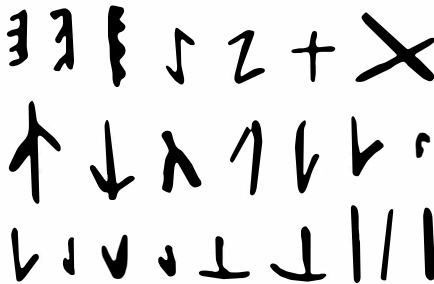
Ön-Türklerin damgası olan daire içindeki artı işaretinden "2.2 Ön-Türk Kozmogonisi" bölümünde söz ettim. Yazının resimlerden harflere doğru gelişim ve değişimini tabloda görüyoruz.

Yazının Gelişimi

Her sözcüğün bir şekilde ifade edildiği yazı tarzına **Logog-rafik** yazı denir; bunun örneği Çin yazısıdır. Üstte, Çin yazısının zaman içindeki değişimi görülüyor. Bu yazı türünün başlangıcında ise, basit işaretlerden oluşan damgalar vardır. Bu damgalardan birkaç örneği altta görüyoruz.

ORHUN ABECESİ							
	𐰀	A — E		𐰁	1 & 2	Ç	UÇ, ÜÇ
	𐰂	I — İ		𐰃	1 & 2	M	
	𐰄	O — U		𐰅	1 & 2	P	
	𐰆	Ö — Ü		𐰇	1 & 2	Ş	
B1	𐰈	𐰉	B2	𐰊	1 & 2	Z	OĞ
D1	𐰋	𐰌	D2	𐰍	İÇ, Çİ	Ç	
G1	𐰎	𐰏	G2	𐰐	IKH, KHI	Q	
Q	𐰑	𐰒	K	𐰓	LT, LD		
L1	𐰔	𐰕	L2	𐰖	NÇ		
N1	𐰗	𐰘	N2	𐰙	NT, ND		
R1	𐰚	𐰛	R2	𐰜	ING		
S1	𐰝	𐰞	S2	𐰟	NYI		
T1	𐰠	𐰡	T2	𐰢	ÖK, ÜK	AT OK	
Y1	𐰣	𐰤	Y2	𐰥	↓ OKH, UKH		

Düşüncelerini kayalara kazıdıkları damgalar ile kalıcılaştırmış olan Ön-Türkler, zaman içinde de 38 harften oluşan hece yazısını geliştirmişlerdir. Üstte Orhun abecesi görülüyor ¹²⁸.

Orhun abecesi, Türk diline uygun olarak gelişmiş bir hece yazısıdır. Türkçede kalın ve ince sesli harfler aynı sözcükte yer almaz. Örneğin A ve E seslerini birlikte içeren sözcükler Türkçe olmayıp, başka dilden alınmış sözcüklerdir. Ses uyumu denilen bu özellik, iki grup sesli harf oluşturur. Kalın sesliler olan A, I, O, U grup 1; ince sesliler olan E, İ, Ö, Ü ise grup 2 ile belirtilmiştir. Örneğin, B1 harfi BA, BI, BO, BU veya AB, IB, OB, UB şeklinde; B2 harfi ise BE, Bİ, BÖ, BÜ veya EB, İB, ÖB, ÜB şeklinde okunabilir.

Türkçede aynı sözcükte hem kalın hem de ince sesli harfler bulunmaz. Bu özelliğinden dolayı Orhun abecesi tam ola-

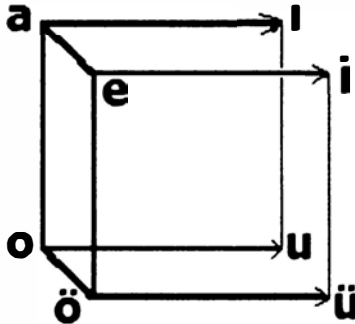
128 Bölüm 2.2, Kaynak (3).

rak Orta Asya yerel Türk kültürü tarafından geliştirilmiştir. Bazı dilbilimcilerin iddia ettiği gibi Aramik (Aramice) veya Pehlevi (İslamiyet öncesi İran) abecelerinden alıntı değildir.

Orhun harflerinin her biri bir damgadır ve şekil ile sözcük arasında yakın bir ilişki vardır. Örneğin "Ç" sesini veren işaret, hem uç hem de üç olarak okunabilir. Zira Ç işareti hem 1 hem de 2 grubu sesli harfleriyle okunabilmektedir. Bu işaret üç kollu bir damgadır. Yukarıyı işaret eden kol "uçta bulunan, yüksekte olan" anlamını içermektedir. G1 ile gösterilmiş olan OĞ damgası da yükseği işaret eden bir insan simgesidir. OG veya OĞ kök-sözcüğü yükseklikle ve yükselmekle ilgili, oğlan, oğlak, öğlen... gibi sözcükleri oluşturmuştur.

T1 harfi At damgasıdır. Şekil ata binmiş bir OK simgesidir. Keza OK harfi hem OKH hem de UKH şeklinde genizden okunur. Harf aşağı doğru yönelmiş bir ok şeklindedir. Bu gibi örneklerden, Orhun abecesinin alıntı olmadığını ve Ön-Türk damgalarından kaynaklandığını anlıyoruz. Bu damgalar zamanla Sümer kültürüne ve oradan tüm Doğu Akdeniz kültürlerine geçmiş ve harf yazısının kaynağı olmuştur.

Türkçenin mantıklı ve estetik bir yapısı vardır. Sesli ve sesiz harf grupları ayrı olup birbirlerine karışmazlar. Altta grafik bize bu yapıyı açıkça göstermektedir.

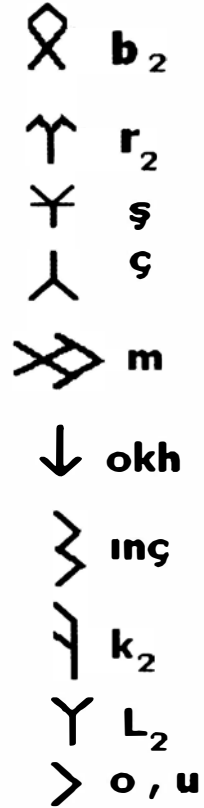
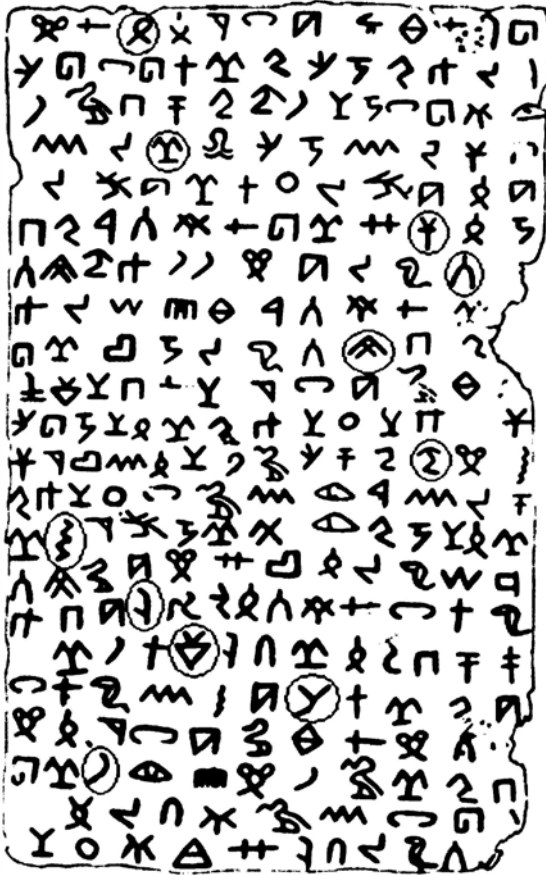
Türkçe sözcüklerin yapısını oluşturan ses uyumu, üstteki şekilde okla belirtildiği gibi a'dan i'ya, e'den i'ye, o'dan u'ya ve ö'den ü'ye doğru tek yönlü olmaktadır. Ok ucunda ise geriye dönüş olmayıp sesli harf tekrar edilmektedir. Ancak, bu kurallar yabancı kökenli sözcüklerin dilimize girişiyle bozulmuş, dilin asıl yapısı değişime uğramıştır.

Ses uyumuna örnekler: **Geldi, sevdi, delik, çelik, demir saydı, yazdı, kazdı, sarı, bildi, sildi, gitti, soydu, koydu, bozdu, boru, dolu, gördü, sövdü, sürdü, süzdü, sıktı, sızdı, kızdı, vs...**

4.3 Finike Yazısı

M.Ö. 2000 yıllarında Doğu Akdeniz bölgesinde yeni bir yazı tarzı gelişmeye başladı. Bu yazının nasıl ve kimler tarafından geliştirildiği bilinmiyor. Fakat Eto-Kıbrıs ve Girit adasındaki Lineer-A yazılarıyla benzerlikler içeriyor. Bu yazının günümüze kadar okunamamış olmasının nedeni, sözcükleri ayıran herhangi bir işaretin kullanılmamış olması. Altta Byblos'ta bulunmuş bir metin parçası görülüyor ¹²⁹. *(Bazı harfleri çevreleyen daireler bana aittir.)*

¹²⁹ Bölüm 3.2 Sümer'den Mısır'a, Kaynak (1), sayfa

Sağ tarafta kırmızı ile belirttiğim harfler Orhun harfleridir. Metinde bu harflere çok benzeyen şekiller daire içinde gösterilmiştir. Bu yazının bölgeye gelmiş olan çeşitli Ön-Türk gruplarının kullandıkları farklı damgalardan oluştuğu kanısındayım. 120 işaret içeren bu yazının bir harf abecesi olmayıp, büyük olasılıkla bir hece abecesi olduğu tahmin ediliyor.

M.Ö. 1100 yıllarında Ugarit abecesi terk edildi ve yerini damgalardan oluşan bir harf abecesi almaya başladı. Finike yazısı olarak tanıtılmış olan bu yeni abece, Doğu Akdeniz kı-

yısındaki Ugarit şehrinin güneyinde bulunan Byblos şehrinde geliştirildi. Altta Finike abecesinin en son şekli görülüyor.

22 harften oluşan bu abece sadece sessiz harflerden oluşuyor. Bölgedeki tüm kavimler bu kısa abecayı benimsendi ve yaygınlaştırdı. Fakat bu harflerin kökeni neresiydi? Finike abecesinin bazı harfleri Ön-Türk damgalarına olan yakın görünümde idiler. Alttaki tabloda, erken Finike harflerinden bazıları ile Ön-Türk damgaları karşılaştırılıyor. Önemli olan, şekillerin benzerliğinden çok, şekillere verilen adların da benzer oluşu.

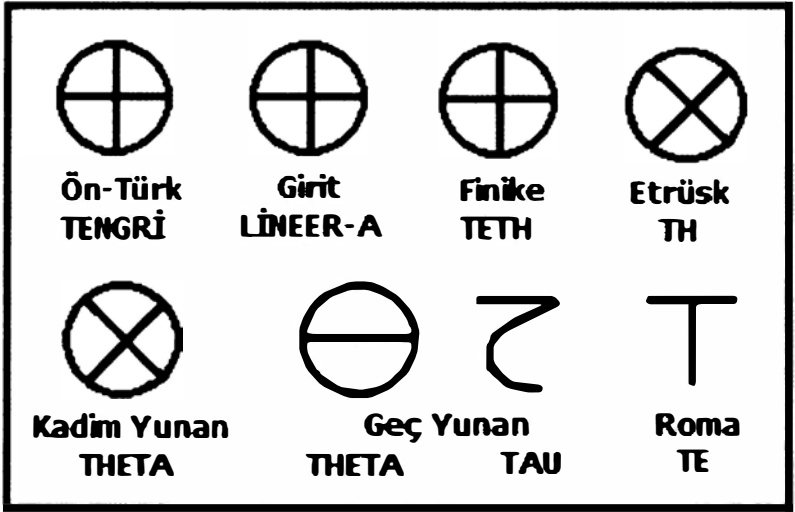
 OZ z zayn	 OĞ w waw	 KE g gimel	 PE p peh	 UL l lamed
 BU b beth	 OK k kaf	 TENGRI t teth	 R r reş	 SA s sade

ÖN-TÜRK DAMGALARI İLE BAZI FİNİKE HARFLERİ

Örneğin, Oğ damgasına WAW denmiş olması Finike dilinde yumuşak G sesinin olmayışındandır. Üst sıradaki ikinci kutuda görülen **OĞ** harfi Orhun abecesinde bulunuyor. Finike **WAW** harfi ile **OĞ** damgası hem ses hem de şekil olarak benzeşiyor. **Oğ** damgası iki kolunu göğşe doğru kaldırmış bir insanı andırıyor ve /yükselmek/ kavramını içeriyor. Hemen yanındaki **KE** damgası K => G dönüşümü ile **Gimel** adını almıştır. **PE** ile **PEH** arasındaki benzerlik açıklama gerektirmeyecek kadar ba-

rizdir. Üst sıranın en sağındaki **LAMEDH** harfinin **UL** damgası ile benzerliği ortadadır.

Tengri damgasının **Teth** harfi olarak seslendirildiğini görüyoruz. Kadim Mısır tanrılarında 'yazıyı öğretmiş' olan ve ölmüş firavunların kalplerini 'tartıp kayıt eden' tanrının adı **Toth** idi. **Tengri – Teth – Toth – Teo** benzerlikleri kadim bir Ön-Türk kökenine işaret ediyor. Yunancada Tanrı'ya **Teo** dendiğini hatırlatmak isterim. Tanrıbilim'e de Teoloji denir. Kadim Yunan kültüründe **Theta** harfi Tengri damgasından türemiş olup, dikey çizgi eksikliği ile aynı damgadır. **Tau** harfi zamanla Roma abecesindeki T harfine dönüşmüştür.

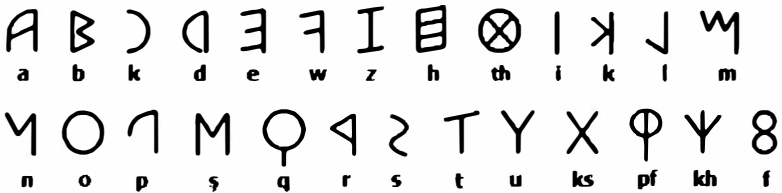

Üstteki tabloda, Tengri damgasının bütünsel bir kavram iken harfe dönüşümünü görüyoruz. Latin abecesindeki T harfinin kökeni de tengri damgasıdır. Finike 'teth' harfi 'iyi' demektir ve Ön-Türk Tengri damgası ile aynıdır. 'İyi' sözü soyut bir kavramdır ve Tengri kavramının soyutluğu ile yakın ilişkisi vardır.

Keza, KE damgasının GİMEL şekline dönüşümü hem K ➡ G dönüşümünden hem de 'gimel' sözünün 'deve' demek olmasından dolayıdır. Beth harfi de sanki 'bu' damgasının ters dönmüş şeklidir. Finike abecesinde ters yöne bakan K harfinin erken şekli, aşağı doğru bakan bir oktur. Aynı durumda aşağı bakan ok şekli Orhun abecesinde bulunmakta ve 'ok' olarak okunmaktadır.

Üstte OK damgasının Latin abecesindeki K harfine dönüşümünü görüyoruz. Finike abecesinde toplam 22 harften 10 tanesi Ön-Türk damgaları ile yakın ilişkili iseler, Finike abecesi- nin neredeyse yarısı Ön-Türk damgalarından dönüşmüştür de- nebilir. Çünkü Ön-Türk damgaları Orta Asya'dan dört-bir yana, atı ehlileştiren bir kültür sayesinde dağılmıştır. Etrüsk abecesi 26 harften oluşuyor ve harflere ad verilmiş olmasına rağmen Etrüsk yazısı okunamıyor. Nedeni ise daha önce sözünü etti- ğim gibi, Etrüsk dilinin ne Yunanca ne de Latince oluşundan- dır (Bkz. "2.8 Ege ve Akdeniz Adaları"). Altta Etrüsk abecesi- ni görüyoruz.

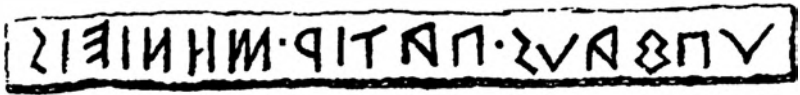
Etrüsk Abecesi

Harfler doğru adlandırılmamıştır; zira bazıları hece bazıları harftir.

Etrüsklerin komşusu olan Osk halkının da abecesi vardı. Osk abecesi ile ilgili bir web-sitede ¹³⁰ şu sözler var:

Osk dilini konuşanlar, yazılarında Etrüsk abecesi-ni kullandılar. Bu olay muhtemelen M.Ö. 7. Yüzyıl-da gerçekleşti, ama Osk abecesi ile yazılı sikkeler M.Ö. 5. Yüzyılda görülmeye başladı.

Yazıda Osk dilinin bir Hint-Avrupa dili olduğu savunulsa da bu konu henüz açıklık kazanmış değildir; zira Osk dili de Etrüsk dili gibi çözümsüz kalmıştır. Gerek Etrüsk gerekse Osk abeceleri, geç dönemde (M.Ö. 4. Yüzyılda) bölgeye güneyden gelen Yunan halkının kullandığı abecedenden etkilenmiştir. Bu bakımdan birçok geç dönem yazıtlarda Yunan harflerini görmekteyiz. Et-kileşimin böyle kolay olmasının nedeni ise, köken olarak her üç yazı şeklinin Ön-Türk damgalarından kaynaklanmış olmasıdır.

Üstte Osk dilinde yazılmış bir kısa ifade görüyoruz. Üç sözcük, iki nokta üst üste (:) ile ayrılmıştır, ama alttaki noktalar silinmiş veya unutulmuş. Sözler henüz çözülmüş değildir.

¹³⁰ <http://www.ancientscripts.com/oscan.html>

Osk yazı örneği

:H 6 JH : 5 3 4 D H 7 I : 4 H N : 5 3 4 3 A > : 3 H
 : 4 H N I : 1 H T E 9 : 4 H Y M I : 1 J > D : 1 K 1 9
 : 4 4 6 4 D : 5 3 1 I N T N H : 4 5 1 4 H A : 4 3 4 > 6
 : 1 T 4 H : 4 4 J > 6 : 4 4 4 H Y : 1 Y T 1 K : 4 4 H 1
 : 1 6 > 4 : 1 T 1 9 : 4 3 4 : 1 1 T 4 K : 4 T N H
 : 5 H : 1 3 H : 4 > Y H : 4 H T : 3 3 > 6 : 4 J > 7 H

Orhun Yazı örneği

Osk yazı tarzı ile Orhun yazı tarzının bir ortak özelliği, Osk yazısında da Orhun yazı tarzında olduğu gibi sözcüklerin iki nokta üst üste ile ayrılmasıdır. Aynı özellik Girit adasındaki Lineer-A yazısında da vardır. Her üç kültürün yazısında söz-

cükleri bu şekilde ayırmak tesadüf olabilir mi? Üstte Osk yazısından ve Orhun yazısından birer yazı örneği görüyoruz. Osk yazısı oldukça silinmiş olsa da "üst üste iki nokta"lar açıkça görülüyor.

Osk kültürü ile Asya kültürü arasında bir diğer ortak yön, ant içme geleneğinde görülür. Alttaki Osk kabartmasında, iki eli ile kadeh veya su kabı taşıyan bir erkek görülüyor (Bkz. "1.7 Ant içme Kadehleri"). Bu ilişki Osk halkının kuzeyden İtalya yarımadasına gelmiş olduklarının işaretidir. Zira bu geleneğe Anadolu'nun batı bölgelerinde rastlanmıyor. Sağda ise Asya'dan bir Türk heykelini görüyoruz; onun elindeki de bir kırmızı kadehi veya su kabı olabilir.

Gerek Etrüsk gerekse Osk yazısının okunamayışlarının nedeni, abecedeki şekillerin hem harf hem de hece olması ve Ön-Türk damgaları ile ilgili olmaları. Örneğin Ön-Türk kökenli UÇ/

UC damgası, hem Etrüsk hem de Osk abecesinde bulunuyor. Batılı dilbilimciler bu damgayı 'ters E' harfine benzettiklerinden E olarak okudular; halbuki UÇ olarak okunması gerekir. Altta bu damga görülüyor.

Orhun harfleri

人

ç

У

ıç, çı

Etrüsk

Ɑ Ɱ

uç, uc

Altta, Osk yazısından Türkçe yardımıyla çözülmüş kısa bir örnek görüyoruz. Yazıyı Orhun yazısı gibi sağdan sola doğru okumak gerekir.

ⱭⱮⱮⱮⱮⱮ

PAAM

ⱭⱮⱮⱮⱮ

YUVAM

ⱭⱮⱮ

UÇİTİ

Sağdaki ilk sözcüğün ilk harfi UÇ damgasıdır ve 'uç' olarak okunması gerekir. Sağdan sola okunan bu üç sözcük günümüzün Türkçesiyle "Uçtu yuvam(dan) babam". PAAM sözünü P ➡ B dönüşümü ile PAAM ➡ BAAM ➡ BABAM olarak okumak mümkündür. Bu üç sözcük, anlamlı bir Türkçe tümce oluşturuyor ve babasının vefat ettiğini belirtiyor. **APA** sözünün Etrüsk dilinde Baba demek olduğu biliniyor ¹³¹. Kadim Türkçede

131 Larissa Bonfante, Etruscan, University Of California Press.

“uçmak” sözünün ‘cennet’ için kullanıldığından ve insanların ruhlarının uçarak cennete gideceğinden söz etmiştim. Bugün bile ‘ev’ yerine ‘yuva’ sözü kullanılmaktadır.

Kadim Türk inancını yansıtan ve kısmen Orhun, kısmen Etrüsk harfleriyle yazılmış bu sözcükler, Osk dilinin Asya kökenli Türk diliyle olan yakınlığını gösteriyor.

4.4 Alanlar

Türkçede ve birçok dilde bazı sözcükler zamanla anlamlarını kaybetmiş, tamamen farklı anlamlar kazanmışlardır. Bunlardan biri de **AL** kök-sözcüğüdür. Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre ‘al’, isim olarak kanın rengini, sıfat olarak bayrağın rengini ifade etmekte; yani, al = kırmızı rengi belirtmektedir. Aynı sözü fiil olarak, emir kipinde “tut, ele geçir” anlamında da kullanıyoruz. Nasıl oluyor da /al/ sözü iki farklı ve ilişkisiz anlamlar kazanmış? Al kök-sözcüğünün farklı anlamlarına inmek gerektiği görüşündeyim.

Bu kök-sözcüğün simgesi Ön-Türk UL damgasıdır. Alta-ki tabloda bu simgenin zaman içindeki dönüşmüş şekillerini görüyoruz. İkinci sıradaki L1 harfi Orhun hece yazısında UL, LU, AL, LA, IL, LI, OL, LO olarak kalın seslilerle okunabilir. Bu okunuş şekillerinden bizi ilgilendirenler **UL**, **OL** ve **AL** kök-sözcükleridir.

ÖN-TÜRK UL damgası	Arap LAM 	Finike L harfi
 ORHON L₁	 Etrüsk	 Roma

Ön-Türkçedeki UL damgasını ULU kök-sözcüğünde buluyoruz. Asya şamanları kurt kafatasından başlıklar taşırlardı. Türk mitolojisinde, yol gösteren dişi kurt **Asena**'dan söz edilir. İşte bu dişi kurt **Ulu Kam**'dır. Zira Ön-Türkler şamanlara 'kam' derler ve onların verdikleri öğütleri dinlerlerdi. Asya'da ULU-KEM vadisi vardır ki Ulu Kam demektir.

Al sözünün kırmızı ve kızıl ile olan ilişkisini, alev, alaz ve ala sözlerinde buluyoruz. Odun alevinin kırmızı turuncu rengini ve halk ağzında aleve 'alaz' dendiğini biliyoruz. Alazlamak ise bir şeyin yüzünü aleve tutmak, alevden geçirmek demektir. Ala sözü de karışık renkli demek olup, "alacalı bulacalı" deyimi değişik renklere ve özellikle kırmızı ile turuncu renklere boyanmış olanlar için kullanılır. Ala sözünden "ela" sözü türemiştir ki, tam olarak tanılanamayan karışık göz rengini belirtir. Bir tatlısu balığı olan alabalık, kırmızı benekli ve açık kahverengidir.

Al emrinin "ele geçir" anlamını **Alan** kavminin adında buluyorum. **Alan**ların bir **Türk** kavmi olduğu ve AL kök-sözcüğünün AS kök-sözcüğü ile ilişkili olduğu belirtiliyor¹³². Karadeniz'in Anadolu kıyısında doğmuş bir tarihçi olan **Stra-**

132 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Alanlar>

bon (M.Ö. 64 - M.S. 24) Alanlardan söz etmiştir. Alanların, kendilerine katılan **Vandal** ve **Suevi** adlı kavimlerin desteğiyle Avrupa'yı perişan ettikleri biliniyor. Vizigot Kralı **Alaric** (M.S. 370-410) Roma'nın bölünmesinde büyük rol oynamıştır ¹³³. Alaric adının **Ala-Eriğ** "yüce er, yüce kişi" anlamını içerdiği görüşündeyim. Zira Alanlar Kafkasya'nın kuzey bölgelerinden batıya doğru yayılmış ve Avrupa'da birçok bölgeyi ele geçirmiş bir halktır. Kafkas bölgesine Asya'dan geldiklerini, Asya'da yaşamış olduklarını Çin kaynaklarından öğreniyoruz ¹³⁴. M.S. 3. Yüzyıldan kalma bir Çin kaynağı, Alanların **Yancı** veya **Yancai** olduklarını, önce Aral gölü etrafında yaşadıklarını ve sonra Karadeniz'in kuzeyinden batıya doğru yayıldıklarını yazıyor ¹³⁵. 'Yancı' adının halen Türkçe anlamını koruyan bir sözcük olup, bu halkın Orta Asya Türk toplumlarına komşu ve destekçi olduklarını belirtiyor. Yancılar batıya doğru yayılınca adları Alanlar olarak değişmiş. Karadeniz'le Hazar denizi arasında yaşayan Alanlar, batıda Roma İmparatorluğuna komşu oldular ve Ostrogot adıyla tanındılar. Bir kol Trakya'ya, diğer kol Orta Avrupa'ya yayıldı. Fransa'ya yerleşen Alan kavimleri **Burgund** adını aldılar. Burgund'lar 451 yılında Atilla'nın Hun ordularıyla birleştiler ve Roma İmparatorluğunu yıktılar ¹³⁶.

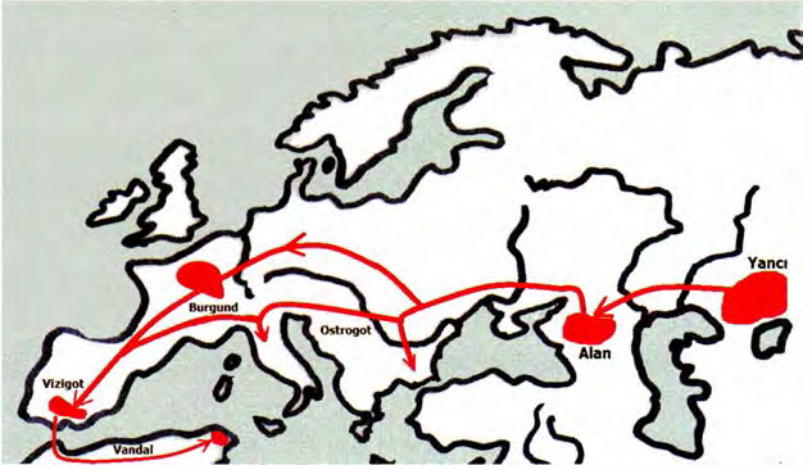
Hunlarla Burgundlar birlikte savaştıklarına göre, aynı dili konuşan ve aynı kültürü paylaşan kavimler olmaları gerekir. Alttaki haritada, çıkış bölgesindeki adları Yancı olan Alanların, sonradan Burgund adını aldıklarını, İspanya'ya kadar yayıldıklarını ve orada **Vizigot** adıyla tanındıklarını görüyoruz.

¹³³ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Vizigotlar>

¹³⁴ <http://depts.washington.edu/silkroad/texts/weilue/weilue.html#section25>

¹³⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Yancai>

¹³⁶ <https://en.wikipedia.org/wiki/Burgundians>

Alp sözünün aslı, büyük olasılıkla **Ala-Apa** olsa gerek; yani **"Ulu, yüce baba"**. Zamanla **Ala-Apa** ➔ **Alpa** ➔ **Alp** olmuştur. **Apa** sözünün kadim Türkçede /baba/ demek olduğunu önceki bölümde belirttim. Alp dağlarına isim verenler, Kuzey İtalya'ya Alanlardan önce gelmiş olan Etrüskler olsa gerek. İtalya'nın kuzeyinde Alp dağlarına yakın yüksek bir bölgede **Alba** şehri bulunuyor. Arnavutluk'un adı olan **Albania** sözünde de Alba kökü var. Latince "beyaz" demek olan "albus" yüksek dağların tepesindeki beyaz kar tabakasıyla ilişkili olabilir. Ulu, yüce anlamlarını içeren **Alpaslan, Alperen** ve **Alp-Er-Tunga** adları kesinlikle Türklere aittir. Ayrıca Osmanlı döneminde hem savaşçı hem de bilge kişilere *"Ermış yüce kişiler"* anlamında **Alperenler** denirdi.

Roma kayıtlarına göre, **Alani** adıyla bilinen bu kavimler topluluğu, Goar adlı bir kralın yönetiminde Avrupa'nın orta bölgelerine geldikten kısa bir süre sonra Alp dağlarını aşarak İtalya yarımadasına giriyorlar. İtalya'ya kuzeyden gelip tüm yarımadayı ele geçiren Alanlara "Ostrogot" deniyor. Alanların diğer kolu Fransa'nın **Burgundy** bölgesine, İspanya'nın **Catalunya**

bölgesine ve Portekizin **Alantejo** (Lusitania) bölgesine yayılarak yerleşim birimleri kuruyorlar. Burgund adında "burmak" (çevirip ele geçirmek) anlamı var. Ayrıca -gund takısı da Türkçe kökenli. Zamanla sondaki d harfi düşmüş ve "-gun" takısı kalmış. Günümüzün Türkçesinde vurgun, sürgün, yaygın, salgın, sorgun, baygın, dalgın... gibi sözcükler hâlâ kullanılıyor. Catalunya adını kök-sözcüklerine ayırırsak KUT-ALAN-ÖYÜ ortaya çıkar. Kut-Alan adı zamanla Katalan'a dönüşmüştür. Akdeniz kıyısına yerleşmiş olan **Katarlar** kadim Katalan boylarının torunları olabilir ¹³⁷, ancak bu kadim köken günümüzde unutulmuştur. Alantejo adı da Alan-Öyü olsa gerek. Öyü sözü, Portekiz bölgesinde 'ejo' olarak dönüşmüş olabilir.

Vizigotların bir kolu olan Vandal'lar, Afrika'ya geçip Kartaca'yı ele geçiriyorlar. Oradan da Akdeniz'deki önemli adalara sığıyorlar. Kartaca krallarının kendilerini **Rex Wandalorum et Alanorum** (Vandalların ve Alan'ların kralıyım) olarak tanıttıklarını biliyoruz. Alanorum sözündeki -orum takısı Türkçe (birinci tekil şahıs) -ırım ve -ıyım takısıyla aynı anlamı taşıyor.

Vizigot adı Batı Gotları olarak açıklanmış olsa da, **vizi** sözü 'batı' demek değildir. GOT adının aslında GUT kök-sözcüğünü içeren **Gutan** adından dönüştüğü biliniyor ¹³⁸. Gut ise K ➡ G dönüşümüyle KUT olup **Gutan** = "**Kutlu olan**" veya "Kutsanmış olan" anlamında bir ad olsa gerek. Zira "-an" takısı OL kök-sözcüğüyle birleşerek 'olan' sözcüğünü oluşturmuştur.

OL emri ise "varlık âlemine çık" demek olduğuna göre, "var **olmak**" aynı zamanda "emir **almak**" anlamını da içeriyor. OL emri ile ilgili bir diğer sözcük Yunanca 'söz' anlamını taşıyan **LOGOS** kavramıdır. Logos, **Tanrı emri olarak söylenen söz** demektir. Sondaki - OS takısı hariç tutulursa, LOG sözünün

¹³⁷ <http://www.cathar.info/>

¹³⁸ <https://en.wikipedia.org/wiki/Goths>

ULU-OĞ kök-sözcüklerinden bitişerek oluştuğu ve “yüksek ve ulu” demek olduğu ortaya çıkıyor. OĞ kök-sözcüğünün “yüksek” anlamını içerdiğini bölüm 2.2’de söz ettim. Aynı bölümde “ol” kök-sözcüğünün kadim Türkçede “bol” olduğunu ve Altay destanında “bolsun kıl” şeklinde kullanıldığını söyledim. Zamanla “bol” sözünde sadece “yapmak, olmak” anlamlarından öte, ayrıca “bol miktarda yapmak, olmak” var. Bu da ol ile bol ilişkisinde olduğu gibi, kök-sözcüklerin anlam zenginliğine işaret ediyor.

4.5 Vizigotlar ve Ostrogotlar

Bir Alan olan Odoaker (M.S. 433-493), 476 yılında Roma İmparatorluğunun son kralı oldu ¹³⁹. Bu isim OT-OK-ER şeklinde kök-sözcüklerden oluşmuş olabilir. Anlamı da açıkça “ateş ve OK eri” olup, kökeninin OK halkından geldiğini belirtiyor. OK halklarından “2.2 Ön-Türk Kozmogonisi” bölümünde söz ettim. OK kökenli Odoaker İtalya’nın kuzeyine (günümüzün Avusturya’sına) doğru yayılmaya başlayınca bir diğer Alan kralıyla karşılaştı. Bu kralın adı Theodoric idi. Bu adın da kökeni incelendiğinde TEO-DOR-OK belirir. Theo sözü Tengri’yi belirtir. Dor ve Ok halkından daha önce söz ettim. Demek ki Theodoric adının anlamı “Tanrısal Dor ve Ok” olmaktadır.

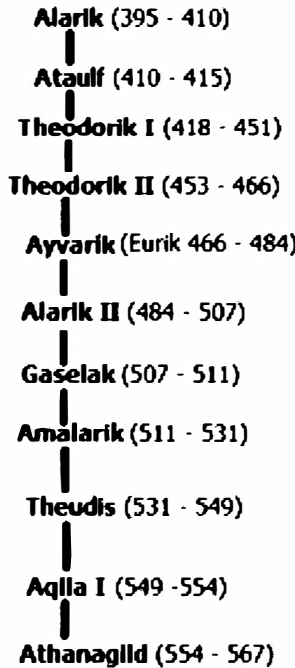
Odoaker ile savaşa giren Theodoric İtalya’nın kuzeyini ele geçirdi ve Odoaker’in Ravenna şehrine çekilmesini sağladı. Barış öneren Theodoric, Odoaker’i yemin şölenine davet etti; fakat gelen Odoaker’i barış andını içtikten sonra öldürdü ¹⁴⁰. Böylece Roma İmparatorluğu tümüyle yıkıldı ve İtalya’ya Ostrogotlar hâkim oldu. Kökenini unutmayan I. Theodoric kadın

¹³⁹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Odoacer>

¹⁴⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Theodoric_the_Great

akrabalarını Vizigot, Burgund ve Vandal krallarıyla evlendirerek krallığını sağlamlaştırdı. Vizigot kralları Güney Fransa'yı ve İspanya'yı yönetirken, Ostrogotlar İtalya'dan Romanya'ya kadar olan geniş bölgeyi ele geçirdiler. Altta, Vizigot krallarının şeceresi görülüyor.

VİZİGOTLAR

Gaselak'ın diğer krallardan farklı bir ada sahip olması, II. Alarik'in öz oğlu olmayışındandır; öz oğul Amalarik'tir. Ostrogotlar 570 yılına doğru güçlerini kaybetmeye başladılar ve Lombard krallığı içinde eriyip yok oldular ¹⁴¹. Alttaki haritada Ostrogotların bölgesi görülüyor.

¹⁴¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Ostrogoths>

Ostrogotların ilk kralı, Romanya'da hüküm sürmüş Burebista'dır (M.Ö. 82-44). Burebista, Trakya bölgesine yerleşmiş olan Tur ve Ok boylarıyla aynı kökten geliyordu. Ostrogotlarla Tur ve Ok boyları yakın akrabadırlar. Ostrogotlar her ne kadar Doğu Gotları olsalar da asıl adlarının OKH-GOT'ları olduğu görüşündeyim. Zira İtalya'da bulunan OSK'ların OKH halkı olduğundan söz ettim (bkz. "2.6 Etrüskler ve Oklar"). Dönüşümün OKH ➡ OSK ➡ OST şeklinde olduğu açıkça görülüyor. **Ost** sözünün 'doğu' anlamını kazanışı AS adından olabilir. Zira As halkı Asya'dan ve Avrupa'nın doğusundan gelmişlerdir.

Yunan tarihçisi Strabo, Burebista'nın şaman bir yardımcı sayesinde halkını yönettiğini yazar ¹⁴². Dekaeenüs adlı bu şaman öylesine etkili idi ki, halkın üzüm bağlarını yakmalarını ve şarap içmeye son vermelerini bile sağladı. Dekaeenüs adını Tek-ön-iz şeklinde yorumlamak mümkündür.

Burebista M.Ö. 60 yılında civardaki **Boii** (BOY) ve **Taurisci** (TUR-OSK) boylarına saldırıp Balkanları ele geçirdi. Bu bölgede bulunan halklara topluca **Kelt** dense de adlarından Ön-Türk kökenli oldukları anlaşıyor. Kelt adının Kalat adından

¹⁴² <https://en.wikipedia.org/wiki/Burebista>

dönüştüğü ve Kalat adının Galat şeklinde daha yumuşak bir şekilde söylendiği görüşündeyim. Yunan kaynaklarında Kelt adı Keltoi ve Galatoi olarak geçer ¹⁴³. Galatlar Orta Anadolu'dan, Ankara, Konya ve Çorum bölgesinden çıkıp, önce İstanbul'a ardından Trakya'ya yayıldılar ¹⁴⁴. Galatlar önce Okh-Gotlarının saldırısına uğradılar ve onlara karışarak Kuzeybatı Avrupa'ya göç ettiler. Bu göçün asıl nedeni, güçlenerek Keltlere ve Gotlara saldıran Roma İmparatorluğudur.

4.6 Keltler

Kalatlar veya Galatlar aslen Orta Anadolu halkıdır. Ankara, Çorum ve Konya bölgesine yerleşmişlerdi. Ankara adının aslen bir Kalat adı olduğu ve "kalan, yerleşen" anlamına geldiği söylenir. Kalat adıyla "kalan" sözünün ortak ve yakın anlamı onların Ön-Türk kökenli olduklarına işaretler. Bölgelerinin adı da Roma kaynaklarında Galatia olarak geçmektedir ¹⁴⁵. Alta, Kalatların bölgesi görülüyor (bkz. "2.9 Anadolu Şehir Devletleri").

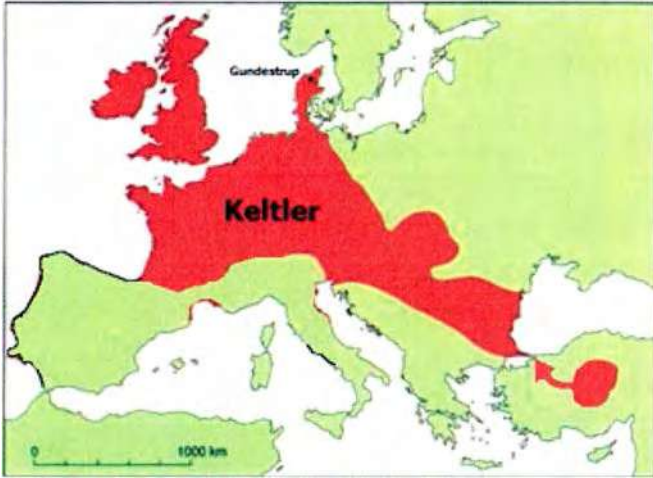
¹⁴³ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Keltler>

¹⁴⁴ <https://tr.wikipedia.org/wiki/Galatlar>

¹⁴⁵ <https://en.wikipedia.org/wiki/Galatia>

Kalat adı önce Kelet ve ardından Kelt adına dönüştü. Roma orduları hem Kalatları hem de Ostrogotları daha kuzeye ve batıya doğru itti. Böylece Kelt ile Ostrogot karışımı büyük Kelt veya Celt (Selt) toplumu oluştu.

Kaynaklar Keltlerin Orta Avrupa'dan çıkıp Anadolu'ya göç ettiklerini yazsa da, bu sav hiç akla yakın değildir. Zira İstanbul ile Konya arasındaki geniş alanda onların eserlerine rastlanmıyor. Batıdan gelmiş olsalardı, o bölgede de eserler bırakırlardı. Batıya doğru yayılan Kelt ve Got boylarının bölgesi yanda görülüyor. Fransa'daki Kelt ve Got'lara **Gol** adı verilmiştir.

Haritada görülen Gundestrup kasabasında (Kuzey Danimarka), Mayıs 1891'de ilginç bir güğüm bulundu. Bu konuyu incelemiş olan Timothy Taylor, güğümün Trakya bölgesinden gelmiş olabileceğini söylüyor¹⁴⁶. Güğümdeki görüntüler Kelt kültürüne ait ¹⁴⁷. Ortada görülen bağdaş kurmuş kişi, sağ elinde bir halka tutuyor ve boynunda da halka var. Başında geyik boynuzları ve sağ tarafında bir geyik var. Yazı kullanmayan Kelt

146 Timothy Taylor, Scientific American dergisi, Mart 1992, sayfa 66.

147 https://en.wikipedia.org/wiki/Gundestrup_cauldron

kültüründe bu simgeler Asya kökenli mesajlar içeriyor. Benzer simgeleri hem Ön-Türklerde hem de Sümer kültüründe buluyoruz. Güğüm resimlerinden sağda olanda, boynunda halkası olan ve iki kolunu göğse doğru kaldırmış bir Kelt kadın yönetici görülüyor. Güğümde hem erkek hem de kadın kabartmaları oluşu, Kelt toplumunda ikili yönetimin varlığına işaret ediyor. Anadolu kültürlerinde ikili yönetim sisteminin varlığı biliniyor.

Gundestrup güğümünden görüntüler

Altta solda Sümer güneş tanrısı Utu ve sağda "Ölmekte olan Kalat" (*dying Gaul*) olarak adlandırılan Kelt heykelini görüyoruz. Heykel Roma müzesindedir. Sümer tanrısı Utu'nun elinde ve Kelt heykelinin boynunda halka olması, ortak bir kültüre işaret ediyor. Ayrıca Utu'nun kanatları, göğse doğru uçup yükselen bir varlık olduğunu belirtiyor. Demek ki elindeki halka, tanrısal gücü ve çevrenin yöneticiliğini simgeliyor. Bu halka Ön-Türk kozmogonisinin kutsal simgesidir (Bkz. "Bölüm 2.2, Ön-Türk Kozmogonisi").

Kelt dilinden kalma bir söz olan *Torc*, İngilizce 'halka' demek. Bu sözün kökeni TUR-OK olabileceği görüşündeyim.

Altta görülen halkalar iki başlı olup, ikili yönetime işaret ediyorlar. Bulundukları yerleri altta belirtiyorum.

1. Güney Almanya, Trichtingen kasabası.
2. İngiltere, Norfolk.
3. Tipik bir Kelt boyun halkası.
4. Batı İran bölgesinden bir bilezik.
5. Bulgaristan'da bulunmuş altın bilezik.
6. Altın Tepe'de bulunmuş bir çift bilezik. (Bkz. Bölüm 1.10)

Keltlerin yazılı belgeleri olmasa da Anadolu Galatlılarıyla Keltlerin aynı dili konuştuğu kayıt edilmiştir¹⁴⁸. Kelt dilleri zamanla Fransa'da Bröton bölgesinde, İrlanda'da, İskoçya'da, İngiltere'nin Güneybatısındaki Gal (Cornwall) bölgesinde ve İrlanda ile İngiltere arasında bulunan Manx adasında konuşulmaktadır.

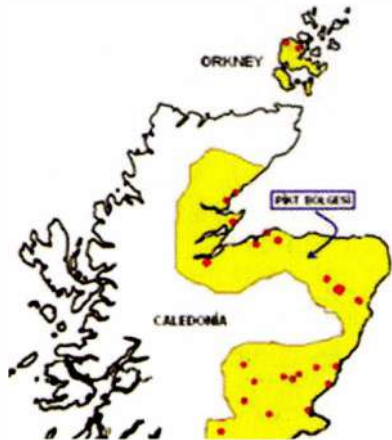
148 St. Jerome (M.S 347-420), Comentarii in Epiſtolam ad Galatos (Galatlar hakkında yorum).

4.7 Piktler

İngiltere'nin kuzeyinde, bugünkü İskoçya'nın doğu kıyılarında Kelt kökenli bir halk yaşıyordu. İngiltere adasını işgal eden Roma lejyonları bu halka Pikt adını yakıştırdılar ¹⁴⁹. Öyle sanılıyor ki bu halkın savaşçıları Romalılarla savaşa girdiklerinde yüzlerine boya sürüyorlardı ve Pikt adı da Latince 'boyalı' anlamına gelen *pictus* sözünden gelmektedir. İngilizce *picture* 'resim' ve Fransızca *depict* 'betimleme (tasvir)' demektir.

Romalı lejyonlar, Piktlerin sürekli saldırılarına son vermek için M.S. 142-144 yıllarında önce Antonius duvarını, bu duvar Piktleri durdurmaya yetmeyince de daha güneydeki Hadrian duvarını inşa etmişlerdir. Antonius –diğer adı Antonine– duvarı 60 km, Hadrian duvarı ise 117 km uzunluğunda olup, adayı bir uçtan diğer uca bölmektedirler.

Altta solda, Romalılar tarafından Piktleri durdurmak için inşa edilen duvarlar ve sağda ise Piktlerin yerleşim bölgesi görülüyor. Kırmızı noktalar Pikt'lerin yerleşim merkezleri oluyor.

149 <https://en.wikipedia.org/wiki/Picts>

Romalılar Piktlerin bölgesine (bugünkü İskoçya) Caledon-ya adını vermişlerdi. Bu isim **KALE-DON-ÖYÜ** sözlerinden bitişerek dönüşmüş olabilir. Zira **don** sözü kadim Türkçede *ta-kınmış /giyinmiş* anlamındadır. Türkçe 'donanma' sözü de aynı kök-sözcüğü içerir ve savaşa çıkan gemilerin silahlar takınmış olduğunu belirtir. Şu halde bölge 'kalelerle donanmış' anlamını taşıyor. Ayrıca, ORKNEY adalarının adı da **OR-OK-ÖYÜ** "**Büyük OK bölgesi**" anlamını içermektedir. 'Or' kök-sözcüğü Ön-Türkçede *yüksek/büyük* anlamını taşır. 'Ordu' sözü askerler topluluğu olarak bilinir ama aynı zamanda *ordu*, hakanın oturduğu yerdir. *Ordulan* "yurt tutmak, yerleşmek", *ortu* "orta, meydan", *orun* "yüksek yer" de kadim sözcüklerdendir.

Pikt dili uzmanı İsveçli **Harald Sverdrup**, *The Pictish Language* başlıklı uzun bir araştırma yayınlamıştır ¹⁵⁰. Bu araştırmada Piktlerle ait özel yazı tarzını okuduğunu iddia etmekte ve Pikt dilinin eklemeli, bitişken bir dil olduğunu, Hint-Avrupa dil grubuna ait olmadığını açıkça belirtmektedir. **H. Sverdrup** araştırmasını şu sözlerle bitirmektedir:

Pikt dilinin bir Hint-Avrupa dili olmadığı kanıtlanabilir. Dil kesinlikle bitişkendir. Hem sözcük hem de gramer karşılaştırması sonucunda Pikt dilinin Bask ve İberian dilleri ile güçlü benzerlikler içerdiği, Etrüsk dili ve Kuzey Kafkas dilleri ile de ilişkili olduğu saptanmıştır.

Etrüsk dilinin Ural-Altay dil grubuna ait olduğunu ve yazılarının Türkçe Orhun abecesinden kaynaklandığını **2.6 Etrüskler ve Osklar** bölümünde gördük. Şu halde Piktler İskoçların ataları olup, As ve Ok boylarının oluşturduğu Asya kökenli bir halktır, denebilir. Harald Sverdrup araştırmasında, Pikt dilinde

150 Harald Sverdrup, 1995 Lund üniversitesi raporu.

aidiyet ekinin **-en** olduğunu söylüyor. Türkçe aidiyet ekinin **-n** veya **-m** olduğu hatırlanırsa, bu özelliği ile de Pikt dili Türkçeye benzemektedir.

Pikt halkının, Anadolu'dan batıya göç etmiş ve Kuzey İngiltere'ye Kelt boylarıyla birlikte yerleşmiş Ok boyları oldukları görüşündeyim.

Piktlerle akraba olan Bask halkının da OK boylarından oluştuğundan **2.4 As'lar ve Ok'lar** bölümünde söz ettim.

Ayrıca, **2.2 Ön-Türk Kozmogonisi** bölümünde Kelt hacının bir OK damgası olduğunu gösterdim. Piklerin de benzer simgeleri vardı.

Altta solda, bir Pikt dikili taşı görülüyor.

Piktlerin kendilerine özgü bir yazı tarzları vardı. Adı **OGHUM** veya daha sonraları OGHAM olarak bilinen bu yazı, çok özel bir tür idi.

Oghum sözü **Okh-um**, yani "**OKH halkına ait**" anlamını günümüz Türkçesinde dahi korumaktadır. Alttaki resimde, solda bir satırlık Oghum yazısı, sağda ise Oghum abecesi görülüyor.

a	o	u	e	i
h	d	t	c	q
b	l	v	s	n
m	g	ng	z	r

OGHUM ABECESİ

Altta solda, bir dikilitaş üzerine kazılmış Oghum yazısı; ortada İskoç ve İrlanda kahramanı sayılan ve Gundestrup kaza-

nında Oghma olarak adlandırılmış kişi görülüyor ¹⁵¹. Oghma sağ elinde bir OK veya Tengri simgesi tutuyor. Bu simgenin Asya damgasından farkı merkezden çevreye yayılan daha fazla kol (ışın) oluşudur. Belki de bu simgenin anlatmak istediği "Tek bir merkezden tüm dünyaya yayıldık" mesajıdır. Sağda görülen kanatlı ve gagalı yeraltı canavarı, Asya kökenli bir mitolojik yaratıktır (Bkz. "2.5 İskitlerin Kökeni").

M.S. 7. Yüzyılda bu bölgelerde Hıristiyanlık etkisini göstermeye başlamıştı. O dönemin taş kabartmalarında Tengri simgesi ile Haç motifi birleştirilmiş; eski dinî inançlar korunmaya çalışılırken, yeni gelen dinin simgesine de yer verilmişti. Altta görülen taş kabartmada, Tengri damgası ile Haç estetik bir yorumla işlenmiştir ¹⁵².

¹⁵¹ <https://en.wikipedia.org/wiki/Oghma>

¹⁵² Anna Ritchie, Picts, Edinburgh, sayfa 26, 1989, İskoçya.

4.8 Vikingler

Danimarkalı dilbilimci Vilhelm **Ludwig Peter Thomsen** (1842-1927), 1893 yılında Orta Asya'nın Yenisey ve Orhun bölgelerinden getirilmiş birtakım yazıtların çözümü ile ilgilenmeye başladı. Bunlar, henüz çözümlenmemiş Kültigin ve Bilge Kagan kitabelerinden kopyalanmış metinlerdi. Asya'dan gelen metinlerdeki harfler tüm İskandinav bölgesinde rastlanan ve '**run**'

olarak bilinen, Viking döneminden kalma yazı tarzına, çarpıcı bir benzerlik içermekteydiler. Eğer yazıtlardaki dilin bir kadim İskandinav dili olduğu kanıtlanırsa, Vikinglerin Asya kıtasının içlerine kadar uzandıkları ve oralarda taşla kazılı belgeler bıraktıkları kanıtlanmış olacaktı. Thomsen, elindeki belgelerden çözebildiği 'Tengri' sözcüğünden hareketle, bu yazıtların Türkçe yazılmış oldukları sonucuna ulaştı. Çalışmaları üç yıl sürdü ve 1896 yılında yayınladığı *Orhun Yazıtlarının Çözümü* başlıklı kitabında yazıtların tüm çevirisini sundu ¹⁵³.

Bugün artık biliyoruz ki Vikingler Orta Asya'ya gitmediler ve oralarda taşlara kazılı metinler bırakmadılar. Ama İskandinav bölgesinde Viking döneminden –belki de çok daha eski dönemlerden– kalma taşlara kazılı metinlerdeki harflerle Türkçe metinlerdeki harflerin benzerliği nasıl açıklanmalıydı? En akla yakın yorum, bu yazıtları taşlara kazıyanların doğudan gelmiş Orta Asya kaynaklı, Türk kültürü ile yakın bir ilişki içine girmiş insanlar olduklarıdır. Eğer böyle bir durum varsa, bu ortak kültürü yazı tarzında, dilde ve inanç sisteminde bulup göstermek mümkün olabilmelidir.

Asya Türk halklarının ortak inancı olan *Gök Tengri* kavramını Viking panteonunda *Odin* olarak buluyoruz. Viking mitolojisine göre Odin gökte *Asgord* (As bahçesi) olarak bilinen mistik bölgede yaşıyordu. As sözünün, As'ların ülkesi olan Asya adıyla ilişkisi olduğunu önceki bölümlerde gördük. Odin aynı zamanda *Othin*, *Wodan* veya *Wotan* adlarıyla da bilinir. Babasının adı *Börr* idi ve oğulları arasında en önemli olanları Thor, Tur, Bragi, Balder, Hoder, Ull ve Vali sayılabilir. Börr adı kadim Türkçe 'kurt' demek olan 'börü' sözü olsa gerek. Tur ve Thor adları kadim bir Türk boyu olan Tur ile ilgili olabilir. Türk, Moğol ve Altay mitolojisinde Türklerin kurt soyundan geldik-

153 Ernst Doblhofer, *Voices in Stone*, Granada Publishing, 1979, Londra.

lerine inanılır. **Bozkurt Destanı** adıyla bilinen hikâyeye aslında dişi kurt **Aşina** veya **Asena**'nın yaratılış destanıdır¹⁵⁴. Asena adı, As-Ana sözlerinin bitişmesinden oluşmuştur. Baldır ise tüm Viking tanrıları arasında en güzel görünümlü olanı ve en güzel sözleri söyleyenidir. Türkçede, güzel söz söyleyene "tatlı dilli" denir. Balder adı da tatlı dilli anlamına gelen "Bal-dır" olabilir¹⁵⁵. Tüm bu ilişkiler, Vikinglerin Asya kökenli bir Türk kolu olduğuna işaret ediyor.

Odin, adı *Sleipnir* olan sekiz bacaklı atı ile uzak mesafeleri aşabiliyordu. İki omzuna tüneyen kargaların adı *Hugin* ve *Munin* olup, bu kargalar dünyada olup-bitenlerin tümünü Odin'e anlatıyorlardı. Dizleri dibinde duran iki kurt, *Freki* ve *Geri* adlarını taşıyorlardı¹⁵⁶. Gerek karga gerekse kurt, Asya halklarının kutsal hayvanlarıdır.

Odin veya Othin adını **Ot-in** şeklinde ayırırsak, **gökten inen ateş** yani gökten şimşek ve yıldırım yollayan tanrı anlamı ortaya çıkmaktadır. Nitekim kolunun altında duran mızrak hedefinden asla şaşmayan cezalandırıcı yıldırım olarak bilinmekteydi. Odin'in diğer söyleniş şekli olan Wodan, **Ulu Od-dan** şeklinden de oluşmuş olabilir. Zira W=UU uzatılmış U sesi (çift U, İngilizce *double-U*) 'ulu' sözcüğünün değişmiş şekli ise Ulu Od-dan 'kutsal ateşten' anlamını da içerir. Bu sözde hem 'ateş tanrı' hem de 'ateş yollayan tanrı' kavramlarını bulmaktayız. Bu şekilde bir yoruma destek olarak İngilizce 'wood' (odun) yani **Ulu-Ot'un** (kutsal ateşe ait) ve 'woman' (kadın) yani **Ulu-kışı** (man = kişi) sözcükleri gösterilebilir.

154 [https://tr.wikipedia.org/wiki/Bozkurt_\(mitoloji\)](https://tr.wikipedia.org/wiki/Bozkurt_(mitoloji))

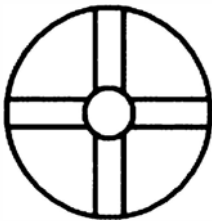
155 John Grant, *Viking Mythology*, Grange Publishing, sayfa 53, 1995, Londra.

156 Wonders of the Ancient Worlds, National Geographic Atlas of Archeology, sayfa 79, Washington, ABD.

Altta, farklı iki Odin resmi görülüyor.

Altta solda görülen simgenin adı "Odin Haçı"dır. Simgenin kadim Ön-Türklere ait olduğunu **2.2 Ön-Türk Kozmogonisi** bölümünde gösterdim. Odin'in oğlu Thor ise gök gürültüsü ile ilişkili idi. Vikingler, gök gürlediğinde "Thor çekicini sallıyor" derlerdi. Altta sağda, Danimarka'da bulunmuş, 10. Yüzyıldan kalma, Thor çekici olarak bilinen boyun süsü görülüyor. Süs-
teki bir bölüm sağda büyütülmüştür. Bu görüntü ile bir önceki bölümde görülen Piktlerin taş kabartması arasındaki benzerlik çarpıcıdır. Piktlerle Vikinglerin ortak simgeleri olması, ortak bir kök inanç sistemine işaret ediyor.

Thor adının, kadim Tur halkının bir kahramanı ile ilişkisi olabilir. Zira Tur halkı Tur-öyü olan Troia bölgesine yerleşmişlerdi. Kuzeyden Trakya'ya gelen Turlar Ön-Türk kökenli bir Asya halkı idi. Turların yok oluşundan çok sonra, M.S. 790 ile 1100 yılları arasında Vikingler İskandinavya'da varlıklarını sürdürdüler. 800'lü yıllarda kürk, demir, gümüş, altın ve kumaş ticareti yapıyorlardı. Bu ticaret için de yazıya gereksinimleri vardı. Gerek Danimarka'da gerekse İsveç'te, Viking yazısı ile yazılmış birçok dikilitaş bulunmuştur. Viking yazısındaki işaretler (harfler) Orhun harflerine büyük benzerlikler gösteriyor. Bu benzerlikleri alttaki tabloda görüyoruz. 24 adet Viking harfinden 18 tanesi Orhun harflerine büyük benzerlikler içeriyor. Viking harflerinin % 75'i şekil olarak Orhun harflerine benzerlik gösteriyorsa, bu ilişkinin tesadüfen ortaya çıkmış olması mümkün değildir.

Kutuların solunda Viking, sağında Orhun harfleri

Viking yazıtları Orhun harfleriyle okunduğu zaman çoğunlukla anlamlı bir ifade ortaya çıkıyor. Elbette ki tüm yazıtları okumak bir uzmanlık konusudur. Örnek olarak kısa bir Norveç yazıtını Orhun harfleriyle okumaya çalışayım.

Sağdan sola doğru ilk harf İÇ damgası veya Ç harfi. İkinci harf OK damgasıdır. Üçüncü harf IS damgasıdır. Dördüncü harf IND damgası ve son harf gene OK damgası. Yanyana gelince: Ç-OK-IS-IND-OK. Bu heceler iki sözcük olarak okunabilir. ÇOK ISINDOK. Sondaki OK damgasını IK olarak okursak **ÇOK ISINDIK** ifadesi belirir. Soğuk Norveç ikliminde ateş yakıp ısındıklarını taş kazıyarak mutluluklarını belirtmişler.

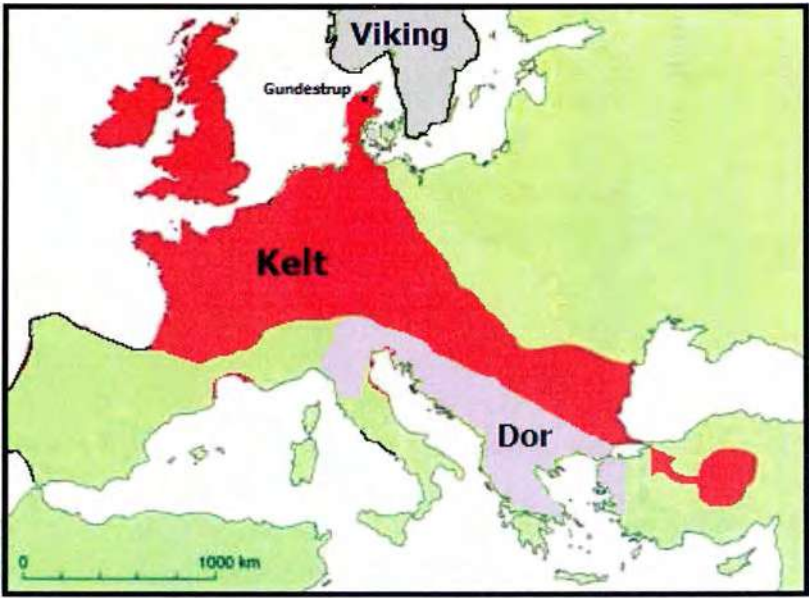

Norveç Yazıtı

Aynı yazıtı **Kâzım Mirşan** ÖC-AT-ES-USU-AT olarak okumuş ve anlamının “Tanrı egemenliği” olduğunu belirtmiş ¹⁵⁷.

Skandinav dilleri birbirine çok benzer. İsveççe, Norveççe ve Danimarkaca, tek bir kök dilden türemiştir. Türkçe ile günümüzün İsveççesi arasında birçok benzer sözcük bulunmaktadır. Örneğin, Türk yönetici unvanı olan **Khang** sözü İsveççe Kung, İngilizce King ve Almanca König şekillerine dönüşmüştür. İsveççe çoğul takısı olan –er, –ar takıları Türkçe –ler, –lar takıları ile ilişkilidir. İsveççe ‘var’ sözcüğü hem ‘madde’ hem de ‘her bir varolan’ için kullanılır. Şu halde Vikinglerin kökeni hem Anadolu hem de Asya’dır. Asya’dan güneye ve batıya yayılan Ön-Türklerin bir kolu olan Dor halkı, Vikinglerin atalarıdır. Vikingler ayrıca Keltlerle, Piktlerle ve Ostrogotlarla da akrabadırlar. Altta bu ilişkiyi belirten harita görülüyor.

157 Kâzım Mirşan, *Erken Türklerin Skandinavya Yazıtları*, sayfa 55, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, 2004, İstanbul.

Vikingler Dorların torunlarıdır

4.9 Macarlar

Vikinglerin İskandinavya bölgesinde etkin oldukları dönemde, doğudan yeni bir atlı grubu Orta Avrupa'ya doğru ilerledi. Bu karışık atlı grubu arasında Mahcar, Alan, Avar, Tarkan ve Kurt adlı boylar vardı. Son yıllarda gelişen genetik bilimi sayesinde toplumların coğrafi kökenlerine inmek mümkün olmaktadır. Macar halkının coğrafi kaynak bölgesinin Ural dağlarının etekleri olmayıp Orta Asya'daki Kazakistan'ın **Turgay** bölgesi olduğuna dair kuvvetli deliller, Macar genetik bilimciler tarafından elde edilmiştir ¹⁵⁸. Turgay bölgesinde yaşayan çeşitli Türk boyları daima gelinlerini civar bölgelerden getirtmişler,

¹⁵⁸ <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ajpa.20984/abstract>

dışarıya damat vermemişlerdir. Bu bakımdan, erkeklerin genetik bağıını oluşturan Y Kromozomundaki G Haplogrubu incelenerek bu halkın Avrupa'daki **Macar** halkıyla yakın akraba olduğu saptanmıştır.

Genetik bulgulardan hareketle, Kazakistan'ın Turgay bölgesinden çıkan Macarların Türk kökenli olduklarını çıkış bölgelerinin adından da anlıyoruz. Zira Turgay adı aslında Türk-ay olup, K ➡ G değişimiyle Turgay olmuştur. Halen Turgay özel isim olarak kullanılmaktadır. Altta iki tane G Haplogrubuyla ilgili genetik haritaları görölüyor. Sağdaki haritada kırmızı noktalarla belirtilmiş bölgelerde G Haplogrubu % 80 oranındadır¹⁵⁹ ve ¹⁶⁰. Macar halkının Torgay vadisinden önce Kafkasya bölgesine, oradan Batı Anadolu'ya ve nihayet Orta Avrupa'ya göç etmiş olduklarını bu haritalar gösteriyor. Torgay bölgesinden Ön-Türklerin güneye doğru yayıldıklarını ve günümüzün İran ülkesine güneydoğudan geldiklerini "**1.10 Güney Dağılımı**" bölümünde belirttim. Demek ki bu halk önce Kuzey İran ile Azerbaycan bölgesine ve oradan Anadolu'ya geçmiştir. Macaristan'a yerleşenler de hem Kuzey Karadeniz hem de Anadolu kökenlidirler. Madcar veya **Mahcar** halkının İran bölgesine de dağıldığı, genetik haritada gösteriliyor.

159 http://www.marres.education/haplogroup_G.htm

160 http://en.wikipedia.org/wiki/Haplogroup_G-M201

'Ay' anlamına gelen Fars dilindeki 'Mah' sözünün **Mahcar**'da ve **Torgay**'da 'ay' olarak bulunuşu rastlantı olmasa gerek. Nitekim kadim Pers İmparatorluğunun başşehri olan Persopolis sarayı duvarlarında **Hun** halkından söz edilmektedir. Bu gibi benzer sözcüklerin rastlantı olmadıklarını göstermek için, genetik bulguların yanında dil ilişkilerine de bakmanın ek bir destek olacağı görüşündeyim. Macar halkı Türk kökenli Arpad liderliğinde (9. Yüzyılda) Avrupa'ya gelmiş ve şimdiki Macaristan'a yerleşmiştir. Altta solda bir Arpad tablosunu ve sağda Budapeşte'nin Kahramanlar Meydanındaki heykeli görüyoruz.

Macarların Oğuz boyları arasından Onogur kolu olduğu söylenir; **Onogur** adı zamanla Hungar olmuştur. ON kök-sözcüğünün 10 sayısı ile ilişkili olmadığını ve 'evren' veya 'çevre' demek olduğunu "**2.2 Ön-Türk Kozmogonisi**" bölümünde söyledim. Çevre deyince dar çevreyi değil, kapsadıkları tüm Avrasya bölgesini anlamak gerekir. Bu bakımdan Ön-Türkçeden hem Ural hem de Altay dil grubu türemiştir. Ural-Altay dilleri

Asya'da halen konuşulan 35 kadar farklı fakat yakın akraba dil içerir. Ural dil grubuna dâhil olanlar: Macarca, Fince, Samoyed, Laponya ve Letonya (Latvia) dilleridir. Bu dillerin tümü eklemeli diller olup cümle yapıları Türkçe gibidir.

Ural dilleri arasında Türkçeye en yakın olan dil Macarca'dır. Macarca ile Türkçe o kadar çok ortak sözcüğe sahiptir ki bu iki dilin Asya kökenli ortak kök dilden türedikleri kesindir. Türkçe ile Macarca arasındaki tüm ortak sözcükleri aktarmaya çalışsam bir kitap dolusu örnek vermem gerekir. Onun yerine, aynı harf ile başlayan sözcüklerden örnek vermenin yeterli olacağını düşünüyorum ve **B** harfini seçiyorum. '**B**' ile başlayan **Macarca** sözcükleri mavi renkte, Türkçe karşılıklarını kırmızı renkte aktaracağım. Parantez içinde açıklayıcı sözcükler olacak. Bu şekilde bazı eski ve unutulmuş ortak sözcükler de bir miktar ortaya çıkmış olacaktır.

Baksı	BAKSI (amca; bazı Türk ağızlarında KAM)
Badar	BUDALA (anlamsız, aptal)
Bağır	BAĞIR, BÖĞÜR (göğüs, göğüs kafesi)
Baj	BAYIL (çekicilik, cinsi cazibe, bay)
Balta	BALTA (balta)
Balyoz	BALYOZ (balyoz)
Barom	VARIM (canlı hayvan varlığı)
Barsony	BARÇIN (ipekli kumaş, kadife)
Bator	BATUR, BAGATUR (cesur cengâver)
Beka	BAKA Bağa (kurbağa)
Bekliyo	BEKLİYOR (vakit kaybetmek, oyalamak)
Bel	BELLEMEK (iç organlar) BEL ve toprağı
Belyeg	BELİK, BELÜK (damga, işaret)
Ber	VER, VERGİ (kira, ücret)

Beteg	BETER, BET (hasta, kötü durumda)
Betü	BİTİK, BETÜK (mektup, bitirilmiş)
Beze	BEZE (beze)
Bıcsak	BIÇAK (bıçak, çakı)
Bika	BOĞA, BÜKA (boğa)
Bilincs	BİLEZİK (sallantılı süs eşyası)
Bog	BOĞ (düğüm, boğum)
Bogracs	BAKRAÇ (kap, bakraç)
Bojtorjan	BALDIRAN OTU (yabani ot)
Bokol	BÜKÜL (yay)
Bolgyat	BOLGAR, BULGAR (karıştır, harekete geçir)
Borso	BURÇAK (bezelye, araka)
Borz	BURÇ (burç)
Bosszant	BOZAN (rahatsız etmek)
Boza	BOZA (boza)
Böles	BİLİŞ, BİLGE (bilgili)
Bölcso	BEŞİK (beşik, doğumyeri)
Bu	BU (bu)
Buga	BOĞA, BUGU (kısa boynuzlu)
Bulak	BULGU (kaynak)
Burkol	BUR, BURK, BURKA (ört, sar)
Buta	BUDALA (salak. budala)
Buza	BUZAY, BUĞDAY (buğday)
Buzogany	BOZAN, BALYOZ (Gürz)
Buu	BÖGÜ, BÜYÜ (sihir, büyü)

Sadece B harfi ile başlayan **39** tane ortak sözcük bulundu. Tüm alfabeyi taramaya kalksak, kim bilir kaç yüz tane söz-

cük bulacağız. Acaba bu konuda ayrıntılı bir çalışma yapılmış mıdır? Hem genetik hem de dil ilişkileri, Macar halkının Asya kökenli bir halk olduğunu ve Macarcanın kadim Türk dilinin bir kolu olduğunu kanıtlamaktadır.

4.10 Kafkas Dilleri

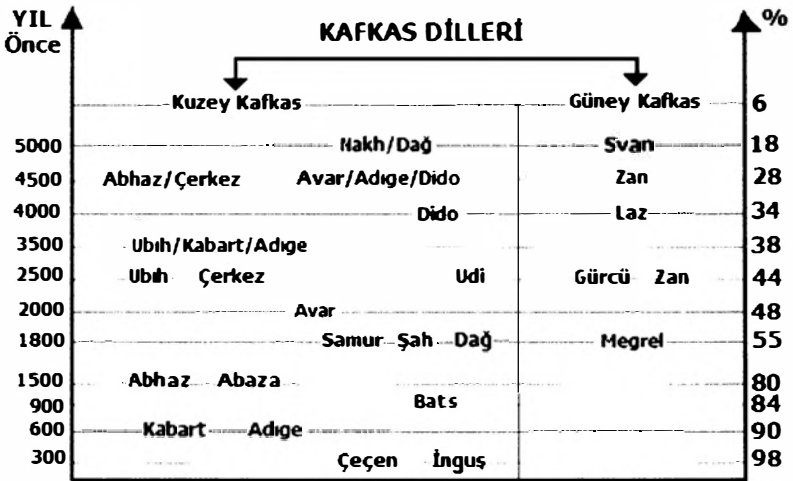
Glottokronoloji (GK), dilbilimde bir kök dilin varlığını kabul eder ve bu kök dildeki önemli sözcüklerin zamanla bir miktar değişerek akraba dillerde yaşamlarına devam ettiklerini savunur. Böylece ortak sözcüklerin oranına bakılarak iki dilin ne zaman birbirlerinden koptuklarını hesaplanır. Bu metodu ilk bulmuş olan Amerikalı dilbilimci **Morris Swadesh** (1909 -1967) 100 adet temel kök-sözcükten oluşan bir liste yapmıştır¹⁶¹. Bu listede bulunan gündelik sözcüklerden bazıları: ben, sen, biz, bu, kim, ne, bir, çok, büyük, küçük, uzun, kadın, erkek, balık, kuş, ağaç, yaprak vb... gündelik yaşamda bolca kullanılan sözlerdir¹⁶². Swadesh'ten sonra GK metoduna önemli katkılarda bulunmuş olan dilbilimci **Robert Lees**'dir (1922–1996).

GK metodunda kök dil olarak hangi dilin seçileceği de ayrı bir sorudur. Günümüzde kök dilin adayı, **Nostratic** adı verilmiş olan Asya kökenli bir kadim dildir ¹⁶³. Nostratik'ten Ural-Altay dillerinin, Hint-Avrupa dillerinin, Afrika-Asya dillerinin, Dravit dillerinin ve güney Kafkas dillerinin türedikleri iddia edilmektedir. Asya toplumlarının kadim diline bir isim verilecekse Ön-Türkçe denmesinden yanayım. Zira bu kitapta Ön-Türkçenin Avrasya dillerinin "Kök Dili" olduğunu destekleyen pek çok gösterge bulunmaktadır.

161 <https://en.wikipedia.org/wiki/Glottochronology>

162 David Crystal, The Cambridge Encyclopedia of Language, Cambridge University Press, 1998, sayfa 333.

163 <http://global.britannica.com/topic/Nostratic-hypothesis>

Üstteki grafikte sol eksen üzerinde, dillerin birbirlerinden günümüzden kaç yüzyıl önce ayrıldıkları; sağ eksen üzerinde ise diller arasındaki **ortak sözcük yüzdesi** gösterilmiştir. Dillerdeki sözcüklerin yakınlığını ve ilişkisini istatistik bir bakışla açıklamaya çalışan *Glottokronoloji* metodu, Swadesh listesindeki sözcükleri iki dilde karşılaştırarak, birbirlerinden ne zaman köptükleri hakkında sayısal tahminde bulunmaktadır. Bu metot elbette kesin sonuç vermek iddiasında değildir. Zira dillerin değişimini etkileyen pek çok etken vardır ve sözcüklerin tesadüfen benzer olduklarını saptamak oldukça zordur. Yaklaşık olarak dahi olsa kurala dayalı bir metot, dillerin Taksonomisini yapmak demektir. *Taksonomi* sözü Yunanca "taxa" (sıralamak) ve "nomos" (kurala bağlı) sözlerinden bitişerek oluşmuştur.

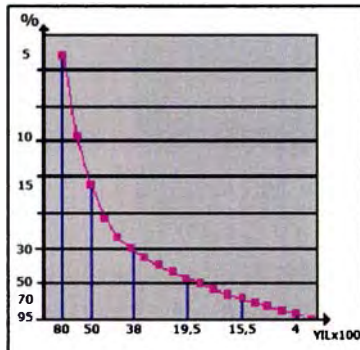
Örneğin, Swadesh listesine göre Dido diliyle Lazca arasındaki sözcüklerin % 34'ü benzerdir ve bu iki dil 4000 yıl önce birbirlerinden ayrılmışlardır ¹⁶⁴. Bu grafiği uygulayarak Türkçe ile Sümercenin birbirlerinden ne zaman ayrıldıklarını hesaplamak ilginç olabilir.

164 http://www.turkcebilgi.com/dido_dili

Yukarıdaki grafikte Kafkas dillerinin Kuzey Kafkas ve Güney Kafkas diye iki gruba ayrıldığını gördük. Güney Kafkas dil grubuna **Kartvelian** dil grubu da denir. Bu iki grup içindeki diller kendi aralarında akrabadırlar. Kuzey Kafkas dillerinden Nakh, Dağıstan, Abhaz ve Adige dillerini Asya kökenli **Yenisey** (Altay) dil grubuna dâhil eden dilbilimciler vardır. Hatta yakın geçmişte **Na-Dene** adıyla belirtilen bir makro dil grubuna Yenisey dillerini, Kuzey Amerika'daki 'Kızılderili' halkın konuştuğu **Atabaşkan** (Atapascan) dillerini, Kuzey Pakistan'da konuşulan **Buruşaski** dilini ve İspanya Fransa hududundaki **Bask** dilini de katmaktadırlar ¹⁶⁵.

Kafkasya dağlık bir bölge olduğundan, doğal şartlar sonucu komşu fakat birbirlerinden yalıtık olan kavimler, zamanla farklı diller geliştirmişlerdir. Latineden İtalyanca, Fransızca ve İspanyolcanın ortaya çıkışı bu tür bir farklılaşmanın örneğidir. Kafkas dil grubunun atası, büyük olasılıkla Asya kökenli Öntürkçedir. Zira Kafkas halkları o bölgelere Asya'dan göç edip gelmiş ve yerleşmişlerdir.

Altaki grafikte, ortak sözcük yüzdesi dikey ekseninde, iki dilin ayrıldıkları zaman dilimi ise yatay ekseninde gösterilmiştir. Örneğin, iki dil arasında % 30 ortak sözcük bulunursa, bu iki dil yaklaşık 3800 yıl önce birbirlerinden ayrılmışlar demektir.

165 https://en.wikipedia.org/wiki/Den%C3%A9%28%80%93Yeniseian_languages

Kafkas dilleri ile Türkçe arasında pek çok benzer sözcük vardır. Bu konuda Abhaz dili ile dünya dillerini karşılaştıran **Ömer Büyüka**'nın (1901 – 2001) kitabından 34 adet benzer sözcüğü örnek olarak altta sunuyorum ¹⁶⁶.

Türkçe	Abhazca	Türkçe	Abhazca
Baba	Aba	Kalpak	Khala
Ata	Ada	Şalvar	Şalapara
Ana	Anı	Şilte	Şalta
Anneanne	Anana	Parlay(ş)an	Barlaşa
Amıca	Abışa	Diri	Cırı
Abla	Abıla	As-halkı	Asır
Nine	Hana	As-yurdu	Asın
Köy	Kuryı	Hayda	Hayra
Gi(e)tmek	Getse	Töz	Tze
Cam	Tsam	Birinci	Pır
Yöre	Wâra	Lapa	Papa
Eski	Azvı	Tuz	Tza
Karpı(ı)z	Karpıra	Karşı	Aarçı
Acı	Aşa / Aşı	Irmak	Rımakh
Kabak	Kabı	Azmak	Zımakh
Azık(ğ)	Açğje	Fırtına	Fırtanı
Çanak	Çanı	Aşına	Atsana

Abhaz adının kökeninde **ABA** (baba) ve **AZ** (As halkı) sözcükleri bulunmakta ve 'aba' sözünün kadim bir Türkçe sözcük olduğu bilinmektedir. AS veya AZ kök-sözcüğü ile başlayan kavim ve bölge adlarına örnek olarak, Kafk**As**, Abh**Az**, L**Az**, Ab**Aza**, **Asur**, **Azak**, **Azer**, H**Azar**, K**Azak**, Ab**aza**, **Asya**, **Astana**, **Asitane**, **Assos**, **Asparta** (Sparta), **Astrakhan**, **Astarkan**, Am**Asya**, **Astarte**, Abb**Asi**, Hal**As**, **Asmara**, **Asuwa** vb... ve-

166 B. Ömer Büyüka, *Kafkas Kaynaklarına Göre İlk Yaratılışlar – İlk İnsanlık – Kafkas Gerçekleri*, Cilt I., Yarış Matbaası, 1985.

rilebilir. Abhazca ‘**asır**’ sözünün “As halkı” ve ‘**asın**’ sözünün “As yurdu” demek oldukları da dikkat çekicidir. Hazar denizine de hem İngilizce hem de Fransızca **CAspian** denizi dendiğini hatırlatmak isterim.

5.1 Asya'dan Amerika'ya

Ön-Türkçeden türeyen Orta ve Doğu Asya dilleri saymakla bitmez. Önemli olanları arasında Uygur, Mançu (Kore), Hyung-Nu, Çukçi, Yakut, Tunguz, Aynu, Hun, Özbek, Tatar, Peçenek, Balkır, Atasuan, Türkmen, Altay, Buryat, Evenk, Hazar, Tacık, Gilyak, Aluç ve daha pek çok dil vardır. Bu dillerden birçoğunu **Haluk Tanju**, *Tunçderililer* adlı kitabında incelemiştir.

Amerika'da konuşulan diller ise çok değişik isimler altında bilinmektedir. Bunlardan bazıları: Yurok, Mohowk, Yana, Çukatek, Tikuie, Yağhan, Yuçi, Kayapa, Kişe, Takana, Nonuya, Taos vb...

Asya'nın kuzeydoğusundan Amerika kıtasına doğru olan göçler yaklaşık 25.000 yıl önce başlamış ve birçok dalga halinde tekrarlanmıştır. Arkeolojik kazılarla, dilbilim çalışmalarıyla ve genetik bulgularla bu göçler kanıtlanmış durumdadır. Amerika yerli dilleri üzerine derin ve karşılaştırmalı araştırmalar yapan **Joseph Greenberg** ve **Merritt Ruhlen** adlı dil uz-

manlarına göre, Amerika kıtasına farklı ve büyük en az üç göç dalgası gelmiştir ¹⁶⁷.

Bunlardan en önemli olanı, Orta ve Güney Amerika bölgelerine yerleşmiş olan Olmek, Maya, Aztek ve İnka halklarının atalarını getirmiş olan ilk dalgadır. Her üç kültürün ortak bir dile sahip olduklarını, fakat zamanla bu dillerin değişik ağız ve lehçeler halinde ayrıldığını biliyoruz. Ayrıca kuzey bölgesinde büyük bir dil grubu olan **ATABASKAN** dil grubunun Türkçe kaynaklı **Ata-Başkan** dil grubu olduğu görüşündeyim ¹⁶⁸. Dil-bilimciler bu grubu genişletmiş ve adını Na-Dene olarak değiştirmiştir.

Son Maya kralının adı da **Ata-Hualpa** idi ¹⁶⁹. Hualpa sözü Hu-Alp (yüce) anlamını taşır ki, "hu" kök-sözcüğünün Ön-Türkçe kaynaklı olduğu görüşündeyim. Alp sözü Ön-Türk halkı olan Etrüsk halkı tarafından Alp dağlarına "yüce dağlar" anlamında verilmiştir. "Ata" ise tartışmasız Ön-Türkçe kaynaklı bir kök-sözcüktür. Kuzey Amerika'da yaşayan ve halen varlığını sürdüren bir diğer grubun adı **ANASAZI**'dir¹⁷⁰. Bu dil grubunun adını **Ana-Sözü** (anadil) şeklinde ayırdığımızda anlamı apaçık ortaya çıkmaktadır ¹⁷¹.

Birçok kadim dili incelemiş olan **Saim Ali Dilemre**'nin *Genel Dil Bilgisine Bakış* adlı birinci kitabından birkaç örnek sözcük sunmak istiyorum ¹⁷². Sözcüklerin Türkçe karşılıkları parantez içinde bulunuyor.

Hau (ağa, yönetici), Baat (balta), Ça (çam), Çetun (çetin), Çol (çolak), Kutz (kuş), İçil (içinde), İş (dişi), Kaşnak

167 Scientific American dergisi, Kasım 1992, sayfa 60.

168 https://en.wikipedia.org/wiki/Athabaskan_languages

169 <https://en.wikipedia.org/wiki/Atahualpa>

170 <http://www.crysalinks.com/anasazi.html>

171 Indian Cultures, Steven L. Walker, ISBN: 1-879924-10-2, ABD.

172 https://tr.wikipedia.org/wiki/Saim_Ali_Dilemre

(kuşak), Kin (gün), Kiniş (güneş), Kişe (kişi), Koça (koca, büyük, yaşlı), Kul (kul), Naa (ana), Na (ev), Ol (olmak), Tamazkal (hamam), Tepek (tepe), Top (toplamak), Toz (toz), Tul (tolu, dolu), Tulan (dolgun), Tup (dip), Tzekel (çakıl), Ueez (uyuz), Uış (işemek), Ul (Ulaşmak), Uy (oy), Yaş (taze,yaş), Yaşıl (yeşil).

Hem anlam hem de telaffuz olarak çok yakın olan 31 sözcük sundum. Maya halkının binlerce yıl önce Asya kıtasından Amerika kıtasına göç ettikleri düşünülürse, bu kadar sözcüğün halen ortak olması tesadüf ile açıklanamaz. Anlaşılan Proto-Maya dili Ön-Türkçe kaynaklıdır.

Proto-dil olarak tanımladıkları Nostratik ile uğraşan dilbilimciler, Türk adını ve Ön-Türk dilini asla ağızlarına almıyorlar. Bırakın Türkçeyi, tüm Altay dillerini yok saymaya başladılar. Varsa yoksa *Euroasiatic* adını verdikleri bir büyük dil ailesi ve bu dil ailesinin asıl önemli temsilcisi Hint-Avrupa dil grubu. Günümüzde yapılan dil araştırmalarının büyük çoğunluğu Hint-Avrupa dil ailesiyle ilgili. Ne var ki, Hint-Avrupa dillerinin başlangıcını Hititlerden geriye götürmeyi başaramadılar. Şimdi de Nostratik dil ailesinden daha eski bir *Proto-Nostratic* dil grubu oluşturmaya gayret ediyorlar.

Bu konuda *Reconstructing Proto-Nostratic* adlı bir kitap yazmış olan **Allan Bomhard**, sadece kök dilin Nostratik olduğunu iddia etmemekte, üstelik Proto-Nostratik adlı hayalî bir dil inşa etmeye çalışmaktadır. "*Reconstruction*" İngilizcede "yeniden inşa (yapılanma)" demektir. Yeniden inşa ederken Bomhard'ın asıl temel aldığı diller Hint-Avrupa dilleridir. Bu kitabın CD'si elime geçti; orada dilin kaynak bölgesi olarak Asya kıtası değil, Anadolu gösterilmektedir. Anadolu Hint-Avrupa dillerinin çıkış bölgesi olduğunu gördük, ama Avrasya (*Eurasitic*) dillerinin çıktığı bölge Asya'dır.

Sadece dil ilişkileri değil, aynı zamanda genetik araştırmalar da Asya'dan Amerika'ya göçlerin gerçekleştiğini kanıtlamaktadırlar¹⁷³. *Newscientist*'deki makalede, Asya'nın doğu bölgesinden Bering Boğazını aşarak Amerika kıtasına yapılmış olan göçlerin genetik olarak saptandığı anlatılmaktadır.

Bering Boğazı buzlarla kaplı bir kara köprüsü iken Asya'dan Amerika'ya geçen Ön-Türkler, Şili'nin güneyindeki Monte Verde bölgesine kadar indiler¹⁷⁴. 18 Kasım 2015'te yayınlanmış olan makalede, insanların Monte Verde ve civar bölgeye en az 18.000 ile 14.000 yıl önce gelmiş oldukları, Karbon-14 analizleri ile kanıtlanıyor. Bu kadar güneye 18.000 yıl önce ulaştıklarına göre, Bering Boğazından Amerika kıtasına geçişlerinin günümüzden 25.000 yıl önce gerçekleştiği savı güç kazanmaktadır. Üstte, solda Şili'nin Monte Verde bölgesi ve sağda Orta Amerika'nın Yucatan bölgesindeki Maya şehirleri görülmüyor. Tüm Amerika'da "yerli" denen halkların ortak bir gen

173 <http://www.newscientist.com/article/dn11178?DCMP=NLC-nletter&nsref=dn11178>

174 <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0141923#pone-0141923-g002>

potasından kaynaklandıkları ve Asya kökenli oldukları, genetik kanıtlarla saptanmış durumdadır ¹⁷⁵.

Maya şehir adlarının anlamlarını incelemek, **Toponomi** (yer adlarının kökenini ve anlamını araştıran bilim) açısından önemlidir. Bunlardan bazıları Tikal, Palenque, Kopan, Kalakmul, Uaxactun ve Altun-Ha şehirleri, –daha doğrusu– yerleşim merkezleridir. Şimdi sırasıyla bu yerleşimlerin adlarını inceleyelim:

Tikal: Kendine has olan, **tekil** olan demektir. Çünkü “Tik” kök-sözcüğü Ön-Türkçe olup “tek” demektir. Tek sözünü Kızılderili dillerinde **TİK** olarak buluyoruz. Yunancada işaret parmağına ‘Dahtilo’ denir ki bu da TİK => TEK => TAH => DAH dönüşümü ile oluşmuştur. Daktilo dediğimiz alet “parmaklarla çalışan” demektir. Latince TE (sen) ‘ikinci tekil kişi’ demektir. Burada da işaret parmağı ile gösterilen ikinci şahıs anlamı vardır.

Palenque: P sesinin aslı B sesidir. Yani Palenk şeklinde okunan bu şehir adı **Barık** sözünden dönüşmüştür. Ayrıca R ile L dönüşümünün de çok yaygın olduğu bilinmektedir. Barık ise “Barınak”, yani “korunumlu yer” demek olmaktadır. Asya kıtasının Türkler tarafından kurulmuş ilk yerleşim bölgesinin adı **Başbarık**, yani “Baş-yerleşim yeri” idi. Baş-yerleşim ise bugünkü dilde “başşehir” olmaktadır. Zamanla Başbarık, “Beşbarık” ve “Beşbalık” olmuştur. Oysaki ne beş sayısı ile ne de balık’la ilgilidir.

Kopan: Bu şehir adı da hâlâ bugün bile kullandığımız “kopan” (ayrılan, merkezden kopan) anlamını taşır. Anlaşılan bu şehir, asıl Maya bölgesinden coğrafi olarak ayrı bulunduğu için Kopan adını almıştır. Yukarıdaki Maya Şehirleri haritasında, Ko-

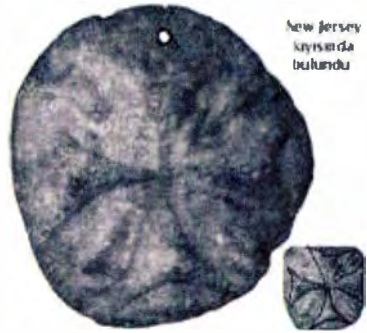
175 Native American Populations Share Gene Signature, Roxanne Khamsi, New Scientist Magazine, 14 Şubat 2007.

pan şehrinin yeri daire içine alınmıştır. Kopan şehrinin diğer Maya şehirlerine göre oldukça uzak bir bölgede kurulmuş olduğu görülüyor.

Kalakmul: Bu adı da ikiye ayırıp, Kalak-Mul şeklinde okumak gerekir. "Kalak" sözü "kalalım" anlamını taşır. Nasıl ki "alalım" sözü "alak" olarak halen halk ağzında kullanılıyorsa, "kalalım" sözünün de eski şekli pekâlâ "kalak" olabilir. "Mul" ise M'nin B ile olan ilişkisinden ve L ile R dönüşümünden, Mul = BUR, yani "bura" olup, "burada kalalım" demek olduğunu sanıyorum.

5.2 Maya Simgeleri

2000 yılının bir yaz günü Nelson Jacob ABD doğu yakasındaki New Jersey kıyısında güneşlenip denize girmeye hazırlanıyordu. Birden yerdeki çakıl taşları arasında gözüne farklı bir yuvarlak taş ilişti. Eğilip aldığı anda üzerin de Malta haçına benzer bir şeklin bulunduğunu ve yassı olan taşın bir de küçük delik açılmış olduğunu gördü. Çarpan dalgalar taşıdaki şekli oldukça aşındırmışlardı fakat şekil belli oluyordu ve tesadüfen oluşmuş bir şekil olmayıp insan yapısı olduğu kesindi.

Haziran 2001 yılında, yanda görülen taşın fotoğrafını yayınlayan dergi şu yorumu yaptı ¹⁷⁶: "Öyle anlaşılıyor ki Malta

¹⁷⁶ *Ancient American* dergisi Cilt 6 , sayı 39, sayfa 22.

Şövalyeleri gemilerle Amerika kıyısına kadar gelmiş ve içlerinden biri, boynuna asılı bu takıyı düşürmüş olmalıdır.”

Öncelikle, Malta şövalyeleri zamanında metal işçiliği oldukça gelişmişti ve böyle bir boyun takısını taştan değil, metalden yaparlardı. Ayrıca bu motife benzeyen örnekler hem Kuzey hem de Güney Amerika yerli kültürlerinde rastlamak mümkündür. Şu halde, taşı oluşturmuş olan kültür Malta şövalyelerine ait olmayıp, doğrudan Asya’dan göç edip gelmiş olan Ön-Türk kültürüdür.

Sağdaki resimde, aynı görüntüyü bu kez bir Toltek takısında buluyoruz ¹⁷⁷. Takıdaki ince işçiliğe ve gelişmiş kakma tekniğine dikkatinizi çekmek isterim. Bu iki örnek, Batılı insanların ne derece bağınaz olduklarını ve buldukları her tarihî kültür kalıntısına sahip çıkmaya çalıştıklarını göstermektedir. Mayaların bu simgesi

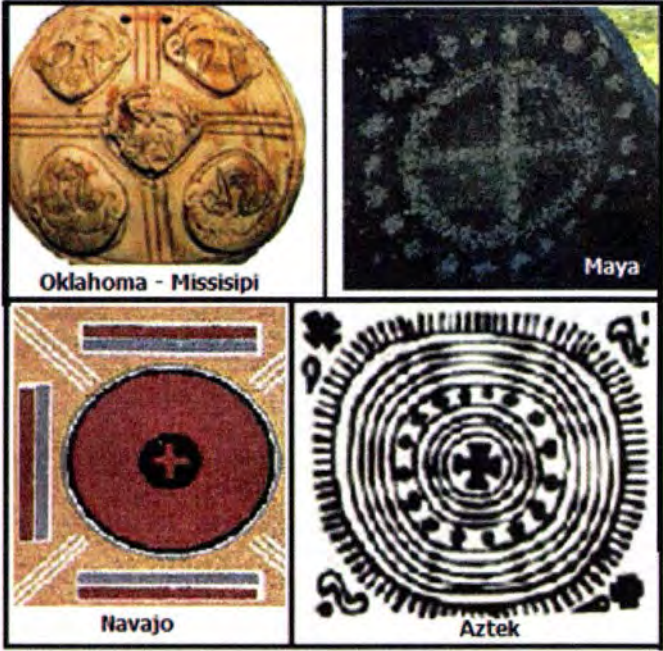
“2.2 Ön-Türk Kozmogonisi” bölümünde sözünü ettiğim Tengri simgesidir. Bu simgeyi tüm Kuzey Amerika Kızılderili toplumları benimsemiş ve kullanmışlardır. Mayalar kayalara da kazımışlardır.

Aşağıda, Kuzey Amerika’nın orta bölgelerine yerleşmiş olan Oklahoma yerlilerine ait, midye kabuğu üzerine oyulmuş bir Tengri simgesi görülüyor. Sağındaki kaya resmi Mayalara aittir. Navajo halısının ortasındaki simgeler de açıkça Tengri simgeleridir.

Sağ alt köşede ise Güney ve Orta Amerika bölgelerinde uzun yüzyıllar boyu ileri bir kültür oluşturmuş olan Maya ve Aztek tanrısı Quetzalcoatl’ya ait bir damga görüyoruz. Bu tanrının adını “Kutsalkatlı” olarak okuyabiliriz. Öyle okunduğunda

¹⁷⁷ *Wonders of the Ancient World*, National Geographic Atlas of Archeology, sayfa 269.

Türkçe anlamlı Kutsal-Katlı yani Tengri olduğu anlaşılmaktadır. Damgası da zaten bu görüşe onay vermektedir. Maya-Aztek kültüründe birçok tanrı vardı. Bazılarının adını Türkçe olarak anlamlı bulmaktayım. İspanyol rahipler tarafından kayıt altına alınmış Maya-Aztek isimlerinde Türkçe sesler vardır. Örneğin "ç" sesini veren bir harf İspanyol abecesinde bulunmadığı için, Ç yerine X harfini kullandılar. Şu halde, her X gördüğümüzde Ç olarak okuyalım. Ayrıca, İspanyol abecesinde "ı" harfi olmadığından yerine "i" harfini kullandıklarını da belirteyim.

Xiuhtecuiltli: Ateş ve zaman tanrısıdır; yani çifte göreve sahiptir. Şu halde "Çifte-Kutlu" olarak okunabilir. Xiuhte = Çifte ve Cuhtli = Kutlu olmaktadır. Eşitliğin bire-bir olması beklenemez. Çünkü iki toplum ayrılalı yaklaşık 3.000 yıl gibi uzun bir zaman süresi geçmiştir.

Tezcatlipoca: Orta Amerika tanrılarının belki de en önemlisidir. Tezcatli = Tezkatlı, Poca = Bora olup, buradaki "hızlı hareket eden"den kasıt, rüzgâr olmaktadır. Tez = hızlı, Katlı = Kat eden (hareket eden) ve B'den P'ye dönüşümle Bora sözü "poca" şeklini almış olabilir. Nitekim 'Tezkatlıbora' rüzgâr tanrısıdır.

Chac: Mayaların yıldırım ve şimşek tanrısıdır. "Çak" şeklinde okunan bu sözcük bugün bile dilimizde "şimşek çaktı" şeklinde varlığını sürdürmektedir.

Kinich Ahau: Mayaların güneş tanrısıdır. Kinich veya Küniş aslen Türkçe "güneş" sözünden dönüşmüştür. Eski Türk inancında "Künhan" Güneş-Han adı, kutsal güneşe verilen isimlerden biridir. Ahau ile Han sözlerinin yakınlığı da bu görüşü desteklemektedir.

Xochiquetzal: Güzellik ve çiçek tanrıçası idi. Burada **quetzal** sözünün 'kutsal' demek olduğu kanısındayım. **Xochi** ise, 'çoh' yani "çok" olabilir. Bu durumda "Çok kutsal" adı ortaya çıkmış olur.

Quetzalcoatl: Tüm Orta Amerika bölgesinde tapılan en önemli tanrı idi. Bu adın Nahuatl dilinde "tüylü yılan" demek olduğu söylenir. Oysaki bu adın Türkçede çok açık bir anlamı vardır. Quetzalcoatl = 'Kutsal katlı' olduğunu hemen görüyoruz. Burada 'kat' sözü yükseklik ifade ediyorsa, "kutsallığı yüksek olan" anlamı ortaya çıkar. Bu tanrının bir diğer adı da **Kukulkan** idi. Hecelerine ayırdığımızda, **Ok-Uk-Ul-Kan** veya "Yüksekte duran ulu OK hanı" anlamı belirir. Burada Ön-Türkçe kökenli "uk" kök-sözcüğü zamanla yuk = yukarı sözlerine kaynak olmuştur.

Hutzilopchtli

Quetzalcoatl

Üstte, iki Maya tanrısı görüyoruz¹⁷⁸. Ellerinde tuttıkları aletin adı **atl-atl**. Bu aletle mızrak veya ok atılırdı. Bu aletin nasıl kullanıldığını ise altta görüyoruz.

'Atl-atl' (Atıl-atıl) hem anlam hem de işlev olarak Türkçe bir sözdür. **Atl** sözünün iki kere tekrar edilisinin nedeni, hem aynı aletle pek çok ok atılabildiği hem uzağa atılabildiği içindir; Sümercede bir sözcük tekrar edildiğinde çoğul belirtir. Bu alet, günümüzden 13.000 yıl önce tüm Kuzey ve Orta Amerika toplumları tarafından kullanılıyordu.

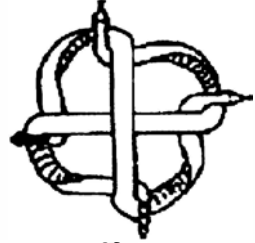
178 David M. Jones, *Mythology of the Aztecs and Maya*, sayfa 41 ve 61, Southwater, 2003, Londra, İngiltere.

Ok atmak için yay kullanmak, çok daha sonraki bir icattır. Yayın icadı her ne kadar oldukça eski olsa da, yay ile ok atmak Amerika yerlileri tarafından M.S. 500'lü yıllarda başlamıştır¹⁷⁹.

Ayrıca, yukarıdaki resimlerde görülen iki tanrı, sanki bir silah değil de bir kutsal OK simgesi tutuyorlar. Artı işaretine benzeyen bu simgeyi birçok Maya eserinde görmek mümkündür. Yanda, iki

Lamat

Kan

Tengri simgesi görülüyor. Soldaki "Lamat" yıldız demektir ve "her şeyi çoğaltarak bolluk yaratan"dır ¹⁸⁰. Maya dilinde "Kan" hem yılan hem de bütünlük anlamına gelir. Bütünsellik, Maya kültüründe yılan ile simgeleştirilir ¹⁸¹. Bu gibi simgesel benzerlikler tesadüf eseri olabilirler mi? Hem dil hem simge benzerliğinden öte, Maya halkının yüz hatları da tipik Asya insanını andırmaktadır¹⁸². Kilden yapılmış yüzlerin hepsi, çekik gözleriyle Asya kökenine işaret ediyor. Altta ki heykellerin bulunduğu Guerero bölgesinde, asıl en uzun yaşamış ve en ayrıntılı eserler bırakmış olan toplum Maya'lardır. En altta, Orta Amerika halklarının tarihteki varlık süreleri görülüyor.

¹⁷⁹ Steven L. Walker Indian Cultures of the American Southwest, sayfa 13, ABD.

¹⁸⁰ Ayşe Nilgün Arıt ve Don Miguel Calleros, Kutsal Maya İnancı, Sistem Yayıncılık, sayfa 42, 2011, İstanbul.

¹⁸¹ Ayşe Nilgün Arıt ve Don Miguel Calleros, Kutsal Maya İnancı, Sistem Yayıncılık, sayfa 165, 2011, İstanbul.

¹⁸² Alexander Von Wuthenau, Holle Verlag, Altamerikanische Tonplastik, sayfa 81, Baden-Baden, Almanya 1980.

Altteki haritada ise Orta Amerikadaki halkların yaşam alanlarını görüyoruz. Hepsi de yakın akraba olup, Asya kökenlidirler.

“3.8 Ortak Tapınaklar” bölümünde Sümer ve Mısır piramitlerinden söz etmiştim. Aynı stil yapılar Maya kültüründe de var. Yapı tarzındaki bu benzerlik Asya kökenli ortak bir kültürün göstergesidir. Altta, basamaklı Maya tapınağı görülüyor. Tapınağın tepesindeki bölümde Maya tanrılarına kurbanlar sunulurdu. Maya geleneğinde insan da kurban etmek vardı.

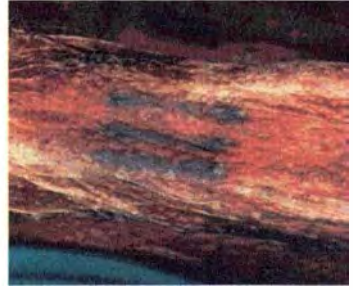

5.3 Dövme ve Mumya Kültürü

Eylül 1991’de Avusturya’nın Tirol Alplerinin Ötztal bölgesinde günümüzden 5300 yıl önce yaşamış olup, buzlar arasında günümüze kadar bozulmadan kalabilmiş ve mumyalaşmış bir beden bulundu. Ötzi adı verilen bu bedenin bunca yıl

bozulmadan kalabilmiş olması bölgenin sürekli karla ve buzla kaplı oluşundan dolayıdır. Deniz seviyesinden 3210 metre yüksekte bu adam ne arıyordu? Acaba avlanmak için mi gelmişti? Av bulmak için bu kadar yükseklerle tırmanmağa gerek yoktu. Yoksa dağları kutsal kabul etmiş olan kadim bir kültürün üyesi olarak, ruhsal bir yolculuk yapmak için mi dağlara tırmanmıştı? Belki de bir şaman liderdi.

Üstteki fotoğraflarda görülen Ötzi'nin çikik elmacık kemikleri Asyalı bir kökene işaret ediyor. Onu farklı ve ilginç yapan, bedenindeki 50 kadar dövmedir. Kol ve bacak bilekleri ile sırtında bulunmuş bu dövmelemlerin dikkatle incelenip yorumlanmaları gerekir. Ötzi'yi incelemiş olan bilimadamları bu dövmelemlerin tedavi amaçlı olabileceklennn ileri sürdüler. Oysaki kadim toplumlarda yazı olmadığı için bu dövmelemler kişinin hangi boya ait olduğunu veya toplumdaki mevkiini belirten işaretlerdi. Hatta bunlar, o kişinin yaşamındaki önemli başarılarını aktaran simgesel kayıtlar dahi olabilir. Zira bedene tedavi amaçlı 50 adet dövme yaptırtmanın savunulur tarafı olmadığı görüşündeyim. Ötzi'nin dövmelemleri ise daha ziyade kadim Asya damgalarını anımsatıyor. Üstte görülen dövmelemleri bu bakış açısıyla yorumlamak mümkündür.

Soldaki simge, sağ ayak bileğinde ve sağ dizin arkasında bulunmuştur. Bu dövme tipik bir OKH damgasıdır. Okh simgesinin Ön-Türk kökenli olduğunu "2.2" bölümünde, Okh halkı-

nın Asya ve Anadolu'dan tüm Akdeniz kıyılarına dağıldıklarını ve simgelerini bayraklarına da taşıdıklarını "2.4" bölümünde belirttim. Şu halde Ötzi'nin bir Ön-Türk boyuna ait olduğunu söylemek mümkündür. Sağdaki resimde görülen üç yatay çizgi ise **ÜÇ** sayısı ile **UÇ** kök-sözcüğünün ilişkisini gösterir. Üç yatay çizgi ile "toplumun ucu olan yönetici lider" kişinin belirtilmiş olabileceği görüşündeyim. "4.3 Finike Yazısı" bölümünde, Etrüsk harflerinden **E** harfine benzeyen damganın UÇ veya UC olarak okunması gerektiğini belirttim. Demek ki üç ayrı yatay çizgi zamanla bitişerek E şekline dönüşmüş olsa da, anlam olarak toplumun liderini, uçta bulunan kişiyi belirtmektedir. Ayrıca 3 sayısının da sola dönük E (Uç/Üç) damgası oluşu kadim bir ilişkiye işaret ediyor olabilir.

Dövme kültürünün Asya kökenli olduğunu Altay dağları ve Doğu Türkistan'da bulunmuş mumyalardan anlıyoruz. **Pazırık** bölgesindeki bir kurgandan çıkarılan donmuş kadın cesedinin sol omzundaki geyik dövmesi ilginçtir. Alttaki resimde omuzdaki dövme ve sağda bu dövmenin çizimi görülmekte ¹⁸³. Kadının bir şaman olduğunu geyiğin pozisyonundan anlıyoruz; ön ayakları yere, arka ayakları göğe doğru çizilmiş. Bu da kişinin hem maddi dünya âlemi ile hem de manevi ruhsal âlemle ilişim içinde olduğunu gösteriyor.

Dövme görüntüsü ve çizimi

183 National Geographic dergisi, Ekim 1994, Cilt 186, sayı 4, sayfa 80

Bir diğer örnek (altta), Çin'in kuzeybatı bölgesi olan Doğu Türkistan Uygur Cumhuriyeti'nde açılan bir mezarda bulunmuştur ¹⁸⁴. Alnında güneş simgesi bulunan bir erkek mumyası, sanki yeni gömülmüş gibi, saç ve sakalı dahi yerli yerinde durmaktaydı. İlginç olan ise, yapılan tetkiklere göre mumyanın günümüzden 3000 yıl önce mezara konmuş olduğudur. Bu mumyalanmış kişi bir şaman veya önemli bir yönetici idi. Güneş simgesi ve ayağındaki deri çizmeler (ortada) onun ata binen bir lider olduğuna işaret eder. Bölgede bulunmuş birçok mumyadan bazıları 4.000 yıl önceye aittir. Mezarlarda ziraat aletleri de bulunmuş olması, tarım yapan ileri bir kültüre ait olduklarını gösteriyor. Ortada görülen çizmeler, halen Asya Türkmen binicilerinin kullandıkları (en sağda) çizmelerle aynı yapıdadır.

Demek ki Orta Asya kültüründe mumyalama vardır ve bu gelenek Anadolu'ya kadar gelip sürmüştür. Aksaray'daki Çanlı Kilise ve Ihlara Vadisinde bulunan 17 mumya, Aksaray ve Niğde müzelerinde sergileniyor ¹⁸⁵. Mumyalama geleneğinin her ne kadar kadim Mısır'dan Anadolu'ya geçtiği sanılsa da, Asya mumyaları bu görüşü çürütüyor.

184 National Geographic dergisi, Mart 1996, Cilt 189, Sayı 3, sayfa 44.

185 <http://www.nesclihaber.com/haber/26/anadolunun-mumyaları-kesfedilmeyi-bekliyor>

Üstteki resimde, Doğu Türkistan (Uygur) bölgesinde bulunmuş bir kadın mumyası görüyoruz. Mumyanın başındaki halen duran bu tüy bir Ön-Türk simgesi olup, Kızılderili adını verdiğimiz, Asya'dan Amerika'ya göç etmiş halkların şaman liderleri tarafından takılırdı. Uygur halkı bu mumyalanmış kadını o derece beğendi ki, kendisine **Kiruran Güzeli** adını takıp, onun adına bir de şarkı bestelediler. Sağda, aynı kadının bir Uygur ressam tarafından canlandırılmış yüzü görülüyor.

Alaska üzerinden Amerika'ya geçmiş olan Ön-Türk boyları Güney Amerika'ya kadar gitmiş ve mumyalama tekniklerini oralarda da sürdürmüşlerdir. Bugünün Peru bölgesindeki İnka halkı da mumyalama geleneğine sahipti. Peru'nun Cuzco şehrinde, yüksek bir dağlık bölgede bulunmuş olan mumyalanmış kadının başlığı ve kıyafeti çizilmiştir. Soldaki resimde, aslına uygun olarak gerçekleştirilmiş olan bu çizimi görmekteyiz ¹⁸⁶. Kadının başındaki tüylü başlık bir güneş simgesi olmakta ve kadının bir asil yönetici veya şaman olduğuna işaret etmektedir.

186 National Geographic, Haziran 1996, Cilt 189, Sayı 6, sayfa 73

Bering Boğazı üzerinden Amerika kıtasına yayılan Ön-Türk kökenli insanların hem mumyalama hem de dövme kültürüne sahip olduklarını anlıyoruz. Bu insanların yüzlerine ve vücutlarına dövme yaptırdıkları biliniyor. Üstte sağda, göğsünde ve kollarında dövmeleri bulunan bir yerli görülmektedir. Bu dövmelerin süs için yapılmamış olduklarını ve bir çeşit kayıt sistemi olduklarını şahsın kendisi söylemiştir ¹⁸⁷. ve alın dövmelerine hem Alaska halkı hem de Anadolu meraklı idi. Bu dövmelerin şaman geleneği ile ilişkili olduğu görüşündeyim.

187 Trudy Griffin-Pierce, Native Americans, sayfa 111, Metro Books, 1996, ABD.

Üstteki resimde Grönland adasının batı yakasına yerleşmiş olan **İnuik** (Eskimo) halkına ait bir mezardan çıkarılmış olan bir kadın başı görülüyor. Bu kafatasının derisi soğuktan dolayı kösele gibi sertleşip kurumuş ve deri altındaki dövmeler özel ışık sistemi sayesinde görülür hale getirilmiştir¹⁸⁸. Bu **İnuik** kadının alnındaki ve yanaklarındaki çizgiler yaşarken yaptırmış olduğu dövmelerdir. Karbon-14 ile yapılmış olan analizler bu kadının 500 yıl önce gömülmüş olduğunu ve soğuk iklim sayesinde günümüze kadar saçı dahi bozulmadan ulaşmış olduğunu belirlemiştir. Kadının bir şaman kişi olması kuvvetle mümkündür.

Anadolu'da da yüzüne dövme yaptırmış kadınlar bulunuyor. Altta solda, Kırgızistan'ın başkenti Bişkek'te bulunmuş ve çenesinde bazı işaretler bulunan kil yüz heykelini görüyoruz. Sağında ise Güneydoğu Anadolu bölgesinden bir kadın fotoğrafı bulunuyor. Çenesinde Orhun harflerine benzeyen işaretlerden dövme yaptırmış olan bu kadın, Anadolu kadim dövme geleneğini ve farkına bile varmadan Ön-Türk kültürünü sürdürüyor¹⁸⁹.

Bişkek - Kırgızistan

Nizip - Gaziantep

188 National Geographic, Şubat 1985, cilt 167, sayı 2, sayfa 191.

189 <http://www.haberler.com/mardin-guneydogulu-kadinlarin-asirlardir-7045426-haberi>

Mardin-Kızıltepe

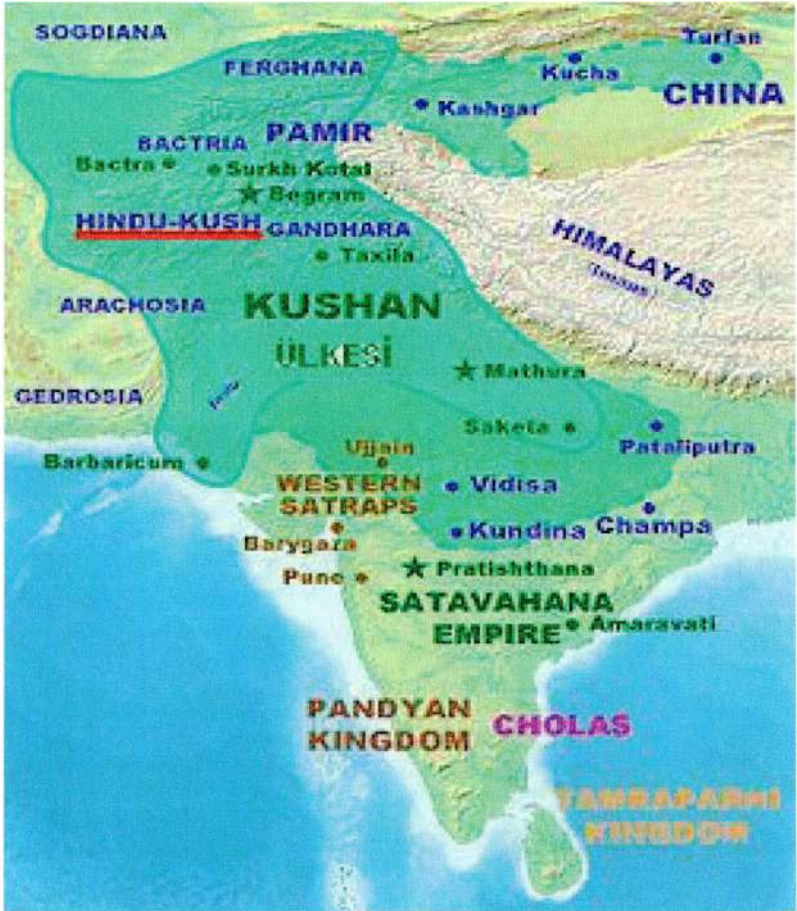
Üstte Mardin'in kazası Kızıltepe bölgesinden yaşlı bir kadın fotoğrafı görüyoruz. Bu gibi örnekler bize dövme kültürünün hem güzellik için hem de geleneksel olarak, kaynağı bilinmeden, Anadolu halkında günümüzde bile sürdürüldüğünü gösteriyor.

5.4 Kuşan Yazısı

Hindistan bölgesinde birçok dil konuşulduğu gibi birçok da abece geliştirilmiştir. Tüm bu abecelerin kaynağı hangi bölge veya hangi kök dildir? Daha önce "1.10" bölümünde sözünü ettiğim gibi, Hindistan halkı kuzeybatıdan Hindikuş dağlarını aşarak önce İndus vadisine, sonra da yarımadanın kuzey bölgelerine yayılmıştır. Altteki haritada Kuşan krallığının yayılış bölgesi görülmektedir ¹⁹⁰.

Kuşan ülkesi günümüzdeki Afganistan'ı, Pakistan'ı ve doğuda Uygurların bölgesini de kapsıyordu. Bu geniş bölgenin merkezinin Ön-Türk kültürünün geliştiği bugünkü Özbekistan-

¹⁹⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Kushan_Empire

Tacikistan bölgesi olmasına rağmen, Kuşhan halkının bir Hint-Avrupa dilini konuştuğu ve Yunan harflerini kullandığı görüşü hâkimdir. Bir bakıma bu görüş, Kuşhan krallığının son dönemleri için doğrudur. Zira M.S. 1. ile 3. Yüzyıllar göz önüne alınırsa, Hint, Pers ve Yunan etkileri gerçekten de önemlidir. Fakat yazılar incelendiğinde, köken kültür olan Ön-Türk kültürünü de sürdürdükleri görülmektedir.

Kuşhan adını Kuş ve Han olarak ayırırsak karşımıza iki adet Türkçe sözcük çıkıyor. Acaba bu sözle “Kuşların Hanı” mı kasdediliyor? Yoksa ‘kuş’ sözcüğü **Ok-Uç ➔ Kuç** şekline mi dönüşmüş? Zira Doğu Türkistan’da Kuça şehri bulunuyor. Ok-Uç kelimeleri “Uçta duran OK yöneticisi” ile ilgili olup zamanla Kuç ➔ Kuş dönüşümlerine uğramış olabilir mi?

Alttaki resimde, Kuşhan kralı **Huvishka Maaseno** sikkesi görünüyor. Bu kişi M.S. 127-147 yılları arasında ülkeyi yönetmiş olduğu iddia ediliyor. Kralın sağ eliyle bir kuş tutuyor olması belli bir mesaj iletiyor olabilir mi? ¹⁹¹.

Bir Hint adı olduğu kabul edilse de, sikkedeki yazıyı okunmaya çalışınca durum değişiyor. Harfleri daha iyi seçebilmeyeğin sağdaki büyütülmüş resme bakınız.

91 <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=317&lot=455>

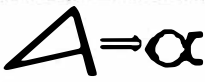
H A D < h A Θ
 | H a ıq an | Te Q in |
 4) h h θ
 H A K A N T E K İ N

Kralın adını Yunan harfleri ile **Μαασηνο** (*Maaseno*) olarak okumak oldukça sorunlu. **Huvishka** olarak okumak da pek mümkün görünmüyor. Birinci harfin büyük oluşundan, yazıyı soldan sağa doğru okumak gerektiğini anlıyoruz. İlk harf açıkça bir H sesini veriyor. Bu harf **Orhon** abecesinde bulunmuyor. Çünkü Türkçede daima **KH** sesi bir-arada genizden telaffuz edildiğinden, tek başına bir H sesini verecek olan işarete (damgaya) gerek duyulmamıştır. Dolayısıyla, H harfi geç döneme ait bir alıntı olsa gerek. İkinci harf bir **A** olup Etrüsk abecesinde aynısı vardır. Üçüncü harf ile ikinci harf arasında büyük fark bulunuyor. Bu farka rağmen yazıyı okuyan 'uzmanlar' her iki şekle aynı A sesini uygun görmüşler. Oysaki Orhon harfleri arasında üçüncü harfin aynısı olan ve **IQ** (genizden) sesini veren işaret bulunmaktadır. Keza dördüncü harf

da Orhon abecesinde bulunan ve **AN** sesini veren işarettir. Bu durumda, buraya kadar HAIQAN yani **HAKAN** sözü ortaya çıkmış oluyor. Dördüncü harfin Yunan Sigma harfi (σ) ile hiçbir ilişkisi olmadığı görüşündeyim. Çünkü Sigma harfi daima kapalı bir daire üzerindeki düz çizgi ile yazılmıştır. İsmi devamında **Te-Q-İNT** seslerini veren işaretler Orhon abecesinde aynen bulunmaktadırlar. Bir bölüm **TEKİN** olarak okunursa, birlikte okuduğumuzda kralın adının **HAKANTEKİN** olduğunu çözmüş oluruz.

ORHUN ABECESİ							
	⓵	A and E			λ	1 & 2	Ç
	↑	E and I			⚡	1 & 2	M
	λ	O and U			1	1 & 2	P
	⓶	O and U			⚡	1 & 2	Ş
B1	J	ⓧ	B2	⓷	1 & 2		Z
D1	ⓧ	X	D2	⚡	İÇ, Çİ		Ç
G1	⚡	ⓔ	G2	⓵	IKH, KHI		Q
Q	⓶	λ	K	⓶	LT , LD		
L1	J	Y	L2	λ	NÇ		
N1	⓷	⓶	N2	⓵	NT , ND		
R1	⓷	↑	R2	λ	ING		
S1	λ		S2	λ	NYİ		
T1	ⓧ	⓶	T2	⓶	ÖK, ÜK		
Y1	⓵	q	Y2	↓	OKH, UKH		

Öyle anlaşılıyor ki, çok eski bir köke sahip olan Kuşan kültürü zaman içinde Yunan-Pers-Hint kültürlerini etkilemiş ve onlardan etkilenmiştir. Son dönem Kuşan krallığı, karışık bir abece kullanarak Orhon (Ön-Türk) köklerinden kopmuş ve M.S. 250 yıllarında tarih sahnesinden silinmiştir. Altta, paradaki harflerin Orhun harfleri olduğunu, yeşil daire içine aldıklarım açıkça gösteriyor.

 Orhon a ve e	 alef	 elif
 Etrusk	 Kadim Yunan	 Roma

Üstte ise, A harfinin Orhun'dan Roma'ya dönüşümünü görüyoruz. İbrani harflerinden Alef, sanki Orhun A harfinin aynadaki yansıması. Arap harfi olan Elif veya Arapça okunuşuyla Alif, Orhun A harfinin alttaki uzantısının biraz dönmüş görüntüsü oluyor. Etrusk A harfinin de Orhun A harfi ile ilişkili olduğunu söylemek mümkün. Asya ve Akdeniz kültürleri arasındaki yazı ilişkisini "**4.1 Çivi yazılı İlk Abece**" bölümünde gösterdim.

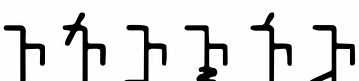
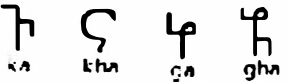
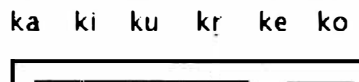
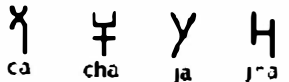
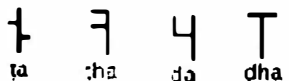
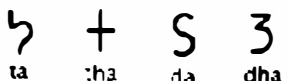
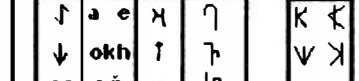
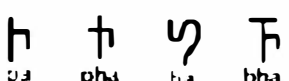
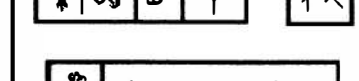
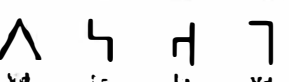
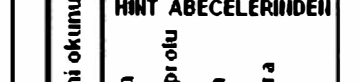
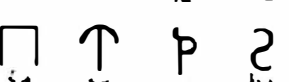
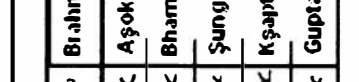
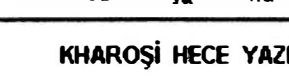
H harfinin kökenini Byblos ve Moab abecelerinde aramak gerekir. Zira her ikisi de Finike abecesinden daha eskidir. Bu durumda, Kuşhan yazısının büyük çapta Asya kökenli Orhun abecesinden ve bir miktar da Doğu Akdeniz ve Yunan abecelerinden etkilendiği anlaşıyor.

Altta tablodaki görülen **Kharoşi hece abecesinin** hangi toplum tarafından geliştirilmiş olduğu pek kesin değil, fakat Kuzeybatı Hindistan kökenli olduğu biliniyor ¹⁹². Pakistan'ın başşehri olan Karaşi adı ile Kharoşi sözünün benzerliği, bu yazının Pakistan bölgesindeki kadim kültürden kaynaklanmış olabileceği görüşünü kuvvetlendiriyor. Yazının harfleri Ön-Türk damgalarının dönüşmüş görüntülerini andırıyor. Tabloda görülen heceler sadece /a/ seslisi ile okunanlardır. Diğer sesli harfler için şekillere küçük ekler yapılmaktadır. Sağ üst köşede

¹⁹² <http://www.ancientscripts.com/kharosthi.html>

/ka/ hecesinin ki, ku, kı, ke, ko durumunda nasıl değiştiği görülmektedir.

Alt sağdaki küçük tabloda, üç harf örnek olarak ele alınmıştır. Bunlar A/E, OKH ve OĞ harfleri veya damgalarıdır. Sol-
daki **Orhon** harflerinin **Kuşhan** ve **Kharoşi** abecelerinde
nasıl değişikliğe uğradıkları görülmüyor. **Oğ/Oğ** hecesi/damga-
sı "yüksek, yükseklik, asalet" anlamındadır. Bugün dahi kul-
lanmakta olduğumuz /öğünmek/ sözü /kendini yükseltmek,
methetmek/ anlamını taşır. Finike yazısındaki bu 3 harfin ne
olduklarını tabloda ayrıca görmekteyiz.

 ka ki ku ke ko	 ka ki ku ke ko
 ca cha ja jha na	 ta tha da dha na
 pa pha ba bha na	 ya ya la va na
 sa sa sa ha ma	 sa sa sa ha ma
 sa sa sa ha ma	 sa sa sa ha ma
 sa sa sa ha ma	 sa sa sa ha ma
 sa sa sa ha ma	 sa sa sa ha ma
 sa sa sa ha ma	 sa sa sa ha ma
 sa sa sa ha ma	 sa sa sa ha ma

KHAROSHİ HECE YAZISI

Tablonun alt köşesinde bazı Hint abecelerinden örnekler sunulmaktadır. **OK** damgasının Brahmi telaffuzunda **KA** olarak okunduğu ve **OĞ** damgasının da **GHA** olarak okunduğu anlaşıyor.

5.5 Dunghuang ve Kara Khoto

Günümüzden 5.000 yıl önce, Çin ülkesinin kuzey ve kuzeydoğu bölgelerinde **Khiang** adlı bir kavim yaşıyordu ¹⁹³. Bu ismin **Khang** sözünden türediği apaçıktır. Khang'lerden, zamanla Tuguhun'lar, Tankut'lar ve Khitang'lar türemiştir. Hunların ve tüm Türk boylarının bu insanlarla yakın akraba oldukları kesindir. Nitekim Tuguhun adını Tung-u-Hun şeklinde ayırdığımızda Tung ve Hun toplumlarının ne kadar eskilere dayandığı ortaya çıkar. **Tung** adı zamanla Tang, Tunguz, Tatar ve Tankut dönüşümlerine uğramıştır. Tunguz'lar **Tung-Oğuz**'ları ve Kırgız'lar **Kır-Oğuz**'larıdır. **Uygur** adının kökeni de z ➡ r dönüşümüyle **Oğuz** sözüdür.

Tang-Kut (Tankut, Tangut) adında "Kutlu Tan, Kutsal Güneş" anlamları bulunur, zira Tang "**tan yeri**" olup, güneşin doğuşuyla ilgilidir. Güneşin doğduğu yeri belirten kadim Türkçe /tang/ sözü, Çince /doğu/ demektir. Bu bakımdan **Khitang** adı "Doğu-Khanlığı" demektir ve Çin'e göre doğuda bulunmaktaydı. Bugün bu bölge Çin'e aittir. Üstteki haritada, M.S. 700'lü yıllarda **Tang** sülalesinin kontrol ettiği coğrafyayı, kuzeybatısında Göktürk hanlığını, batısında Doğu Türkistan bölgesini, kuzeydoğusunda ise Khitan bölgesini görüyoruz. Tang sülale adı pekâlâ Türkistan kökenli Tung-hang adının kısaltılmış şekli olabilir. Altaki haritada, bugünkü Çin ülkesini ve Dunhuang şehinin yerini görüyoruz.

193 M. Piotrovsky, *Lost Empire of the Silk Road*, Thyssen-Bornemisza Foundation publication, sayfa 49, 1993, Milano, Italya.

Günümüzde Çin

Dunghuang adı Tang ➡ Tung ➡ Dung dönüşümlerine uğrayan **Tung-Hang** sözlerinden türer ve günümüzde olduğu gibi eskiden beri Uygur'ların yaşadığı Doğu Türkistan bölgesindedir. Çin'in doğusunda değildir. Bu durum Çince "Tung, Tang" sözlerinin alıntı olduğunu gösteriyor. Keza "**Huang, Wang**" sözleri Çince /kral, imparator/ demek olup, **Khang** sözünden alıntıdır. Tung, Tang ve Tan sözleri "doğan güneş" ile ilişkili olduğunu Göktürk adında da buluyoruz. Zira güneş ile **Gök Tengri** inancı yakından ilişkilidir. Japon imparatoru da "Güneşin oğlu" olarak anılır. Günümüzde kumlar altında kalmış olan **Khara-Khoto** (Kara-Kut) şehri eski bir **Tang-Kut** şehridir.

El yazmaları ve Paul Pelliot

Türkçe yazılı bir sayfa

Çin'in Kansu bölgesinde bulunan **Tung-Huang, Tung-han, Dunhuang** veya **Dunwang** şehri, kadim dönemde uzun bir süre önemli bir kültür merkeziydi. 1906 ile 1908 yılları arasında bu şehri ziyaret etmiş olan Fransız dil bilimci **Paul Pelliot** (1878-1945), bir oda dolusu el yazmasından 6,000 kadarını çok ucuz bir fiyata satın alarak Fransa'ya taşımıştır. Toplam sayısı **50,000** kadar olan bu yazmalar ve resimler günümüzde dünyanın 29 farklı müzesinde bulunuyorlar. Üstte solda yazmaların bulunduğu odada çömelmiş olan Paul Pelliot

ve sağda Orhun abecesine çok benzeyen harfler içeren bir yazı görülmektedir.

Alttaki resimde solda bu yazıtlardan kısa bir bölümü ve sağında Orhun abecesini görmekteyiz. Yazıtın bu bölümünü üç farklı uzman okumuşlardır. Bunlardan ilki Türk yazıtlarını toplayıp kitap halinde yayınlamış olan **Hüseyin Namık Orkun**'dur. Kendisi bu kısmı okuyup **Eski Türk Yazıtları** başlıklı eserinde yayınlamıştır¹⁹⁴. Daha sonra, aynı yazıyı **Kâzım Mirşan** ve **Selahî Diker** de ufak farklar getirerek benzer şekilde okumuşlardır.

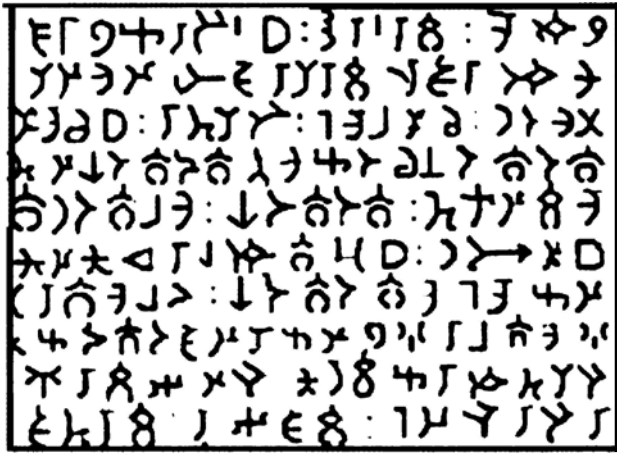
Yazmadaki bu kısa bölüm bir yemin törenini anlatmaktadır. Günümüz Türkçesi ile yukarıdaki metni kendi anlayışım çerçevesinde aktarıyorum:

Yemin töreninin beşinci ay on sekizinde bilge lider (biligüç öngül) ile büyük başlangıcı oldu (on başlangıp kelti). Yabgu Tutuk, Buzaç Tutuk, Öre Börtü Tutuk, Altun Tay Sangun yardımcılık eder (yarıtmalık erür). Ardından Öz Apa Tutuk adlı yüksek kağanımız (ol ongtu kangımığ), Ok adlı yüz otuz er geliriz (keltimiz).

Parantez içinde belirttiğim ifadeler yazıtta kullanılmış olan o günün Türkçe'sine ait gerçek sözlerdir. **Öngül** sözünün öncü (lider) demek olduğunu ve **ol ongtu** ifadesinin 'yükselmiş, yönetici olmuş' anlamına geldiğini görüyoruz.

Ön-Türk toplumlarında, en eski tarih öncesi dönemlerden itibaren yemin törenlerinin kayda geçirilecek kadar önemli olduklarını görüyoruz. Bu törenler büyük topluluklar karşısında yapılır, yemin eden kişi **Tolu** denen bir kutsal içeceği içerdi. Kutsal içeceğin kabı ise genelde içi boş dağ keçisi boynuzu olurdu. Bu tür bir kabın seçimi tesadüf eseri olmayıp /yükselme, yüksekte durma/ kavramını da içermekte idi. Bu konuyu **1.7 And-İçme Kadehleri** bölümünde işledim.

¹⁹⁴ Türk Dil Kurumu Yayınları 529, sayfa 288, Ankara, 1987.

El yazmasından kısa bir bölüm

Bu yazıtlarda sözcükler iki nokta üst-üste ile ayrılmaktadırlar. Orhun kitabelerindeki yazıtlarda görülen bu özellik hem İtalya'daki **Osk** yazıtlarında, hem de Girit adasındaki Lineer-A yazıtlarında bulunmaktadır. Sözcükleri bu tarzda ayırma özelliği tesadüf eseri olamaz. Öyle anlaşıyor ki, farklı coğrafyalara göç etmiş olan, fakat aynı kök kültürden türemiş olan insanlar gittikleri bölgelerde hem yazı tarzlarını hem de geleneklerini korumuşlardır.

Tang-gut veya **Tankut** krallığına ait **Kara Khoto** şehri önemli bir kültür merkezi idi. Kara Khoto günümüzde Gobi çölünün ortasında kalmış, kumlara gömülü durumdadır.

Altındaki haritada kırmızı renkte Kara Khoto şehrinin yerini görüyoruz. Kuzeyinde ve kuzeybatısında Gobi çölü, doğusunda Moğolistan çölü, güneyinde Tengri çölü ve doğusunda Ordos çölü vardır. İleri bir medeniyetin merkezi olan Kara Khoto şehri bu kadar çöl arasına kurulmuş olması akla yakın değildir. O bölge zamanında sularla çevrili mümbit bir ova iken, iklimdeki değişim sonucu çölleşmiştir.

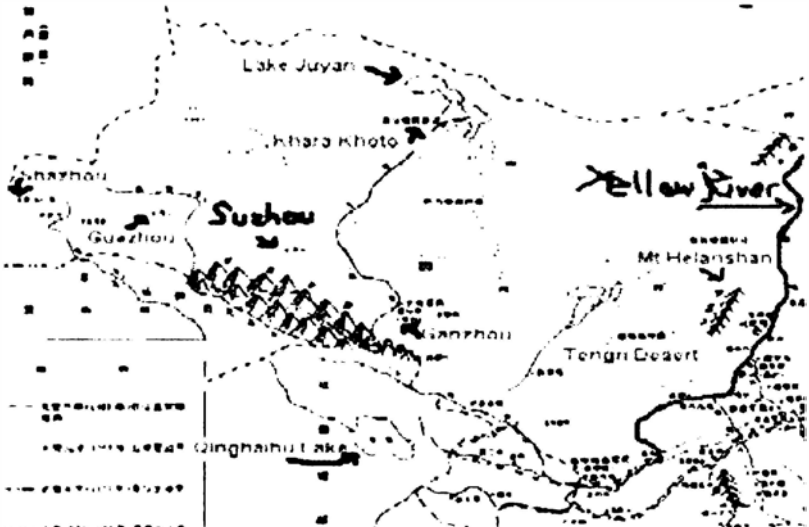
Tarihçiler Tankut imparatorluğunun MS. 900-1200 yılları arasında var olduğunu söylerler ¹⁹⁵. Oysaki bu ikinci Tankut krallığı dönemidir. Asıl Tankut milleti ve kültürü MÖ. 1000 yılları civarında var olmuş ve birçok kültür eseri bırakmıştır. O dönemde Budizm dinini kabul eden Tankut halkı çok güzel tablolar çizmişlerdir. Zaten MS. 1,000 yıllarında Kara Khoto bölgesi tümüyle çölleşmişti. 'Kara' sözü **OK-ARA ➡ KARA** şeklinden türediği görüşündeyim. OK-ARA ise OK boylarının arasında kalan geniş bölge olmaktadır. Bu alan ise orta Asya'nın hemen hemen tümünü içerir. İklim değişince OK boyları da o bölgeleri terk etmek zorunda kalmışlardır.

Kara Khoto adı da **KARA-KHUT ➡ KARA KHOTO** şeklinden gelir. KHUT sözü de bizim halen kullandığımız, Kut, Kutsal, Kutlu anlamlarını içerir. Demek ki, Kara Khoto = **Kutsal bölge** = Ok'ların kutsal alanı veya şehri olmaktadır. Nitekim o bölgede Kara Su, Kara Vartak, Kara Teke, Kara Şahr, Kara Hoca şehirleri bulunmaktadır. Ayrıca Kara Tağ adlı bir dağ da o bölgededir.

195 M. Piotrovsky, *Lost Empire of the Silk Road*, Thyssen-Bornemisza Foundation publication, sayfa 48, 1993, Milano, Italya.

Günümüzde /kara/ sözü hem siyah hem de toprak parçası olarak anlam değiştirmiştir. Siyah ile olan ilişkisi toprağın *takır* haline gelişi ve yeşil rengini kaybedişi ile ilgilidir. Toprak parçası ile olan ilişkisi ise doğrudan Ok-Ara kök sözcüklerinden gelmektedir. Alttaki haritada Kara Khoto şehrinin eski ve kurumuş bir göl kenarında bulunduğunu görmekteyiz.

Kara Khoto şehrinin çevresindeki şehir adlarına bakalım. Doğuda Shazhou = **ŞAH-SU**, Guazhou = **KAZ-SU**, Suzhou = **SU-SUZ**, güneyde Ganzhou = **KAN-SU** adları hep SU ile ilişkili olmaları tesadüf olamaz. Demek ki her bir şehir eskiden su kenarında bulunuyordu. Bunların bir zamanlar geniş bir iç deniz kıyısında oldukları görüşünü destekleyen diğer veriler Tengri çölü ile Gobi çölü arasında kalmış olan, kurumuş göl ve derelerin varlığıdır. Bölgeyi doğudaki Sarı derya veya Siriderya adıyla bilinen, İngilizce adı Yellow River olan, nehir besliyordu. Su sözünün Çince karşılığı *sui* olup aynı söz Japonca öz su, meyve suyu demektir.

Altta Kara Khoto şehrinin günümüzdeki durumunu görüyoruz.

Kara Khoto şehrinin bugünkü hali

Gobi çölünün batı kısmında, kumlar altında kalmış bir diğer şehir de Loulan veya asıl adı ile ULULAN şehridir. Ululan adının Türkçe "ulu ol" veya "ulu olanlar" anlamına geldiği açık ortadadır. Altta, Loulan şehrinin günümüzdeki durumu ve haritadaki yeri görülüyor.

Aynı bölgede Üst-Kan, Üst- Ulagan ve Urba adlı şehirler bulunmaktadır. Bu isimleri de halen kullandığımız Türkçe ile anlayabiliyoruz. Loulan şehrinin tarihini ayrıntılı olarak anlatmış olan İnue Yasushi, LOU-LAN adlı eserinde bu şehrin iki büyük güç arasında kaldığından söz ediyor ¹⁹⁶. Bu iki güç kuzeyden saldıran Hsiung-Nu devleti ve doğuda bulunan Han sülalesinin yönettiği Çin devleti. Bölgeye sürekli ordu gönderen Çin devleti Loulan şehrini ele geçirmeyi başardı. M.Ö. 89 yılında Çinliler Turfan bölgesine saldırdılar ve Loulan şehrinden kendi ordularına katılacak askerler istediler. Böylece Loulan askerleri kendi soylarından olan Hsiung-Nu ve Turfan halkıyla savaşmak zorunda kaldılar.

Sürekli bir savaştan diğerine atılan Çin imparatoru Wou-Ti, yaşlandığında kontrolündeki küçük şehirlerle ilgilenmeyi bıraktı. Bu fırsattan istifade eden Hsiung-Nu'lar Loulan şehrini bir kez daha ele geçirmek için harekete geçtiler. Loulan ve diğer küçük bağımsız bölgeler Çin baskısına isyan edip yeniden soydaşları olan Hsiung-Nu federasyonuna katıldılar.

¹⁹⁶ LOU-LAN, İnue Yasushi, Japonca aslından Fransızcaya çeviri. Philippe Picquier yayınevi, sayfa 82, 1992, Paris, Fransa.

5.6 Asya Kökenli Şamanlık

Asya kıtasında binlerce yıldır devam eden şaman kültürü, hem zengin bir inanç dünyasının hem de topluma yararlı pratik sonuçların oluşmasını sağlamıştır. Gökteki ve yeraltındaki ruhlarla ve mistik güçlerle ilişki kuran şamanların, gündelik sorunlara çözüm getiren ve insanlara şifa sağlayan kişiler olarak, topluma ve şifa bekleyen kişilere pratik yararları dokunmuştur.

Asya toplumlarından Altay, Tuva, Teleüt, Telengit ve Kuman Türkleri, bu tür görev yapan kişilere **Kam**; Kırgızlar ve Kazaklar **Baksı**; Tunguzlar, Nanaylar ve Mançular **Sam** veya **Sama** adını vermişlerdir. **Şaman** "hastalıkları gideren, acıları dindiren, çılgınlıkları, saraları yatıştıran, hastalara ilaç yapan" kimse olarak tanımlanmıştır ¹⁹⁷.

Şaman kişinin, kendi isteği ile bu yola girmediği ve genelde **Bay Ülgen** veya **Ulu Toyon** adı verilen göksel güç-

¹⁹⁷ <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eaman>

ler tarafından seçildiği kabul edilir. Şaman statüsüne geçişte demircilerin patronu **Kıday Baksı**'nın da etkileyici olduğuna, ateşle demiri ısıtan, yumuşatan ve şekil veren demircilerin özel kişiler olduklarına, kötü ruhları kovduklarına, tedavi edici ve gelecekte haber verici özelliklere sahip olduklarına inanılır. Ateşe egemen olan ve sert demire şekil veren demirci ustası ile insana, doğaya ve topluma etkin olan şaman kişi arasında ortak özelliklerin bulunduğu inancı, en eski dönemlerden beri var olan bir görüştür.

Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı başlıklı kitabında **Fuzuli Bayat** şunları söylüyor ¹⁹⁸:

Türk mitolojisine göre bilgeliğin kaynağı, başlangıcın kaynağı olan öteki dünyadır. Şaman, kozmik seyahat olarak değerlendirilen kamlık süresi boyunca bu bilgiyi insanlara ulaştıran aracı kişi görevini üstlenir. Kamlık, işlevi açısından önce evreni ve maddi âlemle ruhlar âlemi arasındaki ilişkiyi anlama ve algılama yoludur.

Şaman inancında, insan soyu **ışıkta ve karanlıktan** türeyen iki zıt kuvvetin etkisi altındadır. Bunlardan birincisi, yani ışık üreten kuvvet, semada oturur; güneşin ısıtan ve aydınlatan ışınlarını yeryüzüne gönderen odur. Şaman kişiler tarafından bu güce verilmiş olan ad **Gök Khan**'dır ¹⁹⁹. "Gök" aynı zamanda göğün rengi olan mavi rengin de adıdır. Böylece Gök Khan, veya Gök Tengri, aydınlık ve bulutsuz göğü simgeleyerek Türk panteonunun en saygın ve iyilik saçan, yaşam veren tanrısı durumundadır. Gök Khan'ın **Su Khan** ve **Temir Khan** adlı iki oğlu vardır. Bunlar yer tanrıları olarak kabul edilirler ve

198 Fuzuli Bayat, *Ana Hatlarıyla Türk Şamanlığı*, sayfa 215, Ötüken Yayınları, 2006, İstanbul.

199 Yaşar Çoruhlu, *Türk Mitolojisinin Anahatları*, sayfa 21, Kabalcı yayınevi, 2002, İstanbul.

insanların kendilerine sundukları adakları sevgiyle kabul ederek istekleri karşılarlar.

Wilhelm Radloff, *Türklük ve Şamanlık* adlı kitabında şunları yazıyor ²⁰⁰:

Şamanlara göre, bütün dünya ruhlarla doludur. Dağlar, göller, ırmaklar (yer-su) hep canlı nesnelerdir. Bunlar yalnız coğrafi yapılar değil, fakat konuşan, duyan varlıklardır. Kutsal saydıkları dağlardan ve ırmaklardan bahsettiklerini dinlerken, gözle görülen dağlardan ve sulardan mı, yoksa o isimleri taşıyan insanlardan mı söz ettiklerini fark etmek güçtür; ruh bizzat dağdır ve dağ bizzat ruhtur.

Görülüyor ki Asya şamanları ruh-beden ayırımını Batılı düşüncede olduğu gibi yapmıyorlar ve "hem - hem" mantığına uygun düşünüyorlar. Aynı şekilde, ruh sahibi olan ateşe inanıklarından, ateşin kendilerine birtakım bilgiler aktaracağına da inanırlar. Radloff'un kitabında şu sözler yer alıyor:

Ateşe bakıp kehanet etmek Türklerde çok eski bir görenektir. Ateş ısıklık çalarsa, uzaktan bir kişinin geleceğine işarettir. Yakutlar ocaktaki külün kıpırdadığını görürlerse "oğ kutu oynuyo" (çocuk ruhu oynuyor) derler ve ateşin ailede bir çocuk doğacağını haber verdiğine inanırlar. Umumiyetle ateşe bakıp fal bakmak Orta Asya Türklerinde yaygındır. Kırgızların Manas destanında Manas'ın babası Çakıp Han ateşe bakıp gelinlerinin geleceği hakkında yorumlar yapar. Şamanlara göre ateş her şeyi temizler, kötü ruhları kovar. (sayfa 274)

200 Wilhelm Radloff, *Türklük ve Şamanlık*, Örgün yayınevi, 2008, İstanbul.

Anadolu inancına göre de ateş üzerinden atlamak hem ruhu temizler hem de insana yeni bir enerji sağlar. Yani, şamanlar bedenlerini enerjiye dönüştürme gücüne sahiptirler. Bu konuda Radloff şunları aktarıyor (sayfa 298):

İslam şeyh ve dervişlerinin menkıbelerine benzeyen menkıbeler (Altaycada 'yürümler'), kamlar-şamanlar hakkında da söylenir. "Ateşe atmışlar yanmamış", "Kuş suretine girmiş uçmuş" veya "iki rakip şaman, boğa donuna girip kavga etmişler" şeklinde söylemler bulunur.

Kadim dönemlerde, toplumların göç etmelerine şamanlar karar verirdi. Günümüzde şaman kişilere pek rastlanmasa da Asya kıtasında halen şaman geleneklerini sürdüren gruplar bulunmaktadır. Asya'dan göç eden topluluklar, gittikleri her bölgede şaman inancını yaymışlar ve değişik şekillerde uygulamışlardır. Şamanların doğaüstü güçlerle etkileşimleri bir çeşit manevi uçuş olarak kabul ediliyordu ve bu yeteneğe sahip olanlar genelde kadınlardı. Zira kadınların sezgi güçleri ve ruhsal etkileşim güçleri erkeklere oranla çok daha gelişkindir.

Altta solda, doğaüstü güçlerle etkileşen bir şaman; sağda ise bir Tuva şaman kıyafeti görülüyor. Kıyafetin kollarındaki ip-likler kuşun kanadındaki tüyleri simgeliyor ²⁰¹.

201 J. Van Alphen, *Schamanismus in Tuva*, Museum für Volkerkunde Wien, 1998, Viyana – Avusturya.

1. resimdeki kuş başlı ve kol yerine kanatlı kuş-kadın heykelcikleri, Asya'nın Altın Tepe bölgesinde bulunmuşlardır. Bu heykelciklerin günümüzden yaklaşık 4500 yıl önceye ait oldukları bilimsel metotlarla kanıtlanmıştır ²⁰². Bu kuş başlı ve kadın bedenli heykelcikler, Milattan 2500 yıl önce dahi Asya kıtasında ileri bir kültürün varlığını ve kadınların şaman olduklarını kanıtlıyor.

202 , Philip L. Kohl, *Central Asia Palaeolithic Beginnings to the Iron Age*1984, ISBN:2-86538-071-8.

2. resimde görülen kuş-kadın heykelcikleri İndüs vadi-sindeki Harrapa ve Mahenjo-Daro bölgesinde bulunmuşlardır²⁰³. Bu bölgeye Hindikuş dağlarını aşarak ve dere kenarlarını izleyerek indiklerini **"1.10 Güney Dağılımı"** bölümünde belirttim. Dolayısıyla, kuş-kadın heykelciklerinin Kuşhan ülkesinden gelen şaman kadınları simgelediklerini düşünüyorum. Zira kadim dönemde bu tür küçük heykelciklerin, simgeledikleri varlıkların enerjisini taşıdıklarına ve sahip olana ruhsal bir güç kazandırdıklarına inanılıyordu.

3. resimde görülen küçük kadın heykelcikleri Tunç çağına ait olup, Anadolu'da bulunmuştur²⁰⁴. Bu heykelciklerin, kullardaki deliklerden sicim geçirilerek göğüste taşındıklarını anlıyoruz. Göğüs üzerinde taşınmalarının nedeni ise büyük olasılıkla, kadın şamanların şifa enerjisini aktardıkları içindir.

4. resimde, Girit adasında bulunmuş eski para örnekleri görülüyor. Bu paralarda kuş başlı kadınların çizilmiş olması herhalde anlamsız değildir. Paralara hep yönetici resmi çizildiği biliniyor. Bu kuş-kadınlar da şaman yöneticiler olsalar gerek. Manevi uçuşlar yapabilen kadın heykelciklerine birçok yerde rastlıyoruz. Kadim toplumların anaerki olduklarından ve küçük kadın heykelcikleri yonttuklarından **"1.8 Asya'dan Avrupa'ya"** bölümünde söz ettim.

Şaman'ın Bedenindeki Kadın adlı kitabında Barbara Tedlock²⁰⁵ şöyle yazıyor:

Şamanların deneyimlediği yaşam enerjisi, duman ya da elektrik kadar özgürce hareket eder, döner, kıvrılır, kayar, bedenlerin arasından atlar ve içleri-

203 *Indus Civilization*, Ministry of Foreign Affairs, sayfa 35, 2000, Japonya.

204 Şengül G. Aydıngün, *Tunç Çağı'nın Gizemli Kadınları*, Yapı Kredi Yayınları, sayfa 31, 2006, İstanbul.

205 Barbara Tedlock, *Şaman'ın Bedenindeki Kadın*, MİA Basın Yayın ve Tanıtım, sayfa 94, 2006, İstanbul.

ne girer. Böylelikle şaman hem ruh tarafından ele geçirilir, hem de ruh uçuşuna katılır.

Bu sözler, kadim Mısır kültüründeki dişi şamanların ruhsal uçuşlar yaptıkları kanısını destekliyor. Alttaki resimde solda, tahtta oturan tanrıça İsis ve karşısında kuş-kanatlı bir kadın şaman; sağda ise bir Asya şamanı görülüyor. Mısır tanrıçası İsis karşısında oturan kanatlı-kadın bir şaman kraliçe olmalı. Kanatları arasındaki kartuşun içinde adının yazılı olması, onun önemli bir kişi olduğunu belirtiyor. Başındaki kuştüyü ile sağdaki Asya şamanının başındaki tüyler, ruhsal uçuş yeteneğine ve *tepe çakrası* bağlantısına işaret ediyor. Aynı ilişkiyi **5.3 Dövme ve Mumya Kültürü** bölümündeki *Kirulan Güzeli*'nin mumyasındaki tüy de gösteriyor.

Meksika şamanlığı ile ilgili 12 tane kitap yazmış olan **Carlos Castaneda**, 1925 yılında Peru'da doğdu ve 1998 yılında California'da öldü. California'da Antropoloji okumuş ve doktora tezi konusu olarak kendisinden Meksika'daki *Yaqui* Kızılderililerini inceleyip yazması istenmiştir ²⁰⁶. Bu amaçla Meksika'ya giden Castaneda, don Juan Matus adını verdiği bir yaşlı şaman ile 1961 yılında tanışır. **Carlos Castaneda**, yaşamının otuz yılını Don Juan'ın peşinde, eski çağlarda Meksika'da yaşamış

206 <https://en.wikipedia.org/wiki/Yaqui>

olan şamanların dünyasını incelemeye adar. Hocası ve koruyucusu olan Don Juan aslında bir şaman, bir **Bruho** veya kendine verdiği sıfatla bir "**Bilge Savaşçı**"dır.

Bilge savaşçı kavramını Don Juan şöyle tarif eder ²⁰⁷:

Bilge Savaşçı, mistik bilgiler elde etmek için yola çıkan insandır. Bu bilgilere ulaşmak için savaşa gider gibi hazırlanmak, korkusuz olmak, saygılı olmak ve sarsılmaz bir iman sahibi olmak gerekir.

Burada "iman sahibi olmak" derken, belli bir tanrıya veya dine iman etmeyi değil; beş duyu ötesinde ve mistik bir gerçeğin var olduğuna iman etmek gerektiğini kast ediyor. Bu imanla yola çıkmayan kişi sürekli tereddüt eder, ayağı sürçer ve sonunda yenilip şaman olmaktan vazgeçer.

5.7 Önemli Kök-Sözcükler

OL ve UL

Günümüz Türkçesinde kullandığımız birçok sözün kökeni çok eskilere dayanır. **OL** kök-sözcüğü, kadim Ön-Türkçenin en temel kavramlarından biridir. Emir kipinde bir fiil olarak kullanırsak da, bir nesneye değil soyut bir düşünceye işaret etmektedir. Bu tek heceli sözcükte, var olmayan bir şeyin varlığını istemek veya var olmasını emretmek anlamı bulunur. Onun için din kitaplarında Allah'ın '**ol**' emriyle –"**Emr-i Kün-feyekün**" ile– âlemi var ettiği, yarattığı yazılıdır. Bu sözcük, kadim Türkçede **bol** şeklindedir ve **ub-ol** kök hecelerinden türemiştir. Bu bölümde *ub* ve *ol* ayrı ayrı ele alınıp incelenecektir.

²⁰⁷ Carlos Castaneda, İçten Gelen Ateş, Söz Yayınları, 1998, İstanbul.

Ol kök-sözcüğü Maya dilinde de aynı anlamı taşır. Orta Amerika bölgesine kadim dönemlerde Asya'dan göç ederek yerleşmiş olan Mayaların dilinde **OL** sözünün anlamı nesnel olmayıp, kimlikle ve maneviyatla ilişkilidir. Olmak eylemi onlar için maddi değil, manevi ve iradi bir varoluşu ifade eder. İnsan kendi isteği ile doğmuyor; şu halde fiziksel oluşum insanın isteğine bağlı değil. Fakat manevi oluşum insanın iradesine bağlı.

Maya dilinde "ol" kavramının insan iradesi ile ilgili olduğunu gösteren birkaç örnek: **Kimak ol** = Mutlu ol, **Cah ol** = Dikkatli ol, **Çakab ol** = İradeli ol, **Nac ol** = Hassas ol ²⁰⁸. Bu örnek sözcüklerin insanın karakteri ile, manevi yapısı ile ilgili olduğunu ve maddi oluşuma işaret etmediklerini görüyoruz.

Kur'an-ı Kerim ayetlerinin bazılarının başında üç tane Arap harfi bulunur. Bunların neden orada oldukları hakkında herhangi bir açıklama yoktur; adeta birer şifre gibidirler. Örneğin, **Elif Lam Mim** harflerinin anlamı nedir? Elif harfi tekliği ve "vahdet" kavramını simgeler. Arapça Lam ise */parlak/* demektir. Lamia adı da parlayan anlamındadır. Parlak olan ise dikkat çeker ve göze çarpar. Mim harfi, bir sözün başına konduğunda o sözün nesnesini belirgin hale getirendir. Halen kullandığımız "Mim koymak" ifadesi de bir şeyi sabitlemek, belirgin hâle getirmek anlamını taşır. Mim ile ilgili birkaç örnek: Mahkûm = Hüküm giymiş olan, Mazlum = Zulüm görmüş olan, Mesela = Misal olan, örnek olan, vs...

Demek ki, E L M harflerinin gizli anlamı **"Allah'ın ışığını (parlaklığını) belirgin eden"** şeklinde yorumlanabilir. Bu üç harf, **"Allah'ın isteği oldu"** şeklinde de yorumlanabilir. İlginç olan, Elif Lam Mim harflerinin bir-arada **Âlem** olarak da okunabilmeleridir. Zira elif harfi hem 'a' hem de 'e' olarak okunabi-

lir. Demek ki, görünen âlem (evren) Allah'ın isteği olarak ortaya çıkmış bir parlak ışıktır. Bu parlak ışığa da **Nur** denmektedir. Yani, ilk oluşum bir enerji parlamasından meydana çıkmıştır. Zaten modern bilimin "Büyük Patlama" modeli de aynı şeyi söylemektedir.

Böylece, 'Lam' harfinde parlayan bir oluşum bulunduğunu ileri sürebiliriz. Şu halde, Lam harfinin gelişimine bakalım. Aşağıdaki tabloda sol-üst köşedeki harf veya simge, Ön-Türk UL damgasıdır. Yanında ise Arap abecesindeki Lam harfi var. En sağda ise Finike abecesindeki L harfi görülüyor. İkinci sıradaki L1 harfi Orhun hece yazısında UL, LU, AL, LA, IL, LI, OL, LO olarak kalın seslilerle okunabilir. Bu kök-sözcüklerden bizi ilgilendiren, **AL** ile **OL** kök- sözcükleridir.

ÖN-TÜRK	Arap LAM	Finike
 UL damgası		 L harfi
 ORHON L₁	 Etrüsk	 Roma

Al emri /kabul et/, **OL** emri ise /varlık âlemine çık/ demek olduğuna göre, varlık âleminde görünmenin aynı zamanda bir kabulleniş olduğu anlaşıyor. Yani, "var **olmak**" sözünün aynı zamanda "emir **almak**" anlamı ile ilgili olduğu görülüyor.

OL emri ile ilgili bir diğer sözcük, Yunancada /söz/ anlamını taşıyan **LOGOS** kavramıdır. Logos, **Tanrı emri olarak söylenen söz** demektir. Sondaki – OS takısı belirten olduğundan Log-os sözünde gizli emir olarak OL-mak (olgu) kavramı

bulunuyor. Nitekim aynı harfi Etrüsk abecesinde de buluyoruz. Sol-sağ yansımasıyla bu harf, halen kullandığımız Latin abecesindeki 'L' harfine dönüşmüştür.

Ön-Türkçedeki UL kök-sözcüğünü ULU sözünde de buluyoruz. Asya şamanları kurt kafatasından başlıklar taşırlardı. Türk mitolojisinde, yol gösteren bir dişi kurt olan **Asena**'dan söz edilir; işte bu dişi kurt, **Ulu Kam**'dır. Asya'da ULUKEM vadişi vardır ki /Ulu Kam/ demektir.

Viking mitolojisinde tanrı **Odin**'in yanında da iki adet koruyucu kurt var. Alman mitolojisinde, yol gösteren bir kurt inancı vardır ve adı **Wolfgang**'dır. Bu isim iki sözcükten oluşur. **Wolf** (kurt) ve **gang** (yol), yani "**yol gösteren kurt**" – tıpkı yol gösteren dişi kurt **Asena** gibi. 'W' harfinin "double U" yani çift U olarak tanımlanması nedeniyle, W ile çift U içeren ULU sözü arasında kadim bir ilişki olduğu görüşündeyim. Nitekim Fransızca /loup/ (okunuşu lu) ve Latince /lupo/ sözlerinde de ULU kök-sözcüğünü buluyoruz. ULU sözü aslında kurt uluması olan UUUU... sesinden yansımali olarak da türemiş olabilir.

Kam ile kurt arasındaki ilişkiyi, Japonca /kurt/ demek olan **OOKAMİ** sözünde buluyoruz. /OO/ Japonca "değerli, yüksek" anlamını taşır. Şu halde /OOKAMİ/ "**değerli ve önemli KAM**" anlamındadır. Japonca /Kami/ sözünün "tanrı" anlamına gelmesi de Asya Kamlarının (şamanların) önemine işaret etmektedir.

Ayrıca, 'OO' sesi ile Fransızca 'O' olarak okunan ve "haut" olarak yazılan sözcük "yüksek" demektir. Almanca da /haupt/ da "yüksek" demektir. Acaba bu sözcüklerin kökeni, Asya'dan iki yöne doğru yayılmış kök bir kültürün izlerinde bulunabilir mi?

BUĞ ve BOĞ

B harfinin kökeni, Ön-Türkçede UB / BU olarak okunan damgaya kadar uzanır. Altta Orhon abecesinde kullanılmış olan iki değişik B harfini görüyoruz. Solda görülen işaret BU veya UB damgası ortada B2 olarak belirtilen ince sesli B hecesi (be, bi, bö ,bü) ve onun sağındaki kalın seslilerle okunan B1 hecesi (ba, bo, bu, bı) görülüyor. En sağda görülen ve günümüzde kullanılan Latin abecesine ait küçük "b" harfinin B1 ile benzeşimi çarpıcıdır. UB/BU damgasının boynuzlu bir başa benzerliği de tesadüf değildir. Kadim Asya insanı, boynuzlu hayvanlardaki güce hayrandı. Altta görülen Viking, Kelt ve Japon savaşçı başlıklarındaki boynuzlar, boğanın gücünü ve cesaretini simgeliyorlardı. Bu başlıkların anlatmak istediği şey, "başlığı giyen kişi boğa gibi güçlü" mesajıdır.

			
UB / BU	B2	B1	
ÖN-TÜRK	ORHON	LATİN	
			
VİKİNG	KELT	JAPON	
başlıkları		kabuto	

Asya Türkleri, dağlarda kayadan kayaya sıçrayan dağ keşisine hayrandılar. Eğri boynuzlu bu hayvandan "1.6 Asya'nın

Kutsal Hayvanları” bölümünde söz ettim. Kırgız Türkçesinde **buka** boğa demek olduğu gibi, **bukaçar** genç boğa, tosun demek oluyor. Fransızca **bouc** (okunuşu buk) koç demek olup, **bovin** de büyükbaş hayvanlara denir. Dağ keçisine de Fransızca **bouquetin** (buköten) denmektedir. Almancada dağ keçisine **bukk** denirdi, zamanla bu sözcük kullanımdan kalkmıştır. İngilizcede erkek geyiğe ve genelde erkek boynuzlu hayvanlara **buck** denir. Sık kullanılsa bile, güçlü erkeklerle de ‘buck’ denildiği oluyor. Yine İngilizce **bull** ve aslen Yunanca **boubalos** olup Latinceye **bufalus** olarak geçen **buffolo** veya **bufalo** –bizon da denilen Amerika boğası– da ‘bu’ kök-sözcüğünü içeriyor.

Türkçedeki **boğa** ve **buzağı** sözleri de aynı kök-sözcükten türemişlerdir. Türkçe BU hecesi “**buhar**”, “**bulut**” ve “**buğu**” sözcüklerinde de bulunuyor. Hepsinde, **uçarak yükselmek** ve **göğe ulaşmak** kavramı var. Boğa sözünü oluşturan *ub-oğ* kök hecelerinin her ikisinde de “yükselmek” kavramı olduğunu anlıyoruz. **Ağ** kök-sözcüğü de yine ‘yükselmek’, ‘çıkma’, ‘aşma’, ‘önemli olmak’ ve ‘önem vermek’ kavramları ile ilişkilidir. Ağ kök hecesinden türeyen sözlere örnek olarak: ağa / önemli kişi/, ağaç /ağ-aç yüksel ve aç/, ağır /önemli nesne/, alış /yükseliş/, ağıt ve ağlamak /yüksek sesle üzülme/, ağız /yüksek ses çıkaran/, ağırlamak /misafire önem vermek/ anlamlarını buluyoruz.

Boğanın öneminden ve boğa güreşinin kökeninin “boğanın güç ve kuvvet simgesi oluşuna” dayandığından “**3.2 Dor Hal-ki**” bölümünde etraflıca bahsettim. İspanya’da halen boğa güreşi bir cesaret gösterisi olarak yapılmaktadır. Kökeninin Mitra kültüne kadar uzandığı görüşündeyim. Altta bir boğa güreşi sahnesi görüyoruz.

Kap

KAP sözü çok eski bir Türkçe sözcük olup, hem doğu hem de batı dillerine Türkçeden geçmiştir. Dilimizde 'Kap' kök-sözcüğü "kapayan, örten, kaplayan" anlamlarında hem Kapkacak (Tencere), Kapak, Kapı şekillerinde isim olarak; hem Kapamak, Kaplamak, Kapsamak Kapmak şekillerinde fiil olarak kullanılmaktadır. Japonya adalarına M.Ö. 5000'lerde gelmiş Aynu halkının dilinde **kap** kök-sözcüğü 'deri', Latince **Capelli** (kapelli) 'şapka' olmuştur. Şapka sözünün Türkçeye Rusçadan girdiği söylenir. Oysaki aynen KAM sözünün ŞAMAN sözüne dönüşümünde olduğu gibi, K➔Ş dönüşümü ile 'kapak' veya 'kalpak' ŞAPKA'ya dönüşmüştür. Son hecenin AK'tan KA'ya değiştiğini görmekteyiz. Yani, şapka sözünün kökü de 'kap' kök-sözcüğüdür. Fransızca şapkaya 'Chapeau' (Şapo) denir. Yazılışında Latince K okunan C harfini, söylenişinde ise şapkadaki Ş harfini bulmaktayız.

KAP kök-sözcüğünü, ayrıca "kapalı" anlamını taşıdığından, 'kulübe' (küçük ev) demek olan Latince KAPANNE sözünde bulmaktayız. Bu sözün Etrüsk evleri için kullanıldığı bilinmektedir. Fransızcada kulübeye CABANNE (kaban) denir. Ayrıca bedeni

örten uzun paltoya da KABAN dendiğini hatırlayalım. Küçük şapka KEP ve çobanları örten KEPENEK de yine 'kap' kök sözünden türer. Anadolu'daki Kapadokya bölgesinin adı üzerine çeşitli yorumlar yapılmış olsa da, kanımca **Kapadı-Ok-Öyü** sözlerinden bitişerek oluştuğunu **"2.9 Anadolu Şehir Devletleri"** bölümünde belirttim.

İşkambil oyunlarında "kaput gitmek" hiç sayı almamak, yani kartları ters-yüz kapatmak anlamını taşıyor. Bu sözün Fransızca "capot" veya Almanca "kaputt" sözcüklerinden dilimize geçmiş olduğu sanılsa da, aslında 'kap' kök-sözcüğünün Fransızcaya Latineden, Latinceye ise Ön-Türk dili olan Etrüskçeden geçtiği görüşündeyim. Almanca 'kaputt' sözü ise "bitti, yok oldu" anlamlarını taşır ki yine 'kap' kök-sözcüğünü içerdiğinden, doğu kökenli olduğunu tahmin ediyorum. Zira "tüm halklar" (Alle Man) anlamını içeren Alman toplumları, doğudan batıya göç etmişlerdir.

Arapçada p sesi yoktur. P yerine b sesini kullanırlar. 'Kap' kök-sözcüğü Arapça "kabz" şekline dönüşmüştür ve kapmak fiilindeki gibi "ele geçirmek, elle tutmak, kavramak" anlamlarını taşır. Bir tabancanın da elle tutulan kısmına "tabancanın kabzası" denir. 'Kabız' sözünde de "tutmak, salmamak" anlamları bulunur.

Fransızcada "kesmek" anlamına gelen "couper" (kupe) sözü de ele geçirmekle ve ayırmakla ilişkilidir. Bu sözü Latince "capua" şeklinde buluyoruz. Ortaçağda İtalya yarımadasında birçok şehir devleti vardı ve bunlardan biri de Capua bölgesiydi.

Alta, M.S. 1000 yıllarında İtalya'nın feodal yapısını görüyoruz. Bu haritada, Etrüsklerden kalma birçok isim görülüyor. Romanın güneyinde Capua, kuzeyinde ise Tuscany feodal şehir devletleri var. Tuscany adında **Tur-Osk-Öyü** kök-sözcüklerini

buluyoruz. Capua bölgesinde, Napoli karşısında Capri adası bulunur ki, "ayrı" ve "saldırılara kapalı" anlamlarını içeren bu isimde de 'kap' kök-sözcüğü bulunur. Tyren (Tur-Han) Denizindeki bu adayı sağ altta görüyoruz.

Oz ve Öz

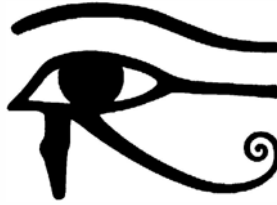
OZ kök-sözcüğü, farklı kültürler tarafından alınmış ve değişikliğe uğratılmıştır. Kadim dönemde her kültürde bir asıl tanrı, tanrılar tanrısı, tanrıların kralı vardı. Türk kültüründe **Gök Tengri** olduğu gibi, kadim Mısır kültüründeki tanrılar tanrısı, **Osiris** idi ²⁰⁹. Osiris sözü OZ-İRİS olarak okunur. Sondaki –is takısı Yunan kökenli olup sonradan eklenmiştir. **OZ-İR** adındaki –ir takısı Ön-Türkçe kökenli geniş zaman takısı olabilir. Örneğin, gelir, gider, yürür, koşar şekillerinde zaman belirsizdir ve zamandan bağımsız bir eylem söz konusudur. **Ozir** adında da “zamanı belirsiz olan, ebedi ve ezeli olan” anlamlarını bulmaktayız. Nitekim Osiris sonsuz yaşam içeren öte-âlemin tanrısıdır. Burada “oz veya öz” bir varlık (nesne) olmayıp, **sonsuz ve zamansız bir enerji alanı**, veya görülemeyen bir öte-âlem olmaktadır.

Dolayısıyla ÖZ, kadim dönemde tanrıların alanı olup, hem gökle hem de yeraltıyla ilişkilidir. Ön-Türklerin gök tanrısı olan **Tengri** adında Teng-ri ➡ Teng-ir ➡ Dingir dönüşümleri olmuş

²⁰⁹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Osiris>

ve Sümer dilinde Tanrıya "Dingir" denmiştir. "-İR" takısı ise zamanla kadim Mısır tanrısı RA olmuştur.

Mısır tapınaklarında 'tanrılar kralı' olarak hep Osiris resmedilir. Göz resmi ise, **herşeyi gören tanrının gözü** demek olmaktadır. Alttaki resim, Osiris'in 'kutsal gözü'dür.

OZ damgasının ZE olarak okunuşu ZEUS adını oluşturmuştur. Bu isim ZE-is şeklinde okunmalı ve -is takısının Yunanca da "-dır" demek olduğu hatırlanmalıdır. Dolayısıyla Zeus adı kanımca, "Öz-dür, panteonun en önemli tanrısıdır" anlamını içermektedir. Ön-Türkçede OZ damgası, gökten düşen yıldırımın simgesidir. Nitekim Zeus'un da elinde yıldırımlar tuttuğunu ve yıldırımların üzerindeki bir kartalın sırtında oturduğunu görüyoruz.

ZEUS

Kartal "her şeyi gören güçlü göz" simgesi olup, Osiris'in adındaki hiyeroglif göz ile aynı anlamı taşır.

 Oz damgası	Orhun S ₁ 	Orhun S ₂ 	Erken Yunan S Z
Ön-Türk Su damgası	Mısır MU (Su)	Finike Zayn	Geç Yunan Sigma Zeta

Üstteki tabloda OZ damgasını ve Z harfinin ortaya çıkışını görüyoruz. Erken Yunan S ve Z harfleri hem OZ damgasıyla hem de Finike abecesindeki **Zayn** harfiyle ilişkilidir. Zayn harfinde "yerle göğün birliği" anlamı bulunuyor ki, aynı anlamı Arap harflerinin ilki olan Elif harfinde de buluyoruz (sağda). Elif harfiyle S2 damgasının benzerliği tesadüf olabilir mi? Demek ki OZ damgası her şeyin özünü simgeliyor. Öz'ün karşılığı, İngilizce ve Fransızcada 'essence', Latince'de ise 'essentia' sözcüğüdür. Dilimize Fransızcadan geçen "esans" da "güzel kokulu ve uçucu sıvı" demektir. Bu sözün kökeninde de "varolan öz" anlamı bulunur.

Tablodaki S2 damgası, hem **es** hem de **is** şeklinde okunabilir ve her iki sözcük "varlık" anlamını içerir. "Kendi özü" anlamını içeren **esis** sözünü Yunancada "siz" demek olan **esis** (εσις) şeklinde buluyoruz. Almanca **ist**, Fransızca **est** ve İngilizce **is** (iz) sözleri de "vardır" demek olup, **es** ve **is** kök-sözcükleriyle ilişkilidirler. Dilimizde **is** kök-sözcüğü, **iz** takısı olarak, biz, siz, geliriz, gideriz gibi sözcüklerde varlığını sürdürmektedir.

KAYNAK İSİMLER

A

Ersin Alok
Sedat Alp
Ekrem Akurgal
J. Van Alphen
D. W. Anthony
Ayşe Nilgün Arıt
Besim Atalay
Farid Atiya
Şengül G. Aydingün

B

Fuzuli Bayat
Oktay Belli
Allan Bomhard
Larissa Bonfante
Anton Bölter
Ömer Büyüka

C

Don Miguel Calleros
Carlos Castaneda
C. W. Ceram
David Crystal

Ç

Muazzez İlmiye Çığ
Yaşar Çoruhlu

D

Ahmed Hassan Dani
Muhibbe Darga
Selahi Diker
Saim Ali Dilemre

Ernst Doblhofer
İsmail Doğan
Yusuf Durul

E

Mike Edwards

F

Nurihan Fattah
Muhammed Nasır Ferd

G

Félix Gaffiot
Begmyrat Gerey
Marija Gimbutas
Rick Gore
John Grant
Joseph Greenberg
Trudy Griffin-Pierce
René Grousset

H

Herodot
Frederic Hiebert
Bedrich F. Hrosny

J

St. Jerome
David M. Jones

K

Ioannis Kenanidis
Roxanne Khamisi
Philip L. Kohl

Selcen Küçüküstel
Herbert Kühn

L
Andrew Lawler
Mary ve Louis Leakey
Robert Lees

M
Ellen Macnamara
Roy Andrew Miller
Kâzım Mirşan
Michael Morwood
Ünal Mutlu

N
Semen Novgorodov

O
Namsrain Ser Odjav
Hüseyin Namık Orkun

Ö
Bahaeddin Ögel

P
Patterson
Paul Pelliot
E. K. Pekarsky
Flinders Petrie
Trudy Griffin-Pierce
M. Piotrovsky
Natalya Polosmak
Maurice Pope
Przewalski

R
Wilhelm Radloff
Ellen D. Reeder
Anna Ritchie
Andrew Robinson
Merritt Ruhlen

S
Victor Sarianidi
Veli Sevin
Alberto Siliotti
Servet Somuncuoğlu
Strabon
Harald Sverdrup
Morris Swadesh

T
Haluk Tanju
Timothy Taylor
Barbara Tedlock
Talat Tekin
Ludwig Peter Thomsen
Jean-Paul Thuillier
Mebrure Tosun
Alfred Toth
Elif Tül Tulunay
Osman Nedim Tuna
Christy Turner

U
Uluğ Bey
Helmut Uhlig

Ü
Ahmet Ünal

W
Steven L. Walker
Alexander Von Wuthenau

Y
Kadriye Yalvaç
İnoue Yasushi

Dizin

A

- Aborijin 18, 64
Afganistan 41, 145, 147, 236
Afrika 7, 8, 9, 12, 13, 16, 17, 19, 20,
21, 51, 142, 143, 189, 212
Afşar 67
Ağız Kopuzu 81
Ainu 64, 65, 67, 68, 90
Akha 126, 128
Akhenaton 156, 157, 158, 159
Alacahöyük 103
Alan 75, 186, 187, 189, 190, 207
Alaska 72, 233, 234
Allah 58, 259, 260, 261
Almanca 69, 103, 104, 206, 262,
266, 270
Alp 74, 100, 188, 218
Alperen 188
Altay 7, 52, 54, 56, 57, 58, 68, 69,
70, 76, 78, 88, 100, 106, 107,
118, 144, 146, 147, 190, 198,
202, 209, 212, 214, 217, 219,
231, 252
Altın Elbiseli Adam 28, 49, 77, 119
Amazonlar 102, 115, 116, 117, 122
Amerika 18, 21, 24, 29, 56, 57, 65,
72, 90, 131, 142, 214, 217,
218, 219, 220, 223, 225, 226,
227, 233, 234, 260, 264
Anadolu 28, 30, 35, 43, 44, 45, 47,
56, 57, 62, 67, 72, 87, 89, 91,
99, 100, 101, 103, 104, 105,
106, 107, 108, 109, 110, 111,
114, 117, 118, 126, 127, 128,
134, 137, 150, 154, 183, 186,
193, 194, 195, 196, 199, 206,
208, 219, 231, 232, 234, 235,
236, 255, 257, 266
Ana Tanrıça 29, 39
Ant 30, 31, 33, 34, 36, 121, 133, 183
Antonius 197
Apollon 128, 129, 130
Arap 13, 61, 142, 241, 260, 261, 270
AS 66, 72, 77, 80, 89, 102, 111, 124,
125, 126, 127, 141, 186, 192,
215
Asur 25, 152, 215
Asya 7, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 21,
22, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 32,
33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 41,
42, 43, 45, 46, 47, 52, 53, 54,
55, 56, 57, 58, 60, 64, 65, 66,
67, 68, 70, 72, 75, 76, 77, 80,
83, 85, 86, 89, 90, 91, 95, 97,
104, 105, 107, 112, 115, 116,
117, 118, 119, 123, 124, 126,
136, 141, 142, 143, 144, 145,

146, 153, 154, 161, 162, 171,
175, 180, 183, 185, 186, 187,
192, 195, 198, 200, 201, 202,
203, 205, 206, 207, 210, 212,
214, 215, 217, 219, 220, 221,
223, 227, 228, 229, 230, 231,
232, 233, 241, 248, 252, 254,
255, 256, 257, 258, 260, 262,
263

Atabaşkan 214

Atilla 104, 105, 187

Aton 156, 157

Attis 118

Avustralya 18, 64

Aztek 57, 218, 223, 224

B

Bacchus 116, 117

Bactria 41

Baksı 210, 252, 253

Balbal 34, 35

Bask 74, 75, 198, 199, 214

Belh 41

Bengü Taş 34

Bilge Kagan 201

Bizans 61, 101

Bodrum 2, 114, 115

Borneo 18

Boukolos 117

Bozok 60

Bulgaristan 74, 120, 121, 196

Burgund 187, 189, 191

Buzul çağı 23

Byblos 176, 178, 241

C

Caledonya 198

Catalan 75

Çatalhöyük 45, 62

Catalunya 188, 189

Çeng 25

Cengiz Han 154

Centaur 130, 131

Chaco Canyon 29

Chur 88

Çin 13, 18, 31, 60, 61, 62, 72, 77,
171, 173, 187, 232, 243, 245,
251

Çuvaş 58, 102, 112

D

Dağ keçisi 27, 36

Dicle 46

Dingir 58, 105, 144, 149, 151, 152,
268, 269

Dionysos 116, 117

Divanü Lûgat-it Türk 31

DNA 42

Dor 128, 130, 135, 190, 206, 264

Dövme 229, 231, 258

Dragos 117

Dravitçe 124, 146, 147

Dukha 55, 56

Dunhuang 243, 245

E

Ege 72, 102, 115, 123, 124, 126,
128, 180

Elam 46, 47, 146, 152

Elba 87

Eleusis 118

Elif 130, 241, 260, 270

Erlik 57

Eskimo 235

Eto-Kıbrıs 115, 136, 176

Etruria 95

Etrüsk 57, 58, 87, 88, 89, 90, 91, 92,
93, 95, 96, 97, 98, 116, 124,

134, 180, 181, 183, 184, 185,
198, 218, 231, 239, 241, 262,
265

F

Fars 61, 149, 209
Finike 176, 177, 178, 179, 180, 231,
241, 242, 261, 270
Fırat 46
Flores 15, 16
Fransa 29, 40, 43, 72, 74, 118, 119,
131, 134, 187, 188, 191, 194,
196, 214, 245, 251
Fransızca 34, 55, 72, 73, 91, 131,
197, 214, 216, 262, 264, 265,
266, 270
Frig 118, 119, 134

G

Gagarino 40
Galatlar 193, 196
Genetik 19, 208
Girit 56, 62, 115, 123, 126, 135,
136, 137, 138, 139, 141, 146,
176, 182, 247, 257
Glottokronoloji 212, 213
Gök Tengri 39, 83, 151, 154, 156,
161, 202, 245, 253, 268
Göktürk 31, 35, 38, 243, 245
Gol 194
Göreme 62, 108, 110
Got 194
Güneş 30, 71, 121, 159, 171, 225,
232, 243
Gutan 189

H

Hadrian 197
Hakkâri 35, 36, 37, 99

Harrapa 49, 142, 257
Hatti 100, 103, 104, 108, 111
Hazar 20, 38, 56, 60, 80, 105, 187,
216, 217
Hindikuş 236, 257
Hindistan 14, 16, 21, 47, 53, 62,
146, 147, 236, 241
Hint-Avrupa 41, 54, 75, 79, 88, 99,
100, 103, 104, 107, 108, 119,
181, 198, 212, 219, 237
Hitit 100, 101, 103, 104, 105, 106,
107, 108, 111, 113, 114, 118,
132, 133, 138
Hiung-Nu 60, 61
Hobbit 15, 16
Hokkaido 65, 66, 67, 68
Holocene 24
Homeros 127
Homo Floresiensis 15
Homo Sapiens 9, 11, 12, 13, 16, 51
Hsiung-Nu 251
Hun 60, 104, 105, 112, 187, 209,
217, 243
Hungary 105
Hunlar 31
Hurri 106

I

İkonoklast 109
İlyada 126
İndus 46, 49, 142, 146, 147, 236
İngilizce 34, 55, 82, 91, 103, 196,
197, 203, 206, 216, 249, 264,
270
İnuik 235
İran 34, 41, 46, 48, 79, 80, 110, 145,
152, 175, 196, 208
İrlanda 196, 199
İskit 36, 79, 80, 83, 84, 115
İskoçya 196, 197, 198, 200

İspanyolca 55, 75

Issık Köl 35

İsveççe 206

JJaponca 53, 67, 68, 69, 70, 149, 249,
251, 262

Japonlar 64, 65, 67, 68, 71

Jiroft 46, 47

Joomon 65, 68

KKafkas 54, 75, 100, 104, 187, 198,
212, 214, 215Kafkasya 35, 37, 100, 108, 187, 208,
214

Kalar Dağ 48

Kalat 109, 110, 192, 193, 194, 195

Kalatlar 193

Kam 67, 70, 186, 252, 262

Kami 67, 70, 262

Kanada 24, 142

Kapadokya 108, 109, 110, 266

Kaplumbağa 25, 26

Karadeniz 40, 77, 80, 82, 87, 115,
116, 186, 187, 208

Kartvelian 100, 214

Katarlar 189

Kazakistan 28, 40, 41, 77, 207, 208

Kelt 62, 108, 129, 130, 192, 193,
194, 195, 196, 197, 199, 263

Kenger 51, 52, 53, 143

Kentaur 130, 131

Kharoşi 241, 242

Khazar 35

Khufu 163, 165, 166, 167

Kibele 119

Kıbrıs 56, 115, 123, 129, 135, 136,
176

Kırgız 56, 61, 62, 243, 264

Kızılderili 29, 58, 214, 221, 223,
233

Koç 34

Komus 81

Korsika 87, 123

Köstenki 40

Kozmogoni 57, 59

Kozmos 57

Kült 38, 39

Kültepe 43

Kültigin 36, 37, 59, 201

Kurgan 76, 77, 78, 91, 162

Kuril 65, 66

Kuşhan 154, 236, 237, 238, 240,
241, 242, 257

Kutrigur 61

L

Lam 260, 261

Latince 72, 74, 91, 95, 98, 139, 180,
188, 197, 221, 262, 265

Latinler 74, 89

Lemnos 124, 126

Lesbos 115, 116

Lespugue 40

Likya 109, 112, 113, 114, 115

Limni 123, 124

Lineer-A 62, 115, 124, 136, 146,
176, 182, 247

Logografik 173

Logos 189, 261

Lukka 112, 113

Luristan 48

M

Maaseno 238, 239

Macar 60, 143, 207, 208, 209, 212

Macarca 210

Mahenjo Daro 142
 Mahenjo-Daro 46, 257
 Makedonya 120, 122
 Malta 123, 222, 223
 Manas 35, 254
 Mandala 62
 Marsilyalı kadın 118
 Maya 57, 218, 219, 220, 221, 222,
 223, 224, 226, 227, 229, 260
 Merv 41
 Mezopotamya 14, 25, 42, 46, 52,
 53, 57, 76, 106, 117, 137,
 142, 146, 152, 154, 162, 171
 Midas 119
 Midilli 115
 Mim 260
 Minos 135, 137
 Mitra 134, 264
 Mısır 14, 57, 139, 142, 152, 153,
 154, 156, 157, 159, 163, 165,
 166, 171, 176, 179, 229, 232,
 258, 268, 269
 Moğollar 26
 Mumya 229, 258
 Musk mandası 24

N

Nepal 146, 147
 Norveççe 206
 Nostratik 212, 219

O

Occitania 74
 Odessa 38
 Odin 62, 202, 203, 204, 262
 Oghum 199
 Ogur 60, 61
 Oğuz 56, 58, 60, 61, 209, 243
 OK 28, 30, 60, 62, 66, 67, 72, 73,

74, 75, 77, 80, 89, 91, 95, 98,
 101, 109, 110, 111, 112, 113,
 118, 119, 120, 122, 126, 141,
 158, 175, 180, 190, 196, 198,
 199, 200, 205, 225, 227, 238,
 243, 248

Oklahoma 223
 Olduvai 9
 Olympos 130
 ON 59, 60, 102, 112, 157, 158, 159,
 209
 Onogur 209
 Onok 60, 62, 64
 Orhun 83, 90, 92, 93, 114, 124, 171,
 174, 175, 177, 178, 180, 182,
 183, 184, 185, 198, 201, 202,
 205, 235, 240, 241, 246, 247,
 261
 Osk 89, 95, 128, 181, 182, 183, 184,
 185, 247, 266
 Ostrogotlar 190, 191, 192
 Ötztal 229

P

Pakistan 21, 41, 53, 142, 147, 148,
 214, 236, 241
 Paris 43, 127, 251
 Pazırık 78, 79, 86, 231
 Peru 233, 258
 Phaistos 126, 138, 139, 140
 Piacenza 87, 88
 Pigonii 17
 Pikt 197, 198, 199
 Pleistocene 24

R

Rhyton 34
 Roma 74, 87, 89, 90, 92, 95, 98,
 108, 109, 116, 117, 120, 128,

134, 179, 187, 188, 190, 193,
194, 195, 197, 241

Rusça 55

S

Saka 66, 72, 111, 115, 116

Sakhalin 65, 66

Şaman 83, 252, 253, 257

Sami 54, 75, 100, 153

Sarmat 102, 112

Saymalıtış 62

Scientific American 13, 17, 194,
218

Selçuk 67

Sibirya 18, 28, 30, 42, 79

Sinodont 17, 18

Siriüs 165

Şor 58

Suevi 187

Sumatra 14, 17, 18

Sümer 25, 46, 51, 52, 53, 58, 77,
106, 111, 115, 137, 139, 142,
144, 146, 147, 148, 149, 150,
151, 152, 153, 154, 156, 159,
162, 163, 169, 175, 176, 195,
229, 269

Sunda 18

Sundadont 17, 18

Susa 46, 47, 152

T

Taharka 154

Taksonomi 213

Tankut 243, 247, 248

Tanrı 57, 58, 59, 67, 68, 70, 105,
116, 121, 149, 156, 159, 179,
189, 206, 261

Tanzania 9

Tarkan 95, 96, 98, 112, 207

Tarkandemos 111

Tarquiniya 96

Taş Baba 34

Tengri 39, 57, 58, 59, 60, 71, 83,
105, 108, 109, 144, 151, 154,
156, 159, 161, 179, 190, 200,
202, 223, 224, 227, 245, 247,
249, 253, 268

Tennö 71

Tepe Sialk 46, 47

Termaz 106

Teselya 122, 130, 131

Theodoric 190

Thor 202, 204, 205

Tiber 87

Tibet 62

Tiran 87

Tirol 229

Toba Yanardağı 13

Tolu 34, 246

Toluy 32

Toros 67

Toskana 87, 95

Trakya 87, 101, 109, 120, 122, 161,
187, 192, 193, 194, 205

Truva 101, 115, 126, 127, 128, 129

Tümülüs 161, 162

Tunguz 217, 243

Tur 89, 95, 98, 101, 109, 120, 127,
128, 130, 131, 132, 134, 135,
136, 192, 202, 205, 266, 267

Turan 96, 143

Turgay 207, 208

Türkçe 8, 51, 52, 53, 56, 65, 66, 67,
68, 69, 70, 71, 74, 75, 77, 79,
80, 91, 92, 104, 105, 122,
124, 126, 128, 139, 143, 144,
146, 147, 149, 150, 171, 174,
176, 184, 187, 189, 198, 199,
202, 206, 210, 212, 213, 215,

218, 219, 221, 224, 225, 226,
238, 243, 246, 250, 251, 264,
265, 268

Türkler 26, 28, 30, 55, 59, 60, 62,
76, 89, 97, 99, 107, 108, 126,
146, 152, 153, 154, 160, 174,
186, 220, 221

Türkmen 217, 232

Türkmenistan 41, 45, 106, 146, 147

Tuscany 266

Tutankamun 158

U

Üçok 60

Ugarit 169, 170, 177, 178

Ukok 77, 78

Ukrayna 36, 77, 82

Ülgen 57, 58, 252

Ur 46, 77, 149, 163

Ural-Altay 7, 52, 54, 68, 88, 100,
106, 107, 146, 198, 209, 212

Uruk 46, 150, 152

Uygur 56, 61, 217, 232, 233, 243,
245

V

Val Camonica 73, 88

Vandal 187, 189, 191

Viking 62, 112, 202, 203, 205, 262,
263

Vizigot 187, 189, 191

Volga 105

Vulci 90

W

Willendorf 40

Y

Yak 24

Yakut 56, 58, 66, 81, 217

Yayoi 68

Yenisey 201, 214

Younger Dryas 22, 23

Yüeci 31

Yukagir 77

Yunan 41, 80, 82, 83, 89, 91, 92, 95,
99, 109, 113, 121, 126, 128,
135, 137, 179, 181, 192, 193,
237, 239, 240, 241, 268, 270

Z

Zeus 116, 128, 130, 131, 269

Ziggurat 162, 163